

B 1874

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

B 184

liber fñm fr̃e cruce. uet̃z maie pacē ppe Synggē
mōsteriēsis ~~Sporep~~ Sporep

Regime sanitatis

1

Anno gratia pro fuisse famulatus hunc

B. 184

2 Nō irasci

amr

3 per potu vini

4 per uenatē

5 Surgere post cibū

6 Nō dormire post
prandiu

7 Nō retinere urinā

amr

et calidos habentes quod eis interdum bonum est tristari
ut spiritus calor eberetur et corpus aliquantulum ma-
ceretur. Secundum documentum est non irasci. primo
quia ira similiter corpora exsiccat. cum ipsa summe
singula membra supercalefaciat/nimiam autem calefactio
siccitatem inducit teste Auicenna prima primi doctrina
tercia capitulo primo. secundo quia ira propter fer-
uorem cordis omnes actus rationis confundit. Auer-
tendum tamen est quod quidam frigidi sunt et maleficiati
quibus interdum irasci potest in regimine sanitatis
ut in eis calor excitetur. Tercium est parce uti potu
vini. Nimia enim repletio vini somnolentiam/ prigi-
tiam/ debilitatem membrorum/ debilitatem stomachi/ et mul-
ta alia his similia inducit de quibus posterius ma-
gis patebit. Quartum est parum cenare quia nimia no-
cturna repletio dolorem in ventre inducit ac inquie-
tudinem/ insomnitatem et angustiam prout manifesta
pateat experientia et inferius magis declarabitur.
Quintum est surgere post cibum sumptum quod facit ad
digestionem propterea quod cibum sumptum facit descen-
dere ad fundum stomachi in quo viget virtus dige-
stiva. Sextum est non dormire post prandium cuius
nocumeta postea ratiuntur in textu ibi. Febris pigri-
cies. Septimum est non diu retinere urinam. Ex nimia
enim urine retentione aliquando sequitur difficultas
mingendi aut omnino prohibitio a mictu ut testatur
Auicenna decimanona tercii tractatu secundo capitu-
lo de difficultate urine. Similiter ex nimia retentioe
fecali plura proueniunt nocumeta. Indurant enim
feces in intestinis propter continuam suctionem venarum.

meſeratarum cum inteſtintis continuatarum omnē
humiditatē a fecibus ſuggentiuz ⁊ ſic remanēt ſicce
Difficilis exitus inteſtina opilantes ad quā opila
tionem propter v̄toſitatum eductionis prohibiti
onem ⁊ aliarum fecum acerationez ſequitur nocu
mēta ī textu poſteri⁹ poſita ibi Spasim⁹ ydrops ⁊
Octauum ē non fortiter oprimere anum. ex hoc enī
ſequitur tenaſmon ſiue exitus longaonis. Vltieri⁹
ſubdit autor q̄ omnia iſta debite conſeruans lōgo
tempore ſanus viuere poterit.

Si tibi deficiāt medici . medici tibi fiant

Hec tria mēs leta . requies . moderata diēta

Autor in hoc paſſu tangit tria remedia generalia
pro conſeruatione ſanitat̄s nature humane ⁊ pre
cipue ip̄orum nobilium. Primum ē q̄ animus homi
nis debet eſſe letus ⁊ gaudēs / cum leticia ſiue gaudi
um etatem floridā facit / hominē in iuuentute conſer
uat / virtutem cōfortat / vitam prolongat / ingeniū
acuit . ⁊ ad ſingulos actus hominē abiliorem reddit .

Et debet iſtud gaudium in regimine ſanitat̄s cōue
niens eſſe temperatū et non exceſſiuum quia exceſſi
uum ſincopim ⁊ mortem inducit. Et maxime gaudi
um competit his qui multum curant ⁊ ſollicitudini
bus deſtruunt. Et poſſe in ip̄is d̄ nouo acquiri p
uſum cibi ⁊ vini delectabilium ⁊ diſmiſſione eorum
que triſticiā inducūt ⁊ inhabitare cum ſibi dilectis
⁊ ſimilibus quibus virtus confortatur teſte Auicē
na vñdecima terciū / capitulo de caſu virtutis ſubito
ſic dicēte. Et ſcias q̄ virt⁹ augmentat⁹ cibo ⁊ vino

*Non opus eſt
Tenaſmon*

Mens leta

Sincopi

Auicē

2 Tranquillitas
animi

3 Modum dicta

6 Donum par

laude octos

Anus

subtuli cōuenientib⁹ ⁊ odoribus bonis ⁊ trāquillita
te ⁊ gaudio ⁊ dimissione eoz que cōtristant ⁊ rixa
ri faciunt ⁊ renouatione rerū amabilium ⁊ habita
tione cum dilectis. Secundum ē trāquillitas animi
Nobiles enim propter nimis magnas ⁊ diuersas cu
ras quas habēt plus ledunt ceteris parib⁹ q̃ qui
mediocres sunt. Inquietatio vero mētis somnum
maxime impedit qui nobilib⁹ summe utilis est qui
cōiter nature sicce sunt atq; colerice quib⁹ permaxi
me somnus ē utilis. Tercium ē moderata dicta id ē
moderata sumptio cibi ⁊ potus. Documenta vero
superflui cibi ⁊ potus postea dicemus.

Lumia mane man⁹ surgēs gelida lauz aq̃

Hac illac modicū p̃gat. modicū sua mēbra

Extendat. crines pectat. dentes fricet. ista

Cōfortant cerebrū cōfortāt cetera mēbra

Lote cale. Ista paste vel i. frigesce minute.

In hoc textu autor ponit sex documēta quib⁹ ce
rebrum cōfortatur ⁊ similiter singula corporis mē
bra. Primum ē q̃ postq̃ homo de mane surrexerit
debet lauare oculos in aqua frigida. Mundari enī
debēt ut ab eis remoueantur immūdicies palpebris
adherētes ⁊ circa oculos existentes ne ab ip̃is oculi
corrodant. Et istud satis inuit Auicēna tertia terciū
tractatu primo/ca. de rememoratione cōseruatiōis
sanitatis oculi ⁊ rememoratione eoz que nocēt ip̃i
ubi dicit Ex eis autem que abstergunt oculum et
aciunt ipsum est submergi in aqua clara et aperire

oculum in ea. Et idē vult tractatu quarto/capitulo
de cura debilitatis visus dicens. Et ingredi aquaz
claram viridem ⁊ submergi in ea ⁊ aperire ambos
oculos i ea secundū quātitatē qua possibile est/ est
ex eis que seruāt sanitatē oculi ⁊ cōfortāt ipm ⁊ p
prie i iuuēute. Causa aut quare oculi magis debēt
lauari i aqua frigida q̄ calida/ ē qz vnūquodqz cō
seruatur suo simili vt dicit Auicēna/ quarta primi
ca. primo. Et idem vult Galienus tertia regni cano
ne illo Calidiora calidioribz indigent adiutoris /
frigidiora frigidioribus. sed sic est qz oculi sunt fri
gide nature/ ergo potius debēt lauari aqua frigida
q̄ calida. Secundum ē qz homo debet lauare manz
quia sunt instrumenta quibz mundant organa per
que exeunt superfluitates cerebri/ vt sunt aures ocu
li nares. ⁊ ergo ob hoc manus debēt esse munde. plz
tamē debent lauari in aqua frigida q̄ in aqua cali
da/ quia lotio manuū in aqua calida generat vmes
in pētre. ⁊ hoc specialiter dūmodo manus in aqua
calida lauant post sumptionē cibi vt innuit Auicē
na decimasexta tercii tractatu quinto/ ca. primo/ vbi
agit de vermibus in ventre genitis. Et ratio ē quia
per lotionē manuum in aqua calida post sumptio
nem cibi trahitur calor naturalis quo cōpletur di
gestio i stomacho ad extra q̄re ip̄fecta fit digestio
que potissima cā est vermiū. Terciuū est qz postq̄ ho
mo surrexerit a somno debet paulatim incedere siue
se mouere. Cuius causa est vt superfluitates prime et
secunde digestionum que sunt feces ⁊ vrina descēdāt
et preparantur faciliori euacuationi. Quartum est

a x

Gal2
lauat manzVnicuique
veauic3
pgatcykdat mo

postq̃ homo sumpserit cibuz debet modicū stare ut
cibus perfecte descēdat ad fundū stomachi ī quo cō
pletur digestio. deinde lente ābulet ⁊ nō fortiter ne
propter motum fortē calor trahat' ad partes exteri
ores ⁊ per hoc īpediatur cibi digestio. Aliud ē q̃ hō
frigid⁹ debet cauere ne subito se calefaciat s̃ paui
tim. mutationes enī subite naturā leuūt. Dia enī ex
tra naturā molesta sunt ut dicit Galien⁹ in cōmen
to illius canonis Secundū multū ⁊ repente.

Sit brevis aut null⁹ tibi sōn⁹ meridiān⁹

Febris pigricies capitis dolor atq̃ catarr⁹

Nec tibi proueniūt ex somno meridiāno

In hoc textu tangit autor quattuor nocumenta
que proueniūt ex somno facto post prādiū. Quo
rum prim⁹ ē q̃ ex somno meridiāno solet sequi fe
bris. Quod aliqui putāt verificari de febre proue
niēte ex opilatione causam ist⁹ febris reddētes q̃a
tēpore diei calor ⁊ spirit⁹ mouent' ad exteriora et
sic virtus digestiua in die est debilis. digestio enī
perfecte est quādo calor ⁊ spiritus ad interiora mo
uentur propter quorum motuz calor naturalis in
tenditur ⁊ sic tēpus noctis ē tēpus perfectioris di
gestiōis. Indigestio enī ⁊ cruditas humoz ē cā opi
latōis q̃ opilatio ē cā febris scdm Auicēnā priā q̃r
ti ī plurib⁹ passib⁹. Scdm nocumētū ē pigricies q̃ ex
eadē cā videt' oriri. Ex materia enī indigesta ⁊ grossa
grossi eleuantur spiritus qui moti ad mēbra corpo
ris grauedinem corpori inducūt quēadmodū spūs
subtiles ⁊ leues leuitatez animi ⁊ corporis inducūt.

Frigid⁹ sur
rescit calid⁹

Gal'

de somno
meridiāno

circum uariā in

1 febr⁹

aut

2^m pigrices

3
dolor caput

catarrus

Reuma d²

2

Alii nocumēt

1 febris

effimera

2

Tercium ē dolor capitis qui etiā ex eadez cā proue
nire videt. Ex cibo enī iōigesto in stomacho eleuā
tur grossi spiritus cerebrū perturbātes qui spūs sunt
cā discolorationis etiā faciei qñ ad cutē mouentur
qz ubi est materia grossa necesse ē quidq̄ dex tali ma
teria dissoluitur esse grossum vt innuit Galiens in
cōmento illius amphorismi. Et qui crescunt sic iqui
ens quidquid enī de qualibet re dissoluit ei vñ dis
soluit necesse ē vt assimilatur. Quartum nocumētuz
est catarrus qui similiter ex eadē causa videt oriri
scilz ex reumate. Reuma enim dicit oīs fluxus mate
rie de mēbro ad mēbrum in quacūqz parte corporis
fuerit. sed secundū qz ad diuersas partes corporis
fluit diuersa sortit nomina. qñ enim mouet ad pec
tus. siue ad mēbra spiritualia videlicet ad pulmonē
dicitur catarrus. Sed qñ fluit ad fauces siue ad co
latorium palati dicit brancus. Et qñ fluit ad nares
dicit coriza/ vt habet in istis versibz. Si fluat ad
pectus dicatur reuma catarrus Ad fauces brancus
ad nares dico corizam. Preter tñ predictorum no
cumentorum causas narratas alie possunt assigna
ri magis efficaces. Causa nāqz primi nocumēti scilz
febris q̄ aliqñ ē effimera aliqñ putrida ē. febris qdē
effimere retētio fuliginuz in somno diurno quaz re
solutionē vigilia facere cōsueuerat quibz acruatis
et spiritibus admixtis i eis accēdit calor extraneus
causans febrē effimerā. Febris vō putride putrefa
ctio hūiditātū multiplicataz ex somno diurno ad
cor effumātū. Scdm vō nocumētum scz pigritia cō
tigit propter hūiditates per somnū diurnū retētas

circa musculos cordas et iuncturas quibus torpescunt
et tarde redduntur ad solitos motus. Tercium vero
nocumentum ex simili causa oritur scilicet ex humi-
ditatibus et vaporibus per somnum meridianum re-
tencis qui moti versus caput et cerebrum ei dolore
ingerunt. Quartum vero nocumentum videlicet ca-
tarus quo vniuersaliter omne reuma significatur
contingit propterea quia vapores et fumi qui vnde
per cutem hora vigiliarum resolui solent in som-
no diurno ad caput tendunt ubi inspissati recidunt
inferius reumatizantes. Aliena autem tertia primi
doctrina secunda capitulo nono alia super addit no-
cumenta somni diurni quorum primum est generare
egritudines humidas ut guttas et paralyses ex retē-
tionibus humiditatum que de die magis resolui so-
lent. Secundum est corruptio coloris faciei propter
humiditates aquosas urine similes in sanguine mul-
tiplicatas ex somno diurno / resolui solitas tempore
vigiliarum que ad faciei cutem cum sanguine expulse red-
dunt eam tumidam et declinatem ad citrinitatem. Tercium
est generatio splenis id est splenetice passionis in dis-
positis ad eam. Cuius causa est retentio humoris grossi melan-
colici in splene ex somno diurno. sicut enim iuuat vige-
lie motum et liberum transitum huius grossi humoris per cana-
les strictos cuius calore diei vias aperiuntur / sic somnus
impedit maxime diurnus cum tunc instet hora secun-
dum plurimum transitus melancolie per canales suos et
maxime per illum canalē qui a splene transit ad orifi-
cium stomachi gratia puocationis appetitus per quē
splenis supfluitas emundari solet non enim conuenit ut

3

4

amc
Humiditas
somni diurni
1

2
Color faciei

3
Spleneticus

4

7

6

amc
Somnus diurnus
noct

2

pprius

de nocte prouocet sed de die potius appetitum cibi.
 Quartum ē relaxatio neruoz seu remollitio eorum
 Cuius causa ē prohibitio resolutionis humiditatu
 quā facere solēt vigilie diurne que interi⁹ retēte ner
 uos imbibūt. Quintū ē debilitatio appetit⁹ Cui⁹ cā
 est prohibitio resolutōis que ē prima causa famis
 Alia causa ē repletio stomachi ex fumis vaporib⁹
 ⁊ humiditatib⁹ remolliētib⁹ ⁊ saturātibus orificiū
 stomachi. Sextum ē generatio apostematū Cui⁹ cā
 est qz superfluitates per somnū diurnū multiplica
 te colligunt sepe in aliquo mēbroz ⁊ ipm intumesce
 re faciunt. Et vlteri⁹ dicit Auicēna qz due de potio
 rib⁹ causis propter quas nocet somn⁹ diurn⁹ sunt
 prima quidē qz cito interrūpit propterea qz calor
 diei trahit vers⁹ exteriora calorē corporis ⁊ ecōtra
 somn⁹ ad interiora unde mot⁹ prouenit agitati⁹
 ⁊ ideo cōsulit tūc dormire volētib⁹ qz ī umbra dor
 miāt ⁊ ī tenebroso loco. secunda vō ppter ea qz red
 dit naturā stupidā qsi perterritā retrahēt se ab eo
 ī quo erat scilz a digestionē cibi. Attendēdum tñ est
 qz licet somn⁹ diurnus generaliter vituperet ⁊ noc
 turnus cōmendat ex diurno tñ ille min⁹ vitupera
 tur qui a mane ē vsqz ad terciā scilz ab ortu solis vs
 qz ad terciā post ipm Juxta illud yocratis pronō
 sticoz secunda dicētis Somn⁹ vt moris ē cōueniēs
 ⁊ naturalis vt noctē nō effugiat ⁊ diē nō impediāt
 est laudabilis cōtrari⁹ vero est improbandus mi
 nus tamen si a mane vsqz ad terciā tenuerit. Quā
 qz tamen somnus diurnus et meridiā⁹ in tantū a
 primis medicīe inuētorib⁹ detestet. moderno tñ tpe

nō omnis somnus diurnus est vituperandus et proprie
si in eo quinque conditiones obseruentur ut vult Bartru-
cius. Prima est ut sit consuetus. secunda ut nō sit illi
co supra cibum. tertia ut nō sit capite depresso. quar-
ta ut non sit longus. quinta ut nō fiat ab eo subito
stupida et repentina expergefatio sed morosa.

Quattuor ex vtero veniunt in ventre retento
Spasmus ydrops colica vertigo quattuor ista

In hoc textu autor ponit quattuor nocumēta p-
uenientia ex retentione ventositatis in corpore no-
stro. Quorum primū est spasmus Cuius causa ē quia
ventositas retēta sepe capit rapitū ad iuncturas et
nervos ipsos replētes ex quorum repletionē sequitur
ipsorum cōtractio que vocatur spasmus Et ab Avicē-
na secūda tertiū capitulo de spasmo/ spasmus sic dif-
finitur Spasmus ē egritudo nervosa qua mouentur la-
ceri ad principia sua et inobediētes sunt in dilata-
tione eorū Et iste spasmus est duplex Nam quidam
ē ex repletionē in quo mēbrum abbreviat et ingros-
satur propter rem implentē sicut coriū aut corrigia
cum ē res implens abbreviatur et ingrossatur et iste
spasmus fit subito Alius ē ex inanitione in quo cō-
trahitur longitudo et latitudo et minoratur mēbrum se-
cundū longum et latum sicut in pargamēno cum ap-
ponitur igni fit cōtractio secundū longum et latum et
iste spasmus fit paulatine. Secundū nocumentum est
ydropisis que ē morbus materialis causatus ex re-
frigida plurima ingrediēte et inflāte mēbra aut loca
partium in quibus regimen. i. digestio ciborum fit et

Spasmus diurnus
Bartrucius

Quatuor nocua
ex vtero retento

1 Spasmus

2 ydropis

humorum ut dicit Bartrucius Ydropisis enī nō
generat nisi cum sanguis nō generat ut dicit Gali
enus sexta particula aphorismorum in cōmento illius
Emorroydes sananti antiquas. Et ē triplex ydro
pisis scilicet ypozarcha asclites et tympanites Et de
tympanite intelligit istud secundū nocumētū Tym
panites enī ut dicit Bartrucius fit a mala cōplexi
one frigida stomachi et epatis prohibēte cibum trans
mutari in chilum et humorē benignū aut sanguineū
quare cōuertitur in rem v̄tosam que duz nō expel
litur per eructuationē aut aliunde opilatione viarū
prohibēte vel virtute expulsiva vel sequestratiua su
perfluitatum debili existēte colligit inter cyphac et
mirach vētris et causat ydropisim. Tercium nocumē
tum est colica que ē egritudo multum dolorosa fac
ta in intestino dicto colon quod ē vnum de intesti
nis grossis quēadmodū yliaca ē egritudo doloro
sa facta in intestino gracili dicto ylion Et fiūt dic
te egritudines sepe ex v̄tositate inclusa in dictis in
testinis. Quartum nocumētum ē vertigo et est egritu
do cum qua videt homini qd ōnia voluātur in gy
rum Cuius egritudinis causa ē v̄tositas ad cerebrū
mota que propter eius in cerebro motionē vertiginē
facit. Et ista quattuor nocumēta cum quibusdā ali
is pulcre cōmemorat Auicēna decimasexta tercū tra
ctatu quarto capitulo de rebz que nocent colicis di
cens Et scias qd retētio ventositatis multotiens fa
cit accidere colicā propterea qd subleuat eaz et expri
mit ipam ita ut aggreget res vna et qd facit accide
re debilitatē in intestinis Et quādoq; perducit illud

3 Colon

4 Vertigo

amc

ad ydropisim Et qñq̃ generat tenebrositatē visus
 ⁊ vertiginē ⁊ epilenciā Et qñq̃ retinetur in iunctu
 ris ⁊ facit accidere spasmus.

Ex magna cena stomacho fit maria pēa

Ut sis nocte levis sit tibi cena brevis

In hoc textu autor ponit vnū documentum pro
 cōseruatione sanitatis dicēs q̃ homo in cena debet
 esse sobrius ⁊ se nō multū cibo replere q̃ nimia re
 pletio nocturna inducit impedimētum somni/ torci
 onē ventris/ inquietudinē corporis/ pustulas in fa
 cie/ grauitatē capitis i mane ⁊ maliciā oris. Dubiū
 iā incidit vtrum maior quātitas cibi sit sumēda in
 prādio q̃ cena. Pro cui⁹ desisione aduertēdum est
 q̃ secūdū diuersitatē corporū maior aut minor quā
 titas cibi sumēda est in prādio q̃ cena q̃ corpora
 aut sunt in morbū decidētia aut sub latitudine sani
 tatis Si i morbū deciderint aut cum hūoris vicio
 aut sine hūoris vicio Si sine hūoris vicio sic ē ma
 gis cenādum Cui⁹ ratio ē q̃ natura in talib⁹ solū
 est ciboz digestioni intēta nō autē superfluitatum
 maturationi carēt enim eis. **Q** si cū humoris vicio
 patient cōuenienti⁹ ē prādiū maiorare vñ pri
 ma tercii tractatu quito/ ca. de cura epilecie. Ille cu
 i⁹ cōsuetudo nō tolleraret sēl reficiat diuidat cibū
 suū q̃ ē mior refectōe sua i trib⁹ partib⁹ ⁊umat du
 as tercias in prādio ⁊ terciā in cena post exercitiū
 subtile. Ratōe sic persuadet qm̃ illo tpe quo natura
 debilis iuuat in digestiōe calore solari viuifico ⁊ re
 soluunt āplius superfluitates āplior sumēd⁹ ē q̃b⁹

ydropis

De Cena

Nimia i pēa noctu

*Thi pēa noctu
 aut sit magis*

hoc autem magis fit in pradio quam cena ergo etc. Pre-
terea in die calor vitalis adest solaris et lucis dige-
stinus cum sit vite principium quare ad digestionem
tunc duplex operabitur calidum nocte vero non. Et
etiam nocte natura magis est circa superfluo-
rum digestio-
nem in talibus intenta non est ergo impedientia multa
cibo-
rum exhibitione. Quis enim calor in plerisque for-
tificetur in nocte spirituum retractione et somni redu-
ctione non tamen potest huiusmodi calor duo ut alimen-
tum et superfluitates digerere. Convenit itaque in his
cenam breuiare. Si vero huiusmodi corpora sub lati-
tudine fuerint sanitatis Aut sunt sufficienter sana ro-
busta superfluitatibus sensibilibus carentia cum omnes
expellant sua via ut athletae et hos expedit cenam ma-
iorare. Tum quia natura eorum nocte solum est digesti-
oni cibo-
rum intenta et non superfluo-
rum maturationi
cum illis fere careant. Tum quia solum robur corpo-
ris intendunt quod et nocte acquiritur magis cum am-
plior fiat sanguificatio distributio et spirituum in
his generatio. Si autem corpora fuerint a dicto tempe-
ramento et robore distantia sicut sunt plurima usque
in egritudinem nunc devenientia talia aut exercitantur
exercitatio forti continuo et vehementi aut non. si sic ut
sunt victum manibus querentes melius est eis pradio-
um super cenam maiorare. Cuius causa est quia alimen-
tum non solum expetit propter nutrire sed propter
humectare membra ac irrorare ne arescant ex forti mo-
tu et resistat resolutioni caloris propter quod oportet
plus cibi exhiberi in pradio Neque propter exer-
cicium talia corpora cessant ab eorum digestionem cum

ita sint cōsueti vsus enim ē res preter naturā. **E**st
 ⁊ calor vehemēs propter exercitiū potēs super dige
 stionē in eis / propter quod videm⁹ eos ter in die cū
 appetitu comedere ⁊ bene digerere. **S**i autē nō utan
 tur forti ⁊ laborioso exercitio otinue sicut predicti
 dupliciter illud euenit qz aut solum qñqz vtunt⁹ ex
 ercicio forti laborioso ⁊ nō continue aut solū vtun
 tur exercitio debili cum quo stat multiplicatio sup
 fluitatum. **S**i vtant⁹ exercitio plurimo forti ⁊ labo
 rioso propter occupationes necessarias i vita ⁊ ad
 salutē sicut ciuiles viri q̄ plures circa bona fortu
 ne negociantes ⁊ salutē interdū exercitio forti ⁊ la
 borioso mouent⁹ vt diu equitantes vel itinerantes
 aut aliud quoddā forti⁹a cōsuetio agentes exercitio
Et his vtilius ē cenā super prādium amplius auge
 re. **C**uius ratio ē qz si tales prādium augerent cu⁹
 nō sint cōsueti adeo forti ⁊ laborioso exercitio agi
 tari vt priores ipoz iam corrūpetur digestio malo
 rum humorum generatiua. **¶** tē propter motū super
 fluum calor hoz diffeminatione ē debilitatus cui⁹
 qdē vnicio q̄ magis nocte fit q̄ die potissima ē forti
 tudinis ⁊ digestiōis cā q̄re in cena instāre nocte ali
 mētum amplius potest administrari. **¶** tē isti prius
 non laborioso vtebant⁹ exercitio ⁊ sic corp⁹ eoz hu
 miditatibus plenū ē quibus ⁊ paruo cibo sufficien
 ter potest resisti resolutioni ⁊ exsiccationi factis p
 motum i die occurrentē. **S**i vero paucis debilibus
 exercitiis ⁊ paruis occupationibus in vita vtantur
 precipiēdū ē ipis meli⁹ prādere q̄ cenare. **E**t decla
 rat istud sicut i corporib⁹ nūc egrotātib⁹ apparuit
 b

Cum enim hi sunt debilis digestionis ut plurimum
iuuantur per calorem solis et lucem valde viuificos/
confortatur enim inde spiritus propter suum simile. Ipse
enim est lux aut effigiem habet lucis secundum Auicennam.
Iuuant etiam quia superfluitates tunc melius
expelluntur poris apertis de die quam de nocte. Preterea
nocte non oportet eos multo cibo sed pauco repleri
cum natura tunc intentata est magis circa digestionem
humorum crudorum quos somnus habet maxime dige
rere ac ad benignum reducere. licet enim nocte digesti
ua fortificetur virtus non tamen adeo quod valeat cibum et
superfluitates digerere. Aduertendum est insuper quod in
exhibitione cibi maioris aut minoris in prandio quam
cena maxime seruandus est usus quia consuetudo est res
maxima in conseruatione sanitatis et egritudine cura
da secundum regimen acutorum quod ostendit ex eo quod
eius mutatio maxime subita vehementer est lesiua
Vnde Damascenus mutare consuetudinem nocuum
est et molestum et precipue senibus. Et ideo prauae
consuetudines abolende sunt sed non mox eo quod natura
non sustinet repentinas mutationes. Et sic patet quod
vniuersalius maiorandum est prandium super cenam
cum plurimae egritudines sunt materiales et plura
corpora lapsa. Si tamen solus semel in die comeda
tur melius est cibum in cena exhibere nisi oculi aut
cerebrum patiantur tunc enim melius est in prandio
exhibere cum cena non parum egrotantis nocet o
culis et cerebro. Ulterius circa textum est notandum
quod non solum repletio nocturna siue in cena nocet
stomacho primo omnis repletio cibi generat enim

D. 9. huc.

opilationes febres putredines apostemata et leprā
quia ē causa indigestionis. **¶** aut oīs repletio no
citiua est stomacho declarat Auicēna decimatercia
tercii tractatu primo/ca. de reb⁹ quaz usu ledunt
stomachus et intestina dicēs. **Et ex rebus magis ini**
miciis stomacho ē repletio et propter illud nō auge
tur corpus gulosi qm̄ cibus ei⁹ nō digeritur quare
nō crescit ex eo corpus. ¶ Ille autē qui cibo abstinet
dum tm̄ remanet aliquid appetitus ei⁹ augetur qm̄
stomachus eius bene digerit cib⁹. Et sic valde ca
uendū ē ne stomachus torqueat et multum grauet
ex cibo ita ut anhelitus angustiet et puls⁹ velocitet
Et similiter repletio nauseatiua et fastidiū inducēs
multum ē euitāda et specialiter ex malis nutrientib⁹
Nā si fastidium sit ex grossis nutrimentis proueni
unt iuncturaz dolores et renum et podogra et grossi
cies splenis et epatis et regulariter egritudines fleu
matice et melācolice. Et si fastidium sit ex nutrienti
bus subtilibus proueniunt febres acute et maligne
et apostemata multum acuta igit euitāda ē repletio
nauseatiua non igitur tm̄ ē comedendum quin in sto
macho maneat aliquis loc⁹ vacuus nec ex toto de
bet desiderium sopiri sed retineri debent aliquē reli
quie appetitus et hoc specialiter obseruandū ē in ha
bentibus appetitum fortem sunt enim aliqui quoz
appetitus naturaliter multum sopitus est et isti for
te debent plus comedere q̄ appetunt.

Tu nūq̄ comedas stōachū nisi noueris an
purgatū. vacuū cibo quē sumpseris ante

**Ex desiderio poteris cognoscere certo
Hec tua sunt signa subtilis in ore dicta**

De supra cibus

1

2

signa euacuatio

4th fr. 1 meo

medosa

In hoc textu ponuntur aliqua precepta que homo sane cupiens viuere necessario debet obseruare an sumptione cibi. Quorum primum est quod homo non debet sumere cibum nisi nouerit stomachum suum esse purgatum a malis humoribus quod fit per vomitum expellendo humores putridos et malos in eo existentes quia si sumeret cibum praedictis malis humoribus in stomacho remanentibus ex omixtione talium humorum cum cibo cibum sumptum corrumpere. Secundum preceptum est quod homo non debet sumere cibum de nouo nisi persenserit cibum presumptum in stomacho suo fore digestum et ab eo euacuatum quia nihil est deterius in humano corpore quam itromittere cibum super alium quod non est digestum sed digerere incipit. Nam superassumptum cibum prioris digestionem inchoatam impedit. Et digestio prioris ante complebitur quod transiens ad eam per venas meseraicas ducet secum cibum superassumptum indigestum unde crudi humores in corpore multiplicabuntur. Alterius in textu ponuntur duo signa euacuatiois stomachi a cibo passumpto primum est desiderium certum. id est vera fames. Et per intellectum istius sciendum est quod duplex est fames scilicet vera et medosa. Veram Galienus describit secunda aphorismorum in omento illius canonis ubi dicit indigestia non oportet laborare dicens certa fames est cum homo cibo indiget unde imens sequitur appetitus. Sed medosa fames est cibi appetitus corpore non indigente. Et sicut vera fames fit ex constrictione et corrugatione venarum orificii stomachi procedentibus a suctione membrorum in anitoz cibo indigentium sic medosa

fames solet ab his fieri que strigunt et rugant orifi-
 cium stomachi membrum cibo non egentibus ut ab actu
 frigido stipitico aut acetoso. Et istius signi et secun-
di precepti precedentis commemorat Auicenna tertia
primi doctrina secunda ca. de eo quod comeditur sic
inquiens. Oportet preterea ne aliquis comedat nisi
post desiderium neque in hoc tradetur cum desiderium
ebullierit. i. forte fuerit nisi modicum fuerit ut ebri-
orum desiderium et habetium fastidium quam tollerare
fame stomachum putridis replet humoribus. Et
postea eodem capitulo dicit. Et neque ipse neque omnes
qui sanitatem habere volunt aliquando comedant nisi de-
siderium fuerit certum et stomachus et superiora in-
testina a primo nutriente euacuata fuerint. quod enim
in corpore existit deterius est nutriendum super nutriendum
quod non est digestum mittere. Secundum signum quod
significat super certo desiderio siue certa fame est sub-
tilis dieta precedens. i. parua administratio cibi quam
enim illa sequitur fames significatur esse certa et ve-
ra. Sciendum est insuper quod in una et eadem re-
fectione pessimum est simul multos et diuersos con-
gere cibos ut carnes et pisces vel pullos et porcum
et postea prolongare tempus in comedendo quia pri-
mus cibus iam digerere incipit cum aduenit ultimus et sic
partes cibi dissimiles fiunt in digerendo sic quod preas-
sumpte prius digeste sunt quam postremo sumpte sue
digestionis medium attigerint unde fit quod quedam
corrumpunt alias. Et istud innuit Auicenna tertia
primi doctrina secunda ca. de eo quod comeditur dicens. Et
nihil quod deterius est quam diuersa nutrimenta simul adiungere
 b3

7 post hoc in comedendo tēpus prolongare cuz enī
postremum nutriendum aduenit primum iā incipit di-
geri nutriēdis ergo partes in digerendo nō similā-
tur. Sciendum est tamen q̄ prolongatio in comedē-
do moderate facta fere vna hora gratia bone masti-
cationis 7 transglutionis ē laudabilis 7 plurimum
cōferens ad cōseruationem sanitatis quia perfecta
cibi masticatio cum morosa transglutione siue iglu-
uie est veluti media digestio sed mala masticatio
vel digestionem cibi impedit vel vehementer retar-
dat. Sed prolongatio in comedendo cum interlocu-
tionib⁹ 7 pausis duabus vel trib⁹ horis ē plurimū
nocua 7 sequuntur ex ea nocumēta p̄narrata.

¶ uocibus ifinis

Persica / poma / pira / lac / case⁹ / 7 caro salsa
Et caro ceruina / leporina / caprina / bouia
Hec melancolica sunt infirmis inimica

¶ Xabi uocē

¶ P̄fir

Un hoc textu tanguntur decem cibi siue alimenta
melancoliam generantia aut infirmis inimica. Quo-
rum prim⁹ est comestio persicorum de quibus Ga-
lien⁹ secundo alimentorum capitulo decimonono
dicit q̄ 7 horū succus 7 quod velut caro facile cor-
ruptibilis est 7 omnino quidem prauus quare nō
oportet sicut quedā post aliud alimētum offerre cor-
rumpunt enī supernatantia. Admissē autē oportet
huius quod ē cōmune in ōnibus q̄cunq; cacochima
humida 7 lubrica 7 facile subire potentia / propter
hoc oportet ipsa comedere priora aliis sic enim ip-
sa celeriter subeunt et illis viam faciunt / ultimo
autē sumpta simul corrumpunt et alia. Et ita patz

¶ p̄mo q̄dā

qd istud dictum debet intelligi de persicis comestis
 post cibum alium quia ipsa sumpta ante cibum bo-
 na sunt stomacho ventrem lenientia atq; appetituz
 prouocantia. Juxta illud Auicene secundo canonis
capitulo de persicis dicentis . Natura sunt bona
stomacho et in eis est virtus faciendo appetitum ci-
bi. Et subdit Auicenna. Et oportet quidem ut non
comedantur post alium cibum quonia corrumpun-
tur post eum sed precedant ante cibum. Similiter se-
rapion in aggregatore capitulo de eis autoritate
Diascoridis ait. Natura ex persicis sunt bona sto-
macho et molliunt ventres/immatura vero stringunt
et quando desiccantur stringunt fortius et decocto
siccorum quando scilicet bibitur prohibet fluxum
humiditatum ad stomachum et ventrem et quando
trita super locum puluerizantur unde fluit sanguis
abscondunt eum. Et licet prenarrata habeant iuu-
menta quia tamen humores generant putrefacibi-
lem nocitua sunt infirmis et maxime quando inde
bite sumunt. Et sunt persica frigida i primo gradu
et humida in secundo. Secundum est pira siue come-
stio pirorum. Et causa eius est quia pira et genera-
liter omnis fructus recens non correctus replet san-
guinem aquositate ebulliente in corpore et sic prepa-
rant sanguinem ad putrefactionem et per consequens
nocent egrijs. Pira similiter ut dicit Auicenna secundo
canonis ca. de eis a proprietate iducunt colicam. Ipsa tñ
iter ceteros fructus multum ipinguat propterea porci ex
ipsis piris ipinguat pluzq; ab aliquibus alijs fructibus
Et quia pira ventositatem generat et sic iducunt colicam

b &

Scrapion
Diascoridis

Pira/rolan
perit ipinguat

Purum aniso
femulo vl' zucra

3 Poma

noct egris
pfti cruda

oēs fructus
noct febribus

q. Lar

usus habet q̄ pira ⁊ alii fructus ventositatē facien-
tia cū carminatiuis. i. ventositatē expellētib⁹ come-
dunt vel possunt obuiare nocumēto ipoz⁹ superbi-
bendo vinum vet⁹ odoriferū. Et meliora pira sunt
que magis odorifera sunt ⁊ magis dulcedine parti-
cipātia. Et etiā meliora sunt decocta q̄ cruda ⁊ pos-
sunt decoqui cum aniso feniculo ⁊ zuccaro. Terciu⁹
ē comestio pomoz⁹ de quib⁹ dicit Auicēna secūdo ca-
nontis ca. proprio q̄ assiduatio comestionis eorū
facit euenire dolorē neruoz⁹. Et poma etiā malā ha-
bent proprietatē in generādo ventositatē in secūda
digestione quare nocēt egris ⁊ etiā propter similez
causam illi q̄ dicta ē de piris. Et ista dicta de piris
et pomis maxime intelligēda sunt de ipis crudis et
nō de ipis coctis. Et nedum isti fruct⁹ ab infirmis
sunt vitādi ymmo ōnes fructus implētes sanguinē
aquositate ebulliēte vt fructus recētes quoz⁹ succ⁹
in humano corpore ebullit sicut mustum ⁊ succus
fructuū ebulliunt exterius ī vase ⁊ hoc propter calo-
rem solis derelictum ī eis cum maturabant. Nū enī
fructus propter ebullitiōē succi eoz⁹ preparāt san-
guinem ad putrefactionē licet pro hora qua sumun-
tur iuuamētuz⁹ prestent humectationis. Et hac de cā
Auicēna febricitantib⁹ prohibuit fructus maxime
recentes prima quarti tractatu secūdo/ ca. septimo
dicens. Et oēs fructus nocent febricitāti cū ebulliti-
one sua ⁊ corruptione in stomacho. Quartum ē co-
mestio lactis. Cuius cā ē quia lac de leui corrumpi-
tur ⁊ ī fūmum aut acetositatē cōuertit in stomacho
imundo sicut vt plurimū ē stomachus febricitātis

Febre putrida et ergo febricitantibus Febre putrida
 nō conceditur. Et similiter malum ē habentibus do-
 lorem capitis et sicculosis et pluribus aliis de qui-
 bus loquitur Ypocras quinta particula apborismo
rum/amphorismo illo. Lac dare caput dolentibus
 malum 7c. Verum ē tñ q in aliquibus passionib9
 cōuenit sicut in pñsi et ethica et aliquib9 aliis pro
 ut dicit etiā Ypocras amphorismo iā allegato et etiā
inferius aliquid dicit ibi Lac ethicis sanū 7c. Et
 licet lac in predictis passionib9 vituperet in sanis
 tamen laudabile ē et hoc si in stomacho et epate bene
 digeratur tunc enī intestina lauat sua aquositate et
 mundificat / butirositate sua humorib9 venenosis
 repugnat mēbra humectat / caseitate sua vulnera pe-
 ctoris uiuat et pulmonis gutturis renū quoq9 in
 testinor9 et vesice / mosuram acutorum humor9 in i-
 stinis mitigat quia visceribus inuiscatur et humor9
 prohibet morsum. Preterea cōuenit lac corporib9
 temperatis quorum stomachus mundus est a cole-
 ricis et fleumaticis humoribus. In his enī lac bene
 digestum multum dat nutrimentum / laudabilez san-
 guinem generat / carnem augmentat / totum corpus
 laudabiliter humectat / exteriora pulchra facit ut
 refert Ysaac in dietis vniuersalibus. Et ibi etiam
 auctoritate Ruffi dicit q lac bibentes ieiunos esse
 oportet et bibatur calidum cuz exeat vbera neq9 ali-
 quid comedatur quousq9 digeratur et labor et nimi-
 us motus caueatur non est tamen quiescenduz om-
 nino a deambulatione sed deambulandū ē suauiter

*In typho et ethica
 valet lac*

*Ieiunij capiat
 et calefaciat lac*

De lacte

quoultq; in stomachi fundum descendisse sentiatur.
In distemperatis vero corporibus lac nō conuenit
In calidis enim corporib; cito mutat in fumosita-
tem ⁊ coleram. In frigidis vero in acetositatē ⁊ pu-
tredinem. In stomacho etiā immundo lac nō conue-
nit quia in eo corrumpit. Circa electionem aut lac-
tis sciendum ē q; magis eligēdum est lac mediocre i
via nutrimenti et nō subtilissimum sicut lac cameli
aut etiam asinum neq; pinguisimū ⁊ grossissimū
sicut lac vaccarum ⁊ pecudum. Eligēdum est igitur
lac capre non enim habet tātum aquositatis sicut
lac cameli quod nō est aptum ad nutriendum ratōe
nimie humiditatis sed ventris subouctium nec ha-
bet tantum pinguedinis ⁊ grossicie seu caseitatis ⁊
unctuositatis sicut vaccarum ⁊ pecudū quod prop-
ter grossiciem ⁊ unctuositatez est venarum opilati-
um/ventositatum generatiū ⁊ difficilioris dige-
stionis q̄ sit necessarium in regimine sanitatis. Eli-
gatur igit lac capre non nimis propinque partui
nec nimis distantis a partu nō pinguātis nutritē i
bonis pascuis ⁊ in tēpore quo reperiunt meliora
pascua. Quintum ē comestio casei. Et potest intelli-
gi de omni caseo maxime tñ de veteri. Cuius ratio ē
quia caseus recens est frigidus ⁊ humidus ⁊ grosse
substantie ⁊ difficilis digestionis ⁊ opilatiuus ⁊ la-
pidis generatiuus et non multum competit via ci-
bi in regimine sanitatis. Et caseus vetus est calid⁹
⁊ sicc⁹ propter sal facit cibū digeri ⁊ difficulter di-
gerit parum nutrit ⁊ male stomacho nocet ⁊ nimis
desiccet et minus competit q̄ recens. Et si aliquis

De caseo

De lapide
quinto

De caseo

16

16

caseus est medius inter nouum et veterem viscosum
 et frangibilem durum et mollem et parum declinans
 ad aliqualem dulcedinem non nimis salsus non la-
 crimosus cum incipitur saporis delectabilis et boni
 odoris / cuius in stomacho mora non est diuturna
 ex bono lacte conuenienter factus sufficienter vnc-
 tuosus talis utique caseus bonus est et inter alios ma-
 gis est diligendus et post cibum sumptus non mul-
 ta quantitate / multa vero quantitate sumptus in
 via cibi vniuersaliter est malus stomachum grauans
 et inobediens digestionis et opilatiuus et lapidis in-
 renibus et humorum grossorum in corpore et vento-
 sitatum generatiuus. Solum igitur ille caseus est bo-
 nus quem dat auara manus. Sextum est caro salsa
 Caro enim salsa siue sale siue fumo exsiccata cuius-
 cunque generis aut animalis fuerit generat sanguinem
 grossum et melancolicum et per consequens nocet in-
 firmis nec est conueniens sanis. Et istud innuit Au-
 cenna secunda primi doctrina secunda capitulo deci-
 moquinto in fine dicens. Et exemplum spissi pauci
 nutrimenti mali chumi. i. mali humoris est caro sa-
 lita. Septimum est caro ceruina que similiter est san-
 guinem melancolicum generans teste Rasis tercio alina
foris capitulo de animalibus siluestribus et dome-
sticis. Octauus est caro leporina que similiter sangui-
nis melancolici est generatia. Dicit enim Rasis de ea loco
preallegato. Ipa enim plura aliis melancolie generatia
est. Et de ista etiam dicit Ysaac in dietis vniuersalibus
quod non conuenit in via cibi sed solum in via medicine.
Et est sciendum quod ista caro leporina et similiter ceruina cum

*6 Caro salsa
nocet infirmis.*

7 Caro ceruina

8 Caro leporina

9 capra
10 bouis

No

Febres quartane

Caro vacina
ff lepra

De carnibus quadrupedum
eligendis

peruenerint ad antiquitatē simpliciter sunt euitāde
si tamen aliquo modo cōueniant meliores sunt iste
carnes cum parui sunt propinque vt siccitas earū
obtemperetur ab etate ⁊ etiaꝫ sunt euitande nisi sint
pingues nam ex earum pinguedīe obtemperatur sic
citas. Donum est caro caprina. Decimum est caro
bouina quia iste carnes etiam sunt carnes melanco
lice. Nam Ysaac in dietis vniuersalibus de eis di
cit. Caro caprina ⁊ bouina sunt pessima dura in di
gestione tarda ⁊ digesta grossū generant sangui
nem ⁊ melancolicum. Et Auicenna secundo canonis
de carne caprina dicit Caprina vero non est bona
multum ⁊ eius humor fortasse est malus valde. Et
sub istis etiam intellige carnem hircinam ⁊ vaccina
que priores sunt predictis carnibus scilicet capri
nis ⁊ bouinis. Nam de eis dicit Auicenna secundo
canonis capitulo de carne. Caro vaccina ⁊ ceruorū
⁊ hircorum siluestrium ⁊ magnarum auium facit ene
nire febres quartanas. Et de carne vaccina adhuc
dicit qd caro vaccina plurimi nutrimenti est grossa
melancolica generans egritudines melancolicas. Et
ulterius dicit qd caro vaccina generat lepram. Et
de carne hircina dicit qd est mala absolute. Quia iā
textus loquutus est de carnibus vitandis ⁊ maxi
me animalium quadrupedum. Videndum est vltre
rius de carnibus eligendis animalium quadrupedum
Et quia circa electionē carnum animalium quadrupe
dium cōtrouersia videt̃ inter autores medicīe quidā
ei dicūt carnes porcias eē meliores sicut Galien⁹ ⁊ qdā
alii. Alii vō dicūt carnes edias eē meliores sic Ras

Auicenna et Auerroys licet Auerroys quinto colligere
imponat Auicenne qd dixerit carnes porcinas esse
meliores quod tamen non dicit autoritate propria
sed autoritate xpianorum. Alii vero vitulinas lau-
 dant pre aliis carnibus. Sciendum est qd electio et
 melioritas carnum animalium quadrupedum po-
 test multipliciter attendi / primo modo ex parte ma-
 ioris nutrimenti et irrefolubilioris et carnibus hu-
 manis similioris. Et isto modo caro porcia ceteris
 est melior primo propter maximam similitudinem
 cum carnibus humanis teste Galieno tercio alimen-
 torum ubi dicit porcine autē carnis similitudinem
 ad homines addiscere est ex eo qd quidā comederūt
 humanas carnes ut porcinas nullā suspitione habentes
 secundu gustum ipsarū et odorem. Et Auicēna
 secundo canonis ca. de sanguine ait sanguis hōinis
 et sanguis porci sunt similes in oī re ita ut quidā
 fuerunt qui vendebāt carnem hominis ac si esset ca-
 ro porci et occultatum fuerat illud vsqquo inuenti
 fuerant in ea digiti hominis. Et istud idem sentit sa-
 tis Auerroys quinto colliget capitulo de carne. Se-
 cundo quia caro porcina valde nutritiua est. Nam
 dicit Galienus tercio alimentorum. Omniū edulio-
 rum caro porcorum est maxime nutritiua et huius ex-
 perientiam euidentissimam habēt athlete. Et postea
 eodem libro ait porcorū carne nullum aliud amplio-
 ris nutrimenti habebis sumere. Tercio qz generat ali-
 mentū stabile fortiter resistens resolutioni. Et ista
 fuit mēs Galieni in passib⁹ ubi nō parū pferit por-
 cinas carnes ceteris carnib⁹ scz in octauo de ingenio

Caro porcia
est melior
et nutritiua

Post porcedus

Porci duosq̃m
vel vni ita de
q̃ siluestri

porci siluestri
si apri sūt apri

ubi dicit ceteris carnibus porcina est laudabilior
si porcus montana incoluerit post porcum edus .
Et similiter in quinto terapentice ubi dicit quadru
pedum caro laudabilior ē porcina in calore ⁊ humi
ditate temperata eiusq̃ cibis plurimus ⁊ sanguis ab
ea generatus omni melior ē sanguine. **Et** istud veri
tatem habet de carne porcorū nō antiquorum quia
eorum caro indigestibilis ē nec iuuenum siue lactā
tium quia caro eorū humidissima est sed etate medi
ocrium putavimus anni vel duorū tam domesticorū
q̃ siluestrium verisimilius tñ estimāndum est q̃ por
ci silvestres sunt domesticis meliores quia carnes
porcorū domesticorū sunt plus debito viscosiores
Et de carnibus porci silvestris siue apri dicit Au
cenna secundo canonis capitulo de carne . **X**piani
vero dixerunt ⁊ qui eos ymitantur q̃ melior caro
silvestris est caro porci silvestris nam cum hoc q̃ est
leuior carnibus domestici porci est fortis nutrimentū
⁊ plurimū ⁊ est velocis digestionis ⁊ est melior q̃
esse potest in yeme . **Et** ex isto ulterius sequitur q̃
predicte carnes porcine multū laudabiles sunt cor
poribus iuuenibus sanis fortibus laborantibus nō
dispositis ad opilationes et his qui impinguari
querunt quia talia corpora indigent plurimo nutri
mento ⁊ difficulter resolubili. **Et** ergo dicit **Rasis**
tercio alinansorum capitulo d̃ virtute carniū . **C**a
ro vero grossa multum laborantibus conueniens ē
subtilis vero his qui predictis sunt contrarii con
uenit. **Et** idem vult Auicēna tertia primi ca. de regi
mine ei⁹ qd̃ comedit dicēs exercitati p̃terea ⁊ multū

laboris magis sunt tollerantes nutrientia grossa.
 Alio modo potest attendi melioritas et electio carniū
 ex parte tēperate cōplexionis eaz̃ facili digestiōis
 et sanguinis ex ip̃is generati tēperantiam ut scilicet
 illa caro dicat̃ melior que tēperate ē cōplexionis fa-
 cili digestiōis sanguinē generans tēperatum ī ca-
 liditate et frigiditate subtilitate et grossicie. Et isto
 modo caro edulina ē melior et laudabilior ceteris
 ut vult **Ras̃ Auiçēna** et **Auerroys**. Nam dicit **Ras̃**
 tercio aliuansoris ca. de animalibus siluestribus et do-
 mesticis. **Edulina** caro ē tēperata nullā in se habēs
 malicie admixtionem que licet tēperatum generet sā-
 guinem laborantibus tñ non cōgruit cui nulla alia
 caro preferēda est. Nō est enī adeo debilis ut ex ea
 virtus minuatur neq̃ eis nutrimentum adeo multuz
 est et grossum ut ex eo proueniat repletio et grossū
 generetur sanguis. Sanguis quoq̃ qui ex ea genera-
 tur inter subtilem et grossum ac inter calidum et frē-
 gidum existit. Et ista caro nō cōuenit multuz labo-
 rantibus sed iuuenibus tēperatis exercicio mediocri
 utentibus quia ista caro generat sanguinē forti ex-
 ercicio vel labore faciliter resolubilē licet nō exerci-
 cio mediocri. Et sicut quo ad istā intentionem caro
 edulia inter carnes domesticas ita caro capreoli in-
 ter carnes siluestres est melior. Et post istā carnem
 eduliam plurimi medicorū sicut **Ras̃** et **Auerroys**
 ponunt carnem arietinam. Et dicit **Auerroys** quin-
 to colliget capitulo de carne q̃ hec est opinio ma-
 ioris partis medicorum preter **Galienum** qui ab-
 dominatur carnes arietum.

*rac̃ tēperate
 cōplexionis est
 caro edulina*

Posteriori auctō

3

De caribus vitul
linis

Et videtur sibi q̄ caro vitulorū ē melioris nutrimentū q̄ arietina. Et forsan Galenus hic attendit melioritatem nutrimenti ex eo quod ē plurimum nutrire et nutrimentum dare magis irresolubile quod magis videtur convenire carnibus vitulinis q̄ arietinis cum arietine magis humide sint. Tercio modo potest attendi melioritas et electio carniū ex parte minoris viscositatis et melioris odoris earū. Et sic carnes vituline sunt meliores ceteris carnibus. Et istud innuit Auerrois quinto colliget capitulo de carne dicens. Et carnes vitulorū sunt bone carnes ideo quia non habent illā viscositatem frigiditatem et siccitatem quā habēt carnes bouine veteres et carnes eorū sunt magis odorifere aliis carnibus et quantum ē in hoc meliores sunt carnibus edulinis quia in carnibus edulinis manifestat quedā muscillago. i. viscositas ante q̄ coquatur. scilicet carnes eduline sunt meliores vitulinis quia meliores generant humores. Et ex isto patet quomodo nō est tanta controuersia inter auctores medicine super electione carniū quāta prima facie apparet. Notandum ē insuper q̄ carnes animalium sicce complexionis meliores sunt circa partem q̄ distantes multum a partu et ergo edi et lactantes vituli meliores sunt hircis et bobus quia sua siccitas prime etatis humiditate corrigit. Sed carnes animalium complexionis humide sunt meliores distantes a partu et circa partum deteriores q̄ sua nimia humiditas processu etatis exsiccatis scilicet iuuentutis corrigitur aut tollit et ab humiditate prime etatis crescit. Et ideo iuvenes castrati arietes scilicet unius

Inueniuntur
in multis vniuersis

anni sunt meliores ⁊ min⁹ viscosi lactātib⁹ agnis
 ⁊ porci unius anni vel duor⁹ meliores lactātib⁹ por
 cellis. Et ergo bene dicit Aulcēna tertia primi ca. de
regimine eius quod comedit. Dportet autē vt cib⁹
 supple sanitatis cōseruati⁹ sit talis quales sunt
 carnes ⁊ proprie carnes edoz ⁊ vitulorum lactan
 tium paruoz ⁊ agnorum annalium. Et ex istis om
nibus cōcluditur qd carnes hircoz capraruz ⁊ arie
tum ⁊ boum ⁊ porcoz antiquoz ⁊ specialiter nō ca
stratoz ⁊ porcelloz lactātiū ⁊ agnoz lactātiū nō sūt
multū ouenientes ī regimine sanitatis sed carnes vi
tulorum iuuenum ⁊ arietum annalium ⁊ porcorum
duorum annoz vel vnius etiā castratorum suffici
enter cōueniētes sunt ei⁹ in regimine sanitatis. Et
ē diligēter notandū qd carnes declinātes ad siccita
tem debēt elixari ⁊ declinātes ad humiditatez debēt
assari vt eaz humiditas temperet ⁊ ideo carnes cu
nicularum lepoz ceruorum vitulorum ⁊ caprioloz
debent elixari ⁊ carnes porcellorū ⁊ castratoz arie
tum assari/elixatio enim obtemperat siccitatem. Et
ex hoc patet qd in tēporibus ⁊ cōplexionibus humi
dis magis cōpetunt carnes declinātes ad siccitatē
⁊ assentur In tēporibus siccis ⁊ cōplexione ⁊ etate
siccis magis cōedūt carnes declinātes ad hūiditatē

Oua recentia. vīna rubētia. pīguia iura

Cum simula pura nature sunt valitura

In hoc textu ponuntur tria alimenta que in mo
dica quantitate multum nutriunt. Quorum primū
est oua recentia quia sunt de his que in modica

elixari debet

assari debet assari

Oua

Trium munda

Oua

✓

v3semb9

4
malis

Dura

quantitate multum nutriunt vt innuit Auicēna secū
do canonis ca. de ouis. Et idēz vult quarta primi
ca. primo vbi dicit nutriēs vero parue quātītatis
7 multi nutrimenti sunt oua 7 galloz testiculi. Et
illud idē in multis aliis locis repetit. Circa electio
nem ouoz sciendum ē q oua gallinarum 7 pardicū
7 faseanorum iuuenū 7 pinguiū sunt bona in sani
tatis regimine 7 altis ouis simpliciter meliora/ vñ
oua paruula longa sunt bona/ vñ de/ Filia presbite
ri iubet pro lege teneri. Q bona sunt oua candida
longa noua. Amplis oua tremula. i. per decoctionē
aliquahter inspissata vt in manu tenentis in cortice
suo videant^r tremere sunt meliora duris 7 sorbilibz
7 sunt multi nutrimenti 7 facili et bone digestiōis
et generant sanguinem maxime cordi proportiona
lem vñ de conualescentibus senibus 7 debilibus ma
xime conueniunt 7 maxime vitella/ vñ de Auicenna
in tractatu de viribus cordis vult q vitella ouo
rum animalium bone carnis sicut gallinarum pōi
cum 7 faseanorū licet non sint medicine cordi mul
tum tamen cor confortant. Et postea subdit q cito
in sanguinem conuertuntur 7 post conuersionē pau
cam habent superfluitatem 7 generant sanguinē sub
tilem 7 clarum et ergo maxime confortant cor gene
rando sanguinem et proportionalem. Et vltēri9 di
cit q multum valent in dissolutione substātie spiri
tus et diminutione sanguinis cordis. Sorbilia ve
ro oua facili sunt digestiōis 7 leniunt pulmonez
et pectus 7 ventrem lubricant 7 minus nutriunt q
tremula. Dura vero oua per decoctionem facta ad

digerendum sunt difficilia et nutrimentum exhibent
 grossum et tarde a stomacho descendens et tarde pe-
 netrativum. Notandum est insuper quod ex diversitate pre-
 parationis ouorum etiam acquiritur eis bonitas vel ma-
 licia. Aut ei sunt assata aut elixa aut frixa aut iure
 sunt cocta. Assata elixis grossiora sunt et ad digerendum
 duriora quia focum substantialem eorum humiditatem
 desiccant. Et fiunt duobus modis. Aut enim cum corti-
 cibus inter calidos cineres ponuntur aut in testis fran-
 guntur. In testis fracta peiora sunt aliis. Illa autem
 que cum corticibus inter calidos cineres ponuntur du-
 obus fiunt modis / aut inter cineres ponuntur tota
 aut super carbones partim discooperta. Que in cine-
 ribus ponuntur tota sunt peiora quia cum calor fo-
 ci circuiat fumositates retinet. Discooperta super car-
 bones posita fumositatem emittunt et munda fiunt.
 Elixia in aqua meliora sunt quam assata quia aque hu-
 miditas calori foci in humiditate desiccanda repug-
 nat. Et fiunt duobus modis aut enim cum corticibus
 elixantur / aut intra aquam franguntur. Cum corti-
 cibus peiora sunt aliis quia cortices prohibent dis-
 solutionem fumositatum et grossicie. In aqua frac-
 ta calor aque temperate penetrat et grossiciem suam
 subtiliat et aufert sibi grauitatem sui odoris. Unde
 huiusmodi laudabiliora sunt ceteris omnibus. Fri-
 xa ceteris peiora sunt quia pessimos generant humo-
 res et sunt in stomacho morantia fumositatem et
 corruptionem inducentia et fastidiorum facientia. In
 iure cocta inter assata et in aqua fracta sunt medio-
 cria. Et ista colliguntur ex Ysaac in dietis vniuersalibus

Diversitate ouorum

Aprili

2 vino

Sciendum est etiā q̄ ouum diuersificatur secundū eius partes cōponentes. **Nā** vitellum in caliditate tēperatum existit. **Albumen** vero frigidū ē et viscosum dure dīgeritur et sanguis etiā ex eo generatus non est bonus ut habetur ex **Rasi** tercio alinanforis ca. de virtutibus ouorū. Et sicut oua predicta scilicet gallinarum pardicum ⁊ faseanoz sunt cōuenientia in regimine sanitatis ita oua anatur anseps strucionum ⁊ similium volatiliū minus cōuenientia sunt in regimine sanitatis vel simpliciter euicanda. **Secundum ē** vinum rubeū/pro quo sciēdum q̄ vina diuersificantur in colore. **Nā** quedam sunt alba quedam rubea clara quedā citrina et quedam nigra. **Vina** enim alba debiliora sunt ceteris min⁹ calida et minus nutritiua verum sunt minus ledentia caput et magis vrine prouocatiua et aperitiua. **Q̄** sunt debiliora ceteris patet quia secundum **Galienū** super primo canone tercie particule regiminis acutorum debile vinum est qđ minus calefacit et min⁹ replet caput cum ergo vina alba minus calefaciūt et minus replent caput ceteris ut patebit debiliora erunt ceteris. **Q̄** autem vina alba sunt ceteris min⁹ calida patet per **Galienum** in omento illi⁹ canonis tercie particule regiminis acutoz de vino etenī albō dicentē. **Nō ē** possibile alicui ex vinis albis ut calefaciat calefactōe vehemēti. Et postea subdit **Vinū** autē album ē minoris calefactionis oīb⁹ vinis. Et istud est verum cōparando vina eiusdē territorii ad inuicem et non aliter qm̄ vina rubea et ruffa gallicana non sunt ita fortia nec ita calida sicut sunt

multa vina alba que reperiunt in aliis territoriis
debet igitur fieri comparatio inter vina eiusdem maneriei
et territorii. ¶ aut sunt ceteris minus nutritiva p3
per Galienum in omento illius aphorismi secunde par
ticule aphorismorum Facile est impleri potu quam cibo di
centem vinum enim aquosum subtile atque album vsualiter
aque est vicinum et illius virtuti viciantur ad nutriendum
vinum urina prouocat nec corpus inde nutritur. Et simi
liter in omento illius aphorismi eiusdem particule Eorum
qui nutriuntur dicitur Galienus vinum aquosum minus dat cor
pori nutrimentum cuius liquor est sicut aqua subtilissi
ma et color albus. ¶ aut minus ledunt caput p3 per
Auiennam tercia primi doctrina secunda causa de regimine
aque et vini dicentem. Vinum vero album et subtile cale
factis est melius non enim capitis efficit dolorem sed for
tasse humectabit et capitis dolorem alleviabit. Et idem
etiam vult Galienus in omento illius canonicis tercie particu
le regiminis acutorum Potus autem dulcis non autem quare mi
nus ledunt caput est quia minus fumosa et vaporosa
sunt ceteris. ¶ aut magis sunt urine prouocatiua et ape
ritiua patet per Procratem in canone illo tercię particule
regiminis acutorum de vino etenim albo dicentem sed trans
tus eius scilicet vini albi in vesica est facilior quam cuiuslibet
alterius potus cum quo etiam vim aperitiuam habere dinos
citur. Et ex isto sequitur quod ista vina alba subtilia plu
sueniunt quam alia vina calefactis siue a natura sicut
colericis et sanguineis naturalibus siue ab accidente si
cut calefactis ex ira vel mora in sole. Et similiter ma
gis veniunt studetibus qui debent uti vino non turbare
cerebrum. Et similiter veniunt habentibus cerebrum debile

GalienusVinum albumDe studetibus

no

Rubea

Vina nigra

siue naturaliter siue accidentaliter quia habētes cere
brum debile ex forti vino faciliter inebriātur ut ha
bet Auicēna tercia primi loco preallegato. Et ergo
si uti velit vinis fortib⁹ necesse ē ea fortiter lipbare
Et similiter cōueniūt habētib⁹ epar calidū ⁊ stoma
chum calidū ⁊ habitātib⁹ i regione calida qz calida
vina i istis facerēt estuacionē. Vina vero rubea cla
ra sicut beluēstia calidiora sunt ceteris ut vult Galie
en⁹ in omēto illi⁹ canonis supra allegati de vino
etenim albo ubi dicit verūptm cuius calefactio ex vi
nis ē vehemēs ei⁹ calor ē rube⁹ clarus. Et ista vina
etiā nutritibilia sunt ceteris ut habet Galenus in
omēto illi⁹ āphorismi p̄allegati Facile ē repleri ubi
dicit grossum vero ⁊ rubeū vinum nutritibilius ē ce
teris iplēs corpora cito obnoxia inanitioni. Et cir
ca istud ē intelligēdū qd vina rubea dicunt nutriti
bilia eo qd plus eoz in substantiā mēbroz ouertit
Vina tñ nigra possunt dici nutritibilia ceteris qz
cōstancius dant nutrimentū ⁊ tardius a mēbris reso
lubile. Et isto mō dicit Galen⁹ i omēto illi⁹ āpho
rismi p̄allegati Eoz q nutritiunt qd vina grossa ⁊ ru
bea nutritibilia sunt q̄ aquosa minus tñ q̄ nigra
Et isto mō etiā intelligit dcm Ysaac in dietis pti
cularibus ubi vult qd vinum nigrū plus nutrit q̄
rubeū. Et ista vina rubea magis leuūt caput q̄ al
ba ⁊ minus vrine sunt puocatiua. Et hinc ē qd ista
vina qz fortia sunt habētibus debile cerebrū nō cō
ueniunt ut dcm ē s3 bene oueniunt habētibus forte
cerebrū cū forte cerebz vapores eleuatos ad ipz nō
suscipit ut dicit Auicēna tercia primi ca. p̄allegato

Et circa istud ē sciēdum q̄ ingeniū hoīs Fortis cere
 bri magis clarificat̄ ⁊ acuit̄ si bibat vinū bonū q̄
 si nō biberet vt vult Auicēna tercia primi ca. palle
gato. Et rō ē q̄ ex bono vīo plūq̄ ex quocūq; alio
 potu generant̄ ⁊ multiplicant̄ spūs subtiles clari
 ⁊ pui. Et inde ē q̄ theologi cōtemplari soliti circa
altissima bona vina diligunt. Et scdm Auicennam
 ibi ista vina valēt hōib⁹ frigide cōplectōis ⁊ fleu
 maticis. Talia nāq; vina corrigunt lapsum frigidi
 tatis cōplexiōis ⁊ aperiūt opilatōes euenire solitas
 frigidis fleumaticis ⁊ digerūt fleumata cooperātia
 ad ouersionē eorū ī sanguinē ⁊ digerūt facilliter ⁊ ci
 to penetrāt ⁊ p̄bent alimētum mundū ⁊ spūs pluri
 mos. Vina vero citrina mīoris calefactōis sunt q̄
 rubea clara vt vult Galenus ī omēto illi⁹ canōis
 p̄allegati de vīno eteni albo/ maioris tñ calefactio
 nis sunt q̄ alba vt ergo etiā magis sunt caput ledē
 tia q̄ alba vt vult Galen⁹ in omēto illi⁹ canōis
 preallegati Potus aut̄ dulcis. Et ista vina etiā mi
 n⁹ nutritiua sunt q̄ rubea magis tñ q̄ alba. Et apd
 quosdā ista vina etiā vocant̄ alba. Et hinc ē q̄ ali
 qui dicūt q̄ vina alba cito calefaciunt multū. Vina
 vero nigra sunt minoris calefactōis q̄ citrina ⁊ er
 go etiā minus ledunt caput q̄ citrina. S; q̄ tardi
 oris descens⁹ sunt ī ventrē ⁊ min⁹ vrine puocatiua
 q̄ alba magis ledūt caput q̄ alba vt habet Galiē⁹
 ī omento illi⁹ canōis p̄allegati Pot⁹ at̄ dulcis. Et
 sunt ista vina etiā plus nutritiua q̄ alba ⁊ citrina
 min⁹ tñ q̄ rubea vt predictū ē. Tercium ē sorbilia
 facta ex iurib⁹ carniū ⁊ maxie ex brodio pullorum

Theologi

Vina citrina

3 sorbilia

Talia enī brodia nature humāe sunt amica ex quō
facilime in sanguinē sunt mutabilia ⁊ bonū sangui
nē generāt. Et maxime dñ fiunt ex simula. i. ex sub
tilissima parte farine qz simula ⁊ maxie tritici mul
tum nutritiua ē ⁊ bonū nutrimentū affert ut haberi
p̄t ex **Rasi** tercio alināforis. Et ista tria p̄cā pōit
Auicēna scda primi doctria scda sūma prima ca. xv
in fine ubi dicit **Exēplum** subtilis mulci nutrimenti
boni chimī. i. hūoris ē ouoz vitelli ⁊ vinū ⁊ aqua
carnis. Et ex isto cōcludit̄ q̄ ista tria sunt de gene
re naturā humanā maxime cōfortantium.

Nutritia

Nutrit ⁊ ipinguat triticū. lac. casey ifans
Testiculi. porcina caro. cerebella. medulle
Dulcia vina. cibus gustu iocūdior. oua
Sorbilia. mature ficus. vneq; recentes

In hoc textu cāgunt̄ duodecim res corp⁹ hūanū
nutriētes ac ipinguātes. Quaz prima ē triticū. i. pa
nis ex tritico de quo dicit **Auicēna** scdo cādis ca.
de pane q̄ ipinguat velociter ⁊ maxie de frumēto nō
uo **Rasis** vō tercio alināforis de tritico dicit **Triti**
cū tēperamēto vicinū ē licet caliditati parū attineat
Ed̄ at pōderosius ⁊ solidi⁹ iuenit̄ maioris ē nutri
mētī. **Dib⁹** quoq; hōib⁹ aliis granis p̄ficiens ma
gis p̄priū inuenit̄. **Sanguis** etiā ex eo generat⁹ dñt
sanguie q̄ ex aliis generat⁹ granis tēperatior ē. Et
sequēti ca. dicit. **Panis** q̄ ex tritico fit plurib⁹ hōib⁹
conueniēti⁹ ē. Circa electōez at tritici sciēdū ē q̄ electō
ei⁹ p̄t sumi vno mō ex pte substātie ipi⁹ alio mō ex

Xy res nutrit
et ipinguat
Tritici

pte ppatōis ei⁹. Electōne at ei⁹ ex pte substātie ip⁹
 pōit Auicēna scdo canōis ca. de frumēto dicēs. De
 li⁹ ē illud qd ē mediū iter duriciē ⁊ raritatē magnū
 pigue recēs. i. nō nimis ātiquū planū quod ē iter ru
 bedinē ⁊ albedinē / frumētū vero nigrū mali ē nutri
 mēti Rasis vero sup addit pōderositatē ei⁹ sup ele
 ctōe ei⁹. Circa electionē vero ei⁹ ex pte preparationis
 ei⁹ sciēdū ē qd oīa q sūt ex fariā tritici frixa tarde a
 stōacho descēdūt generāt grossos būores opilāt vi
 as epatis augmētāt splenē ⁊ generāt calculū multū
 nutriūt si digerant. Triticū vero elixū ē cib⁹ grauis
 ⁊ idigestibilis sed si digerat fortiter nutrit ⁊ robo
 rat virtutē. Seo triticū sub forma panis bene fermē
 tati ⁊ assati in clibano moderato igne ē elect⁹ cib⁹.
Et oīa ista colligunt ex Galieno primo alimētōrū
Secunda res ē lac. Et pte istud intelligi de lacte ebu
 tirato quod apud medicos adoc dicit ⁊ apud cōes
 balbuca. Balbuca enī recēs si comedat cum pane re
 cēt siue calido ei iposito maxime ipinguat. Potest
 etiā intelligi de lacte caprino quod etiā multum nu
 trit de quo prius latius dictū ē ibi Persica poma
 pira. Tercia res est caseus infans siue recēs de quo
 dicit Auicēna secundo canonis ca. de caseo qd ē nu
 tritius ⁊ impinguat⁹. Et licet caseus recens nu
 triat ⁊ impinguet in regimine tamen sanitatis non
 conuenit quia sequuntur ex eo nocumenta prius dic
 ta ibi Persica poma pira. Quarta res est testiculi.
Et istud maxie intelligēdū ē de testiculis galloꝝ im
 pinguator⁹ de quib⁹ Auicēna secundo canōis ca. de
 testiculo dicit qd sūt valde boni nutrimentū ⁊ plurimi

2. lac

3. infans poma

4. testiculi

7
Caroporcina
Gabin

Et q̄rta primi ca . primo de eis dicit q̄ in modica
quātitate multū nutriunt. Et potest istud etiā intel
ligi de testiculis porcoꝝ multū pinguium nundum
coeuntiū sicut enī porcoꝝ caro ea q̄ alioꝝ aialium
quadrupedū melior existit ⁊ hoc quo ad hoc quod ē
nutrimētum prebere maiꝝ irresolubiliꝝ ⁊ corpori hu
mano similius sic etiā ⁊ porcoꝝ testiculi respectu te
sticulozꝝ alioꝝ animalū quadrupedū. Et ē hic di
ligēter notādum q̄ testiculi aialiuꝝ pronectoꝝ ī qui
bus ē iam fermētatum semen ⁊ generatū nō sunt bo
ni nutrimentū sed testiculi animalū iuuenum adhuc
nō coire potētium quibus adhuc nō ē sperma fermē
tatum sunt satis laudabilis nutrimentū si bene digerā
tur ⁊ de istis etiā intelligitur dictum prius. Quinta
ē caro porcina de cuius electione ⁊ effectu satis am
ple dictum ē prius ibi. Persica poma pira. Sexta ē
omessio cerebrorum. Pro quo sciendū ē q̄ cerebrū
est stomacho malum nauseatiū deiectiū appetitꝝ
⁊ grossi humoris generatiū verum ē tñ q̄ si bene
digeratꝝ alimentum dat corpori notabile sed nullo
modo comedi debet post alios cibos. Bonum at est
q̄ cum origano vel calamento vel cum aliquibꝝ ob
tēperantibꝝ eius viscositatē ⁊ frigiditatē in quibꝝ sit
virtus incisiva ⁊ calefactiva paretꝝ. Et cauēdum ē
q̄ si comedatꝝ q̄ primitus affetur super carbōes. Et
ē aduertēdum q̄ nō confert illis quibus frigide so
lēt aduēire egritudines sꝫ bene habētibꝝ oplexionē ca
lidā ut vult Rasis tercio alināforis ca. d. virtutibꝝ
mēbroꝝ aialiu. Et breuiter parū ouenit ī regimie sa
nitatis sꝫ aliqui bene ouēt via medicie sicut cerebrꝝ

caprioloꝝ cōuentens ē cōtra venena ⁊ contra mor
sum venenosoꝝ ⁊ cerebrum leporis cōtra tremoreꝝ
⁊ secunduū quosdā cerebruz pulloꝝ ⁊ caponū ad me
moriā ⁊ subtiliatiōē ingenii cōferunt. Circa electi
onē tñ cerebroꝝ sciēdum ē q̄ meliora eoz sunt cere
bra volatiliū ⁊ pprie montanoꝝ ⁊ ex cerebris q̄
drupedum cerebrū arietis deinde vituli vt vult Aui
cēna secūdo canōis ca. d cerebro. Septia ē medulle
q̄ multi sunt nutrimenti si bene digerant^r put dicit
Auicēna secūdo canōis ca. de medulla. Et etiā faci
le in sanguinē cōuertuntur. Hoc tamen maluz faciūt
q̄ deiciunt appetitū atq̄ nauseā iducunt ⁊ ergo Aui
cēna docet eas cōmedere cū piperibꝫ. Et etiā aliqui
eas pparāt cum citoniis ⁊ pastillis vt faciūt leccar
di. Et pro electione eaz dicit Auicēna q̄ cōuenien
tior ē medulla vituloꝝ ⁊ cerui deinde tauri ⁊ postea
capraz deinde ouium. Et scdꝫ aliquos medulle tau
roꝝ iuuenū ⁊ pinguiū multuz cōuenientes sunt.
Octaua ē dulcia vina de quibus posterius dicet^r ibi
Sunt nutritiua. Nona ē cibus gustu iocundior qz
talis maxime nutrit Juxta illud Procratis secūda
particula amphorismoꝝ dicētis Parum deterior ci
bus ⁊ potus delectabilior quidē melioribus magis
delectabilis ē appetēus. Et Galenus i omēto illiꝫ
ait. Omnis enī cibus sapiens i quo quisq̄ delectat^r
cū accipit a stomacho cōplexus retinet^r ⁊ cū mag
na delectatōe digerit^r plusq̄ quilibet aliꝫ qui si sic
abominabilis fugit vñ vomit^r fastidiū inflatio ru
git^r generant^r. Et hinc ē q̄ aliq̄ meliꝫ valēt cū malo
cibo q̄ cū bono qz maiorē delectationē habēt i malo

q̄ Valerian

A medulle

*8 Dulcia Vina
2 Gustu iocundior
ab?*

19. ova sorbilia

XI. ficus

Ficus multiplex

Thymus

8. siccus

9. pediculos

Decima ē ova sorbilia que ī modica quātitate etiā multū nutriunt de quib⁹ etiā dictū ē supra ibi **D**ua recentia. Undecima ē ficus mature q̄ propter suā dulcedinē multum nutriunt ⁊ īpinguāt. Circa istū tñ sciēdū ē q̄ licet nutrimentum fic⁹ nō existat ī robore nutrimenti carnis ⁊ granorū est tñ vebemētoris roboris q̄ nutrimentum oīm fructuū vt vult **A**uicēna scdo canonis ca. de ficub⁹. Et ibidē etiā dicit q̄ ficus ē nutritibilior ceteris fructib⁹. Et idē vult Auicēna tertia primi ca. de regimie ei⁹ qd̄ omedit̄ dices q̄ iter fruct⁹ ⁊ fruct⁹ magis nutritiui ⁊ similiore et p̄p̄iuiore carib⁹ ī nutriendo sunt fic⁹ ⁊ vne valde mature ⁊ dactili. Circa electionē vō eaz sciēdū ē q̄ scdm **A**uicēnā scdo canōis ca. de ficub⁹. **M**elior ē alba q̄ leuior deīde rubea siue cetera ⁊ deinde nigra. Et q̄ vebemēter matura ē melior ē ⁊ p̄xima ad hoc vt nō noceat. Itē humide ⁊ recētes fic⁹ magis ⁊ velocius nutritiue sunt q̄ sicce ⁊ citius trāsiunt de stomacho ad epar ⁊ magis humectāt epar ⁊ magis lenificāt q̄ sicce. Verū sicce sunt min⁹ īflatiue ⁊ magis stomacho cōuenientes q̄ humide. Et de siccis dicit Auicēna loco preallegato. Sicca quidē ī suis operationibus ē laudabilis verū sanguis ex ea generatus nō ē bonus ⁊ propter hoc facit pediculos verū si sit cum nuce tunc ei⁹ chimus. i. humor fit bon⁹ ⁊ post nucem cum amigdala. Et postea dicit q̄ ad ministratio sicce cuz ieiunium adest est mirabilis ī uamēti ī aperiēdo vias cibi ⁊ p̄p̄rie cū nuce ⁊ amigdala cū tñ ei⁹ nutrimentū cū nuce sit pl⁹ q̄ cū āigdala. Et cōueniunt vtreq̄ ficus in hoc q̄ in ipis ē īflatio

et lenificatio et expulsio superfluitatum ad cutē et
 prouocatio sudoris et remotio asperitatis gutturis
 et mundificatio et lenitio pectoris pulmonis et cāne
 eius et apertio opilationum epatis renū et splenis.
 Duodecima res est vua recens .i. vua dulcis et bene
 matura. Pro quo sciendum qd vua ē triplex. Nam
 quedā est immatura et acerba et fit ex ea agresta et
 ista stringit ventrē et coleram rubeā reprimat atq;
 sanguinem. Et multum valet in fluxu ventris cole
 rico. Alia est matura viridis et recens ex qua fit vi
 num. Et ista specialiter quando est alba et sine nucle
 is et cortice ventres laxat et ceteris fructibus pluri
 mi et melioris nutrimenti existit sicut et ficus mino
 ris tamen nutrimenti est q̄ ficus ut habet Auicēna
secundo canonis capitulo de vua. Verum ē tamen
 qd ventositatem generat et inflationes et ventris do
 lorem. Et si remanserit per duos dies vel tres post
 collectionem suspensa donec cortex detumescat meli
 us nutrit et minus laxat nec tantum inflat. Et habē
 tes stomachum plenum cibo et immundis malis hu
 moribus nullo modo cōcedant vuas et specialiter re
 centes et sine arillis velociter enī in stomacho immū
 do corrumpunt et in stomacho pleno cibus quia ni
 mis cito digeruntur et non poterunt exire de stoma
 cho post earum digestionē ppter cibū nōdū dige
 stū q̄re tūc i stomacho corrumpunt et aliū cibū corrū
 punt. Et similiter etiā intelligendū ē de aliis fructi
 bus laxatiuis. Et si aliquis velit sumere vuā viridē et
 recētē bonū ē qd primū infundat i aq̄ feruētē p borā
 et deinde ponatur in aquam frigidā et post sumatur

xii
vua recens
et matura

De vna passula

De vino

De quatuor speciebus vini
De odore

Ralis vero tertio alinansoris de vna recenti et specialiter dulci dicitur quod cito corpus impinguat et augmentat erectionem virge. Et ulterius dicitur quod illa vna que est subtilioris coru. i. corticis citius descendit a stomacho. Illa vero que est grossioris tardius. Alia est vna sicca que passula vocatur et ista licet ponatur et numeretur inter equalia parum tamen caliditati attinet et bene nutrit secundum Ralium loco preallegato et confortat stomachum et epar secundum Aueniennam loco preallegato et opilationes remouet. Et dicitur quod epar impinguatur ex eis et maxime si mudentur ab arillis. Et sic textus predictus potest intelligi de vna matura recenti et de vna sicca que passula dicitur.

Alina probat odore. sapore. nitore. colore.
Si bona vina cupis hec quique probantur illis
Fortia. formosa. fragrantia. frigida. frigida

In hoc textu ponuntur quattuor generalia quibus vina probantur. Primum est odor. Vinum enim boni odoris siue redolens multiplicatiuum est spirituum subtilium. Et secundum constantinum quoniam theorice bene nutrit et bonum sanguinem generat. Vinum vero fetidum abominabile est nature humane spiritus grossos et melancolicos generans et secundum constantinum quinto theorice malum sanguinem et capitis dolorem ex malo fimo caput ascendente generat. Galienus vero tertia regiminis acutorum omento prius loquens de diuersitate vinorum ex odore dicit quod ex vino est boni odoris est melioris chymi. i. humidioris et secundum illud est multitudo que implet ex eo caput quod est quia est subtilius et calidius.

quod aut ex eis est mali odoris secundum maliciam chi-
mi generati ab eo erit paucitas lesionis eius in capite
quod est quia est frigidus et grossius. Illud autem cui pe-
nitius non est odor non facit omnino aliquid accide-
re in capite quia est vehementer grossum. Secundum est sa-
por sicut enim cibis saporior melius nutrit et melius
a stomacho amplectitur ut dictum est in sententia pre-
cedenti ita et vinum. Circa istud tamen sciendum est quod vina
in sapore diuersificantur quedam enim sunt dulcia aliis
nutribiliora grossum sanguinem faciunt et ventrem hu-
meccant ad digerendum dura et sitim generant. Alia
sunt pontica siue stiptica stomachum confortant ven-
tre distipant pectori et sue pertinentie scilicet pulmone et
cane eius nociua intestinis congrua ad digerendum dura
Alia sunt acerbica que sunt diuretica. id est urine puocantia gros-
sos humores non generant sed dissoluentia. Alia amara
minus calida ut habet aristatinus quito theorice. Ter-
cium est nitor siue resplendentia que indicat super subtilita-
te vini et sic ex consequenti super subtilitate spirituum ex
ipso generatorum. Quartum est color. Ex parte enim coloris
vina diuersificantur in nutritione. Vina enim rubicundi-
ora ceteris paribus magis nutribilia sunt albis et ideo
plus conueniunt macris quam alba. Alba tamen plus conueniunt
pinguibus. Et de ista diuersitate vini ex colore deum
est prius ibi. **D**ua recetia. Deinde in textu ponuntur qui
et specialia quibus probatur bonitas vini. Primum
tangitur cum dicitur fortia. Fortitudo enim vini
cognoscitur ex effectu. Vinum enim forte est quod ca-
lescat corpus vehementer replens caput secundum
Galienum omne primo tercie particule regis acutorum

2 sapor

3 nitor

4 color

De bonitate vini
Fortia

Istud enim vinum maxime spirituum est multiplicati-
 um et multum nutritium. **C**aveant tamen ab illo
 nisi sit limphatum qui sunt debilis cerebri quia ma-
 gna effumatio ab ipso ad cerebrum ipsorum perveniret
 et ipsum lederet. **S**ecundum tangit cum dicitur formosa
 Vinum enim formosum siue pulchrum quia cum maio-
 ri appetitu sumitur melius digerit et melius nutrit.
Tercium tangit cum dicitur fragrantia. Vinum enim
 fragrans siue bene redolens maxime confortativum est
 et spirituum subtilium generativum ut dictum est. **S**uar-
 tum tangitur cum dicitur frigida. Nam vinum debet
 esse frigidum quo ad tactum non autem quo ad effectum
 Vinum enim calefactum cum sit rarius et subtilius ci-
 tius inebriat nervos debilitat et caput ledit nisi in
 modica quantitate sumptum fuerit. **Q**uintum tan-
 git cum dicitur frisca. Vinum enim bonum debet esse
 friscum siue leve quod spumando sonum facit et habet
 spumam tenuem de facili labilem et in medio existentem
 siue quando in eo moventur atomi. Vinum enim non
 istius dispositionis pendulum dici debet et maxime
 si non sonat vel corpora atomalia non habeat. **V**el
 debet dici debile vel limphatum si spumam habeat cum
 magnis apulis vel ad latum cyphi spuma diu maneat.
Sunt nutritiva plus dulcia candida vina
In hoc textu ponitur unum documentum de vinis.
 Et est quod vina candida et dulcia ceteris paribus plus
 nutriunt reliquis vinis et istud voluit constantinus
 loco preallegato et idem vult Aulicena tertia primi-
 ca. de regimine aque et vini ubi dicit vinum quoque

Formosa

frigida 3

frigidum 4

friscum 1

Vinorum
et dulcium

grossuꝝ quod ē dulce ē meliꝝ illi qui vult eē p̄guis
 Et rō ē qꝫ vina dulcia vehementer a mēbris attra
 hunt ꝑpter eoz dulcedinē cui natura congaudet.
Nā dicit Auicēna sc̄do canōis tractatu p̄rio ca. ter
cio. Opationes at dulcis sunt digestioꝝ lenificatioꝝ
multiplicatio nutrimenti ꝫ natura diligit ip̄m ꝫ vir
ty attractatiua attrahit ip̄m. Et licet iste textꝝ veri
ficet de oī vino dulci eligibile tñ ē vinū moderate
dulcedinis ꝫ nō dulce in summo sicut vinū qđ vul
go muscadellū siue muscadetū dicitꝝ qꝫ tale corrup
pit sanguinē. Cuiꝝ rō est qꝫ natura rapit auide tale
vinum a stomacho ad epar priusqꝫ digeratꝝ quod
in eo ē vtile chylificationi ꝫ atēqꝫ maturetꝝ eiꝝ super
fluitas propter delectationē eiꝝ maximā in cōnatu
ralitate dulcium ꝫ sic replet sanguinē aquositate in
digesta ex qua redditꝝ aptus ebullitioni ꝫ putrefa
ctioni. Et istud etiā intelligēdū ē de aliis cibis dul
cibꝝ in summo. Pro maiori noticia sciēdū est qꝫ ex
usu vini dulcis ꝫ alioꝝ nutrimentꝝ dulciū tria timē
tur nocumētaꝫ maxie his qui ad ea proni sunt. Pri
imum ē fastidium ꝑpterea qꝫ dulcia suis caliditate
ꝫ humiditate leniūt ꝫ applanāt orificiūꝝ stomachi
inducētia illic dispositionē contrariā inanitioni et
corrugatōi illiꝝ qꝫ sunt cā famis. Scđm ē velocitas
inflāmatōis eoz ꝫ ouersidōis in colerā. Nā res dul
ces oueneniētissime sunt in generatōe colere. Et ꝑp
ter hoc mel plꝫ oibꝝ rebus generat colerā qm̄ ip̄m ē
dulciꝝ oibꝝ rebꝝ ꝫ ꝫ ip̄m vinū dulce vt hꝫ Galiē
i omento illiꝝ canōis terciē pticule regim̄is acutoꝝ
Adente leuiꝝ percutit. Et hinc ē qꝫ inducit sitim nec

Obiōnis fadella

Syluodulci
hūa timet
p̄m

24

Aduocit fitim

44
3 opila^o
epate et sp

Acetosa valē^g

Opilat pulm

cōuenit febricitātib⁹ nec etiā colericis ut ibidē dicit
Galenus. Terciu⁹ ē opilatio epatis et splenis qz dul
cia trahunt ab eis cu⁹ fece sua ppter magnā delec
tationē qz habēt in eis et maxie epar anqz digerant
qre illic leuiter iducunt opilatōes cooperāte ad hoc
substācia grossa in q fundat sapor dulcis scōz. An
cennā scūdo canōis tractatu prio ca. tercio. Et hinc
ē q vinū dulce min⁹ ē vrine puocatiuū qz alia vi
na. Et oīra ista tria nocumēta summe valēt acetosa
qz appetitum sua acetositate prouocāt et sua frigi
ditate īflāmationē prohibēt et subtilitate sue substā
cie opilatōes aperiunt. Notāduū insuper q licz vi
na dulcia et alia nutriencia dulcia opilēt epar et sple
nē deopilant tamen ipm pulmonē. Et ratio quare
nō opilant pulmonē sicut epar et splenem ē quia a
dulcib⁹ in transitu suo per mery nil nisi subtile ad
ipm resudat et sanguis genitus ex rebus dulcib⁹ ad
pulmonē venit iam purificatus in epate prius et in
corde subtiliatus et istud vult Galenus in omento
illius canōis tercie particule regiminis acutoz dul
cis potus. Itē vina dulcia minus inebriāt secundū
Upocratē tercia particula regiminis acutoz canōē
illo. Dentē lenius percutit qz reliqua fortiora vina
Ex predictis ocludi pōt q si bibat vinū rōe nutri
tōis corporis restauratōis et ipinguatiōis sicut cō
tingit in his qui macri sunt siue naturaliter siue ac
cidentaliter tunc cōpetunt vina dulcia et grossa suffi
ciēter colorata talia enim vina sunt sufficienter nu
tritua et deperditi restauratiua et corpoz ipinguati
ua vñ ouentiōra sunt ad ipinguandū corpa macra

Et per oppositum si intendamus non nutritionem nec deperditionem restaurationem nec impinguationem ut contingit in his qui sunt multum carnosum et pingues tunc vinum subtilia non dulcia sed sapore amabilia odorifera ad albedinem declinata sufficiēter fortia eligenda sunt. Si vero detur vinum ad sitis extinctionem tunc vinum album subtile debile est eligibilis tale enim vinum magis humectat et refrigerat et per consequens melius extinguit sitis et quanto sitis est maior tanto tale vinum est convenientius. Si vero vinum detur ad spirituum confortationem et reparationem et virtutis confortationem tunc debet dari vinum subtile odoriferum saporis delectabilis mediocri coloris sufficiētis fortitudinis et tale vinum debet sumi cum paucis cibis et debet esse de puratibus ab utraque superfluitate et debet sumi in paucis quantitate. Si vero intendamus pectoris et pulmonis mundificationem et ventris laxationem tunc vinum mediocri subtile sapore dulcia sunt magis eligibilia.

Si vinum rubeum nimium quandoque bibatur clenter stipatur vox limpida turbificatur

In hoc passu ponuntur duo nocumenta nimie potationis vini rubei. Primum est quod nimia bibitio vini rubei constipat ventrem id est duos facit secessus seu difficulter habere egestionem. Cuius causa secundum aliquos est quia tale vinum rubeum plus ceteris paribus est calefactivum et magis nutritivum. In quantum enim plus est calidum magis exsiccat et in quantum magis nutritivum avidius a natura retinet. Potest tamen textus intelligi de nimia potatione vini rubei

D' vino rubeo

D' nimia potatione vini rubei

stiptici aut pontici ex qua stipticat^r et cōstipat^r vē
ter ppter stipticitatē aut pōticitatē vini. Circa is
tud tñ sciēdum ē qđ si exhibeat^r vinū ad stomachi et
visceꝝ cōtētiue fortificationē eligem⁹ vina grossa
pōtica vel stiptica rubea vel nigra sicut cōtingit in
habētib⁹ fluxū vētris ppter debilitatē cōtētiue sto
machi et istud vult **Ypocras** tertia pticula regimis
acutoꝝ canōe illo palme⁹ quidē et niger et similiter **Ga
liē⁹** i omēto illi⁹. **S**z si icēdam⁹ cōfortationē digesti
ue opetunt vina subtilia vel mediocria i substantia
et colore bōi odoris et oueniētis saporis et sufficiētis
vigoris et aliqualis stipticitatis. Scđm ē exaspera
tio gutturis siue rucedo quā inoucūt aliq⁹ vina in
tēse rubedōis ppter eoꝝ siccitatē et terrestritatē. Et
istud nocumētū etia cōtingit ex vinis rubeis patrie
brabācie ppter eoꝝ stipticitatē et terrestritatē. Et
maxie qñ musta sunt vina pōicta istud nocumētū
scđm cōtingit. **N**ō tñ primū qđ mustū magne rubedi
nis solet inducere vētris fluxū ppter feces suas ter
restres cū eo mixtas qđ sui mordicatōe mordicāt i
testina ex qua mordicatione flux⁹ vētris causatur
Et tale vinum non debet bibi mustū. i. qđ diu fuerit
turbidū et bulliens quia ex quo ipm est mordicās
propter suas feces terrestres ab eo etiā eleuatur fu
mus mordicans qui ad cerebrum veniens sui mor
dicitate mordicat oculos atq; rubificat. **E**t istud
etiā intelligendum ē de istis mustis patrie brabā
cie siue rubeis siue albis propter eoꝝ terrestritatē.
Causa autē quare iste fumus est mordicatiuus ē qđ
vinū a quo dissoluitur ē mordicaciū. **I**ā ut dicat

2
De vino brabācie

Galienus prima pericula aphorismorum in memento illius
aphorismi et qui crescunt quicquid a qualibet re dissol-
uit et unum dissoluit necesse est ut assimuletur.

Allea / nux / ruta / pira / raphanus / et tyriaca *hinc cōt. v. m.*

Hec sunt antidotum contra mortale venenum

In hoc textu ponuntur sex medicine valentes contra venenum. Prima est alleum quod maxime valet contra nocumē-
ta puenire solentia ex mala aqua et maxime valz contra
potum male aqua de quo dicit serapion in aggregatorio
ca. de eo quod quando sumitur alleum et post bibitur aqua corrup-
ta non nocet aqua illa potata. Et idem innuit Auicenna
secundo canonicis ca. de eo et tertia primi ca. de obseruatōe
iter agētis a nocumēto diuersarum aquarum. Et istud idem
etiam operatur cepe ut vult Auicenna secundo canonicis ca. de
eo et sic potest apprehendi sub alleo. et de eo etiam dicit Au-
cenna tertia primi loco preallegato quod cepe est ut tyria-
ca malarum aquarum et maxime cum aceto quia cepe est subtili-
atium incisuum abstersiuum cum stiplicitate et aperit for-
titer ut vult Auicenna secundo canonicis ca. de eo. Et est
calidum in tercio quare calefacit malas aquas prohibens
ne sua frigidoitate stomacho noceant et subtiliat gros-
sas facies eas cito penetrare. Et acetum huic permix-
tum vigorat virtute eius in subtiliatōe et penetratōe
aquarum et prohibet a siti quam inducere solet cepe co-
mestum. Et eadem ratio verificatur de alleo et ergo etiam
dicit Auicenna tertia primi loco preallegato quod al-
lea comedenda sunt super aquas grossas et turbidas quia
subtiliant eas / cito descendere faciunt et prohibent
ne stomacho noceant et intestinis et ne venas opilent

1. q. mala aqua

Cepe ad artem

alleum id est

Alleum preterea comestū añ iter ⁊ pꝑ hoc ex meliori
 bus rebꝫ ē ⁊ cōueniētiōribꝫ illis qui veniūt ab aere
 frigidō vel qui vadūt ad eū vt inuit Auicēna tertia
 primi ca. de regēdo iter agentē i frigore ⁊ cōgelatū
 Et ex isto sequitꝫ qꝫ alleū multum valet iter agētibꝫ
 ⁊ p diuersas terras eūtibꝫ ⁊ diuersis potibꝫ vtētibꝫ
 Juxta illud metricū Allea qui mane ieiuno sumpse
 rit ore hunc ignotarū nō ledit potꝫ aquaz. Nec di
 uersoz mutatio facta locoz. Valet preterea allenꝫ
 ad puncturā vermium venenosoz ⁊ morsuz serpētū
 qñ bibitꝫ cum vino quod Auicēna scdo canōis ca.
 de eo se dicit fuisse expertum. Et offert etiā morsui
 canis rabiosi ⁊ qñ fit emplastrum ex alleo ⁊ foliis
 ficis ⁊ cimino super morsuz mugali cōfert vt ibidē
 dicit Auicēna. Cepe vero secundū Auicennā secundo
 canonis ca. de eo confert etiā morsui canis rabiosi
 cum liniꝫ super ipm aqua eiꝫ aut emplastratur ex
 eo cum sale ⁊ ruta. Et cepe quod comeditur expellit
 nocumentum ventositatis venenosoz. Et dixerūt
 quidam qꝫ ipsum generat in stomacho humoreꝫ hu
 midum plurimum frangentē nocumentū venenosoz.
 Notādum est circa istud qꝫ alleum ⁊ cepe ⁊ similiter
 etiam porrum via cibi non competunt temperatis
 corporibus nec calidis ⁊ specialiter cruda parū enī
 nutriunt ⁊ male nutriunt ⁊ generant sanguineꝫ acu
 cum ⁊ pungitiuum grossos humores tñ subtiliant ⁊
 viscosos incidunt ⁊ pꝑ qꝫ decocta sunt per dūt pūgi
 tuitatē ⁊ adhuc remanet virtꝫ incisua ⁊ subtiliati
 ua vñ magis cocta cōpetunt qꝫ cruda. Porri enim
 sūt calidi ⁊ siccī ⁊ dāt corpori alimētū illaudabile ⁊

v

13

qꝫ serpētū

qꝫ rabiosi

Emptus

Valles
repe
porro

oculis nocet et generat sanguinem nigrum et melancolicum
 et somnia terribilia et nervos ledunt rōe pū. zitiuita
 tis eoz nocet dentib⁹ et gingivis et nullus colericus
 nec melancolicus eis utat et specialiter crudis. **Cepe**
 calide sunt et habēt humiditatem superfluā terrestrem
 cū humiditate aquosa subtili indigesta. Si comedā
 tur cruda generāt ī stomacho humores malos et pu
 trefactibiles et corruptibiles et iducunt somnia ma
 la et terribilia et dolorē capitis. Et nimis vs⁹ eaz
 disponit hominē ad memoriā deperdendā et perturbat
 intellectū et perducit ad dementiā. Sed si comedat
 cocte cū aqua laudabiliū carniū laudabiliter iuuāt
 digestionē et minuunt eaz nocumēta et tēperāt ciba
 ria frigida cum quib⁹ decoquunt sed meli⁹ ē eis nō
 uti. Alia calida sunt et declināt ad aliquale humidi
 tatē sed min⁹ q̄ cepe valent cōtra v̄tositatē et va
 lent in tussi et bene screare faciunt sed nocet visui et
 dolorē capitis inducunt et sunt tyriaca rusticorū.
 Et sic predicta solum conueniunt his qui fleumati
 cum aut grossum viscosum humorē habuerint. Cole
 rici vero a predictis absterneant. Secunda ē nux de
 qua dicit Auicēna secundo cādis ca. de ea q̄ ipsa
cum ficib⁹ et ruta ē medicina omnibus venenis et ex
ea cum cepe et sale fit emplastrum super morsum ca
nis rabiosi. Et istud maxime intelligitur de nuce sic
 ca ante cibum sumpta mō predicto. Et circa istud
 ulterius sciendum ē q̄ nuces sicce peiores sunt recē
 tibus et humidis q̄ sicce magis vinctuose sunt rōe c⁹
 in colerā ouertunt et iducūt capitis dolorē et oculos
 turbāt et vertigines generāt et specialiter sumpte p⁹

*Nullus colerici usq̄
 melancolicus utat
 cum aliis cepis*

2 Nux

155

cibum et lique palissim inducūt et vomitū puocāt ⁊
vesicas ī ore faciūt. **Et** habētes stōachum colericū
maxie debēt euitare nuces siccas ⁊ quāto antiqiores
cāto peiores sunt. **Recētes** āt min⁹ male sunt qz nō
sunt tāte vinctuositatis ⁊ ideo nō generāt dolorē ca
pitis aut vertiginē ⁊ similia sicut sicce ⁊ rōe hūidita
tis lubricatōis laxāt vētrē ⁊ si aliquātulū correat
⁊ comedāt p⁹ cibū oprimūt cibū sumptū. **Et** sic p⁹
qz nuces recētes sunt magis oueniētes corporib⁹ sa
nis q̄ sicce. **Tercia ē ruta** d̄ q̄ dicit **Aucēna** scdo ca
nōis ca. de ea qz resistit venenis. **Et p̄ea subiūgit.**
Et bibat q̄ sibi timet ne ī potuumat venenū ⁊ pūgi
a venenosis de semie ei⁹ pōd⁹ ⁊ ī cum foliis suis cū
vino ⁊ pprie si bibit cū nuce ⁊ bolo oib⁹ oitis
⁊ omixtis. **Et** dicit aristotiles ī de aialib⁹ qz cū mu
stela vult pugnare cū serpēte siue cū bufone ipa co
medic rutā vt iterficiat eū qz odor rute ē inimic⁹ ve
neno vñ comestio rute cum ficub⁹ ⁊ amigdalis dul
cib⁹ in mane p̄seruat alveneno. **Notādum** circa istd
qz duplex ē ruta quedā domestica et alia siluestris
Domestica melior siluestri ē qz siluestris ⁊ maxime
sicca calida ⁊ sicca ē in quarto gradu q̄re plurimū
sumere de ea ē perniciosum. **Domestica** vera humida
calida et sicca ē in secundo gradu / sicca vero ī terciō
Et est incisiva resolutiva carminatiua vētositatū ⁊
istud maxime cōuenit sicce. **Nā** dicit serapion ca. de
ea qz est de rebus magis cōferentib⁹ inflationib⁹. i.
vētositatibus sed in humida ē inflatio. **Itē** ruta ve
hemēter acuit visū ⁊ proprie succus ei⁹ cū succo fe
niculi et melle collirio facto ex ea aut comesta vt

3 Ruta

5 venū

Mustela
q serpente

Ruta Visu

dicit Aluicēna scdo canōis ca. de ea. Guia tñ i succo
rute quedā ē bauracitas nocēs oculo / ideo ruta p̄t ap
plicari oculo vtilādo ita q̄ solū vapor siue fuma
lis euaporatio ei⁹ nō substātia rute ad substātia⁹
ocli p̄tigat. Quarta ē pira d̄ q̄b⁹ dicit Aluicēna scdo
canōis ca. de eis q̄ sunt cura fungoz mortificatiū.
Et qñ coquunt isti fungi cū piris miorat̄ nocumē
tum ipoz. Vel p̄t iste text⁹ verificari de piris aro
maticis q̄ sui aromaticitate spūs confortaret ⁊ sic no
cumētum veneni repelleret. Quinta ē raphan⁹ de quo
dicit Aluicēna scdo canōis ca. de eo q̄ ofert morsui
vipere et cū vino morsui cornute etiā. Et semē eius
cōfert venenis ⁊ vermib⁹ venenosis. Et si ponatur
frustum ei⁹ sup scorpionē morit̄ ⁊ aq̄ eius ē expta
in hoc ⁊ ē fortior. Et si momorderit aliquē scorio
qui raphanuz comederit nō nocebit ei. Et ofert etiā
prefocationē q̄ fit a fungis mortiferis. Vel p̄t dici
q̄ raphan⁹ valet cōtra venenum q̄ prouocatiuus
ē vomitus et sic p vomitum stomachus purgat̄ a
malis humorib⁹ si qui in eo sint. Et circa istud sciē
dum ē de raphano et radice q̄ sunt propinq̄ i d̄ple
xione q̄ nocent corporibus colericis generant enim
sanguinem acutum et pungitiuuz et raphanus ē ma
lus stomacho faciēs eructuare et generat humorem
grossū et si digestiua sit debilis generat humorem
crudūz habet tamen virtutem subtiliatiuam et inci
suam. Quidam autē comedunt radicē et raphanum
post alios cibos ad cōfortandum digestionē de quo
admirat̄ Galienus. Vnde verum ē quod experiētia
docet ⁊ dicūt sapiētes medici q̄ si comedāt p̄ aliū

Aluicēna

Raphan⁹

De leſis a vni⁹

cibū iuuāt ad digestionē et descensu ei⁹ ⁊ ventrē laxāt sed si comedant an alii cibū ipellūt cibū ad superiora et vomitū iducunt. Bonū ē at q̄ comedāt cū aceto et sale p⁹ alios cibos ⁊ i pauca q̄ntitate verū ē tñ q̄ oculis nocēt et capiti. **Rasbō** tercio alināforis dicit q̄ rapban⁹ longā faciēdo morā in stomacho iducit fleuma cui⁹ folia cibū digerunt et appetitiua⁹ adiuuāt qñ paz sumit de eis. **Sexta** ē tyriaca q̄ a toto genere valet ostra venenum et ideo valet tam rationabilib⁹ q̄ brutis ostra venenū tā frigidū q̄ calidū. Et sub tyriaca p̄t oprehēdi metridatiū quod simile operat.

De tyriaca enī dicit **Auicēna** sexta q̄rti tractatu tercio/ca. prio. **Scias** q̄ canon maxim⁹ in curatōe veneni ē oſortatio caloris innati et exaltatio ip⁹ ad expellēdū sicut facit tyriaca. **De tyriaca** vero ⁊ metridato simul dicit **Auicēna** sexta q̄rti tractu prio/ca. de medicinis cōib⁹ ad venena. **Sūt** medicine q̄ oſtrarie sunt veneno q̄re nō permittunt ip⁹ puenire ad cor et sunt sicut tyriaca ⁊ metridatiū. **Aer sit mundus habitabilis ac luminos⁹**
Nec sit infectus nec olens fetore cloace

In hoc textu notant⁹ quattuor circa electionē aeris habitabilis quoz primum est q̄ homo debet eligere aerē mundum id est nō infectum vaporib⁹ q̄ aer imundus alterat cor secundum cōplexionē illi⁹ qd sibi oſmiscet sicut inuit **haly** tercia tegni i omēto illi⁹ candis. **Via** hec enī rē. **Scd⁹** ē q̄ hō deb⁹ eligere aerē luminos⁹ aer ei turbid⁹ iducit i corpe tristitiā ⁊ pigritiē q̄ aer turbat⁹ oſmiscet hūiores ⁊ turbid⁹

6 Tyriaca

D'aere

Quorū cū
Aerem aer

ad cor peruenit q̄re ex ip̄o ⁊ humorib⁹ grossi ⁊ tur-
bidi generant spūs aīam tristificātes ⁊ pigniciē in-
ducētes. Nihil ē ergo quod magis iocundū facit ho-
minē atq; min⁹ grauē q̄ i claro aere ābulare v̄l ma-
ne surgere. Terciū ē q̄ hō debet vitare aerē infectū
cuiusmodi ē aer i quo fiūt strages cōiter enī i locis
in quib⁹ p̄cessit maxima hōim interfectio sequit̄ pe-
stis et in locis vicinis. Aer enī infect⁹ q̄n inspirat̄
inficit spiritus in n̄ro corpore. Quartum ē q̄ homo
debet vitare fetorem cloace. Et per hoc innuunt̄ in-
fectiones particulares aeris cuiusmodi ē infectio ae-
ris latrinaz vel foueaz coquine vel locoꝝ in quib⁹
proiciunt̄ cadauera mortua ⁊ ossa mortuoꝝ ⁊ ae-
ris vicini aque in qua putrescit linū vel canapis.
Aer enim taliter infect⁹ inficit spūs n̄ri corporis et
maxime cerebro nocet. Et hinc ē q̄ dicit Auicēna se-
cunda primi doctrina scda ca. secūdo. Et aer quidē
dum ē tēperat⁹ ⁊ clar⁹ neq; substātia extranea cōple-
xioni spūs contraria ei admisceat̄ ē sanitatē efficiēs ⁊
ip̄am cōseruās et cū mutat̄ contrarium sue operatio-
nis operat̄. Et p̄ maiori declaratiōe p̄dictoꝝ scien-
dum ē q̄ aer necessarius ē in regimine sanitatis du-
pliciter primo quidē propter refrigerationē cordis
secundo propter expulsionē fumosāz superfluitatū
tribulatū spiritum et calorē innatū sicut enī in ex-
teriorib⁹ nos videm⁹ q̄ ignis sine euēratione aeris
suffocat̄ et extinguitur sic etiam ymaginari debem⁹
q̄ spiritus et calor innatus indigent aere ip̄suz nu-
triente conseruante et obtemperāte. Obtemperatio
igitur caloris innati fit per aeris attractionē et ei⁹

3
4
fetor clare

hpe epidimie

depuratio fit per aeris expulsionē. Primum quidē
fit per motū attractionis et secundū per motū expul
sionis si igit aer attractus sit fetidus et impurus cor
rumpit calor et spiritus innatus. Aer igit debet esse
bone substantie cui nō admiscetur aliquid ex vapo
ribus nec fumositatē extranea. Non enim debet esse
aer turbidus nec nebulosus nec malis vaporibus ad
mixtus hic enim aer humores conturbat et animas
contristat ut dictum est. Et debet esse discoopertus
celo et non inter parietes et tecta constrictus et ut sit
ad unum dicere maxime euitandus est aer inclusus
et non euentatus. Verum est tamen quod tempore epy
dimie in quo accidit aeris putrefactio cōis eligen
dus est aer inclusus. Unde temporibus illis bonū ē ma
nere in domibus et tenere fenestras clausas ne aer pu
trefactus ingrediat sed alias aer discoopertus melior
existit. Euitandus ē preterea in regimine sanitatis
aer cui miscentur vapores lacuum et profunditū aquā
putridā cōtinentium et olerū talium qualia sunt cau
les et eruca et similia et arborū viscosarū malarū qua
les sunt ficus et nuces. Amplius eligendus ē aer in quo
sufflant vēti ex terra alta vel equali. Et multū etiā
solicitari debemus quod aer nō excedat in aliqua qua
litate primarū scilicet caliditate frigiditate humidita
te et siccitate quod si forsan contigerit obtemperet per
artem quātum possibile ē. Et ista colliguntur ab Aui
cēna secunda primi doctria scōda capitulis diuersis.

Si tibi serotina noceat potatio. vīna

Hora matutina rebibas et erit medicina

Primum

Documentū

In hoc textu ponit̃ vnū documētū ⁊ ē q̃ si quis male valuerit ex sumptione vini de nocte siue tpe serotino talis in crastino debet iterato sumere vinū. **U**nde potatio vini nocturna p̃t inducere ebrietatē siue siti matutinā vel p̃t inducere supercalefactionē corporis. **S**i vero inducat supercalefactionē corporis tunc maxim⁹ error ē de mane iterum sumere vinum q̃ ē addere ignē igni. **S**i vero hō incurrat ebrietatē cum aliquali nausea tunc de mane bonum ē sumere vinū q̃ ex sumptione vini de facili tunc pro uocatur vomitus ex quo sequit̃ mundificatio stomachi qua mundificatione facta de facili cessat nocumētum ebrietatis ⁊ nausea. **E**t propterea cōsultat̃ Upocras semel in mēse iebriari vt ex ebrietate puo cet vomit⁹ qui ē maxime p̃seruati⁹ ab egritudib⁹ chronicis. i. longis ⁊ malis. **S**i etiā ex potatōne vini nocturna leuat̃ aliquis ⁊ hoc p̃pter incōsuetudinez potādi vinū tūc de mane p̃t cecedi vinū vt assuescat ⁊ sic min⁹ ledit̃ a sumptione vini. **A** cōsuetō enī minor fit lesio vt vult Upocras sc̃da āphorismoz ibi **E**x multo tpe cōsuetā ⁊c. **S**i vero ex potatōe vini nocturna sequat̃ sitis matutina illa ē mēdosa q̃ curat̃ potatione vini magis tñ sedat̃ potatione aque. **E**t quia iā dictum ē de lesione ex sumptione vini. **S**c̃ndūz ē q̃ homo debilis cerebri ⁊ etiā cuiuscūq̃ alteri⁹ cōditionis summopere cauere debet a frequēti ebrietate. **F**requēs enī ebrietas sc̃dm Auicēnā tercia primi ca. de regie aq̃ ⁊ vini iducit sex incōmoda i corpore hūano quoz p̃mū ē corruptio cōplexiōis epatis q̃ vinū superflue bibitiū ad epas veniēs vel

Ex p̃ueniunt
⁊ fr̃q̃ti ebrietate

2 propter lepra
vel mania

3 furnus litargis
appoplexia

spasmus
paralysis

7

timor subitum
vinum potest subitum
inuenit

2

superflue resoluit calore ipsius unde amittit virtutem sanguificandi loco sanguis generat aquositates effici-
entes propter ipsam vel incidit epar et humores eius unde ge-
nerat lepra vel mania. Secundum est corruptio complexio-
nis cerebri propter assiduam elevationem fumorum vini ad
ipsum disponendum calidum cerebrum manie et frenesi et fri-
gidum epilepsie litargie appoplexie et subeth. Tercium
est debilitas nervorum. Videmus enim bibulos inebriari
solitos tremere caput et membra non solum in senio sed etiam
in senectute et iuuentute quicquid. Quartum est egritudines
nervorum sicut spasmi et paralysis quia vinum superflue
acceptum sepe in stomacho acetum efficit quod valde nocet
nerviis. Sepe quoque ouerit ex defectu digestionis in
aquositates indigestas que nervos remolliunt. Et se-
pe ducit humores grossos ad nervos quibus distendunt
vel contrahunt. Quintum est appoplexia propter humidi-
tates cerebri multiplicatas a vino ita ut totaliter
opilet vias spirituum animalium a cerebro in membra. Sex-
tum est mors subitanea dum scilicet stertendo et dormiendo vie-
labiliter multitudinem vini per humiditatem ex eo generatam
claudunt et ebrius suffocat. Et hoc vinum immoderate sum-
ptum potest iocundat nocumeta moderate tamen sumptum mul-
ta iocundat iuuameta. Tunc enim. Quicquid enim ca. pallegato
quing. eius iuuameta. Primum est quod est bonum cibi penetra-
tor in toto corpore. id est. faciem efficit penetrationem ci-
bi cui immiscetur ad omnia membra suis calore subti-
litate et conuenientia in proprietate occulta. Secun-
dum est quod incidit fleuma et hoc suis calore et subti-
litate substantie et resoluit ipsum ipsum coaptando expulsio-
ni vias aperiendo et naturam confortando ad expulsionem

Tercium ē q̄ educit colerā rubeam in vrina ⁊ aliis
 euacuationibus vt sudore egestionē ⁊ resolutionē ī
 sensibili. Et istud intelligendū ē de vino subtili sub
 rubeo vel albo quod vel debile sit ex natura sui vel
 fortiter limphatum. Alioquin multiplicaret coleraz
 per cōuersionem ipsius in eā ⁊ supercalefactionē epa
 tis ab eo. **Quartum** ē q̄ facit melancoliā que grossa
 est ⁊ tardi motus Faciliter labi per canales propri
 os ab epate ad splenē ⁊ a splene ad os stomachi et
 tandē a corpore cum fecibus exire ⁊ flectit seu reprimi
 nocumētum melancolie propter cōtrarietatez in
 cōplexione ⁊ modo substantie ⁊ in effectibz. **Nā** me
 lācolia tristitiam pusillanimitatē ⁊ auariciā parit
Vinum vero gaudiū audaciā magnanimitatē ⁊ li
 beralitatē. **Quintum** ē q̄ resoluit oēs modos seu spe
 cies lassitudinis nisi mēta caliditas extranea fuerit
 eis sociata qz vinum resolutos spiritus habūde repa
 rat virtutem cōfortat humiditates relictas in mus
 culis neruis cordis ⁊ iūcturis tollit aut minuit. Et
 si fuerit opus humectatione vt in lassitudine arefa
 ctūa vinum velociter humectat dūmodo limphetur
Preter ac ista iuuamenta pluria alia inducit. **Vinū**
 enim velociter ⁊ subito nutriētum ē vinū/calorē et
 spirituz naturalē cōfortat ⁊ totū corpus calefacit
 ingeniū clarificat/irā cōpescit/tristitiā remouet/libi
 dinem incitat. Et super oēs potus semicrudos hūo
 res digerit. Et vt sit ad vnū dicere vinū reddit ho
 minē virilem ⁊ secundū animā ⁊ secundū corp⁹ vn
 ceteris paribus non bibentes vinum sunt effemina
 ti respectu bibentium vinum.

Signit 7 humores meli9 vinu3 meliores
Si fuerit nigrū corpus reddit tibi pigrū3
Uinū sit clarum q3 vetus subtile maturu3
Et bñ limpha tū salies moderamē sūptu3

Hic primo ponit vnum documentum de vino.
Et ē qd vinū melius meliores generat humores. Et
causa ē quia quāto massa humoꝝ est melior tanto
humores ex ea geniti meliores eē debent. Deinde sub
ditur qd vinum nigrū ioucit pigritiā in corpore. Et
causa ē quia vinum nigrum grossi9 7 terrestri9 ē re
liquis ergo spiritus ab eo geniti grossi sunt. Juxta
illam autoritatē Galieni prius allegatā. Quicquid
de aliqua re dissoluit et vnde dissoluit necesse ē vt
assimiletur. Spiritus autē grossi faciunt corp9 gra
ue siue pigrum. Deinde ponunt septem documenta
circa electionē vini. Primum ē qd debet eligi vinum
clarum. Tale enī q3 subtile ē spiritus subtiles 7 cla
ros generat. Secundum ē qd debet esse vet9. i. nō no
uum. Nouū enī vinum siue mustū ceteris paribus
facilius inebriat fluxum vētris prouocat atq3 coli
cā inducit 7 cetera accidētia posterioꝝ dicēda ibi Im
pedit urinā. Nec ē intelligēdum qd vinum debet esse
omnino vetus tale enī secundū Auicennā tertia pri
mi ca. de regimie aque 7 vini ē quasi medicina 7 nō
sicut pot9. i. magis inest ei virt9 alteratiua corpo
ris ad caliditatē 7 siccitatē q3 virtus alterabilitatis
a corpore per opus nutritionis 7 ē pauci nutrimenti
quia ē spoliatum a fece 7 viriditate quā prebabit

Apertū mū dicit

Vino nigro

*Septē docu^{ta}
m^{ta} electio^{is} vinu^m
1. claru^m
2. vetu^s*

*Vinū m^usto
colūā dicit*

et pene igneum factum propter quod in aggregato
re scribitur ea. de vite autoritate Galieni qd est cali
dum et siccum in tercio gradu. Tercius est qd vinum de
bet esse subtile. Subtile enim vinum multos spiritus
procreat atq; subtiles / grossum autem grossos. Quar
tum est qd vinum debet esse maturum et non stipticum. Vi
num enim stipticum abscindit omnes species euacua
tionis. ut vult Galienus in commento illius cano
nis Tercie particule regiminis acutorum. Sciendum etiam
etiam et. et ergo nocet corporibus indigentibus euacu
atione per urinam et omnibus membris superioribus ut
ibi idem etiam dicit Galienus. Verum est tamen qd vinum
stipticum conueniens est infirmitatibus accidentibus
in intestinis ut ibidem dicit Galienus et etiam superius de
est. Remouet tamen stipticitas a vino per multam admixtio
nem aque ut ibidem etiam vult Galienus. Quintum est qd vi
num debet esse limphatum qd per hoc remittitur vinum a
sua fumositate et sic minus inebriat. Et istud verum
est de vino subtili. Vinum tamen grossum si limphetur citius
inebriat qd per hoc subtiliat et magis fruosum efficitur.
Et de isto vino intellexit Auicenna qm dixit tertia pmi
ca. de regimine aquae et vini qd vinum limphatum citius inebri
at qd vinum purum. Sextus est qd vinum debet esse saliens cum
appinat et est una de conditionibus boni vini prius dic
tis. Septimum est sumptum ex ordine bibentis et non vi
ni et est qd vinum debet temperate sumi qd temperate sum
tum acuit ingenium et inducit iuuamenta prius nar
rata. Ex predictis omnibus concludi potest qd vinum
eligibilius et melius in sanitatis regimine est vinum
medium seu equale inter vetustatem et nouitatem

3 Subtile

4 maturum

5 limphatum

6 saliens

7 temperate sumptum

et clarum ad rubedinē trahens bonum habēs odorē
 et equalis saporis quod nec acre nec acutū nec dul
 ce sit quod nō fumosum nec grossum nec valde sub
 tile sed ad subtilitatez declinans quod etiā inter for
 titudinem et debilitatē obtinet mediocritatē qđ etiā
 nō creuit in saxosis et lapidosis mōtibus nec in ter
 ra simpliciter plana et arabili sed in terra mōtuosa
 versus meridiē discooperta et in regione nō nimis
 calida nec nimis frigida. Et ista partim colliguntur
 ex Auicēna tercia primi loco preallegato. Circa regi
 men vini quo ad etates notāde sunt tres regule q̄s
 ponit Auicēna tercia primi loco allegato. Prima ē
 qđ dare vinū pueris i potu ē sicut ignē addere igni i
 lignis debilibz eo qđ pueri vehemēter rari sunt et de
 facili inflāmabiles propter habundāciā sui caloris
 innati et sunt debiliū neruoz et debilis cerebri q̄
 re ledit eos multipliciter vinum/et inflāmatione fa
 cili/et percussione cerebri et neruoz sua penetratōe
 facilima/et effumatione copiosa. Tūz igitur pueris
 vinū in potu datur calor eius inflāmabilis calori
 pueri inflāmabili additur in corpore pueri quod ē
 pauce resistentie sicut debile lignum vel arundo sic
 ca vel stipula arida ante faciē ignis. Secunda regu
 la ē qđ seni potest dari vinum in potu quantum tol
 lerare potest sine nocumento scilicet quātum appetit
 appetitu naturali et regulato. Sicut enim veteres
 ocree aride et rugate renouantur oleo leniuntur et
 applanātur sic corpora senum potu vini electi sicut
 vini beluensis. Senes enīz frigidi sunt et a vino ca
 lesiunt et habent spiritum tristem et habundant

Virginiū
quoad etate
prima r. a

279

discumbz

in melācolis sed vinum exhilarat eos et melācolias
reprimat/cōiter male dormiunt/vinum vero prouo
cat in eis somnū. Ad opilatōes proni sunt quas vi
num aperit et eas prohibet. Et sic sicut vinum est
pueris contrariūssimum ita senibus vtilissimum.

Tercia est qd vinum temperate dandum est iuuenti
bus/temperate quidem secundum mensuram quan
titatiuam et decentem limphationem. Licet enim iu
venes sunt calidi sicut pueri tamen habēt mēbra so
lidiora nervos et cerebrum fortes quibz potēter resi
stunt nocumētis potz vini. Cōsequunt etia ex potu
vini sobrie sumpti iuuamēta plurima videlicet edu
ctionem colere/corporale robur et ingenti acumē/ba
bundatium spirituum subtiliū et paruiorum.

Non sit acetosa ceruisia sed bene clara

De validis cocta granis satis ac veterata

In isto textu ponunt quinqz circa electionē cerui
sie quoz primum ē qd debet eligi ceruisia nō acetosa
qz acetosa nocet stomacho Acetum enī nocet nervis
secundū Auicennā in pluribz passibz. Quā stomachz
est mēbrum valde nervosum et hoc quo ad eius orifi
ciū. Scdm ē qd ceruisia debet eē clara qz turbida opi
lat atqz calculosis nocet nimiiū ipinguat ac inflatio
nē inducit atqz breuitatē anhelitus et ē multoz fleu
matum generatiua. Terciū ē qd debet eligi ceruisia de
bonis granis non corruptis scilicet de optimo or
deo critico siue auena quia quanto grana sunt me
liora melior ex eis generatur humor. Quartum est
qd ceruisia debet esse bene cocta quia melius digerit

3^a 1^a

1^a Ceruisia
quinqz circa
electionē eius.

1^a nō acetosa

2^a clara

3^a de bonis granis

4^a bene cocta

7 amicabilius a natura recipit et nocumēta que p
ueniunt ex bibitione eius melius tollerantur. Cerui
sia enim nō bene cocta ventositates in ventre indu
cit tortionem inflationē atq; colicam. Quintum est
q; ceruisia debet esse antiqua et a fecibus mundata
non nimium recens. Recens enī ceruisia inducit ea
dem nocumenta que ceruisia nō bene cocta 7 cuz hoc
de se facillime inducit stranguriam.

De qua potest stomachus nō inde grauet

Hic ponit vnum documentum circa vsum cerui
sie et ē q; vtens ceruisia debet ea vti tēperate sic q;
nō grauet stomachus vel inducat ebrietas. Ebrī
etas enim que ex ceruisia prouenit deterior ē ea que
ex vino est 7 magis durans cum ex ceruisia sumi et
vapores eleuati ad caput sunt grossi quare min⁹ re
solubiles sunt q̃ qui ex vino eleuātur. Et ē hic sciē
dum q; in principio prandii vel cene ceteris parib⁹
vtilius est incipere suum potum a ceruisia q̃ a vīo
Cui⁹ cā est quia in principio mēse corp⁹ ē famelicū
7 sic stomachus ante principium sumpcionis cibi
famelicus erat 7 sic trahit superfluitates a mēbris
Si ergo vinum in principio mense daretur ex quo
natura maxime trahit vinum quia de se maxime nu
tritiuum ille superfluitates scilicet a stomacho tracte
simul cū vino ad partes corporis traherēt s; natu
ra nō ita auide trahit ceruisiā. Similiter ceruisia la
uat hūiores adherētes orificio stomachi. Et ppter
illam cām medici cōsulant q; i maxima fame debeat
prius prouocari vomitus q̃ cib⁹ sumatur vt illē

7. 1. 1. 1.

Stranguria

Vinum dicitur
in vfu tris

supfluitates a stōacho famelico tracte euacuet ne cō
miscēat cū chilo. Si fiter timēs siti ex nimia potatōe
vini d; bibere ceruisiā. Ipā ei siti mēdosaz repmit.

Tēporibus veris modicū prādere iuberis

Sed calor estatis dapib; nocet imoderatis

Autumni fructus caueas ne sit tibi luct;

De mensa sume quantum vis tpe brume

In hoc passu determinat de q̄ntitate cibi sumēdi
scdm diuersitatē tēpor; q̄tuor anni q̄ sūt ver estas
autūn; hyems; et dicit text; prio q; tpe veris debē;
modicū prādere. i. paucū sumere cibum. Et idē vult
Auicēna scda primi doctria scda ca. vi. et tertia pmi
doctria quita ca. d. regie tēpor; cū rectificatōe aeris
Et rō hui; ē vt ibidē etiā vult Auic. q; tpe hyemis
ppter gulositatē/exerciciū puitatē/et resolutōis pbi
bitionē multiplicāt hūores crudi et maxie fleumati
ci q; ppter pporcionalitatē tps tūc maxie generāt
et isti i interiorib; corporis quoadunāt ppter frig;
circūstās. Ver at supueniēs istos hūores crudos in
teriorib; quoadunatos eliquat et facit eos currere
p totū corp; q̄re natura tūc multū occupat; circa di
gestionē eoz. Si ergo tpe veris daret magna q̄nti
tas cibi natura a digestiōe taliū hūoz fleumaticoz
ipēdiret et diuerteret q; p istos hūores et magnam
q̄ntitatē ciboz nimiū grauaret. Et sic tales hūores
i corpe manerēt idigesti/ et currētes ad aliqd mēbz
illic egritudinē iducerēt. Et ergo summope cauere
debem; a magna q̄ntitate ciboz i vere q; dimiutio
ciboz tali tpe ē vnum de maxime pseruantibus ab

*Stpib; omni
in citudo*

tpc luy

tpc hūmib;

huc est

egritudinibus veris ut vult Auicēna scōda primi lo
co palleгато. Et istud qđ ocm ē maxie veritatē habet
de medio et fine veris et nō de inicio ei⁹ qz iniciū ei⁹
hyemi assimulat qre tunc hō pōt nutriri sicut i hye
me. Et istud etiā itelligēdū ē qñ ver iuenit corp⁹ re
pletū humorib⁹ fleumaticis crudis. Si enī ver iue
niat corp⁹ tpatū i humorib⁹ cib⁹ in eo dāo⁹ ē scđm
mēsurā caloris inati et resolutionē q fit a corpe qz
tunc ablata ē cā qre dimiueret cib⁹. Et istd voluit
Uppo. pria āphorismoꝝ dū dixit vētres hyeme ve
re calidissimi sunt natura et somni lōgissimi. In his
igit⁹ tpi⁹ oblatōes plures dāoe sunt/etenī innatus
calor ē mult⁹ nutrimento igit⁹ indigēt āpliori. Scđo
dicit q nimia sumptio cibi nocet in estate. Cui⁹ cā ē
qz tunc tpi⁹ digestiua virt⁹ ē debilis cū spūs et ca
lor inat⁹ q sunt istrumētū virtutū multū sunt debi
les sparsi et resoluti ppter calorē extrinsecū vebemē
tē trabētē eos ad exteriora et ergo mult⁹ cib⁹ nō pos
set digeri. Et circa istud sciēduz ē q ppter vebemē
tiā resolutionis hūiditātū tā substācialiū q nutrime
ntaliū corp⁹ in estiuo tpe grossior et maior cib⁹ exhi
bēo⁹ esset si vires sufficeret ad digerēdū talē et tñ s⁹
qz nō sufficit vna vice multū digerere cibū/paz et
sepe de eo dandum ē iuxta illd Galenī prima āpho
rismoꝝ cōmento illius canonis Et quibus semel
aut bis dicentis. In estate cibus multotiens erit dā
us et parum multotiens quia indiget propter se
pissimam dissolutionem parum propter virtutis
defectionem. Et licet in estate parum de cibo sit dan
dum multum tamen de potu potest dari cum tunc

resolutio maxia fiat et desiccatio corporis et eleua
 tio caloris sup humidū 7 pl9 siciat hō q̄ alio tpe.
 Verū ē tñ q̄ pot9 vini et precipue vinosi puri mi
 nuēd9 est q2 tale vinum ē faciliter inflamabile 7 ca
 lorē iā acutum estu violento excādescere facit et er
 go si bibat vinum miscenda ē multa aqua et dimic
 tat vinum vetus 7 forte. Tercio dicit q̄ in autūno
 debem9 cauere a fructibus saltem illi9 tps ut viuis
 perficis ficub9 7 similib9 vel saltē non multū de eis
 comedere quia tales fruct9 generāt sanguinē dispo
 situm ad putrefactionē ppter ebullitionē quā i cor
 pore 7 humorib9 faciūt et maxime si fuerit in stōa
 cho imundo v̄ i cacochimico corpe recepti q̄le cor
 p9 in autūno sepi9 occurrit. Et sic male tñ accidūt
 egritudines sc9 variole morbilli et pestulentes. Pro
 maiori tñ noticia regimīs cibi 7 pot9 tpe autūni sci
 endum ē q̄ tpe autūni debet euitari fames 7 sitis 7
 repletio multī cibi in una horavt vult Rasis q̄rto
alināforis ca. de regimie corporis scdm tpa. Vinū
 p̄terea quod bibit tpe autūni vehemeter ē limphā
 duz ut corp9 humectet 7 calorē reprimat s3 nō sup
 flue debet limphari in tñ quātum i estate neq3 super
 flue debet tñ bibi q2 tunc natura debilitata nō suf
 ficeret ipm regere 7 digerere 7 nimis limphatū calo
 rē obtūderet 7 multiplicaret v̄tositates quib9 coli
 ca generari posset. Quarto dicit q̄ tpe hyemali debe
 m9 sumere cibū tñ quātum volum9. i. pl9q̄ ceteris
 tptb9. Et idē vult Auicēna tertia primi loco prealle
 gato 7 Galiēn9 in omēto illi9 āphorismi prime par
 ticule āphorismoz. Et quib9 semel aut bis vbi dicit

hpc Autūni

Epheorus

In hyeme multus cibus ⁊ paulatiz ē dādus. Et rō
huius ē qz calor nostri corporis in hyeme ē fortis
simus/tū quia unitus. Tum qz fortificatus p anti
paristasiz. i. iuxta positionē sui cōtrariū videlz frigi
ditas aeris nra corpora circūdantis. Et istud verū
ē in corporibus robustis ⁊ carnosiss ⁊ nō in raris ⁊
debilibus qz in talibz corpibus frigus intēsum hye
mis nō cōfortat calorē sz magis debilitat. Et istd i
nuit Ypocras p̄ia aphorismoꝝ dicēs Vētres hye
me ⁊ vere calidissimi sunt natura ⁊ somni lōgissimi

In his ergo t̄pibz oblatōes plures dāde sunt eteniz
innat⁹ calor ē mult⁹ nutrimento igit̄ āpliori idigēt
Et ex isto etiā sequit̄ qz nutrimenta grossiora ⁊ duri
oris digestiōis cōueniūt hyeme q̄ aliis t̄pibz qz ca
lor ē fortior. Vinum at̄ quo vtēdum ē hoc t̄pe debz
ēē roseū nō album cum aq̄ pauca. Notādum hic qz
licet cōsideratione habita ad fortitudinē caloris et
digestiue virtutis in hyeme grossiores ⁊ densiores
cibi cōueniant quia tamen corpora tunc disposita
sunt ad opilationes ⁊ repletiones ex fleumate plu
rimo nec ab eis resolutio multa fit a continente tu
tus est vti tunc mediocribus cibus inter solidoz ⁊
rarum/grossum ⁊ subtile sicut carnibus edi vituli
mutonis lucis percis ⁊ cancris. Et vtentibus gros
sioribus cibus vt boue porco ceruo conchis ostris
carpis ⁊ similibus expedit vt vnica comestione in
die contententur vel vtantur sepe rebus diureticis
⁊ aperitiuis vt petrosilino nasturtio apio ⁊ simili
bus ⁊ forti vtantur exercicio.

Salvia cū ruta faciunt tibi pocula tuta

Adde rose florem minuit poteter amore

In hoc passu ponunt duo remedia corrigētia potum malum quoz primum ē salvia cuius folia imposita potui corrigunt maliciā potus sua proprietate et etia in se habent virtutē confortādi nervos et cerebruz quibus confortatis melius resistunt malis fumis recipiēdis qui pueniunt ex malo potu.

Scdm ē ruta cui9 etia folia integra absqz eoz alia cōtritione debēt potui imponi qz sua caliditate et proprietate corrigūt maliciā potus. Et de ruta quō valet ocravenenū pri9 dcm ē ibi Allea nux ruta. Post ea subdit text9 qz istis duob9 p̄dictis p̄t addi flos rose. Et hoc maxie debet itelligi de rosa rubea q̄ sua aromaticitate existēte in ei9 superficie et similiter sua stipticitate corrigit maliciā potus.

Nausea nō poterit quēqz verare marina

Antea cū vino mixtā si sumpserit illam

In hoc textu ponit vnum remedium contra nauseam siue vomitum prouenientes transfretantibus non consuetis dicens qz ille qui debet transfretari autēqz nauez intret debet aliquibus diebus miscere aquam marinam suo vino. Et istud est remedium pro diuitib9. Et si pauper fuerit debet potare aquā marinā vt facilius nauseam euicet. Et causa hui9 est quia aqua maris salsedinem habet et sic sua salsedine et stipticitate que consequitur salsedine9 origium claudit et per hoc vomitus impeditur.

*Inordinata
in potu*

2

Rosa rubea

*Nausea
marina*

Et circa istud ē notāndum q̄ sicut vult Auicēna ter-
cia primi ca. de regimine iter agētis in mari/ viator
in mari nō debet multum conari retinere vel opeſce-
re a principio nauſeā vel vomitū ſed dimittat vo-
mitus ipſius continuari donec per ipm fuerit bene
purgatus hoc enī preſeruat a multis egritudinib⁹
⁊ ne dum preſeruat ymmo etiam curat vel alleniat
graues ⁊ magnas egritudines vt leprā ydropiſim
appoplexiā frigiditatē ſtomachi ⁊ eius inflationez
put vult Auic. tertia primi doctria ſcda ca. ſcdo.

*Vomit⁹ preſeruat
ab hyb*

me^{na} 9 vitu

Si tñ vomit⁹ viatoris in mari ſupfluxerit ſic q̄ve
benēter debilitet ipm reſtringēdus ē comestiōe fruc-
tuum ſtipiticoz ⁊ acetoſoz ſicut ſunt citonia ⁊ ma-
ciana acetofa vel poma de capēduto ⁊ mala grana-
ta acetofa quib⁹ oriſiciū ſtomachi cōfortatū depel-
lit humores inferi⁹ ⁊ ſtomach⁹ etia⁹ cōfortatus ab
his hūiores repellit effluētēs ad eū ex agitatione ab
vndis. Vel p̄t ſemē apii torrefcē bibi cū vino vel
abſincium p̄t comedi aut bibi. Et ſimiliter panis af-
ſatus ⁊ iſuſus ī vino bene redolēte comest⁹ valet ad
idē. Et vniuerſaliter valet nutritio viatoris ī mari
ex cibis acetofiſ cōfortatib⁹ os ſtomachi ⁊ p̄hibēti-
bus vapores ⁊ fumos aſcēdere ad caput ſicut ſunt lē-
tes cocte in aceto vel in ſucco vne acerbe.

Saluā. ſal. vinū. pīper. allea. petroſilīnū

Ex his fit ſalſa niſi ſit commixtio ſalſa

C In hoc textu ponit⁹ modus faciēdi ſalſamentum
omune ſi in mēſa deficiāt ſalſamēta ſpecialia. Et p̄
illo ponunt⁹ quinq̄ ex quib⁹ p̄t fieri ſalſamentum

⁊ p̄ ſalſamentū

Primum ē salvia qua fit cōdimentum in assatione
 auge siue decoctione. **U**niversaliter enim auge assate
 siue porcelli salvia implentur ut humiditates super
 flue siue viscositates extrabantur et odor salviae au
 cis aut porcellis immaneat. **P**ost assationem tamen
 salvia eici debet et non comedi. **S**imiliter ex salvia
 fit condimentū comestibile a rusticis uel comunib⁹
 in comestione auge / terunt enim alleum cum salvia
 ad auferendum aliquod saporis allei. **S**ecundum ē
 sal cum vino ⁊ ē salsamentum diuicū siue nobilium.
Ipsi enim deficiēte sinapio vel veriuto ponūt ī sal
 sario vinum cui modicū salis admiscēt. **T**ercū ē pi
 per et ē salsamētum rusticorū. **C**ōmiscēt enī piper cū
 fabis ⁊ pisīs. **S**imiliter etiā ex pane affo cū ceruīsa
 vel vino ⁊ cū pipere fit salsamētū nigrū ad modū
 pultis quod piper dicit⁹ ⁊ hoc suffundūt carnib⁹
 aut piscib⁹. **Q**uartū ē alleū ex quo etiā fit salsamētū
 rusticorū / miscēt enī cum molli caseo ⁊ lacte terēdo
 alleū et sic comedūt cū cibo siue affo siue elixo siue
 salso siue dulci et cum ouis duris. **Q**uicū ē petro
 silinum ex cui⁹ foliis cōtusis cum veriuto vel albo
 vino fit viridis salsa cū assis comestibilia. **E**t circa
 istud ē notāduz qd salsamēta siue salse diuersificāt
 prio secundum tpa. **T**pibus enī calidis declinēt sal
 se ad frig⁹ vel paucā caliditatē / tpb⁹ vero frigidis
 ecōuerso. **M**ateria igit⁹ salsaꝝ in estate sit veriutū
 vel agresta de summitatibus vitis vel acetum / succ⁹
 limonum vel citranguloꝝ vel granatoꝝ cū zuccara
 et aqua rosarum. **E**t interdū in salsis que fiunt in
 estate potest addi aliquātulum serpilli ⁊ petrosilini

1
paucā

2

3

4

5

Mā salsa

2

Inestate

In hyeme

Inestate

ad obtemperandum frigiditatem predictorum. Materia vero salsaque operientium temporibus frigidis sunt sina pium eruca zinziber piper cinamomum gariofili allea salvia menta serpillum et petroselinum viuumque aqua carniū acetū nō forte sed propinquū nature vini. Et in temporibus mediocribus sint mediocris caliditatis et frigiditatis. Secundo diuersificat ratione cibariorum pro quibus fiunt. Nam alia et alia cibaria indigent aliis et aliis salsis sicut sciunt dominorum coci. Autonum enim et similiter vitulorum et capriolorum salsa conueniens est salsa viridis. In estate quidem ex aceto et agresta cum paucis speciebus et sine alleis cum petrosilino zinzibere albo et agresta et pani affo infuso in aceto vel agresta. In hyeme fit eadem salsa cum pluribus speciebus et pauco alleo et optio vino et pauca agresta vel potest sufficere sinapium et eruca. Salsa autem pro carnibus bouinis elixis est piper bullitum quod fit ex pipere et pane affo et aqua carniū et pauca agresta et ista eadem salsa est satis conueniens carnibus porcinis in hyeme. Possunt etiam carnes porcine comedi in estate cum aceto et petrosilino in principio refectionis. Si autem predictae carnes pastillantur et specialiter bouine et porcine in hyeme quidem apponatur cepe album cum puluere specierum dulci in parua quantitate in estate vero sine cepis et cum veriueto vel possunt apponi cepe parue et in parua quantitate. Si autem pastillatura sit ex carnibus subtilioribus non apponatur cepe sed in estate lac amigdalorum cum veriueto et pauco puluere specierum dulcium et in fine potest apponi ouum conquassatum cum

agresta sed in hyeme loco agreste ponit^r vinū 7 pl^u
 de speciebus. **A**ssature aut cuniculorum 7 pullorum iu
 uenum cōueniens est salsa in qua est cinamomum 7
 mica panis cum agresta quidem in estate 7 cum vīo
 in hyeme. **A**ssature aut porci salsa conueniens est li
 quor descendens cōquassat^r cum optimo vino 7 ce
 pis in hyeme 7 in estate virtutis salsa superius no
 minata. **A**ssature autem fasianorum 7 columbarū et
 turturum nulla alia salsa indiget nisi sale. **C**aponū
 autem 7 gallinarum elixatorū cōueniens salsa ē aq̃
 decoctionis eorū cum aliquantulo pulueris specierū
 dulcium 7 precise si in predicta decoctione addatur
 salua psopus petroselinum 7 hoc in hyeme 7 ī esta
 te sufficit sola aqua cum aliquātulo succi summita
 cum vitis. **S**ed pro salsa caponum 7 gallinarū pi
 guum pastillandorū nihil penitus est apponendū
 nisi aliquātulum pulueris specierum 7 in fine agre
 sta supradicta in estate / optimum vinū in hyeme.
Pisces vero quanto sunt grossioris carnis 7 diffi
 cilioris digestionis 7 maioris superfluitatis 7 hūi
 dioris nature tāto indigēt salsis calidioribus 7 acu
 tioribus 7 hoc etiam verum est in carnibus.

Si fore vis sanus / ablue sepe manus

Lotio p̃ mēsam tibi cōfert munera bina
Mūdifīcat palmas 7 lumina reddīt acuta

In hoc textu ponunt^r due cōmoditates proueni
 entes ex lotionē manū p̃ cibū sumptū priā ē qz p
 hoc palme manus mundant / **s**ecunda ē qz reddīt lu
 mina acuta .i. proteſt oculis 7 hoc maxie p accidēs

Assature mīse

Lotio manu

quia man⁹ sunt instrumēta mundādi oculos q̄re m̄
tum cōfert eas esse mundas. Et de istis cōmoditati
b⁹ dcm ē etiā prius ibi **Lumina mane manus.**

Opanc

**Panis nō calidus / nec sit nimis iueterat⁹
Sed fermentatus. oculat⁹. sit bene coctus
Modice salit⁹. frugibus validis sit elect⁹
Nō cōedas crustā colerā q̄ gignit adustā
Panis falsatus. fermentatus. bene coctus
Surg⁹ sit sanus. qui nō ita sit tibi vanus**

*Duo vitanda circa
electum panis*

In hoc textu ponunt⁹ duo vitanda circa electione
panis / primum ē caliditas. Nō enī debet panis co
medi calidus. Panis enī calidus ē humane nature
nocivus Juxta illud Avicēna scdo canōis ca. de pa
ne dicētis. Nō comedat⁹ calidus sicut ē. Pans enī
calidus nō ē apud naturā receptibilis ⁊ acceptio
eius qui ē de furno ⁊ reliquoz sibi similium est ma
la. Et ratio est quia talis panis multum opilat. Et
postea iterum dicit Avicēna panis calidus sitim fa
cit sua caliditate et natat propter suaz humiditatē
vaporosam ⁊ est velocis digestionis et tarde desce
sionis. Et quāvis iste panis calid⁹ nō cōveniat in
regimine sanitatis quo ad esum / odor tñ panis ca
lidi multum cōfert / resuscitat enī sincopizantē ⁊ pos
sibile ē aliquos hōies vinere ex odore panis calidi.
Scdm ē q̄ nō debem⁹ comedere panē diu pistum siue
muscidū q̄ talis panis nō ē cōueniēs p̄ nutrimentō
nature hūane exsiccat enī corp⁹ ac hūiores melāco
licos generat. ⁊ ex isto reliq̄t q̄ p̄ais nō d⁹ eē calid⁹

*2
Opanc diu pisto*

nec vetustate induratus s; priori die coctus. Post
 ea in textu ponuntur quinque cōditiones panis elec
 ti quaz prima est q; panis debet esse fermentat; be
 ne. Et istud vult Galenus prio alimētoz ca. scdo di
 ces. Optimi aut panum p digestionem sunt q; maxime
 fermentati et q; affationē habuerūt a cōmēsurato igne i
 clibano. Et iterū eodē ca. dicit qui vero penitus ifer
 mētat; ē nulli vtilis ē. Et scd; Auicenna scdo cano
 nis ca. de pane. Panis habēs parū fermenti plurimi ē
 nutritiēti s; ei; nutritiētū opilat nisi illos qui sunt
 plurimi exercitii. Scda ē q; panis debet eē oculatus
 .i. perosus et p hoc denotat q; viscositas ei; ē ablata
 Verum ē tñ q; iste panis scdm Auicennā loco palle
 gato velocis ē penetratōis et mioris nutritiēti et dete
 rioris sicut ē panis opir; qui ē plurimi fursuris.
 Tercia ē q; panis debet esse bene coct; q; panis ma
 le coct; male digestiōis ē et stomacho grauedinē af
 fert. Et Auicēna scdo canōis loco palle gato dicit.
 Et ille qui nō bene decoquit ē plurimi nutritiēti sed
 ei; nutritiētum opilat nisi illos qui sunt plurimi ex
 ercitiū. Et panis de patella ē hui; generis / ei; nāq;
 ps iterior raro decoquit bene. Quarta ē q; pāis v;
 eē tpate salit;. Nimiū enī dulcis opilat et nimiū sal
 s; exsiccāt. Moderate tñ salis optimū nutritiētū p;
 dū tñ cetera cōditōes affint. Quinta ē q; sit fact; ex op
 timis grāis videl; ex optio tritico et sana messē collec
 to. Dein subdit text; q; nos debem; cauere ab esu cru
 ste pāis q; illa generat colerā adustā siue humores
 melācoliciū ex quo enī ipā adusta et sicca ē hūior ab
 ea gēit; adust; erit et sic; et ppter ea nobiles q; natura

7. de panis

1.

2.

3.

4.

5.

abstinēd; a
 crusta panis

Diminutio
stabilis

panis sit salubris
feruentatq; huius
cordis et digne
gravis

colenda sunt deponere faciunt superiorem crustam panis ac inferiorem quos ymitant prelati ac deliciofi. Eligatur igitur mica panis que est melioris maioris et velocioris nutrimenti quam crusta. Verum est tamen quod aliquando convenit sanis habitibus stomachibus humidorum et volentibus demacerari et in fine comestitionis plus competere. Iuvat enim cibi descesum et confortat orificium stomachi. Postea in duobus ultimis versibus innuitur quod panis bonus debet habere istas quatuor conditiones scilicet quod sit salubris, fermentatus, bene coctus, purus, id est de mundis granis et sanus, id est de granis sana messe collectis. Et istas conditiones parti innuit Avicenna loco preallegato dicens. Oportet ut sit panis mundus salubris massam habens coacta, fermentatus coctus bene et una nocte permanens. Et circa istud est sciendum quod si querat nutritio maior et prior mundificet panis a furfure et si velimus ventris subductionem aliqualem dimittamus aliquam partem furfuris, furfur enim parum nutrit et ventrem subducit et farina reconverso.

Est caro porcina sine vino peior ouina

Si tribus vina tunc est cibus et medicina
In hoc textu comparat autor carnem porcina carnem ouine dicens quod caro porcina sine vino minus salubris est ouina tamen si caro porcina sumatur cum vino ipsa est optimum nutrimentum et medicinam prebens quod multum humectat et hoc intelligendum est maxime de porcellis assis siue de apris optime preparatis. Et circa istud est sciendum quod carnes porcine quibus rustici

et communes vtuntur quando videlicet sunt false vel
sole vel fumo exsiccate nullo modo saniores sunt car-
nibus ouinis ceteris paribus siue cum vino siue si-
ne vino sumantur. Sed istud dictum veritatem ha-
bet de carnibus porcellorum affatorum vel de car-
nibus aprinis modo predicto.

ylia porcoz bona sunt mala sunt reliquorum

In hoc textu comparantur omasa porcoz omasis re-
liquoz brutorum et dicitur textus quod omasa porcoz. i.
intestina preualent quo ad esum intestinis alioz bru-
toz. Cuius ratio potest esse ista quia pauca intestina comedi-
mus nisi illa que replentur sanguine vel que sunt aialium me-
rum pinguium cuiusmodi sunt porci. Nam solus sanguis
porci propter suam complexionem et similitudinem complexionis
cum natura humana est sanguis quo omasa siue inte-
stina implentur. Et similiter porci facilius impinguantur quam
aliquid alioz brutoz ideo magis sumimus intestina
porci quam aliorum brutorum.

Impedit urinam mustum. soluit cito ventrem

Epatis emfrangi. splenis. generat lapidesque

Hic ponuntur quinque nocumeta puenientia ex pota-
tione noui vini vel musti. Primus est quod mustum impe-
dit urinam et hoc potest intelligi dupliciter primo quia
mustum grossum propter suam grossitudinem ex fece
admixta opilat ipsum epat siue ipsos renes sic quod urina
de facili non potest habere suum cursum secundum quod impedit urinam
quo ad debitum eius modum sicut facit mustum renem esse ali-
quod et quodam alia vina subtilia similiter quod est aliquid mustum
renem esse cuius feces sunt mordicantes et dum ipsum venit in

De musto

Unum ex musto

f

vesica ille partes terrestres nitrofe mordicāt vesicā
7 cogunt vrinare sine ordine debito 7 mō cōsuetō.
Secū ē q soluit ventrē. **E**t rō ē qz abstergit viscera
nitrositate sine faldie sue fecis 7 stimulat ea ad ex
pulsionē priō ppter mordicatōnē fecis / scđo ppter
multitudinē ventositatis quā inducit tale vinum
sive mustū / tercio lubricādo cito inferi9 per viā iōi
gestibilitatis 7 grauaminis stomachi qre stomach9
se relaxat 7 porta nariū oppressus aperit. **T**erciū ē
q mustū nocet bone oplexioni epatis qz opilat ip9
propter imixtionē plurimam sue fecis 7 pducit ad
dissinteriaz epaticā propter inflationē ei9 qua debi
licat epar. **E**t istud vult Avicēna tercia primi ca. de
regie aq 7 vini. **E**t sic etiā iducit cacheciā siue malā
dispositionē coloris 7 malas iōuit egritudies epa
tis scz diuersas species ydropisis. **Q**uartū ē q mu
stū nocet spleni 7 dispositioni ei9 propter eādē cām
q dicta ē de epate qz opilat splenē 7 sic inducit du
riciē ei9. **Q**uitū ē q mustū generat lapidē 7 maxie
illū q i renib9 ē qui rube9 ē 7 de facili frāgibils cā
opilationis quā facit 7 grossitudine sue substātie.
Et istud verum est de musto vinorum multum dul
cium non habente feces nitrosas 7 mordicantes.
Mustum enim habens feces nitrosas 7 mordicātes
magis impedit lapidem quia multum facit vrinare
sicut mustum aliquod renense facit apparere arena
las in vrina siue grauellam quia facit multum vri
nare. **D**ulca enim vrina sua lotionē abstergit are
nulas adherentes que cum ea expelluntur.

Potus aque sumptus fit edendi valde nocivus

Infrigidat stomachum cibum nutrit fore crudum

Hic ponuntur duo nocumēta pueniētia ex potu aq
et hoc quo ad edentē. Primum ē qd potus aque nocet sto
macho edentis Cuius rō ē qd ipm infrigidat et relaxat
et maxie deicit appetitū cibi. Scd ē qd potus aque cū
sumit cib9 ipedit digestiōē cū cibum sumptū ineru
det. Et istud vult Auicēna tertia primi ca. de regie
eius quod comeditur dicens neq; p9 ipm scz cibū multa
bibēda ē aqua q̄ iter ipm scz cibū et corp9 stomachi
separationē faciat et ipm natare faciat. Et ca. de regie
aque et vini dicit. Et cū natura i digereōdo nutriēs
studeat facietate aq̄ iā pcedēte sufficiēter. i. si pcesse
rit facietas aque sufficiēns ad bonā cibi permixtio
nē/aqua vebemēter ē impediens supple digestiōem
inchoatā. Et idem vult Auicēna secunda cānce trac
tatu primo ca. quarto dicens Est etiā vitand9 po
tus aque in mensa nisi ratōne adherētie et tarditatis
descensus buccelle. Nō est etiā sumentda aqua cū
cibo. Et Auerroys in omento ayt. Causa quidē hu
ius est qm cum sumitur aqua sup cib9 priusq; sto
machus calefecit ipm infrigidat ipsum et inerudat.
Est etiā causa quare supnat cib9 sumpt9 in sto
macho et quare etiā non adhereat et vniat eidem qd
cōterat ipm sicut exigitur. Actio uāq; stomachi sup
sumptum cibum fit cōterendo coquēdo simul vñ si
cuc cum infunditur simul et in magna quantitate
aqua in olla propter quod tardatur cibi decoctio
in eadem sic etiā contingit idem ipsi stomacho.

De aque potu

De uicēna
et potu aq

2

15

F 2

Modica aq
surgendo vult

Opponit vinu
et aque

Et istud maxime verificat^r de potu m^{te} aque. **M**o
dica enim quãtitas aque frigide suggendo sumpta
potest cõcedi añ descensu^r cibi vt per eã cõpleat^r ci
bi descensus ad inferiora et hoc si sitis infestauerit
et bibere coegerit. **N**am modica quãtitas aque frigi
de p^odicto m^o sumpta stomachũ alleniat et colligit
Alleniat quidẽ a siti/ alleniat etiam coopando ad des
censum cibi. **C**olligit at sua frigiditate coadunãs p
tes stomachi. **E**t istud colligitur ab Auicena locis p
allegatis. **N**otandum q^u quãuis in sitis extinctione
aqua sit cõuenientior potus q^u vinum tamen omni
bus consideratis vinum est potus cõuenientior in
regimine sanitatis q^u aqua. **N**az dato q^u in sitis re
pressionẽ que est appetit⁹ frigidi et humidⁱ aq^u vni
uersaliter melior sit quia frigida et humida natura
liter tamẽ in cibi permixtione et eiusdẽ delatione ad
partes corporis extremas vini preualet aqua. **N**ã
vinum rõne sue subtilitatis in substantia et actione
subtilius cibus permiscet et specialiter quia natura
magis in eo delectatur ideo citius attrahit ip^s et ali
is cibus permiscet et specialiter quia hec mixtio fit p
viam cuiusdã ebullitionis quã vinum magis iuuat
ratione virtualis caliditatis et aqua impedit ratio
ne frigiditatis. **E**t sic patet q^u vinũ preualet aqua
in ciborum permixtione. **E**t similiter preualet in eo
rundem delatione. **N**am vinum est optim⁹ penetra
tor quod ei debetur ratione subtilitatis sue substan
tie et ratione caliditatis virtualis/ subtilia enim et
calida multum sunt penetratiua et per consequens vi
num est magis delatiuum q^u aqua in qua nihil est

virtualiter calidum nec substantie aereitatis nec igne-
 itatis unde aque mora trāseuntō impedit omnē
 cursum. **A**mplius aqua ex alio nō est potus ita con-
 ueniens sicut vinum quia aqua ipedit alimētūz nu-
 trire eo qd non nutrit quare illud utiqz min⁹ nutrit
 unde quanto cib⁹ est magis aquaticus tāto ē min⁹
 nutritiuus. **B**onum ē igitur qd vinū permisceat⁹ cūz
 cibo quod solū nō impedit nutritionē ymmo multū
 iuuat qz vinū ē maxime nutritiuū ⁊ maxime restau-
 ratiuū ⁊ velocissime nutrit ut pri⁹ dictum ē. **N**otā
 dum insuper qd nō solū nociu⁹ est pot⁹ aque edenti
 siue sumenti cibū ymmo in plurib⁹ aliis casib⁹ no-
 ciu⁹ ē quos narrat Auicēna tertia primi ca. de regie
aque ⁊ vini. **P**rimo enī incōueniēs ē in hoīe ieiuno
 tūc enī libere penetrat aqua bibita nullo retinaculo
 ipedita vsqz ad intima mēbroz principaliū mortifi-
 cās suū colorē innatū. **E**t istud ē verū de hoīe vere
 ieiuno ebrio enī qñqz proficit neqz ledit⁹ ipse si ieiu-
 n⁹ bibat aquā qz ieiun⁹ ebri⁹ nō ē ōnino ieiun⁹ nec
 ē in stomacho vacu⁹ sed adhuc habet reliquias ali-
 quas besterne crapule qz nitrositas aqz mitigat⁹ et
 stōach⁹ ab his p aquā abluit⁹ ⁊ repressis vaporib⁹
 ⁊ fumis preparat⁹ stomach⁹ ad receptionē noui nu-
 trientis. **S**ecdo incōueniēs ē in hoīe exercitato forti
 exercicio ⁊ similiter statim post coytū. **N**am tunc
 pori corporis sunt multūz aperti quare penetrat aqz
 in p̄funda mēbrorum mortificans calorē innatūz
 qui p coytū etiā debilitat⁹ ē. **T**ercio incōueniēs est
 p balneatōnē maxie cū fit hec balneatō vētre vacuo
 tūc enī vie sunt vebemēter aperte qre ledēs penetrat

Notā ē p̄ qz aqz
hōi ieiuno

9 ydropis

7

No

*De nutrimentis
vitalibus*

aqua ut dictū ē. De isto potu aque dicit Auicēna se-
xta q̄rti summa sc̄da ca. ultimo. Ex potu illi9 i ieru-
nio 7 p̄ balneū 7 p̄ coytū timet corruptio cōplexi-
onis 7 ydropis. Quarto iconueniēs ē bibere aquā
frigidā causa obediēdi sici nocturne mēdose q̄ acci-
dit in crapulatis 7 ebriis. Nā p̄ potū aque frigide
phibent resolutionē digestio humoris salis vel for-
tis vini vel alterius acuti faciētis siciū 7 sic cito p̄
potum reuertit siciis ita fortis ut ante. Sed si debe-
mens affuerit siciis nimīū vexās 7 inquietās nec suf-
ficiat aeris inspirati frigiditas nec ablutio oris cū
aqua frigida bibat sitibund9 aquā frigidā cū vase
stricti orificii siue gracilis rostri quaten9 aqua p̄
lix9 detur super orificiū stomachi forū sit9 mi-
get 7 de ea min9 sumatur ne digerend9 digestiōē
penit9 impediat. Quinto generaliter malum ē sanis
bibere multam aquā frigidā q̄ extinguit calorem in-
natum 7 pectus offendit 7 stomachi appetitum dei-
cit 7 mēbris omnib9 nervosis obest. Verum ē tamē
q̄ aqua temperate frigida aliquādo p̄ acedēs appe-
titum excitat 7 stomachum fortē efficit coadunā-
do ipm 7 stringendo villos eius.

Sunt nutritiue multum carnes vituline

In hoc passu autor laudat carnes vitulinas di-
ces q̄ carnes vituline multū sunt nutritiue. Et istō
innuit Auicēna tertia prima ca. de regimine ei9 qd
comediant ubi vult q̄ cib9 sanitatis conseruati9
debet esse talis quales sunt carnes quia sunt similis
nature prius apte fieri sanguis 7 maxime carnes

edorum et vitulorum parviorum lactantium et agnorum
annalium. Et istas carnes vitulinas summe laudat
Galenus tercio alimentorum ubi vult quod carnes vitu-
li lactantis sex ebdomadarum vel octo assate sano
res sunt mutoninis facili enim digestionis et multum
nutritive sunt. Et de istis carnibus vitulinis etiam
prius dictum est.

Sunt bona gallina capo turt starna coluba

Quiscula uel merula phasianus ethigoneta

Serdix frigellus orex tremulus amarellus

In hoc passu ponuntur carnes eligibiliores pro
nutrimento nature humane animalium volatilium
et enumerantur quattuordecim aves quarum carnes
bone sunt pro nutrimento hominis. Prima avis est
gallina cuius esus siue comestio nature humane con-
ueniens est. Naly enim Auezoar Auerroya et Aesne
ut dicit consiliator pre ceteris laudant que pullo-
rum carnes et maxime galline que nondum peperit et galli
qui nondum calcauit. Sunt enim facili conuersio in
sanguinem et superfluitatum paucarum proprietatem mira-
bilem habentes in temperando complexionem et humores et bro-
dum optima leprosis est medicina. Et de carne gallinarum
dicit Auicenna secundo canonis ea. de gallinis et gallo quod
caro gallinarum que sunt pulle in intellectu augmentum
efficit clarificat vocem et augmentat sperma. Et meli-
or gallina secundum eum ibi est que nondum parit oua.
Secunda avis est capo siue gallus castratus cuius car-
nes ponit consiliator differentia sexagesima octava inter
laudabiliores carnes. Et carnes istas et silf pores

*Spulles
Volatiliu*

Xiii lvi fuit

Alpys d'brodio

Amisiat wa

f

3 Tur

vigerit stomachus a proprietate. Tercia avis est tur-
tur que etiam est boni nutrimenti et bonum generans humo-
rem. Cuius carnem Avicenna secundo canonis ca. de carne su-
me laudat dicens Volucris quidem caro melior non est
quam alouragi. id est turturis et gallinaz et subtilior eaz et
non sunt cum nutrimento carni alciubegi. id est podicini.

4 Starna
Spice

Quarta avis est secundum aliquos est sturnus et ista avis de-
bet comedi in iuuetute et est avis nota teuthonice een-
sprette. Secundum alios est starna quam Rasis tercio
alinansoris pre ceteris volatilibus laudat dicens star-
ne caro omni carne avium leuior inuenitur atque his qui
subtili volunt custodiri regimine ouenientior. Et per
per starnam intelligi avis magna velut anser grisea
cinerea cuius caro laudabilis est maxime cum iuuenis
fuerit et isto modo intelligit alinansor preferens istam
carnem aliis. Vel per per starnam intelligi maneries
podicis parue quam Moyses videt intelligere nudis
inquirens similiter starne non videntur pro domino no-
stro quia ventrem constringunt. Et istam proprietatem
alii attribuunt podicibus carnes enim ipsarum ventrem con-
stringunt teste Rasi tercio alinansoris. Quinta avis est
columba que est avis nota cuius caro est colerica. Et de
colubis dicit Rasis loco preallegato. Colube vehe-
mentis sunt caliditatis que sanguinem inflammatum ge-
nerant et cito febricitare faciunt. Et ergo aptius co-
lube comedi debent in pastillis cum visceribus quam as-
sari. Per vias enim acerbis aufertur caliditas quam
sanguini inducunt. Et electiores colube per esu sunt
colube iuuenes volare potentes quia tales sunt leuioris
digestionis et melioris humoris. Nulli enim non volare

7. cito
Rebatai ff
Coluba

Colube
debet
pastillis
pot et non assari

potētes caliditatē et hūiditatē hnt supfluas qre gros-
 sos generāt hūiores vt vult Auic. scdo canōis ca. de
 colūbis. Antiquē verō columbe et eaz caro ppter
 caliditatem nūmā et siccitatē et digestionis difficul-
 tatē sunt euitāde. Et similiter etiā curtues antiquē
 Sexta auis ē quiscula q ab aliquibz noiatnr cotur-
 nix quia quiscula ē nomē onomatopeyon scz fictuz
 a suo sono. Et caro ista secundum aliquos ē subci-
 lis substātie bonū generās humorē et multū cōperit
 sanis cōualescētibz. Secūdum Ysaac tñ coturnices
 ceteris volatilibz sunt peiores nec nutrimento nec
 digestionī laudabiles qz ex comestione carnis earū
 timeatur spasmius et tethanūs prout etiā vult Auicē
 na scdo canonis ca. de eis subiungēs ratiōnē scz qz
 in substantia carniū eaz est virtus faciēdi huius
 modi accidentia narrata et sic nō proueniunt illa ac-
 cidētia ex eo solū quia coturnices comedūt ellebo-
 rum. Et hinc est q gallici comedunt coturnices cuz
 molli pingui caseo et inde faciunt pastilla. Potest
 tamen per coturnicem intelligi alia auis a predicta
 poice maior eiusdem fere coloris cuz rubeis pedibz
 et rostro saporis delectabilis dicta coturnix ytalica
 lingua. Et isto modo Rasis tercio alimansoris acci-
 pit coturnicem quando presert carnes eius p car-
 nes starne aliorum volatiliū carnibus. Septima
 auis ē merula que ē eiusdem quantitatē cuz sturno
 sed ē ad nigredinē tendēs et habēs rostrum subrubēū
 et sili debz comedi iuuenis. Octaua auis ē phasianus
 .i. gallus siluestris que ab oibz medicis enumerat

Coturnix

Spasmus
Tethanus

Merula

Phasianus

Cib9 p̄cipu
et magnatu

9 Ethigometa

10 perdyx

9 ydropisum
p̄m̄c̄m̄

11 frugellus
p̄m̄c̄m̄

14 orex

13 tremul9

inter aues laudabilis carnis. Caro enim talis auis
nature humane est conuenientissima ⁊ est cib9 prin
cipum ⁊ magnatum. Consiliator enim loco prealle
gato dicit siluestrium vero laudabiliores sunt fasti
ani ad sanitatem ⁊ ad robur. Et fortassis etia3 uni
uersaliter domestici cum sint gallinis p̄p̄inquissimi
⁊ eiusdem fere speciei sintq3 illis siccioris aeris ⁊ ali
menti ac exercicii amplioris. **Nona** auis est ethigo
neta que est auis parua ad modum perdyas sed lo
gum rostrum habens cuius caro est optima. **Decia**
est perdyx cui9 caro scdm Auic. scdm canonis ca. de
cubugi est de subtilioribus carnibus impinguas q3
multum nutrit cor abstergens ydropisi ⁊ stōacho
conferens ⁊ augmentum in coitu faciens. Verum ē
tamen q3 stringit ventrem. Et istam carnem **Galie**
n9 tercio alimentorum ca. decimosextimo ⁊ octauo
de ingenio ca. secūdo prefert omnib9 aliis volatiliū
carnib9. Et dicit de ista carne q3 si assidue comeda
tur maxime confert memorie. **Undecima** est friggell9
⁊ est auis comedens racemos velociter volans simi
lis sturno sed est melioris nutrimenti q3 sturn9 ⁊ mē
te tales inueniuntur ubi sunt vinee ⁊ inebriantur ex
esu racemorum ⁊ melior est caro earum circa festū
omnium sanctorum. **Duodecima** est orex ⁊ est secun
dum aliquos gallina siluestris siue gallina p̄basi
ni. Vel secundum alios est gallina aquatica id est
natans in aqua ⁊ siue sit femina p̄basiani siue galli
na aquatica ei9 caro ē boni nutrimenti. **Deciatertia** ē
tremul9 ⁊ ē auis cōterstas p̄pe mare mior q3 gallia

sed est avis fusca alte clamans et velocissime volat/
 et quando ambulat super terram cauda eius semper tre-
 mit et ideo dicitur tremulus et habet supra caput eius
 longas plumas. Et non est parua avis longam habens
 caudam que a medicis vocatur cauda tremula. Ul-
 tima avis est amarellus et etiam est avis similiter
 existens in aquis similis anete sed ea minor. Et ge-
 neraliter loquendo inter aves comestibiles plures lau-
 dantur ille que volatu velociores sunt. Et sicut car-
 nes predictarum avium sunt laudabilis nutrimenti
 et facilis digestionis ita etiam reperiuntur carnes
 aliquarum avium illaudabilis nutrimenti difficilis
 digestionis et inequalis complexionis sicut sunt car-
 nes anserum et pavonum et malardorum et universa
 liter avium habentium collum longum et rostrum lon-
 gum degentium in aquis et carnes passerum que sunt
 calidissime et a temperamento longissime et multum
 excitantes coctum. Circa electionem vero carnis vo-
 latilium sciendum est quod secundum diversas laudabili-
 oris nutrimenti proprietates ac eius quod nutrit
 sanitatis vel roboris intentionem carnes laudantur
 varie. Unde Galenus respiciens facilem alteratio-
 nem et subtilitatem in carnibus pardicum preferre
 easdem Rasis vero cum Ysaac respiciens subtilita-
 tem stamine ac levitatem ipsam ceteris pretulit Ysa-
ac etiam secundum diversas intentiones carnes vo-
 latilium laudavit diversas. Nicenna vero laudavit
 carnes turturum pro ceteris vel quia respexit ad propri-
 etatem qua roborant et confortant intellectum. Vel quia in ter-
 ris eius est ipsa tanta bonitas que non est in aliis terris.

134 amarellus

135 No

136

turtur

confortat intellectum

Sciendum insuper q̄ carnes volatiliū plus cōueniunt q̄ carnes q̄drupedūz his qui relicto exercicio corporali vacant cōsiliis studiis ⁊ cōtemplationibz quia digeruntur facilius alus. Juxta illud Galieni tercio alimentorum Digestibilior est tamē hac caro volatilium animalium ⁊ maxime pardicum ⁊ gene rant sanguinem clarum mundum spirituosum men tis exercitiis ⁊ eleuationi intellectus aptum.

Sp̄fibi

Si pisces molles sūt magno corpore tolle Si pisces duri parui sunt plus valituri

Molles sancti

Chic ponuntur duo accidentia ex quorū noticia attenditur electio pisciū. Vnde pisces aut sunt du ri aut molles. Si molles sunt tunc seniores sunt eli gibiliores. Cuius causa est ista quia mollicies pro uenit ex humiditate que in iuvene pisce indigesta ē ⁊ in sene plus digesta sic in iuuentute tales pisces sunt generatiui fleumatū sed senes minus. Et sic patet q̄ anguilla senior sanior est iuvene secundūz quosdam. Si vero tales pisces sunt duri tunc iuue nes sunt saniores. i. digestibiliores cuiusmōi sunt lucii ⁊ parce duricies enim inquātum huiusmōi re sistit digestioni. Et istam sententiam ponit Auicen na secundo canonis ca. de piscibus dicens. Et eligi tur quidē ex piscibus durā carnē habentibz ille qui est minor. Et ex habentibus mollem carnez ille qui est maior ad terminum aliquem.

Anguilla

diu iuuenes

Lucius ⁊ parce

Lucius ⁊ parce saxaulis et albica tenca Gornus plagicia cū carpa galbio truca

Hic tanguntur decem pisces eligibiles pro nutri-
mento nature humane / quorum primus est lucius
qui est piscis notus et dicitur esse tyrannus piscium
quia non solum deuorat pisces alterius speciei sed
etiam eiusdem speciei cum eo. unde versus. Lucius
est piscis rex et tyrannus aquarum A quo non dif-
fert lucius iste parum. Est enim piscis dure carnis et
natatu velox. Secundus est parca a parco parcis
parcere dicta per contrarium quia nulli pisci parcit
ymmo irata vulnerat alios pisces suis squamis quas
habet supra dorsum nec eam audet inuadere lucius
ymmo ut narrat albertus de naturis animalium est
naturalis amicitia parce et luci/lucius enim lesus ab
alio difficulter sanatur sed lesus querit parcam que
videns eum lesum tangit et lenit vulnus luci et sic
lucius sanatur. Et est parca similiter piscis dure car-
nis notus teuthonice een baers. Tercius piscis est
saxaulis vel saxaulus piscis marinus apud galli-
cos dictus sola. Alii dicunt quod est piscis teuthonice
dictus een tongbe et est piscis multum sanus inter
pisces marinos. Quartus est albica teuthonice wi-
tine et est piscis marinus. Quintus est teuca que est
piscis dulcis aque notus pellem habens lubricam
atque viscosam ad nigredinem tendens sed eius caro
est dura. unde ab istis tribus piscibus qui sunt lu-
cius parca et teuca post eorum coctionem aufertur
pellis. Et dicitur iste piscis teuthonice yrtincke. Sex-
tus est gornus et est piscis minimus marinus albus
ad quantitatem medie partis medii digiti quo ad lo-
gitudinem qui comeditur cum capite et spinis et

8. pisces eligi

1 lucius

v

2. parca

3. longe

4. wyltine

5. yrtincke

6

Aplady 8 scd dicitur teuthonice een gaernaert. Septimus est pla-
gicia 7 est piscis marinus notus lat9 habens in una
parte sue pellis maculas rubeas 7 pellis est tota al-
ba curuum os habens teuthonice een pladiis scol.

8 carpa Octauus est carpa que est piscis dulcis aque not9
multuz tamen de se ē viscosus sed a magnatibus de-
coquitur in vino 7 sic ab eo tollitur eius viscositas

9 roethaer Nonus est galbio 7 est piscis marinus not9 a qui-
busdam dictus rogetus teuthonice roethaert 7 est
piscis dure carnis 7 sanus. Alii textus habent go-
uio 7 est piscis parvus dulcis aque ad longitudinē

10 truta vnius digiti longi 7 est rotundus 7 suauissim9 gal-
lice gounon. Vltimus est truca que est in carne simi-
lis salmoni nec tñ ē salmo 7 est longus 7 non gross9
Et capitnr in magnis fluminib9 7 permittit se fricari
in aqua 7 sic capitnr 7 ex eo fiunt pastilla cum spe-
ciebus 7 est piscis valde pretiosus gallice trutes.

De clāe pisciū Circa electionem vero piscium. Sciēdum est primo
qđ pisces respectu carniū ceteris paribus minoris
sunt nutrimenti 7 facili digestionis 7 nutrimentū
eoruz est plurimum superfluitatum 7 flematicum et
frigidum 7 humidum 7 minus mansuum. Et sunt
ad digerenduz duri 7 longam faciunt moram i sto-
macho. Et quia in eoruz digestionē laborat stoma-
chus 7 interdum corrumpuntur in stomacho 7 qua-
litate quomoz suscipiunt putredinē sitū gene-
rant. Et vt sit ad vñū dicere carniū laudabilem
nutrimentum meli9 est nutrimento pisciū. Scđo
sciēdum ē qđ pisces marini sunt meliores in regie sa-
nitatis ceteris parib9 piscib9 aq̄ dulcis. Eor9 enī

2
piscis marini
sūt meliores
piscib9 aq̄ dulcis

nutrimētum ē min⁹ supflucū 7 nature carniū magis
 p̄pinquū. **S**z qz ceteris parib⁹ pisces marini sunt
 durioris carnis piscib⁹ aque dulcis ideo sunt dif-
 ficilioris digestionis 7 resolutionis 7 pluris nutri-
 menti 7 purioris. **V**eruz ē tamen qz in egris magis
 conferunt pisces aque dulcis propter debilitatē di-
 gestive eorum. **T**ercio sciendū qz in piscib⁹ tā mari-
 nis qz aque dulcis eligendi sunt quorū caro ē alba
 nō viscosa sed frangibilis nō multū grossa sz sub-
 tilis non gravis odoris sed suavis nec cito putrefa-
 ctionis sed sufficientis durationis nō mali coloris
 sed boni 7 quorū habitatio non est in lacubus sta-
 gnis nec in locis sordidis nec in aquis habentibus
 malas herbas. **E**t eligendi sunt non valde iuvenes
 nec valde magni 7 qui sunt velocis motus 7 pauce
 viscositatis. **E**t si sint pisces marini eligendi sunt
 qui capti fuerunt in fluminib⁹ multum distantib⁹
 a mari 7 hoc ceteris conditionibus bonis suppositis.
Item suppositis predictis conditionib⁹ quāto
 pisces sunt squamosiores tanto sunt meliores. **E**t
 similiter intelligitur d' spinis qz spine multe 7 squa-
 me significant puritatem substantie piscis. **I**tem in-
 ter pisces marinos meliores 7 puriores sunt q̄ cap-
 ti 7 nutriti sunt in mari profundiori 7 magis agi-
 tato ad quod est curs⁹ plurimū fluviorum. **E**t ergo
 capti in mari septentrionali quod magis est agita-
 tum 7 magis tempestuosum 7 velocioris flux⁹ 7 re-
 flux⁹ meliores sunt capti in mari mortuo vel me-
 ridionali. **E**t similiter itelligendū ē de piscib⁹ dulcis

3
D' elcōepiscū

*Piscicola
no 9 pht*

*Reges et gornatus
sunt laudabiles
plagitia*

Valere

aque. Nam ceteris paribus quāto aqua ē profūdi
or ⁊ mobilior tāto piscis in ea nutrit⁹ ē melior. Et
ex his sufficiēter eligi potest qui pisces sunt vitupe
rabiles ⁊ qui laudabiles. Pisces enīz bestiales sicut
porcus marinus canis marinus delpbin ⁊ morua nō
multum cōpetunt in sanitatis regimine. Sunt enim
difficilis digestionis ⁊ grossi humoris ⁊ multe su
perfluitatis nec in carnibus predictoz pisciū appa
rent conditiones superi⁹ numerate puta albedo sub
tilitas ⁊c. Et si hos pisces ⁊ consimiles comedi cō
tingat nō statim sunt coquendi ⁊ comedendi postq̃
capti sunt sed obseruādi sunt per aliquos dies quo
usq̃ eorum carnes mollescant ⁊ tremescant sine sub
stantie corruptione. Et etiam predicti pisces melio
res sunt semisalsi q̃ recentes aut perfecte salsi. In
ter alios autem pisces marinos consideratis condi
tionibus supradictis laudabiliores videntur roge
tus ⁊ gornatus siue gornus. Nam eorūz caro ⁊ sub
stantia ē purissima. Et post hoc plagitia ⁊ sola sed
borum caro ē magis viscosa ⁊ minus frangibilis ⁊
minus alba ⁊ magis grossa ⁊ minus subtilis nec bo
rum sapor aut odor ē ita delectabilis. Et forte pis
cis merlengus est laudabilior post rogetum. Non
est enim tante grossicie ⁊ viscositatis sicut plagitia
⁊ sola ⁊ eius substantia ē satis frangibilis / sed con
sideratis sapore ⁊ odore cum colore ⁊ substantie pu
ritate ⁊ mobilitate deficit in bonitate a rogeto ⁊ gor
nato ⁊ similiter intelligat⁹ de allece. Et morua iuue
nis satis appropinquat predictis in bonitate con
sideratis predictis conditionibus / est tamen grossior

et viscosior predictis piscibus. Solmones autem et turbo
 ti et maquerelli multum deficiunt in bonitate sunt enim
 multum grossiores et viscosiores et ad digerendum
 difficiliore et magis superfluitate pleni unde ope
 tunt nisi exercitibus fortibus iuuenibus cum quibus
 da salsis eorum viscositati grossiciei et frigiditati re
 pugnantibus. Inter pisces autem dulcis aque considera
 tis predictis additionibus percha et lucius mediocri pri
 mum gradu bonitatis obtinet supposito quod sunt pi
 gues deinde vedosia et deinde lopia. Et quamvis car
 pa sit squamosior predictis tamen non habet carnem
 adeo albam et frangibilem et subtilem sicut lucius et par
 cha et sepius reperit in stagnis. Et vltiter ceteris
 paribus meliores sunt pisces dulcis aque qui capi
 untur in aqua petrosa corrente versus septentrione
 profunda multe agitationis ad quam non conflu
 unt sordices ciuitatum in qua etiam non sunt her
 be male. Cancris autem fluuiales et marini multi sunt
 nutrimenti et non facile in stomacho corrumpunt
 verum sunt difficilis digestionis. Sciendum est in
 super quod pisces recentes corpus humectant et lac et
 spuma multiplicant et multum competunt colericis.
 Et non sunt comedendi pisces post forte exercitium
 vel fortem laborem quia tunc de facili in stomacho
 corrumpunt. Et caueant ab usu piscium habentes
 stomachum debile vel multum humoribus plenum. Amplius
 sciendum quod pisces grossi semisalsi meliores sunt quam re
 centes pisces. Et salici multi temporis non sunt boni. Item
 non sunt comedendi pisces et carnes simul nec pisces et
 lacticia nec sunt comedendi pisces propter alios cibos.

Danuis

Molus

Item pisces laudabiles parum saliti ⁊ in pauca quā-
titate sumpti reuocāt appetitum ⁊ ipm corroborāt
si quis habuerit appetitum ad eos.

Anguilla

Locibus anguille prae sunt si comedantur
Qui phisicā non ignorāt hec testificantur

Calens

Cases anguilla nimis obsunt si comedantur
Hi tu sepe bibas et rebibendo bibas

D' laqueū
et anguilla

Chic autor subdit q̄ anguilla ē piscis infans ma-
xime nocens vocib⁹ ⁊ hoc probat sermone medicorū
⁊ naturalē philosophiā studētūz. Et rō ē q̄ anguil-
la ē piscis limos⁹ viscos⁹ ⁊ maxie opilati⁹ ⁊ multū
reficit a p̄ditionib⁹ boni piscis pri⁹ narratis i pre-
cedētī. Et qd̄ dictūz ē de anguilla etiā intelligen-
dum ē de lampreda licet lamprede parue laudabili-
ores sunt anguillis ⁊ min⁹ periculose cū nō sint cāte
viscositatis ⁊ grossicie sicut anguille vt patet ad
sensum. Vnde salua reuerētia v̄tētū isti pisces sunt
valde periculosi quib⁹ ori sint saporosi. horum enī
piscium in aqua similis ē generatio generationi ser-
pentū in terra vnde multū dubitandūz ē q̄ nō sint
venenosi vnde eorū capita ⁊ cauda in quib⁹ venenū
consuevit esse ⁊ similiter interior spina nullo modo
sunt edenda. Bonū est etiā propter eaz viscositatē
q̄ submergantur in vino optimo viue ⁊ dimittan-
tur ibidem quousq̄ mortue sint ⁊ deinde preparen-
tur cum galentina optimarum specierum secundum
q̄ coci magnorum dominorum facere consueverunt
Bonum est tamen q̄ prebulantur primo duab⁹

ebullitionib9 in vino ⁊ aqua ⁊ illa abiecta decoquā
tur ad perfectionem ⁊ fiat galentina vel pastillatura
vel assatura cum balsameto appropriato videlicet cū
salsa viridi cum fortib9 speciebus ⁊ vino in hyeme
⁊ cū debilibus speciebus ⁊ agresta ⁊ aceto in estate.

Comodosi9 m̄ est maneriē huiusmodi pisciū dimit
tere. Deinde subdit textus q̄ case9 ⁊ anguilla multū
nocent si comedant ⁊ istud intelligendū ē si in mag
na quantitate sumantur quoz cause dicte sunt de ca
seo ibi. Bersica poma. Et de anguilla nunc dicta ē
causa. Postea dicit textus q̄ si ista sumantur cum
frequenti potatione vini malicia eorum corrigitur.

Et istud non debet intelligi de vino subtili ⁊ pene
tratio nec de vino quod datur via potus conduc
tū quia tale non debet dari super cib9 generatiū
mali humoris quando comeditur nec ante ipm nec
postq̄ fuerit digestus ut vult Auicenna tercia pri
mi ca. de regimine aque ⁊ vini quia tale vinum ma
gnū nocūmentum induceret penetrare enī faceret
humorem malū ex hoc cibo genitū vsq̄ ad extrema
corporis qui forte non sufficeret penetrare sine vī
ni auxilio ⁊ conductu. Sed intelligendum est istud
de vino forti non multū penetratio sepe ⁊ in pua
quātitate dato gratia permixtionis ciborum. Tale
enim corrigit maliciā ciborum/ confortat digesti
onem ⁊ digerit fleumaticos humores ⁊ frigidos q̄
reiuuat ad digestionem casei ⁊ anguille que male
digestionis sunt.

Inter prandendū sit sepe parū q̄ bibendū

De caseo

Anguilla

cū bibed

Duo

2 documenta

Triplex ē potus

Pmixtiū

Sedatiū

D'latiū

Si sumas ouum molle sit atq; nouum

Ubi autor tangit duo documenta quoz primū ē qd comedens in prandio vel cena debet vicissim comedere et bibere multiplicādo vices bibitionis s; p quolibet vice parum potus sumere. Et facere nō debet quēadmodum bruta que totū cibū capiunt et p ea bibunt quia sic potus melius cibo permiscet et ab eis exinde redditur remollicuit et digestionis capaxior. Et circa istud ē sciendū qd triplex ē potus scilicet p mixtiū delatiū et sitis sedatiū. Istud autē qd dictum ē intelligendū ē de potu p mixtiū ciboz. Iste enim potus debet vicissim recipi cū cibo. Et saluo meliori iudicio nō debet iste potus differri vsq; ad finē comestiois nec debet expectari sitis. Et iste potus maxie operit qn sumunt cibaria actualiter sicca et virtualiter sicut patet in laborātib; comedentib; panē siccū. Sed potus sitis sedatiū regulariter et in hoib; bene dispositis debet differri vsq; ad finē comestiois tunc enim ē vera sitis ppter estuationē cibi calidi et sicci. Nō enim multū rationabile ē qd simul urgeat sitis et fames qz sunt appetitus contrarij. Et debet iste potus dari scdm plus et minus scdm qd maior vel minor est sitis. Potus vero delatiū maxie operit cōplera prima digestiōe regulariter et parū ante horā suscipiendi alium cibū sequentē. Et talis potus specialiter competit qn cibaria primitus sumpta fuerint grossa in substantia nec debet expectari sitis ad talē potū suscipiendū. Nā talis potus pparat stomachū ad suscipiendū cibū sequentē et inuat trāsitiū cibi

ad epar a stomacho nec debet talis potus esse magne
quantitatis ut cito possit digeri. Ante enim eius dige
stionē nō trāsit ad epar. Et istud verum ē nisi talis
potus delatius fuerit aqua in qua nō oportet expe
ctare digestionē an penetrationē ei⁹ ad epar. Regula
riter at potus ouemēs delatius aut etiā pmixti⁹
nō debet esse aqua sed vinum vel aliquo proporti
onabile vino puta ceruisia vel cerasariū vel pome
rum vel melliciatū vel aliqd simile quib⁹ oibus vi
num est melius. Sciendū scdo q⁹ quāto cib⁹ ē gros
sor ⁊ siccior ⁊ frigidior tāto potus pmixti⁹ ⁊ de
latius debet esse maior ⁊ ecōuerso quāto cib⁹ ē cali
dior subtilior ⁊ humidior tāto pot⁹ delatius ⁊ per
mixti⁹ debet esse minor. Et quāto cib⁹ ē grossior
⁊ frigidior ⁊ digestionī inobediēti⁹ tāto vinū per
mixtiū vel delatium debet esse subtilius ⁊ fortius.
Et quāto cib⁹ est subtilior calidior ⁊ digestibilior
pot⁹ debet esse debili⁹ ⁊ vinū debili⁹ vñ fortius vinū
bibendū ē cū carnib⁹ bouinis q̄ pullinis ⁊ fortius
bibendū ē cū piscibus q̄ cum carnibus regulariter.

Secundū documentum ē q⁹ sumens ouū debet ip⁹ su
mere qñ ē molle ⁊ nouū cuius cā dicta est supra.

Pisam laudare decreuimus ac reprobare

Pellibus ablati⁹ est bona pisa satis

Est inflatua cum pellibus atq⁹ nociua

Hic ponitur vnū notabile de pisis ⁊ ē q⁹ pisa ali
quo modo laudantur ⁊ aliquo modo vituperantur.
Laudentur enī quādo comedunt ablati⁹ corticib⁹
Vituperantur vero quādo comedunt cū corticib⁹

et pelibus qz tunc sunt inflatiua. **Et** ergo nō est artificiale ea comedere simul cum cortice qz medullarum et corticum nature discordāt. **Alterum** enī laborat vt soluat et exeat. **Alterum** obuiat vt cōstringat vt dicit **Ysaac** in dietis vlibus quare in corpore fit motus agitatius inducēs torturā et inflationē. **Et** istud nedū veritatē habet de pisibz verum etiā de oibz leguminibz sicut fabis faceolis lentibz et similibus. **Et** spāliter de habētibz multū corticē sicut fabe et cicera nigra. **Cortex** etiā i oibz ē peioris nutrimenti qm medulla. **Et** circa istud ē sciēdū qd ē vna maneries pisorū alboz rotundoz habētūz corticē exteriorē valde paucū et subtile et ista pisa securis pnt comedi. cūz cortice qm alia qmuis melius sit qd depurentur a cortice. **Et** quia dcm precedens veritatē habet de oñibz leguminibus. **Sciendūz** est qd legumina recētia minis habēt de cortice et in eis minor diuersitas est inter corticē et medullā et facilius digerūtur et ideo dicunt aliqui qd magis cōpetunt corporibz sanis s; nō ē ita qz legumina recentia sunt plurimaz supfluitatum et corruptibilioris substātie qre min⁹ conueniunt corporibz sanis. **Et** ideo p veritate tenēdūz ē qd legumina sicca depilata a cortice exteriori sunt saniora qm recētia nō depilata s; viridia sunt saniora siccis nō depilatis. **Sciēdūm** vltēri⁹ qd qz oīm leguminum substātia ē inflatiua et difficilis digestionis et eoz nutrimentū malū nō opēit i regimie sanitatis sed brodium siue decoctio ipoz cōueniēs est quia eoz decoctio ventris est subductiua. i. laxatiua vrine prouocatiua et venarum depulatiua.

Unde satis cōuenit tēpibus in quib⁹ hoīes vtiuntur
 cibis grossis et opilatiuis puta tēpē ieiuniorū. In isto
 enī brodio siue in ista decoctōe cōueniēter facta non
 sunt nocumēta q̄ sunt in substantia vñ i ea nō ē infla-
 tio nec difficultas nutritōis et digestiōis nec malicia
 nutrimenti. Fit at̄ ista decoctio p̄ istū modū in sero
 enī ponunt cicerā vel pisā in aqua feruētī et in eadē
 longo tēpē manibus cōfricant deinde predicta aqua
 tota nocte tēperetur et in eadez sequētī nocte bulliāt
 duabus vel trib⁹ bullitionib⁹ et postea colet et cola-
 nira reseruet et appropinquāte hora refectōis p̄pa-
 ret euz cinamomo et croco et aliquātulū vini addat
 et deinde unico feruore bulliat et spumet in princi-
 pio refectōis. Et brodiū seu pureta cicerū et pisorū
 rotundorū alborū ē melius et cōuenienti⁹ et nature
 amabili⁹. Et similiter eorū substantia.

Lac ethiciis sanum caprinūz p̄ camelinū

Ac nutritiuū plus omnibus ē azininū

Plus nutritiuūz vaccinum sit et ouinum

Si febriat caput et doleat nō est bñ sanum

Hic ponunt quedā documēta circa electionē lac-
 tis/primum est q̄ lac caprinūz ē sanū ethiciis. i. con-
 sumptis et maceratis vel habentibus febrem ethicā.
 Et istd vult Auicēna scdo canōis ca. de lacte dicēs
 lac caprinū et lac azininū sunt bona ethice. Et idē
 vult pria quarti tractatu tercio/ca. de rēmemoratiōe
 medicinarū humectatiū ethicos. Et rō etiā ē q̄ lac ca-
 prinū ē tēperat⁹ scdm Auic. scdo canōis ca. d. lacte

Pisina coqdi pisa

d. speli⁹ p̄ponē

d. lacte

d. impute

lac caprinū v. ethici

Post hoc camelus

v3 ydriophi

2^m docu^{ti}

Et etiā multi nutrimenti vt vult hic textus. Et post
istud lac valet camelinum. Istud enim subtile ē mul-
te aquositate et humiditate quare potest humectare eos
verum ē tñ qd istud lac ppter suā nimiam humida-
tē parum nutrit quare min⁹ eis cōuenit qd caprinū
Istud tñ lac camelaz et maxime nouiter fetaz con-
fert ydriophi valde et patiētib⁹ dolore in epate et
renouat epar scdm Auicennam scdo canonis ca. de
lacte. Secundū documētum ē qd lac azininū pl⁹ cete-
ris lacib⁹ ethicis ouenit. Et istud verū ē oparādo
lac azininū ad lac alioz brutoz qd lac azine dedi-
nat ad frigiditatē et humiditatē et ē subtilis et cin⁹
penetrās et cardis coagulabile qd lac alioz brutoz
Scdm Galienū septimo de ingemo ca. septimo. Et
istud idē vult Auicēna prima quarti loco pallegato
dicens. Et nō est lac p lac mulieris sicut lac azine.
Et pri⁹ dicit Et p prie lac azine eradica ethica si
fuerit ei eradicator. Cōparando tñ lac azine ad lac
mulieris min⁹ ouenit. Lac enī mulieris fugēdo sup-
tū ouenientis est dībz vt vult Auicēna prima qrti
loco pallegato. Et rō est qd lac humanū siue mulie-
bre subtilius ē frigidius et humidius et nature huma-
ne magis simile veloci⁹ penetrās citi⁹ digestū et ma-
gis nutrit. Et debet istud lac dādum ethicis quātū
possibile est mulgeri magis prope lectum infirmi et
ei protinus sine mora administrari ne ab aere cor-
rumpatur. Et circa istud sciendum est qd non semp
conuenit ethicis lac mulieris aut azine ymmo in ali-
quib⁹ casib⁹ lac acetosum siue ebucratum est vtili⁹
ethicis qd lac mulieris aut azine quorū primus est

quāto cū ethica ē solutio vētris. **Secundū** ē qñ est
 suspitio de coagulatione lactis in stomacho vel de
 ardore vebemēti febris vel quia stomachus de se ē
 colericus ut lac in colerā ouertat. **Tercio** ē qñ cum
 ethica oplicat putrida precipue qñ in interioribz nō
 fuerint multe opilationes nā lac acetosum restrigit
 ventrē et nō facili ter colerizat qz priuatiū ē butiro
 sitate p quā facili ter lac inflāmat nec i putrida fe
 bre cito putrefit ppter eādem cām. **Quarto** ē si sto
 machus fuerit sordidus tunc enī lac facile in eo corrū
 pit. **Quinto** si ethica abhominet lac dulce et integz
 et nō acetosum siue ebutiratiū. **Tercū** documētum ē
 q lac vacciniū et ouiniū sunt magis nutritiua qz pi
 guiora et grossiora sunt aliis ut dicit Auc. scdo ca
 nōis ca. de lacte. Et ibidē d lacte vaccino dicit Lac
ois aialis cuius pregnatio plixior est pgnatōe mu
lientis est malū quapropter proportionabile ē illud
quod ē pxiū sicut vacciniū. **Rasio** hō. **tercio** alinā
 sōris ea de lacte dicit vacciniū enī lac dī lacte exlibz
 aialis alterius grossiū iudicat quod enā dībz sui
 torporis pinguedinē adipisci volentibz oueniētis
 existit. **Quartum** documētum est q lac nocet habē
 ti febrem et dolōrem capitis. Cuius causa dicca ē su
 pra ibi pberfica poma pira.

Lenit et humectat soluit sine febre butirū

Hic autor ponit tres pprietates butiri qd qm
 inducit i corpe humano prima ē q butirū lenit vē
 trem siue mollificat atqz lubrificat hāc proprietatē
 facit sua vinctuositate. **Scda** pprietas ē q butirū ē

2

3

4

4

3. dicitur

Butiro

3. ppter butirū

2^a

3

Notum ē
corpa febata

p' cibis sanu

D' laro

q' d' laro

2 3

4

Geru q' frot

humectantur q' ex meliorib' p'ib' lactis opositur ē
 7 ita sibi ouenit hūectare sicut 7 ipi lacti a quo ex
 erabit. Tercia ē q' soluit ventrē. i. ē puocatiū secer
sus 7 hoc facit q' lubricitatē inducit in intestinis.
Et istas pprietates ei9 etia3 ponit Auicēna scdo ca
nis ca. de butiro. Et inducit butirū istas tres pprie
 tates in corpore nō febricitate. Nociū tñ ē corpori
febrici q' butirum sola vinctuositate de facili inflā
mat 7 in febricte calorē augmentat. Circa istud sciē
 dum q' licet butirū inducat predictas pprietates
 rōe tñ simile sue hūiditatis 7 vinctuositatis nō ope
 tit via cibi spāiter i qntitate notabili. Prio ei si q's
eo vtrā in quātitate notabili abhominatiōē indu
cit 7 facit cibū supnatate in orificio stomachi 7 vē
trē plus debito laxat 7 vomitū inducit. Nullo er
 go mō butirū ē comedēdu3 via cibi in quātitate no
 tabili 7 specialiter nō comedatur post alios cibos s3
 ad condimētum cibariū satis conuenit.
Incidit atq' lauat penetrat mdat quoz ser
hic ponunt q'ttuor pprietates seri. i. aq' lactis
quaz pria ē q' serū ē icisiū siue subtiliatū. Scda
 ē q' ē lauatū. i. abstersiū. Tercia ē q' ē penetrati
uū 7 ista sequit' ex prima. Quarta ē q' serū ē mūdi
 ficatiū. i. solutiū siue purgatiū. Et tres istaz p
prietatū narrat Auicēna scdo canōis ca. de lacte di
cēs q' aq' ei9 ser3 lactis ē subtiliatū a lauatū 7 solu
tū 7 i ipa non est mordicatio. Rasis vero tercio
 alinansoris dicit q' serum coleram rubeam expellit
 scabiei quoz atq' pustulis necnon eis pustulis

que in facie nascuntur yctericie etiā atq; ei cui fortis
vini potus nocuit auxilium prebet.

Caseus est frigidus / stipas / grossus quoque durus

Caseus et panis bonus est cibus hic bene sanis

Si non sunt sani tunc hunc non iungito panis

In hoc textu autor duo facit / primo ponit quatuor
pprietates casei quaz prima ē qd caseus ē frigidus .i.
frigide nature. Et istud intelligendū ē de caseo recēti
qui ē frigidus et hūidus et nō de veteri qui ē calidus et
sicus ut vult Auicēna scdo. canōis ca. de caseo. vel
pōt intelligi de caseo qui fit ex sola coagulatione lactis
absq; alicuius alterius rei omixtione. Reperit enī ca
seus calide nature calefaciēs stomachū ac linguam
mordicās ex omixtione rerū sibi admixtarū sicut est
aliquis caseus viridis qui si in magna quātitate su
mat multū calefacit corp⁹. Scda pprietas ē qd ca
seus ē stipas .i. ostipacius siue durū ventrē efficiens.
Et istud maxie h3 veritatē de veteri et multū coagulū
habēte. Tercia ē qd caseus ē grossus .i. grossi humoris
generacius qd veritatē habet de omni caseo qz oīs ca
seus ex grossiori et terrestriore parte lactis fit. Quar
ta ē qd caseus ē durus .i. duriciē vētris efficiēs. Et
ista potest esse eadē cum secunda. Deinde dicit text⁹
qd caseus quous solus sumptus sit insanus ex quo
male digestionis ē ut predictum ē tñ si in modica
quātitate misceatur panis cum ipso pane digestibilis
fit et alias nō. Et istud veritatē habet i corpe sano
In egro autem non. Et de caseo prius dictum ē ibi
Nutrit et impingat.

Vetericac h3

D'caseo

4^{or} pprietates

2^a

3^a

4th

De mako

Ignari medici me dicunt esse nocuum
Sed tamen ignorant cur nocumeta fera
Languenti stomacho caseus addit opez
Si post sumatur terminat ille dapes
Qui phisicam nō ignorāt hec testificatur

2. Utilitates casei

In hoc passu autor fingit psonā loquentē in spe-
cie casei extra dicentes vsum casei esse insanū. Et di-
cit loquens in persona casei Ignari medici id est
medicinā ignorātes dicūt me caseū eē nociuū supple
vniuersaliter et ignorāt cām cur hūane nature nocere
dicor. Et p hoc tāgit autor duas utilitates sup-
tionis casei. Prima utilitas ē q caseus cōfert egro-
tanti stomacho. Et circa istud ē notandū q nō oīs
caseus confert opē omni stomacho languenti sed in
certis casibus omnis caseus nocet scilicet stomacho
rare texture et omni stomacho debilitato ex lon-
ga egritudine. Sed caseus recens et nouus non
multe viscositatis opez confert stomacho calido qz
teste Rasi. tercio alināforis adustionē et caliditatē
ei9 repmit. Et stōacho etiā sicco cōfert ppter ei9 hūi-
ditatē. Et talib9 stōachis multū nocet case9 ātiqu9
siue multū acut9 p multū coagulū habēs. S3 stōacho
habēti multa fleumata ei9 pelliculis adherētia multū
cōfert case9 ātiqu9 p multū coaguli hūs qz talis sui
acuitate fleuma incidit et abstergit. Sed tali stomā-
cho maxime nocet caseus recēs et mollis. Et sic pa-
tet q in aliquo casu caseus semper nocet et i aliquo
nō et q aliquā caseus recens prodest et aliquā vetus.

Secunda utilitas est q casus sumptus post cibuz
terminat ipm quia facit cibum descendere ad illum
locum in quo viget digestio scilicet ad fundum sto
machi. Et istud totum sciunt qui verā scientiaz me
dicine habent. Et de caseo acuto dicit **Rasis** tercio
alinansoris verumptamen cum post comestionem
parua ex eo gustatur quantitas os stomachi corro
borat facietatem quoq nūmiam atq fastidium que
ex dulcibus ⁊ vinctuosis nutrientibus in ore stoma
chi proueniunt aufert.

Inter prādēdum sit sepe parumq bibēdū
Et minus egrotēs nō iter fercula potes

Hic ponit duo documēta quoz primū est q prā
tendo .i. comedēdo aliquis debet vicissim post cibū
sumptum paruz ⁊ sepe bibere ita q nō debet primo
totū cibum sumere ⁊ postea potum. Et istū versum
primū aliqui non habent quia reuera idē vers⁹ in
forma prius expositus ē. Secūdū documētū ē q in
ter duas comestiones sicut prandū ⁊ cenā debem⁹
pro posse potū euitare ⁊ hoc si cibuz sumptus i sto
macho nundū fuerit digestus nisi magna necessitas
adsit quia talis potus sumptus impedit ⁊ interrū
pit digestiōē cibi primo sumpti cibum facit indi
gestuz de stomacho descēdere atq appetitū deicit cir
ca cibū in cena sumendū ⁊ corpus grauat ⁊ ad dis
positiōē in qua homo neq san⁹ neq eger ē iclinat
siue ad dispositionem preuenientem febrem.

Et vites penam de potibus icipe cenam

Hic autor inuit q cena debz icipi a potu. Et aliq

Int' duo prādin
2 documēta

27

exponunt metruꝝ istud **S**i tu vis vitare penā id est
infirmiꝝ prius potes in principio cene anteqꝫ co
medas / sed ista expositio non valet qꝫ secundū me
dicos regularius est a cibo cenā incipere qꝫ a potu.
Et quīs iste liber directꝫ sit anglicis ipi tamen hāc
sententiā non observant quia regulariter quacūqꝫ
hora diei potū sumunt preponunt morsum panis.

potꝫ pꝫ mbo
Pro eo aliter potest exponi versus iste accipiendo po
tū pro cibo liquido ⁊ facile digestibili sicut accipit
Ulocras potū secūda particula aphorismoz ibi fa
cile ē repleti potū qꝫ cibo / ita qꝫ sensus istꝫ versus
sit qꝫ meliꝫ est cenā incipere a potu. i. cibo liquido ⁊
facile digestibili qꝫ a grosso ⁊ duro ⁊ difficile dige
stibili. Cuiꝫ rō ē qꝫ si cibus liquidus ⁊ facile dige
stibilis post sumatur cum in nocte superveniēte for
tificetur calor digestiꝫ cibus liquidus ⁊ facile di
gestibilis longo tpe erit digestus. ante grossꝫ ⁊ dif
ficulter digestibilem. **E**t cum non poterit habere exi
tum propter cibum grossum nō dum digestū nimis
aduret. vel si exiat grossum secū rapier cibū nō dū
digestꝫ plene. **M**eliꝫ ē ergo ut iste cibus liquidus ⁊ fa
cile digestibilis priꝫ sumatꝫ ut tpe quo digestus sit
exitum habeat nullo repugnante.

Singula post ova pocula sume noua

Post pisces nux sit / post carnes caseꝫ assit

Elnica nux pdest / nocꝫ altera / terciā mors ē

Uhic autor ponit aliqua documēta primū ē qꝫ pꝫ
sumptionē cuiuslibet oui recētis supple ⁊ mollis de
bemus sumere potum. **E**t maxime haustum vini.

Uuice

dan^m / pꝫ mbo

Cuius cā potest esse qz ouū recens 7 molle ē optimū
nutrimētū 7 facilis digestiōis 7 est de his que ī mo
dica quātitate multūz nutriunt 7 precipue ei9 vitel
lus vt dictū est pri9 ibi **D**ua recētia. Sic ergo vinū
quod est amīcū nature facit qz ouūz auidius ad mē
bra trahit 7 ad eius penetratiōē iuuat. **E**t causa
alia etiā potest esse quia ouū tarde per mery descen
dit potus ergo vel vinum iuuat ei9 descēsum. **S**ecū
dum documentum ē qz p9 cōmestiōē pisciū debem9
sumere nuces loco casei quia nux sua siccitate impe
dit generationem fleumatis quod generari solet ex
piscib9. **E**t hinc est qz in quadragesima vltio dantur
nuces. **T**ercium documentum est qz post comestiōē
carnū debemus sumere caseum 7 non nuces quia
nuces nimium exsiccarent 7 caseus non. sed facit cū
buz descēdere ad fundū stomachi in quo viget dige
stio. **E**t istud ē verū de caseo mediocri inter veterem
7 nouum. **D**einde subdit textus in vltimo versu qz
vnicā nux scz nux muscata prodest nature humane
7 proficua ē quia bonū odorem oris efficit visum
confortat 7 similiter epar splenē 7 stomachūz 7 ma
xime os eius secundū Avic. scdo canonis ca. de nuce
muscata. **S**ed altera nux scz auellana vel cōis nocet
Auellana quidem qm inflatiua est 7 generatiua vē
rositatum in ventre inferiori 7 facit zoda 7 tarde ē
digestiōis 7 excitat vomitum vt habet Avicēna se
cūdo canōis ca. de ea. **N**ux vero cōis qz etiā facit
zoda 7 difficilis est digestiōis 7 mala stomacho
7 hoc calido propter eius caliditatē. **S**ed tertia nux
scilicet nux baliste est mors. i. mortem inferens quia

Vnica nux pd

Noct alba

Haar morib

per balistā boīes interficiunt. **Del** p̄t istud intelligi
de nuce methel que scđm Auicēnaz scđo canōis ē ve
nenum stupefactiuum quare mortifera est.

Adde potum pīro / nux ē medicīa veneno

Fert pīra nrā pīrꝫ / sine vīno sūt pīra vīrꝫ

Sī pīra sunt vīrus / sit maledīcta pīrus

Sī coqs ātīdotū pīra sūt / sꝫ cruda venenū

Cruda grauāt s̄dachū / reuelant pīra cocta grauati

pꝫ pīra da potū pꝫ pomū vade fecatum

In primo versu autor dat vnum documētum di
cens qꝫ nos debemꝫ post esum pīroz sumere potum
scꝫ vinum. Cuius cā sufficiēter dictā ē priꝫ qꝫ pīra
sunt generatiua ventositatis ⁊ de proprietate coli
cā inducētia ⁊ sanguinē aquositate replētia ⁊ ergo
cum eis debet potari vīnū ⁊ maxime forte ⁊ calidū
quod ē vētositatum carminatiuum ⁊ aquositatum
cōsumptiuum quas inducūt pīra. **Sed**o dicit textꝫ
qꝫ nux ē medicina veneno. i. remediū cōtra venenum
vt priꝫ dcm ē ibi **Allea** nux ruta. **Deinde** in scđo et
tercio versibꝫ innuit qꝫ pīra sumpta sine vīno sunt
venena. i. nature nocētia pꝫpter cām dictā in prio
versu. **Verum** ē tñ qꝫ pīra nō sunt vīrꝫ. i. venenum
simpliciter qꝫ si sic comestio eoz mortē induceret.
Et pīrus ea portans esset maledicta. **Deinde** i quar
to verso autor innuit qꝫ pīra cruda sunt venenum
id est nocumentum inferentia quia faciunt ebullitio
nem humorum colicam fleumata ⁊ scabies si tñ ip̄a
coquantꝫ sunt antidotū id est medicīa modo quo

D'pīro

parafrasis

2° dicit

D'pīrus

dictum est scz cum vino ⁊ maxie etiā p⁹ alios cibos
sumpta qz sic iuuāt ad expulsionē fecuz. Deinde in
quinto versu dicit qz pira cruda grauāt stomachū
qz ipm īpediunt a digestione ⁊ inflatiua sunt sz pi
ra cocta releuāt stomachū grauātū ⁊ disponūt ipm
ad suā naturalitatē. Et in vltio versu subdit duo p
mum ē qz nos debem⁹ p⁹ pirū sumere potū propter
eāz dictā prius. Secundū ē qz p⁹ esum pomi debem⁹
ire fecatū. i. ad secessū. Et secundum Auicennā se
cundo canonis ca. de pomis. Poma dulcia ⁊ aceto
sa qñ in stomacho inueniunt humorē grossūz qñqz
deponunt ipm in egestione. Ratio tñ textus pōt esse
quia poma multum inflatiua sunt ventositatem ge
nerantia que in secessū emittitur.

Cerasa si comedas tibi pfert grādia dona
Expurgāt stōacū / nucle⁹ lapidē tibi tollit
Et de carne sua sanguis eritq; bonus

Quic ponunt tria comoda pueniētia ex vsu ceraso
rii / primū ē qz cerasa expurgāt stomachū. Et istud
scdm quosdā vez ē qñ simul cū eis nuclei terūt qz
sic simul habēt quādam vim absterfuiā ac mundifi
cantiā. Secundū ē qz nucleus cerasoz. i. arill⁹ habet
virtutem frāgendi lapidē renum vel vesice si sic⁹
sumatur vel ex eo fiat lac. Terciū est qz caro ceraso
rum est generatiua optimi sanguinis ⁊ cōfortans ac
impinguan⁹. Et istud experimento cōprobat⁹ qz vi
demus passerēs qui sunt aues multum comedētes ce
rasa qz tpe cerasoz habēt epata mltū maiora q̄ alio
tpe signum ergo est qz magnificāt epar ⁊ confortāt.

b

Dracis

Trachinota
cerasoru

arillus q
lapidū
2 et vsc

3

Circa istud tñ est notandum q̃ duplicia sunt cera
sa scz grossa ⁊ pua. Grossa at̃ adhuc duplicia scz ṽ
cia ⁊ pōtica. **D**ia dulcia ⁊ pua sunt insana de facili
corruptibilia ac in corporib⁹ faciētia vermes. Gros
sa pōtica dicunt̃ cina ⁊ illa sunt adhuc duplicia q̃
dā sunt rubea ⁊ molli s carnis ⁊ talia debent recētia
comedi ⁊ in p̃cipio mēse ⁊ habent vim abstersuā
stōachi atq; appetitū incitādi. **A**lia sunt cina nigra
⁊ grossa satis dure carnis ⁊ inter cetera maxie pōti
ca ⁊ ista debent comedi in fine p̃rādū siue cene. **C**
ulus cā est quia ista sua pōticitate qñ in fine mēse su
munt̃ claudunt orificium stomachi quo clauso vi
gestio melior ac velocior fit.

Infrigidāt/laxāt/multū p̃sunt tibi pruna

Hic ponunt̃ due utilitates pueniētes ex esu pru
noz/ prima ē q̃ pruna infrigidāt corp⁹ ⁊ ideo porte
galenses in calida regiōe existētes in decoctōe suaz
carniū semp̃ omiscunt pruna ⁊ maxie damascēna. **S**e
cunda est q̃ pruna laxāt ventrē ⁊ hoc ē p̃pter eoz
humiditatē ⁊ viscositatē scd⁹ **G**alienū scdō alimēto
rū. **E**t istud ē vez de prunis maturis. **I**n crudis
enī q̃ nō sunt matura est stipicitas ⁊ eoz nutritiō
tū est paucū vt dicit **A**uic. scdō candis ea: de eis. **E**t
ista scdūda utilitas licet etiā multū oueniat prunis
damascēnis sicut ⁊ prima maxime tñ ouēit prunis
armenis. **I**. deportatis ex terra armenia qz meliora
sunt oib⁹ ⁊ vehementi⁹ soluētia scdō **A**uic. loco p̃
allegato. **E**t p̃ maiori declaratiōe istaz utilitatū sci
endū ē q̃ pruna matura sunt in vsu ⁊ non imatura

Prunus
duerit

2

Pruna at magis nature quentientia sunt illa q̄ sunt
figure oblonge habentia carnē panca ⁊ durā ad ali
qualē siccitatē declinātia ⁊ corticē exteriorē tenuē et
debent esse in sapore nō vere dulcedis s; debet eē eo
rum dulcedo attinens alicui acedini ⁊ huiusmodi
sunt pruna damascena talia enim pruna infrigidāt
ut dictū ē Sūt at multe alie maneries prunoz quo
rum vs⁹ nō ē approband⁹. Sunt etiā quedā prunel
la siluestria parua q̄ crescunt in siluis ⁊ nō sunt la
xatua sed ventris restrictiua ⁊ ex his fit aqua q̄
ventris restrictionē facit. Debent at pruna q̄ sumū
tur ppter ventris laxationē primo pont in aq̄ fri
gida tunc enim perfect⁹ infrigidāt ⁊ humectāt ⁊ co
lerā quā inueniunt lubricando solūnt ⁊ sic stomach⁹
melius disponit ad cibū recipiendū. Et est diligen
ter notāduū q̄ pruna humida recentia sunt magis
alteratiua quā sint peioris nutrimenti ⁊ pluriū sup
fluitatū sed pruna sicca magis cōfortāt ⁊ meli⁹ nu
trimentum dāt corpori. Et sicut dcm ē de prunis sic
suo modo intelligat de cerasis verum tñ est q̄ cera
sorum humiditas est subtilior ⁊ minus viscosa vñ
minus nutriunt q̄ pruna.

Perlica cuz musto vobis dat ordine iusto

Sumere sic ē mos nucib⁹ sociādo racemos

Passula non spleni tussi valz ē bona reni

In isto passu tria ponunt documēta / primū ē q̄
mustum est bibendū cum psicis / vel psica comedēda
sunt cuz musto. Causa prime partis est quia mustū
est multum calefactiuum ⁊ ebullitionem facien

D'persia

3^a de ciueta

in corpore nro / hanc at ebullitionem ⁊ calefactionē
prohibent psica sua frigida. Cā secunde partis
est qz psica sunt multum frigida ⁊ corp⁹ multum in
frigidatā ergo super ipsa debz bibi illud vinū quod
plus calefacit illud at est mustum quod scit experie
tia. Et de ordine comedendi psica ⁊ multis aliis di
ctum ē pri⁹ ibi. Persica poma pira. Secundum docu
mentum ē qz racemi debent comēdi qm comeduntur
nuges ⁊ maxime antique ⁊ sicce / recentes enī nuges
sane sunt per se. Sed antique sicce nimīū exsiccāt et
propter eaz vinctuositatē de facili inflāmationē in
corpore inducunt quare cuz eis comēdi debent race
mi qui resistunt inflāmationi ⁊ exsiccationi cum hu
mectent. Et de nucibus ample dictū ē ibi Allea nux
ruta. Tercium documentū ē qz passula. i. vua passa
nocet spleni qz inducit opilationem eius. Sed vua
passa utilis est renib⁹ quia ex quo ipsa est vrine p
uocatiua ipsa ē lauatiua renū ex multa enī aquosita
te ad renes ducta ipsi renes mundificāt. Et de vuis
passis siue passulis etiam dictum est supra ibi Du
trit ⁊ impinguat.

Scrofa tūor glādes ficy cataplasmate cedit
Jūge papauer ei cōfracta foris tenet ossa

Hic ponunt due utilitates pueniētes ex empla
stratōe ficuū / prima ē qz ficy decoctē ī aliquo liquo
re videlz in aqua ⁊ tunc supposite cū humiditate cu
rant istas tres egritudines scilicet scrofulas glādes
⁊ tumores. pder scrofulas intelligūtur inflationes
sub mento circa colluz. Et dicit scrofula a scroffa

3
Vua passa

ficy 2 vū

cataplasma paster

quod idem est quod sus siue porca vel quia ista egritudo
 multum accidit porcis propter gulositatem eorum vel quia
 eius figura secundum plurimum assimulat porcis ut uult
Auicenna tercia quarti tractatu secundum causa de scrophu
lis. Per glades vero intelliguntur apertata que conter
 solent accidere sub ascillis et in inguibus. Et per tumo
 rem possunt intelligi inflationes in qualibet parte corporis
 Unde pro istis apertatibus curandis et maxime maturan
 dis debet decoqui ficus in aqua et ipsi aqua debet commis
 ceri modicum aceti ut acetum suum penetrationem virtu
 tis ficus et decoctione facta ficus debent teri in morta
 rio et deinde misceri cum modica aqua cum qua bullite
 sunt unde cathaplasma proprie est medicina facta
 ex aliqua re et succo eius. Iuxta illud metrum Tunc ca
thaplasma facis cum succum pontis et herbam. Secunda
 utilitas est quod ficus cum papauere cathaplasmate re
 tinet ossa fracta et debent decoqui simul cum aqua
 absque appositione aceti et debent simul teri et addi eis
 aqua decoctionis earum et tunc superponi. Et cau
 sa istius potest esse quia papauer est stupefactiuum
 et per illud tollitur dolor qui accidere solet in fracti
 one ossium et prouocat somnum / ficus similiter fa
 cit moueri humiditates ad exteriora quibus humi
 ditatibus ad ossa motis ossa possunt retinere ad
 nascentiam nunquam tamen vere continuari. Aliqui ta
 men textus habent loco tenet trahit et tunc sensus est
 melior. Unde papauer est triplex scilicet album ni
 grum et rubeum / rubeum autem est siluestre et uenenosius
 et crescit in bladis et iuuenes solent terere flores et fa
 cere incaustum ex ipsis floribus.

2^a

D'offic' f'ic' et

2 opax b f r q
pediculi

2a

De cluho

Due b h

2a

Pediculos venerē q̄ facit s̄z cuilibz obstat

Chic ponunt̄ due operatōes ficuū. Prima ē q̄ ex comestione ficuū sequit̄ multitudo pediculorū i corporibz humanis. Et istud maxime veritatē habet de ficubz ficis ut dicit Auic. scdo canōis ca. de ficubz. Et cā secundū eu ibi est ppter maliciā ⁊ corruptio nē humoris generati ex eis. Et alia cā etiā p̄t eē qz ficus prouocat multū sudorē ex quo sequit̄ generatio pediculorū. Scda operatio ē q̄ ficus incitat appetitū coeundi qz generant ventositatē que iuuat ad erectionē virge ⁊ similiter sunt multaz superfluitatum ⁊ sperma augmentantes.

Multiplicāt mictū / vētrē dāt escula strictū
Escula dura bona sed mollia sunt meliora

Chic ponuntur due valitates esculorū. prima ē q̄ multiplicāt mictum siue urinā. Cuius cā potest esse quia indurant feces ⁊ sic aquositas fecuz est causa multitudinis urine. Vel potest sumi causa similis illi que sumitur ex illo amphorisimo urina nocturna multum facta modicum secessum significat in die et econuerso qui multas habuerit cameras nocturnas de mane habet paucā urinā. Cui⁹ causa est quia si multa fiat egestio multū de humiditate que trāsire deberet ad vesicam simul cum ea exit. Et si urina fiat multa multum de humiditatibz que trāsire deberent cum egestione ⁊ eā magnificare cū urina euacuant. Secunda valitas est q̄ escula constipāt ventrē ⁊ istud accidit ppter eoz ponticitatez ⁊ supnitatem. Ex quo inferit text⁹ q̄ escula dura sunt bona

et hoc quia cōstringunt ventrē et ergo p̄sunt ventri
nimum laxato. Sed mollia escula sunt meliora du
ris q̄ melius nutriunt et min⁹ ventrē distipant. Et
circa istud ē sciendū q̄ escula min⁹ op̄eunt nutrime
to q̄ poma pira p̄fica fic⁹ et similia quod satia ostē
dit austeritas saporis eoz et duricies substantie eoz
p̄q̄ in arbore maturata sunt et ergo ex his paz de
bet comedi et magis recipi debent via medicine q̄ ci
bi. Et q̄ virt⁹ eoz ē stiptica valde / satis op̄eunt
in fluxu ventris. Et quia escula in arbore non mol
lescunt mollicie sufficiente ad esum. Ideo anteq̄ co
medantur remolliantur et tunc sunt magis delectabi
lia gustui et minus stiptica.

Prouocat urina mustū / cito soluit / et iflat

Chic ponitur proprietates tres musti quaz pri
ma est q̄ mustum prouocat urina. Cuius causa est
quia in musto sunt partes terrestres nitrose mori
cates vesicā cum ad eā veniunt et p̄pter eaz mori
cationē vesica citius nititur eas expellere et ip̄m mu
stum. Et ista proprietas intelligēda ē de mustis ha
bentibus feces mordicantes sicut musta plurima re
nētia quia musta habētia feces grossas nō mordicā
tes s̄ magis opilantes impediunt urina sicut pri⁹
dict⁹ est ibi **Impedit urina.** Secunda est q̄ mustū
cito soluit vel laxat ventrē propter eādem causam
dictā in prima proprietate. Tercia ē q̄ est inflaciū
propter ebullitionem quam facit in corpore ex qua
proueniunt ventositates. Et cause istarum duarū
proprietatum dicte sunt prius ibi **Impedit urina.**

*Di multo
herb. p̄p̄ta.*

24

34

V. Ceruisia

Grossos humores nutrit ceruisia / vires
prestat / 7 augmetat carnē / gñratq; cruorē
Prouocat urinā vētrē quoq; mollit / 7 iflat
Infrigidat modicū / sz plus desiccāt acetū
Infrigidat macerat melāc dat sp̄ma miorat
Siccos infestat / nervos / et pīguia siccāt

*Duo sūt et post
octo p̄p̄tates.*
In hoc textu autor duo facit / primo ponit octo
p̄p̄tates ceruisie quaz prima ē q̄ ceruisia facit ī
corpore n̄ro grossos hūiores. Et istud maxime habz
veritatē respectu vini. Et diuersificat ceruisia in ge
nerādo grossos hūiores ex pte suoz sponētū. Nā
ceruisia ex grossiori substātia grossiores hūiores ge
nerat 7 ex min⁹ grossa min⁹ grossos. Scda ē q̄ cer
uisia augmetat vires. Et istud ē intelligēdū de cerui
sia ex optimis granis sposita 7 q̄ plurime decocti
onis ē cuiusmodi ē ceruisia oestrensis. Ista enī mul
tū nutritiua ē 7 ergo vires augmentat. Tercia ē q̄
augmentat carnē. Et istud puenit ppter multā ei⁹
nutritionē. Quarta ē q̄ multiplicat sanguinē eadem
de causa. Et iste tres vltime p̄p̄tates habēt veri
tatē de ceruisia ātīqua multū decocta 7 de optimis
granis sposita. Quinta ē q̄ prouocat urinā. Sexta
est q̄ laxat vētrē. Et iste due p̄p̄tates maxie
habēt veritatē de ceruisia clara multū lupulenta. i. ī
qua plurimū lupuli imponit cuiusmodi est ceruisia
amburgēsis q̄ prouocat urinā 7 laxat ppter lupu
lū. Ipa tñ nō valet debilia cerebrā habentib⁹ quia
tales de facili inebriat propter multū dūē lupuli

Septima ē q̄ inflat ventrē. Et istud habet veritatē
 te ceruisia modica decoctōne cocta cuiusmodi ē cor-
 ra ballādie q̄ maxie inflat ⁊ opilat ⁊ propterea plu-
 rimū ipinguat. Octaua ē q̄ ceruisia modicū ifrigidat
 cuiusmodi est ceruisia bollādie brabātie bānomie et
 flādie ⁊ illa qua cōis hō vtit̄. Et ista proprietas
 maxie veritatē habet respectu vini. Et circa istud ē
 sciendū q̄ ceruisia p̄t fieri ex auena ⁊ ordeo ⁊ ex fru-
 mento. Et scdm q̄ fit ex alio ⁊ alio grano ē alteri⁹
 ⁊ alteri⁹ oplexionis. Que enī fit ex ordeo pl⁹ atti-
 net frigiditati q̄ ordeum est frigidū. Que at̄ fit ex
 ordeo ⁊ auena min⁹ opilat ⁊ min⁹ generat ventosi-
 tates ⁊ minus nutrit. Et que fit ex frumento pl⁹ ac-
 tinet caliditati ⁊ magis nutrit ⁊ magis opilat. Et
 quāto ceruisia est grossior tāto est deterior ⁊ quāto
 subtilior tāto melior. Et ulterius ē sciendū q̄ pes-
 sima ceruisia est q̄ fit ex reb⁹ inebriantib⁹ puta ex
 grano quod nominatur lolium quia ista maxie do-
 lorem capitis generat ⁊ nervos ledit. Deinde ponit
 tertius quinq̄ proprietates aceti quarū prima ē q̄
 acetum exsiccat/dicit enī Auicēna de eo scdo canōis
 q̄ est fortis exsiccatiois. Et propterea medici p̄pi-
 unt tpe pestis vti aceto cū cibo ⁊ similiter cū potu.
 Dicit enim Auicē. tercia primi in ca. vnico doctrine
quinte. Aceto preterea in cibo ⁊ potu vti in pestilē
tia ē nocumēti ip⁹ securatio. Scda ē q̄ acetū ifrigi-
 dat p̄prietate q̄ in eo ē. Tercia ē q̄ macerat. i. facit
 boiem macrū. Et rō ē q̄ exsiccat. Et istd maxie ve-
 riū ē de aceto i ieiunio. Rōacho sumpto vt vult Auicē.
tercia p̄mi doctrina q̄ta ca. quito d̄ extenuatioe crassi

Metak arch

4

7

Verum ē tñ q̄ afficiuus vsq̄ aceti maxie in ieiunio
 multa inducit in cōmoda visum debilitat pect̄ offē
 dit tussim omouet stomachū 7 epar leuēt neruos / 7
 iuncturas vehemēter opprimit / has arteticis dolori
 bz tremoribz 7 paralysibus vexās. **Q**uarta ē q̄ ace
 tum generat melācoliā eo q̄ hūiores infrigidat 7 ex
 siccāt. **Q**uinta ē q̄ acetū minorat sp̄ma p̄pterea qz
 exsiccāt infrigidat 7 macerat. **E**t istas p̄prietates
 acetū ponit **R**asis tertio alināforis dicens **A**cetū fri
 gidū est 7 siccū quod 7 maciē efficit 7 vires destruit
 sp̄ma quoqz minuit. **E**t colerā corroborat nigrā / ra
 beā vero colerā 7 sanguinē debilitat cibosqz quibus
 admiscet subtiliat. **D**eū in ultimo versu autor sub
 dit tria primū ē q̄ acetū nocet macris. **E**t rō ē quā
 acetū exsiccāt 7 sic addit in macredinē simile enī ad
 ditū suo simili facit ipz furere. **E**t etiā ois op̄lexio
 lapsa p̄ otrariū medicat̄ 7 p̄ sile deteriorat̄. **S**cōm
 ē q̄ acetū nocet neruis vt dicit **A**ulc. scdo cādis ea.
 de eo. **T**erciū ē q̄ acetū macerat vt dictum est.

Acetū uorū uariū

1

Dimpis

Rapa iuuat stōachū / nouit pducere vētū
prouocat vrinā faciet quoqz dente ruinā
Si male cocta dat hinc tortio tūc generat
In hoc passu ponunt̄ p̄rio tres utilitates rape
 tēperate cocte 7 vnū ei9 nocimētū / p̄ria utilitas est
 q̄ rapa iuuat stomachū qz bene digerit a stōacho
 nec ipse ea grauat̄. **S**ecūda ē q̄ rapa ē prouocatiua
 venti quod patet experimento. **T**ercia est q̄ rapa ē
 prouocatiua vrine. **P**reter tñ istas p̄prietates vult
Auerroys q̄ magnā p̄prietatē bz i ofortādo visum

Et valē

p̄ma

2

3

Documentū vero rapaz ē q̄ assiduatio rapaz nocz
 denabz. In ultimo at̄ versu subdit q̄ rapa male co
 cta tortioēs facit in corpore qz multiplicat v̄tosi
 tates. Juxta illud Ventiū sepe rapis si tu vis viuere
 rapis. Et est sciendū q̄ caude rapaz fortiter v̄trē
 laxāt. Pro maiori noticia sciendū ē q̄ rape inter ra
 dices magis cōueniunt ad corporis nutritionē / qd̄
 satis ostendit ex amicitate sui saporis. Hec enī
 oplexio est dūbz edulius q̄ amara ⁊ pūgtiua min⁹
 alimentū dāt corpori ⁊ dulcia magis quia ergo ra
 pe radicibus alius sunt dulciores ⁊ minus pūgti
 ue magis opetunt via cibi seō generant sanguinem
 grossū melācolicū si digestiua sit debilis. Et bonū
 est q̄ depurentur a prima aqua ⁊ nullomodo debēt
 comedi crude. Et incitant ad coytum ⁊ vias mūdi
 ficanē v̄riales.

Egeritur tarde cor digeritur quoqz dūre

Siliter stōach⁹ melior sit in extremitates

Reddit ligua bonū nutrimentū medicīne

Digeritur facile pulmo cito labitur ipse

Est melius cerebrū gallinarum reliquorū

In isto passu notant quinqz / primū ē q̄ cor aīa
 lūi comestū tarde digerit ⁊ tarde etiā egerit. Et rō
 est quia caro cordis est caro melancolica que diffi
 culter digeritur ⁊ tarde descēdit. Et nō est caro bo
 na scdm̄ Auic. secundo canōis ca. de carne ⁊ nō mul
 tū nutrit vt dicit Rasis tercio alināforis. Scd⁹ ē q̄
 stomach⁹ siliter ē male digestiōis ⁊ tarde descēdiōis

*De cordellōcho
 ligua pulmōis
 et cerebro anāl*

*Amibz notat
 p̄y d corde*

Stōch⁹ ē idigesti

3^{ya} lingua

4ta pulmo

7ma cerebrū

Cuius rō est qz stomachus ē mēbruz nervosum car-
tillaginosum quale difficile digeritur. Et ergo etiā
nō generat bonū sanguinē. Deinde subdit text9 qz sto-
mach9 in eius extremitatib9 scz quo ad ei9 fundū et
onficiū meli9 digerit. Cui9 rō ē qz in illis pti9 ma-
gis carnos9 ē 7 magis pinguis. Terciū ē qz lingua est
boni nutrimentū 7 hoc quo ad ei9 radicē vt vult Au.
scdo canonis ca. de carne. Et rō est qz ē facilis dige-
stionis 7 carnosa. Et inter reliquas linguas lingua
porcelli que ablata ei9 pelle equiparat carni apri
vt sciunt sciendētes añ picipes. Lingua tñ bouis nō
ē multū sana ppter ei9 nimīā humiditatē. Leccato-
res tñ linguis vt volētes āte eaz affationē iponūt
gariofilos quib9 humiditas linguaz minuit 7 sic
aptiores sunt esui. Quartū ē qz pulmo facile digeri-
tur 7 facile egerit. Et istud est ppter ei9 raritatem
7 molliciē. Verū ē tñ qz eius nutrimentū nō est oue-
niens nature humane qz parū est 7 fleumaticuz vt
dicit Auic. secundo canonis ca. de eo. Et circa istud
est sciendū qz pulmo arteris qzuis nō sit bonus ci-
bus est tamen bona medicina quia sanat excoriatū
os em calcanei ex calciamento si ponat sup ipaz ca-
lidus vt dicit Auicenna loco preallegato. Quintum
est qz cerebrum galline inter oia cerebra est meli9 de
quo dicit Auic. secundo canonis qz phibet fluxum
sanguinis nariū. Debet tñ cur sale aut cū speciebz co-
medi quia de se vomitum prouocat. Et circa istud
sciendū est qz de cerebro pulloz dicūt medici qz au-
gmentat memoriā. Cerebra vero porcoz nature nō
sunt cōueniētia sed cerebrum ouis leporis 7 cuniculi

cum sale vel speciebus comedi potest. Et de cerebro amplius dictum est ibi Nutrit et impinguat.

Semen feniculi fugat et spiracula culi

Hic ponit unum documentum et est quod semen feniculi quod dicitur maratri expellit vetustitates aut eas dissolvit. Et ratio est quod est calidum et siccum et carminativum. Et circa istud est sciendum quod a coibz quatuor tanguntur utilitates puenientes ex esu maratri siue seminis feniculi prima est quod offert febribz / scda est quod pellit venenum / tertia est quod mundificat stomachum. quarta est quod acuit visum. Et de isto solent dari isti versus cōes **B**is duo dat maratrum febres fugat atqz venenum Et purgat stomachum lumē quoqz reddit acutuz. Et istas quatuor utilitates tangit etiā Auicēna secundo cano nis loquens de feniculo. Et circa quartā utilitatem nota quod Auicēna loco preallegato de semine feniculi dicit Democritus quidē existimavit quod venenosi vermes pascunt feniculi recentis semen ut eoz visz confortet et vipere et serpentes fricāt oculos suos cū egrediunt de cavernis suis post hyemē super ipsz ut illuminentur oculi. Sciendum ulterius quod feniculus tarde digerit / in nutrit / et parū et ergo nō cōpetit via cibi sed magis via medicine. Nō igitur utenduz est eo in regimine sanitatis nisi ad correctionē malicie quorūdam aliorum ciborum sicut interdum cū lactuca comedimus petroselinum ad resistenduz frigiditati et humiditati lactuce sic etiā cū cucurbitis potest decoqui feniculus et similiter cum rapis ad corrigendum maliciam earum.

De feniculo

Quatuor utilitates

1234

v

No via medicine

Aniso

Dio lona

2

Emēdat visum stomachū cōfortat anisuz
Copia dulcoris anisi sit melioris

Hic ponunt due utilitates anisi quaz prima ē qd anisum ofortat visum. Scda ē qd anisuz ofortat stomachū. Cui9 cā ē qz anisum mūdāt stomachū a fleumatib9 7 ipm calefacit. Et ppter ea etia9 ofere visui qz nihil ē quod visui magis nocet qm imundi cia stomachi qz a stomacho imundo eleuant fumi imūdi qui oculis nocēt pturbādo spūs visuōs. Et ista duo iuuamēta facit anisum dulce. Et pter istas utilitates Auic. scdo canōis ca. de aniso plures alias utilitates anisi ponit/ vult enī ibi qd anisum est aperitiuum/dolor9 sedatiuū/7 ventositatum resolutiuum sedatiuum sicut causate ex humiditatib9 salis aperitiuū opilationū epatis 7 splenis generata9 ex humiditatib9 7 similiter renū vesice 7 matricis pro uocatiuum vrine 7 menstruorum 7 mundat matricē a fluxu humiditatum alba9 et est motiuum coit9.

Spodio

Vtutē spodi

ofortat stomachū

Spodiū qd

Si cruor emanat spodiū sūptū cito sanat

Hic ponitur unum iuuamentum spodiū. Et est qd spodium sumptum sanat fluxum sanguinis. Cuius causa potest esse quia spodium habet virtutem propriam confortandi epar 7 sic fortificato epate qd est fons 7 origo sanguinis/ sanguis melius ab eo retinet. Et dicit Auicenna secundo canonis ca. de spodio qd spodium est radices cānarum aduste. Dicit enī qd ipse adurunt propter fricationē suā9 extremitatum cū vent9 eas pflat. Symon tñ ianuentis dicit qd spodium est res cuius origo nos latet

res tñ adusta videt̃ ⁊ diuisiones cānāz adustarū.
 Et neouz spodium offert in nimio fluxu sanguinis
 p̃mo etiā in nimio fluxu venteris ⁊ vomitu vt di
 et Rasis tercio alināforis. Et cōfert etiā in febrib⁹
 acutis / cōfortat cor / ⁊ tremori ei⁹ ⁊ sincopi facte ex
 effusione colere ad stomachū auxiliat̃ vt vult Auic.
 loco preallegato. Et ē sciendū circa p̃dicta q̃ sicut
 spodium habet aspectū ad epar ⁊ proprietatē cōfor
 tādī ip̃m ita sunt aliquē medicine q̃ habent similem
 aspectum ⁊ simile proprietatē cōfortādī aliqua alia
 mēbra specialia sicut macis cor musc⁹ cerebrū liqui
 riaa pulmonē capperes splenē ⁊ galāga stomachū
 vt patet in his versib⁹. Gaudet epar spodio / mace
 tor / cerebrū quoq; musco / p̃sulmo liquiricia / splen
 cap / stomachusq; galanga.

Clas condimentī preponi debet edenti

Sal vir⁹ refugat / et nō sapidūq; saporat

Maam sapit esca male que datur absq; sale

Urunt persalsa visum / spermaq; minorant

Et generant scabiēm pruritū siue vigorez

In hoc textu tria fiūt / primo ponit̃ unū documē
 tū generale quod obseruat̃ apud oēs ⁊ ē q̃ vas cō
 dimentū scz salis quod cōi noie salinū dī debet p̃po
 ni in mensa ip̃i edēti Juxta illud cōe metrū Sal pri
 mo poni debet primoq; reponi. Dis mensa male po
 nitur absq; sale. Secdo tāgunt̃ duo iuuamēta salis
 primum est q̃ sal resistit veneno. Cuius duplex po
 test esse causa. vna est quia sal exsiccatiuum est

In nimio est fluxus
 venteris et sanguis
 in vomitu

Sale

3^a f^o p^o

7 sic sua siccitate exsiccat humiditates ex quibus p̄
 sequi corruptio. **Alia** causa est quia sal exsiccat et
 cōprimit humiditates a corpore extrahendo 7 sic
 claudit poros 7 per cōsequens prohibet penetratio
 nem veneni que fieri deberet per poros. **Secundum**
 inuamētū salis est q̄ sal inducit saporē in cibariis
Nam cōiter videmus ad sensum q̄ nulla cibaria sa
 piunt sine cōmixtione salis **vt** dicit tercius versus
Tercio ponuntur quattuor nocumenta salis siue ci
 bariorum valde saloz / primum est q̄ cibaria valde
 salsa vrunt visuz. i. deperduunt visum vel nocent vi
 sui. **Cuius** causa potest esse duplex **prima** est quia
 res nimium salse inducunt nimiam siccitatem que ē
 contraria oculis qui sunt instrumenta visus cū oca
 li sint de natura aque vt dicitur in de sensu 7 sensa
 to. **Secunda** causa ē quia cibaria multum salsa sunt
 pruritiua 7 mordicatiua modo vt superius dictum
 est a cibariis mordicatiuis in stomacho existentibz
 eleuant fumi mordicatiui qui sui mordicatōne oca
 lis nocent ac ipsos multum rubificant. **Et** ergo vide
 mus q̄ bullientes sal rubeos cōiter habent oculos.
Secundum nocumentum est q̄ cibaria multuz salsa
 minorant sperma. **Et** ratio est quia cibaria multum
 salsa multum exsiccant omnes humiditates corpo
 ris quare etiam sperma exsiccat 7 sic minoratur.
Tercium nocumentum est q̄ generant scabiem. **Cuius**
 ratio est quia sal generat humorem acutum mor
 dicatium adustum qui est causa scabiei. **Quartuz** no
 cumentum est q̄ augent prurituz. **Et** ratio est quia
 generant humorem mordicatium 7 pruritiuum.

3
 1. uocumētū salis

3 scabieb

4 pruritib

Sicci sanitas

Et ista quattuor nocumēta commemorat Rasis tercio
alināforis de sale dicens. **Eoz** preterea sanguinem
qui multā ex eo sumpserint quātitatē adurit visum
quodq; debilitat atq; minuit sp̄ma ⁊ generat pruritū
⁊ scabies. **Et** preter ista nocumenta persalsa. i. mul-
tum salsa inducunt serpigines ipetigines morpheā
lepram in dispositis ⁊ vias vrine excoriant cū diu
cōtinuant. **Moderate** tamen salsa fastidiū auferūt
⁊ appetitum excitant atq; acuiunt.

Si feruore vigēt tres salsq. amarq. acutq.

Alget acetosus sic stipans ponticus atq;

Unct⁹ ⁊ insipid⁹ dulcis dant tēperamentū

C In hoc textu ponunt qualitates cuiuslibet sapo-
ris. **Et** pri⁹ dicit qd isti tres sapes scz sals⁹ ama-
rus ⁊ acutus calefaciunt corpus sumētis ipos. **Se-**
cundo dī qd isti tres sapes scz acetos⁹ stipicus et
pontic⁹ infrigidāt. **Tercio** dī qd isti tres sapes scz
unctuos⁹ insipid⁹ ⁊ dulcis sunt tēperati nec iducūt
in corpore caliditatē aut frigiditatē. **Et** p̄ intellectu
āpliori sciendū ē qd scdm **Auic.** scdo cādis tractatu
primo/ca. tercio/octo sunt veri sapes qui sequūt
insipidū. **Et** sunt dulcedo amaritudo acuitas false
do acetositas ponticitas stipicitas ⁊ unctuositas
Enumerando tñ insipiditatē pro sapore sicut text⁹
facit hic tunc sunt nouē sapes. **Et** tunc capit sa-
por pro ōi eo qd gustu indicat. **Et** inter istos sapo-
res tres sunt calidi vt dicit hic text⁹ scz sals⁹ ama-
r⁹ ⁊ acut⁹. **Et** scdm **Auicennā** loco preallegato **Aci-**
cum est calidi⁹ ⁊ deinde amarum ⁊ deinde salsum

*Serpigo ipetigo
morphea lepra*

De saporib⁹

Octo sapes qd insipidi

De saporib⁹ sicut calidi

Tres sunt frigidi

qm̄ amarum est fortius ad resoluendū incidendū ⁊
abstergendū q̄ amarū ⁊ deinde saluz est sicut amā
rum cōfractum cū hūiditate frigida. Et tres de istis
saporibus sunt frigidi scz acetos⁹ supās. i. supac⁹
⁊ pōticus. Pōticus tñ ceteris frigidior deinde sup
ac⁹ ⁊ postea acetosus. Et ppter istud in oib⁹ fruc
tib⁹ qui dulcescūt pri⁹ ē pōticitas uehemētis infri
gidatōis deīn p⁹q̄ p calorem solis digestiū aliquo
mō digesti sunt fruct⁹ apparet in eis supacitas ⁊ de
inde declinat ad acetositatē sicut agresta ⁊ p⁹ea dul
cescūt. Et licz acetosum sit min⁹ frigidū q̄ supacū
tñ ppter sui subtilitatē ⁊ penetrationē in plurib⁹ ē
matoris infrigidationis. Et scdm Auic. loco palle
gato pōticū ⁊ supacū sunt in sapore ppinqua
sed supacū nō cōtrahit linguā nisi quo ad supiciē
apparentē sed pōticū cōtrahit ⁊ exasperat qd ap
paret in lingua scz supiciē ⁊ occultū scz interiora ei⁹
Et tres de istis saporib⁹ sunt tpati. i. nō excedēis
caliditatis vel frigiditatis sicut dulcis unctuos⁹ ⁊
insipid⁹. Licet enī dulce sit calidū tñ in eo nō appa
ret fortitudo caliditatis sicut dicit Ras̄ tercio alinā
sortis. Et ē sciendū vltari⁹ q̄ vnicuiq⁹ saporī pprie
debent operatōes ut volūt Auicēna ⁊ Ras̄ locis
palleгатis. Operatōes enim dulcis scdm Auic. sunt
digestio ⁊ lenificatio ⁊ mltiplicatio nutriment⁹ ⁊ na
tura diligit ipm ⁊ virtus attractiua attrahit ipm.
Et secundū Ras̄m dulce est generatiuum inulte co
lere rubee ⁊ opilationum in epate ⁊ splene ⁊ flegmo
nis precipue si predicta membra ad hoc fuerint ap
parata. Et ventris flux⁹ ex ipō sequit⁹ ⁊ mollificat

Tres sunt calidi

Opera dulcis

stomachum / et confortat pectori et pulmoni / corpus im-
 pinguat et augmentum spiritus tribuit. Operationes
vero amari secundum Auic. sunt abstersio et exasperatio
Et secundum Rasim Amarum calefacit et desiccatur forti-
ter / cito sanguinem ad adustionem et maliciam perducit
colerā quoque rubeā in sanguine augmentat. Operatio
 vero potica secundum Auic. est contractio si poticitas
 sit debilis aut expressio si sit fortis. Et secundum Rasim
poticum corpus infrigidat et desiccatur / carnis et sangui-
nis minorationem facit si multoties aliquis eo utatur
stomachum quoque confortat et frequenter ventres co-
stringit / et sanguinem generat melancolicum. Operatio
 nes vero stiptici secundum Auic. sunt extractio inspissatio
 induratio et retentio. Et secundum Rasim operati-
ones eius sunt sicut potici licet debiliores quia ipse videtur
prehendere stipticum sub potico quia de stiptico nihil
dicit expresse. Operatioes vero vinctuositas secundum
 Auic. sunt lenificatio lubricatio et coctio. i. digestio
 pura. Et secundum Rasim vinctuosum stomachum molli-
cat et ventris facit fluxum et facietatem antequam homo cibi quan-
titate sibi necessariā assumat adducit et calefacit ma-
xime tamen febricitantes et hentes epas et stomachum calidum
Corpus etiam humectat et lenit / fleuma vero augeat et cogita-
tionem hebetem reddit et augeat somnum. Operatioes vero
 acuti sunt resolutio incisio et putrefactio secundum Auic.
Et secundum Rasim Acutum calorem augeat et corpus cito infla-
mat et sanguinem adurit et ipsum prius in colerā rubeā mu-
tat et postea in nigrā. Operatioes salis secundum Auic. sunt
 abstersio ablutio exsiccatio et prohibito putrefactio-
 nis. Et secundum Rasim dicte sunt in textu immediate precedenti

Operatioes amari

Operatioes poticae

Operatioes stiptici

Operatioes vinctuosae

Operatioes acuti

Operatioes salis

Operationes vero acetosi sunt secundū Aulicū infra
gudatio et incisio. Et scdm Rāsim Acetosum coleraz
rubeā et sanguine reprimat et vētrē strigit si stōach⁹
et intestina mūda fuerit. Si at fleumatis i eis fuerit
mētudo vētris facit fluxū et corp⁹ ifrigidat/virtu
tē quoq; digestiūā debilitat et pprie i epate. Heruis
vero et nervosis mēbris nocumētū affert et corp⁹ de
siccāt/virtutē at appetitiūā excitat. De operatiōib⁹
vō isipidi dicit Rāsis qd aliqd ē isipidi qd magis
nutrit scz qd eglicati magis viciniū ē. Aliud qd tpate
calefacit. et aliud qd tpate ifrigidat et si cū ipō fuerit
mīta hūiditas hūectabit si vō siccū fuerit desiccabit
Hic duo vīpa facit mūdat dētes / dat acutū
Elūū / qd min⁹ ē iplet / minuit qd habūdat

Chic ponunt quattuor iuuamenta vīpe primū ē
qd vīpa mūdat dētes. Cuius causa est quia prop
ter panem diutius inherētem dentibus qd vīnum so
lū sine pane limofitas illa dentibus adherētis a qua
dētes luridi dicuntur a vino melius consumitur
et abstergitur. Secundum est qd acuit visum quia
prohibent malos fumos ad cerebrum ascendere qui
offuscarent spiritus visuos per eorum immixtiōē
Et istud facit ex eo quia digerit materias malas in
stōmacho existētes. Tercium est qd minus digestum
facit digeri quia facit clausiōem orificiū stōmachi
et confortat digestionem. Quartum est qd superflue
digestum ad mediū reducit. Et totum istud maxie
veritatez habet de vīpa panis cū vino dūmodo pa
nis primo assus sit aut supra prunas exsiccatus.

De operatiōib⁹ vīpe

De vīpa
Quatuor vīpa facit

Acuit visum

3

47

Omniſibus aſſuetam iubeo ſeruare dietam
Proprobo ſic eſſe/ nō ſic mutare neceſſe
Eſt ypocras teſtis qm̄ ſequit̄ mala peſtis
Fortior eſt metha medicīne certa dieta
Quā ſi nō curas fatue regis ⁊ male curas

Hic ponuntur aliqua documenta quorū primum eſt qd̄ omnibus bonū eſt ſeruare dietā conſuetam. Et per dietam intelligitur adminiſtratio cibi ⁊ potus. Et ratio hui⁹ documentī eſt qd̄ transgreſſio a cōſuetudine nocet nocumēto magno/ cōſuetudo enī ē alia natura ſicut igitur naturā cuſtodire oportet ſic ⁊ cōſuetudine⁹ ⁊ ſpāliter ſi cōſuetudo fuerit laudabilis. Et ſicut oportet ſeruare cōſuetā adminiſtrationē cibi ⁊ potus ita etiā oportet ſeruare cōſuetudinē ī aliis rebus nō naturalibus propter eādē rationē. Vñ ſi aliquis fuerit cōſuetus multū laborare ⁊ velit hāc cōſuetudinē omittere ⁊ in ocio viuere vel multo min⁹ laborare vel aliā ſpecie laboris aſſumere ⁊ aliud tēpus vel aliū modum proculdubio multum ex hoc debilitabit. Et ſimiliter intelligit̄ in cibis ⁊ potib⁹ ſomno ⁊ vigiliis ⁊ euacuationibus ⁊ anime accideṛibus. In omnibus enī multum obſeruāda ē cōſuetudo ſi ſit laudabilis vel parū laudabilis vel indifferens in bonitate ⁊ malicia reſpectu hui⁹ ad quod debet fieri permutatio. Et circa iſtud ſciendū eſt qd̄ aſſueti exercitare vel laborare quibuſcūq laborib⁹ cōſuetis dato qd̄ tales ſint debiles vel ſenes min⁹ ledūtur ⁊ fortius laborant q̄ ſi eſſent iuuenes incōſueti

⁊ dicta

*⁊ ſue^{do} hōc
 ſuado i dictado*

*⁊ ſue^{ne} q̄
 alia natura*

Doye nus
rhaino

2° sicut mala
s i mutata

2°

Et istud vult Ypocras secunda aphorismorum dicēs
Allueti alluetos ferre labores et si fuerint imbecilles
aut senes inconsuetis fortibus et iuuenibus facilius
ferunt. **Et** ratio est quia isti habent maiorem incli-
nationem et consuetudinem ad istos labores ita con-
suetudo prius habita leuior est ut dicitur in com-
mento predicti amphorismi. **Et** ista est causa quare
videmus homines debiles vel senes qui ex consuetu-
dine aliquod exercent opus mechanicum facere aliqua
quod facere non possent eis fortiores aut iuniores et mi-
nus ab eis ledunt sicut videmus multos debiles facilius
sacculum eleuare quam eo fortiores et fabri antiquum mi-
nus ledi malleatione quam iuuenem forte non consuetum.
Secundum documentum est quod mala pestis .i. magni mo-
menti sequitur ex permutatione diete consueve ut vult
Ypocras nisi fuerit necesse eam permutare. **Est** autem
necessarium eam permutare prius quam est illauidabilis sic
quod ex ea perueniretur ad pessimas egritudines sicut
consuetudo comedendi malos cibos in fine ex necessi-
tate perducetes ad malas egritudines. **Tale** enim usu-
tudine et similes necesse est corrigere et permutare vel
totaliter vel saltem infra terminos latitudinis eorum sed
hoc debet fieri paulatim et secundum quendam ordinem. **Na-**
da omnia subita mutatio vehementer nocet et specialiter a
consuetudine ad inconsuetam. **Secundo** necesse est eam permu-
tare ut aliquis minus ledatur ex inconsuetudine si post
ea ad eam se transulerit. **Si** enim quis ad omnem die-
tam se assuescat minus ab omni ledetur cum se ad
eam transulerit. **Et** istud etiam intelligendum est in
altis rebus non naturalibus. **Et** istud est quod dicit

Procras secunda amphiborismo. Ex multo tempore
consueti et si fuerint deteriora insuetis minus mole
stare consueverunt oportet igitur ad non consueti trans
mittere. Et circa istud est sciendum quod quisque debet si
bi cauere ne vnius rei quantumcumque bona sit sibi con
suetudinem faciat quam ipsum seruare sit necessarium
verbi gratia si quis vno cibo consuetus semper uta
tur vel aliquo potu vel totaliter ab eis abstineat vel
dormire vel moueri vel coire totaliter assuescat et
ad hoc grauiter astringatur maximum enim incurrere
nocuum si interdum ab eisdem oporteat abstinere
sic igitur quodlibet corpus se disponere debet ut
calorem et frigus pati possit et ad motiones et quies
centia aptus reddatur et ut somni et vigilia
rum horas mansiones et domos lectos et indumenta
sine lesione permutare possit quod quidem potenter fi
eri si consuetudo non obseruetur ad vnguem sed in
terdum ad inconsueti transiamus. Oportet igitur ad
inconsueti aliquando permutare. Et istud vult Ra
sis quarto alimansoris capitulo de conseruatione con
suetudinum. Tercium documentum est quod fortior et
potior metha in medicando egrum est administrare
dietam certam quam si medicus non curauerit et ali
am in debitam administrauerit fatue regit egrum et
male eum curat. Et circa istud est sciendum quod triplex
est dieta scilicet grossa que est quasi dieta sanorum
et tenuissima que est nihil dare vel quasi et media que
absolute tenuis dicitur. Et ista diuiditur in dietam
tenuem declinantem ad latus grosse sicut aqua carnis
cuius forbilia et pulli puri et declinantem ad tenuissimam

sicut aqua ordei mellicratum ⁊ vinum grauatorum
⁊ media que certa nominatur ut pullana no colata
⁊ extremitates pullorum. Et ista dicta certa in plu-
ribus conuenit egritudinibus non tamen in omnibus.
Non enim conuenit in egritudinibus longis quia i
calibus oportet virtutem longo tpe esse anteq̃ pue-
niat ad victoriam ⁊ virtus cum dicta certa tanto
tpe no posset perdurare sine magna debilitate opor-
tet ergo in tali egritudine cibū ingrossare. Similiter
no conuenit in acutissimis egritudinibus scz in illis q̃
terminant in quarto die vel ante qz in talibz con-
uenit dicta tenuissima ut vult Ypocras prima am-
phorismoz ibi ad ultimas egritudines ultime cura-
tionēs ad perfectionē sunt potentes.

Quale. qd. ⁊ qñ. quātū. quotiēs. vbidādo
⁊ ista notare cibo debet medicus dietando

In isto textu ponunt sex a medico consideranda
in administracione dietę. Primum ē quale. i. cuius
qualitatis debet esse cibus quia i egritudine calida
debemus egrum dietare frigido cibo ⁊ in frigida ca-
lido. In humida sicco. In sicca humido. Verum est
tū q̃ naturalis complexio dicta sibi simili conserua-
ri debet ut vult Galenus tertia regm ibi calidiora
calidioribus indigent adiutoris frigidiora frigi-
dioribus rē. Secundū est quid id est cuius substā-
tie debz esse cibus quia athlete ⁊ rustici foribus ex-
ercitijs suppositi debent dietari cibo grosso quia in
eis vis digestiua est fortis ⁊ sic non debent uti ci-
bis subtilibus ut pullis caponibz carnibz vitulinis

⁊ dictado

Ex q̃siderāda
a medicis
quale

2^m q̃

serbedinis quia iste carnes in eis adureretur aut
 nimis cito digerentur. quare necesse esset eis sepe
 comedere. **Nobiles** vero in ocio viuētes debent
 diēta subtilis substantie q̄ i eis virtū digestiua ē de
 bilis nō potens in grossos cibos cuiusmodi sunt car
 nes potius salie et bouine et pisces sole exsiccati. **Si**
 militer in egris egrotantes egritudinibus acutis de
 bent vni subtiliori diēta q̄ egrotantes egritudini
 bus cronis id est longis sicut quartanis. **Tercium**
 est quando. i. quo tempore diēta debet dari quia in
 sanis maxime debz attendi consuetudo. **Unde** i esta
 te homines mane surgentes et consueci bis solum in
 die comedere debent comedere hora decima vel mo
 dium ante et non expectare medium diēi propter
 nimium diēi calorem. **Similiter** debent cenare hora
 sexta vel modicum post. In hyeme vero debent pran
 dere hora vndecima vel duodecima propter longitu
 dine somni et deinde cenare hora septima vel modi
 cum post. **Et maxime seruanda est consuetudo** In
 egris vero etiam considerandum est tempus quia i
 febribus i poxismo vel statim ante poximum vel statim
 post nō est danda diēta quia si statim ante poximum
 vel in poxismo datur natura diuertitur a digestionē
 materie febris per hoc q̄ debet digestionē cibi esse i
 tēta. **Et non debet dari statim post poximum** quia
 virtus adhuc multum debilitata est ex poxismo im
 mediate precedenti. **Debet igitur dari diēta ante pa**
 roximum tanto tempore q̄ possit digeri ante adue
 tum paroxismi vel debet dari aliquo tempore post
 poximum. **Et istud est verum nisi timeatur magna**

3^u qu

2^m quāti

7^m quēti

6^m i^o loco

De caulis

3^a dicit

debilitas virtutis tunc est dandus est cibus quocum
q^{ue} tempore. Accidentibus enim virtute dissoluentibus cib^{us}
illico dandus ē ut vult Galien^{us} in omento illi^{us} apbo
rismi prime p^{er}icule cōtemplari at oportet. Quartus
ē quāti. i. quāti^{us} cibi sumēdi q^{ui} ut dictū ē pri^{us}
quāti^{us} cibi estate comedēdi p^{ro} qualibet vice deb^{et}
esse pauci q^{ui} calor naturalis tunc debilis ē p^{ro}pter
nimias resolutōes. In hyeme vero cib^{us} una vice su
mend^{us} debet esse mult^{us} q^{ui} virtus digestiua tunc for
tis est cū calor naturalis sit vnit^{us} p^{ro}pter frigida
circūstans ut dictū est pri^{us} ibi. Temporibus vena
Quintum est quotiens. i. quotiens in die sit cibus
dandus quia in estate debet sepi^{us} dari q^{ui} in hyeme
autumno vel vere licet modic^{us} p^{ro} qualibet vice
ut etiā pri^{us} dictum ē. Similiter virtute digestiua
existente debili sepe et modicum de cibo est dandum
virtute vero existente forti potest multū dari et pau
cis vicibus. Sextum est vbi. i. in quo loco q^{ui} cib^{us}
hō est sumend^{us} in loco frigido multū nec multū ca
lido sed magis in loco temperato.

Quis caulis soluit cui^{us} substantia stringit

Et tra^{que} q^{uā} datur venter laxare paratur

In hoc textu auctor dicit tria primum est q^{ui} i^{us}
caulis. i. aqua et maxime prime ebullitionis cauli^{us}
si bulliantur soluit ventres. Cui^{us} cā est quia in fo
lis et partibus exterioribus cauli^{us} est vire^{us} quēda
nitrosa absterfua debilit^{er} inherens et facile sepe^{ra}
bilis p^{er} modicam decoctionem sine ebullitionem
que spersa per aquam ipsam laxatiuam reuocit.

Et hinc etiā est, q̄ prima aqua decoctionis caulium
magis laxat q̄ secunda quia ista virtus nitrosa ab
steriua per primā decoctionē plurimū separat. **Se**
cundū qd̄ dicit ē q̄ substantia caulium ⁊ hoc p̄ deco
ctionē eorū stringit ventrē. Et cā ē q̄ dīs virtus qua
laxaret p̄ decoctionē ab ea ablata ē ⁊ manet substā
tia terrea sicca que ventrē stringit. Tercū quod di
cit ē q̄ utraq; simul sumpta scilicet aqua decoctōis
caulium ⁊ substantia eorū laxant vētrem. Et ratio ē
quia virtus absteriua ⁊ nitrosa ī aqua manet gra
tia cuius totū laxat. **Pro** maiori noticia sciendum
est primo q̄ caules generant humore melancolicū
⁊ somnia mala/mali sunt stomacho/parū nutriunt/
visum obtenebrant/ somnum inuocunt menstrua et
vrinam prouocant/ ut partim ab **Auicenna** secūdo
canonis ⁊ partim a **Rasis** tercio alimansoris colligit.
Secundo sciendum q̄ comestio caulium siue decoctio
nis siue seminis eius prohibet ⁊ retardat ebrietatez
ut videtur innuere **Aristoteles** tercia particula pro
bleumatum querens propter quid caulis soluit cra
pulam ⁊ idem volunt **Rasis** ⁊ **Auicenna** locis pre
allegatis. Cuius causa potest esse ista secundū ali
quos quia propter comestione caulis eleuantur fu
mi valde grossi ingrossantes fumositates vini que
ingrossate impediuntur penetrare ad cerebrum pro
pter earum grossitudinem. **Philosophus** vero pro
bleumate predicto aliam dat causam istaz scilicet qd̄
omne quod trahit humidū vinosum ad se ac a cor
pore expellit ⁊ corpus infrigidat curat crapulam
seco caulis est huiusmodi ergo curat crapulam.

2

3

Similibz

⁊ ebrietatē

Quod autem caulis sit huiusmodi probat quod per succum caulis qui est diureticus trahuntur humiditates vinosae indigestae a toto corpore et in vesicam deferuntur et per substantiam eius frigidam stipiticam et terram in stomacho relictam non potentem penetrare in frigidum totum corpus. Et per consequens curat crapulam hoc modo quoniam superfluitates subtiles que non poterant deorsum tendere propter caliditatem vini mouentur eas ad superiora ut ad cerebrum feruntur repressae deorsum et virtute succi trahuntur ad vesicam. Est enim diureticus et menstruorum prouocatus ut dictum est.

Malua

Dixerunt malua veteres quod molliat aluum

Malue radices rase dederunt feces

Malue mouerunt et fluxum sepe dederunt

Hic ponunt tres proprietates siue effectus malue quorum primus est quod malua mollicat ventres quia est unum de remolitiuis. Sunt enim quattuor remolitiua scilicet malua bis malua branca vrsina et mercurialis ex quibus cõiter fit clistere lenitiuum et mollicatium quod valet ad fecum induratarum eductionem. Et est duplex malua quedam enim est habens sanguineos flores et alia est habens albos flores. Et in ista est maior proprietas mollicandi quam in prima. Secundus effectus est quod radices malue abraas educunt feces et hoc est quando ex ipsis fiunt suppositoria sicut solent fieri de radice mercurialis. Tertius effectus est quod malua facit fluxum menstrui in mulieribus et hoc est propter nimiam eius humectationem

3 effectus

2

3

fluxu menstrui

et lubricationem qua bene matricis facillius a sanguine acuto finduntur. Et dicit platearius quod certo experimento menstrua prouocat.

Mentitur menta si sit depellere lenta

Uteris lubricos. Stomachi vmesque noctuos.

Hic ponit autor vnum documentum de menta dicens quod menta non debet denominari hoc nomine menta si non habeat vim statim auferendi vermes ventris et stomachi. Mentitur enim magne et fortis est aromaticitatis et magne amaritudinis et ideo quemadmodum absinthium vermes interficit sic et menta. Et debet dari decoctio eius sicut et absinthii et non sub stantia. Aduertendum tamen quia multum calida est et sicca sanguinem adurens non competit via cibi in regimine sanitatis. Bene tamen conuenit via medicine quia stomachum confortat et ipsius calefacit et sedat singultum et digerit et prohibet vomitum flatulentum et sanguineum et ad coitum incitat propter inflationem que est in ipsa et humiditate orculana et prohibet sputum sanguinis. Et confert ad morsum canis rabiosi et est propria ad illud. Et si frustra ipsius in lacte dimittuntur non caescunt ut colliguntur ex Auicenna secundo canonis capitulo de menta.

Cur moriatur homo cui salvia crescit in orto

Contra vim mortis non est medicamentum ortis.

Salvia confortat nervos / manuumque tremore

Tollit / et eius ope febris acuta fugit

*Menta
et lubricos*

*absinthium vmes
et fortis pro menta*

Singultu

Prohibet vomitum

Prohibet sputum sanguinis

Ad morsum canis

De his q
palisim

Salvia. castoreū. lauēdula. pīmula vers
Maſtur. athanaſia ſanāt paralitica mēbra
Salvia ſaluatrix nature conſiliatrix

In hoc textu autor principaliter tria facit prio
innuit magnam vtilitatē ſaluie querēs p modū du
bū **C**ur hō moriat in cuius orto creſcit ſalvia. Ad
hoc reſpōdetur in ſecundo verſu ſic q nulla ē medi
cina creſcens in ortis q p̄bibeat mortē q̄uis in or
tis bene creſcat medicina prohibens putrefactionē
corporis ⁊ humiditatē naturalē defendens ne cito
diſſoluatur. Et iſtud innuit Auicenna tertia primi
ca. ſingulari dicens Et ars quidē ſanitatē custodiē
di non eſt ars que a morte ſecuros nos faciat neq
corpus ab extrinſecis nocumentis muniat neq vnū
quodq corpus ad ultimā vite longitudinē poucat
que eſt ſecundūz hominē absolute ſed te duabus re
bus ſecuritatem prebet putrefactionis penitus pro
hibitione ⁊ deſenſione hūiditatis ne cito diſſoluat
Secūdo ponit tres effect⁹ ſaluie quoz primus ē q
ſalvia ōfortat neruos quia exſiccac humiditates q
bus impediuntur ⁊ relaxantur nerui. ſecundus eſt
q remouet tremorē manuum. Cuius cā eſt q ōfor
tat neruos vt dictū ē **T**ā ōe ōfortans neruos tremo
rem remouet cum tremor cauſet ex debilitate neruo
rum. **E**t propterea ſenes aliqui ⁊ vetule ſpecialiter
imponunt potui ſiue cibo eorum folia ſaluie. terci⁹
eſt q remouet febrem acutam id eſt impedit eam ne
contingat. Cuius cā p̄t eſſe q exſiccādo hūiores ipe
dit eoz putrefactōez ad quā poſſz ſeq febris acuta

3° effe^o 1.

2° tremor

3
q febr
ne q h̄git

Et p̄ maiori noticia sciendū ē q̄ salua ē calida et
 sicca ⁊ ideo nō multū op̄etit p̄ se via cibi. Et tñ ip̄a
 salua multū ofortat neruos/boies in sanitate mul
 tū vtunt salua dupliciter/ primo quidē cōponēdo
 ex ea vinū saluatū quo vino boies in latitudine sa
 nitatis vtunt sp̄aliter in principio mense ⁊ op̄etit
 binōi vinū paralyticis ⁊ epilepticis moderate sump
 tum ⁊ precedente purgatione antecedētis medicine.
 Secundo vtunt salua in salsis. Nā excitat appetitū
 ⁊ specialiter cū stomachus fuerit repletus malis hu
 morib⁹ crudis ⁊ indigestis. Et ē duplex salua scz
 domestica ⁊ habet lata folia ⁊ magna. Alia est que
 vulgariter nobilis dicitur ⁊ habet minora ⁊ struicti
 ora folia. Et apud medicos dicitur lulifagus. Ter
 tio enumerat autor sex res medicinales valentes in
 curatione paralisis. Et dicitur q̄ salua castoreum
 lauendula preinula veris. nasturcium ⁊ arbanasia
 curant ⁊ sanāt membra paralytica. i. paralisi tacta
 siue debilitata. De salua autē causa patet ex dictis
 quia vt dictum est salua confortat neruos qui in
 paralisi debilitati sunt. Et etiam quia salua calida
 est ⁊ sicca consumit materiam fleumaticā inbibitāz
 neruis ex qua fit paralisis. De castoreo patet quia
 castoreum est maxime confortatiū calefactiū ⁊
 exsiccatiūz neruoz. Dicit enī Auic. scundo canōis
 ca. de eo q̄ est subtilius ⁊ fortius oī quod calefacit
 ⁊ exsiccāt. Et postea dicit q̄ confert neruis ⁊ calefa
 cit ⁊ confert tremori ⁊ spasmo humido ⁊ stupori et
 paralisi. Et postea adhuc subdit q̄ non est aliquo
 magis iuuatiū ventositati in aure q̄

Vinū saluatū

Lulifagus
Remediū q̄ paralisi

Salua

Castoreo

ipm cum ex castoreo accipit quācum est lens una
 ⁊ dissoluitur in oleo nardino ⁊ distillatur in eam.
Plures alios effectus habet castoreum quos Auicē
na narrat loco preallegato. Et est castorei testicul⁹
cuiusdā animalis marini quod dicitur castor. Et ole
um de castoreo etiā multū valet in paralisi sicut ca
storeum post euacuationem materie quia tunc illā
materiā que residua est consumit ⁊ nervos cōfortat
De lauendula etiā patet quia sua aromaticitate cō
fortat nervos ⁊ sua calefactione cōsumit materiā
paralisi. De p̄mula veris etiā patet qz sua aroma
ticitate ⁊ calefactione cōfortat nervos. Et dicitur pre
mula veris quia est de primis aromaticis in vere
crescentibus. De nasturcio patet quia nasturciū est
calidum ⁊ siccū subtiliatium ⁊ incisuum ⁊ resoluti
uum quare aufert materiā paralisi. Et dicitur Auicē
secundo canonis ca. de eo qd cōfert omni mollifica
tioni nervoz quia calefacit ⁊ educit fleumata ⁊ mū
dificat nervos a fleumate. Et ideo cōsulantur medici
ut nasturciū in quadagesima edat propterea qz
cibi quadragenales sunt fleumatici. Et ē nasturciū
herba cōis crescēs in locis frigidissimis scz in locis
petrosis ⁊ aquosis ubi sunt multi fontes. De atha
nasia vero que alio nomine dicitur tanacetūz reutbo
nice tente vel reynvaen patet quia ista herba habz
virtutem purgandi fleumata ⁊ sua caliditate exsic
cat nervos. Et etiā habet virtutē purgādi vermes
⁊ materiā ex qua generatur. Et ideo gallici cōiter i
diebus paschalibus vtunt athanasia frixa cū ouis
ad purgādu fleumata ex piscibus in qdragesima

De laudula

De p̄mula veris

De nasturcio

De Athanasia.
et reynvaen

No

De vinctis

De quadagesima generat

generata ex quibus facile generantur vermes in vis-
positis. Et in fine textus autor subdit q salvia di-
citur quasi saluatrix nature.

Hobilis ē ruta quia lumina reddit acuta

Auxilio rute vir quippe videbis acute

Ruta viris coytū minuit/ mulierib9 augz

Ruta facit castū dat lumē et ingerit astum

Cocta facit ruta de pulcibus loca tuta

¶ Hic ponit autor quattuor effect9 rute prim9 est
q acuit visum. Et pprie succus ei9 vt dicit Auic.
secundo canonis ca. de ea 7 pri9 dictum ē ibi Allea
nux ruta. Secundo ē q ruta minuit desideriu coeū
di in viris sed in mulierib9 auger. Cui9 cā pōt eē ista
qz ruta sua caliditate 7 exsiccatione spma in viris
minorat quod subtile ē 7 aereū sed in mulierib9 sub-
tiliat 7 calefacit quia in eis spma ē aquosuz 7 frigi-
dū 7 ergo eas magis ad coitū incitat ppter subtili-
ationē 7 caliditatē spermatis ex ruta. Tercio effect9
eius ē q ruta facit astuciam. i. faciem apprehensio-
nem 7 inuentionem alicui9 medii in causa subtili qz
propter calefactionem 7 exsiccationē subtiliat spiri-
tus 7 sic ingeniū clarificat. Quarto effect9 ē q deco-
ctio rute effugat pulices 7 hoc si ex ea irroretur do-
m9 qz interficit eas secundū q coiter dicunt medici
Et secundū Auic. sexta quarti tractatu tercio ca. de
effugatione pulcū. Quando aspergit domus cū in-
fusione coloquintide saluūt pulices 7 fugiūt 7 simili-
ter ex decoctione rubi. Et postea subdit Auicenna.

h

Ruta

9° eff^o

Acuit visū

*2ª minuit coitū
7 viri coitū*

3ª facit astuciam

4ª pulices 7

Et dixerunt quidam qñ ponitur sanguis hyrci in fo-
uea in domo aggregant pulices apud eum deinde
moriuntur. **E**t similiter aggregantur super lignū li-
nitum ex adipe erici et effugiunt ex odore caulis et
foliorum cleandri. **E**t secundum aliquos nihil ma-
gis delectum est pulicem q̃ res fortis odoris et er-
go ruta valet menta mentastrum lupulus et super o-
nia feces vel urina equi. **I**tem domus irrorata ex
decoctione seminis rape occidit pulices. **E**t si fumi-
getur domus ex cornu taurino fugiēt pulices. Pro
ceptione tamen earum nihil melius est q̃ impositio
pauci bombacis in lecto quia in illo aggregantur.

De cepis

De cepis medici non consentire videntur
Colericis non esse bonas dicit galienus
Fleumaticis vero multū docz esse salubres
Presertim stomacho pulchrūq; creare colore
Contritis cepis loca denudata capillis

Quinq; de cepis

Cepe fricās poteris capitis reparare decorē
Hic loquitur autor de cepis. **E**t dicit quinq; pri-
mum est q̃ medici dissentiunt de natura ceparum
qz aliquibz videt q̃ cepe bone sunt fleumaticis. Ali-
qui vero q̃ eis non valent sicut forsan **R**asis vult
quia dicit eas tercio alimansoris generare humo-
res superfluos in stomacho fleumaticos. **S**ecundū
est q̃ Galienus dicit cepas multum obesse colericis
Eius causa est quia ut dicit **A**uic. secundo canōis
ca. de cepe/cepe est calidū in tercio et ergo nocet cali-
dis ut sunt colerici. **T**ercium est q̃ cepe multū valet

27

obest dicit

37

fleumaticis

fleumaticis qz sunt calide incisive subtili acive abster
 sine et aperitive qre fleumaticos hñores et viscosos
 i fleumaticis multiplicatos digerunt in dñe subtili
 ant et absterguunt. **Quartū ē qz cepe valēt stōacho qz**
mūdicat ipm a fleumatibz et ipz calefaciūt et ergo
dicat Auic. loco p allegato qz illud qd ex cepe comedi
tur ppter suā caliditatē dfortat stomachū debilem
Et ppter istud etiā decorāt colorē faciei qz nō est
possibile colorē faciei eē viuidū stomacho exñte mē
tum fleumatico aut repleto malis humoribz crudis
et fleumaticis. Quintum ē qz loca depilata. i. loca pi
lis priuata pilos siue crines recuperāt si dterant ce
pe cocte et ex eis fricent loca depilata. Et istud vez
est qñ depilatio accidit propter opilationē poroz
et corruptionē materie sub cute qz cepe aperiunt po
ros et resoluunt materiā malā que sub cute ē et bonā
ad locū attrahunt. Et ergo fricatio cuz cepis valet
in alopecia multū vt vult Auic. secundo canonis ca.
allegato et septima quarti ca. de cura alopie. Et
propter istud infert textus qz capitis decor poterit
reparari per istam fricationem cuz cepis qz capitis
decor pili sunt. Pro maiori noticia effectuiuz cepa
rum sciendum est qz cepe excitant coytum / appetituz
prouocant / faciē rubificant / cuz melle verrucas era
dicant / sicim faciunt / intellectū nocēt quia humorē
malum grossū generant / salsū multiplicant et sue
cūs earū confert aque descendenti in oculū et abster
git visum sicut colligitur ex Auic. secundo canonis
capitulo allegato. Sciendum vltterius qz cepe trite
cum melle et aceto conferunt morsui canis rabiosi

9^m

Crines crescunt

Cepe cum melle
verrucae tollunt

De morsu canis
rabiosi

h 2

ergo quidam superaddunt textui precedenti istos
duos versus Appositas perhibent morsus curare
canthos. Et trite cum melle prius fuerint acetos.
Et de isto etiā prius dictum est tibi Allea mixta ruta.

De sinape

Est modicū granū siccū calidūq; sinapis
Dat lacrimas purgatq; caput tollitq; venū

¶ Hic autor duo facit primo ponit complexionē
ipsius grani sinapis dicens q; granum sinapis est
modicum granum calidum et siccum quod verum est
quia est calidum et siccum vsq; ad quartum gradū
secundum Auicennam secundo canonis capitulo de
sinapi. Secundo ponit tres proprietates siue effe-
tus grani sinapis / primus effectus est q; comouet
lacrimas. Cuius causa ē quia sua caliditate nimia
subtiliat et dissoluit humiditates cerebri ex quibus
tunc propter eaz fluxūz proueniunt lacrimę. Secū-
dus effectus seminis sinapis ē q; expurgat caput i.
cerebrū mundificādo et abstergēdo humiditates fieu-
maticas a capite. Expurgat etiā caput narib; iposi-
tum puocādo sternutationē sua mordicatōe et ideo
iponit narib; appoplecticorū. Per sternutationē at ex-
pellūt nocumēta cerebri. Et similiter semē sinapis sua
caliditate subtiliat fleumata et dissoluit illa q; op-
lāt meatū cerebri ex quorū opilatōe sequit̃ appople-
xia. Et sic relinquit q; semen sinapis est valde infa-
uum fleumatis et cōsumptiuium et mundificatiuium.
Tertius effectus est q; expulsiue venenarū. Et istud con-
cordat cum dicto Autempe loco preallegato scilicet
q; fugiunt ex fumo eius vermes venenosi.

fructu sinapis

purgat caput

Sternutatio

Appoplexiā

Crapula discutit capitis dolor atq; grauedo
purpuream dicunt violā curare caducos

Vic ponuntur tres proprietates siue effectus vi-
 ole primus effectus est q; viola habet proprietatē
 sedandi ebrietatem. Cuius causa potest esse quia vi-
 ola odorem habet temperatum atq; suauem ⁊ talis
 maxime est cōfortatiuus cerebri. Forte enim cerebrū
 nō patitur cito ebrietatem sed debile. Et etiā viola
 ē frigida quare cerebrū in frigidat ⁊ sic ineptificat
 ipm ad recipiendum fūmum calidum. Secundus ef-
 fectus eius ē q; viola ē sedatiua doloris capitis atq;
 grauedinis. Et istud verum est de dolore capitis ex
 calida cā vt vult Auic. secundo canōis ca. de viola
 ⁊ similiter Rasis tercio alināforis ⁊ mesue. Et rō ē
 quia viola ē frigida ⁊ sic repugnat cause calide. Ter-
 tius ē q; viola dicitur curare caducos. i. epilepticos
 Et dicitur notanter in textu dicunt q; cōes autores
 nō attribuunt istuz effectū violae. Et ergo si iste effe-
 ctus cōueniat violae. Causa eius pōt esse quia prop-
 ter aromaticitatem violae cerebrum cōfortatur quo
 existente forti a modicis nocuentis non leditur et
 per consequens etiam non incurrit epileptiam que
 dicitur parua appoplexia ex opilatione neruorum
 sensiuorum contingens.

De vrtica

Egris dat sōnū / vōitū quoq; tollit ad vsū
Compescit tussim veterē / colicisq; medet
Pellit pulmonis frīgē / vētrisq; tumorem

Viola

q; dicitur

q; dicitur curare

q; dicitur

Vrtica

Omnibz morbis subueniet articuloꝝ

Uic ponunt septe effectz vrtice quoz primus est qd vrtica dat egris somnu qd e subculatiua et incisua et abstersiua fleumatis et grossoz humoz natura grauatiu et somnu ipediētum. **S**ecundz effectz ei9 e qd tollit vomitu et vsum vomit9. **E**t ro e qd vomitus et nausea multu accidunt ex humore viscoso cui9 vrtica e incisua. **T**erciz e qd vrtica sedat tussim anti qua et maxie mel in quo tpata fuerit semina vrtice qd vrtica de pectore fleuma expellit viscosum sedm **R**asim tercio alinaforis. **E**t sicut ei9 semē cū maxime sint incisua abstersiua et subtilatiua. **E**t dicit **A**uic. scdo canōis ca. pe vrtica qd cū bibit cū aqua ordei mundificat pect9 et qñ decoquunt folia ei9 in aqua ordei educit hūiores grossos qui sunt i pectore sed ei9 semen e fortis. **Q**uart9 e qd cōuenit colicis .i. colica patientib9 qd vrtica e incisua subtilatiua resolutiua et abstersiua hūiditatis fleuante aut vētositatis grosse ex quib9 puenit colica plurimū. **E**t e colica egritudo dolorosa i intestino dicto colon si cut yliaca egritudo dolorosa i intestino dicto ylion. **Q**uint9 e qd vrtica pellit frig9 pulmōis et hoc e ppter sui caliditatē. **S**ext9 e qd vrtica e sedatiua tūoris vētris qd resolutiua ē vētositatis ex qd vt plurimū fit tumor vētris. **S**eptim9 e qd vrtica subuenit dolorib9 articuloꝝ .i. tūcuraz sicut artetice sciaticę et podagre. **E**t hoc verū ē qñ proueniunt a materia frigida fleumatica grossa. **C**uius causa est qd vrtica e calefactiua incisua subtilatiua materie fleumaticę grosse.

Septē effrō

Dat egris sopmū
tollit vomiti

Sedat tussē atq;

quēit colic9

Colica egritudo

Opellit frig9
pulmōis

q̄ hūorē dolorē
articuloꝝ

Et preter istos effectus secundum Auicennam secundo
 canonis ca. de vrtica excitat coitum proprie semen
 eius cum vino / et aperit orificium matricis / et soluē
 to educt fleuma et humorem crudum sua absterſio
 ne et non cum virtute solutiva que sit in ipsa. De ta
 men aliquis in gutture ex vrtica aut eius semine le
 datur bonum est qd post eius sumpcionem bibatur
 aliquid de oleo rosaceo. Et est vrtica calida in pri
 cipio tertiū grāvis et sicca in secundo secundūz Aui
cennam loco preallegato.

Ysopus ē herba purgās a pectore fleuma
 Ad pulmōis opus cū melle coquat ysop⁹
 Mulibus eximū fertur reparare colorem

Hic ponunt effectus ysopi quoz prim⁹ ē qd yso
 pus purgat fleuma a pectore. Cui⁹ cā ē qd ysopus
 ē herba calida et sicca in tercio multū absterſiva dis
 solutiva et cōsumptiva hūiditatis flāticę qd habz res
 pectū singularē super ptea pectoris et propterea yso
 p⁹ propriūssime dicit purgare fleuma a pectore. Se
 cundus effectus ē qd etiā valet ad purgādū pulmo
 nē a fleumate eadem de cā. Et proprie si coquat cū
 melle quia mel etiā est absterſiu⁹ et absterſione mel
 lis augmentatur absterſio ysopi. Et istud itēz vult
Auicēna secundo canonis capitulo de ysopo dice⁹
 qd ysopus confert pectus et pulmōi patientibus a
 diſſiniā et cūſſi an aqua micis decoctio cum fribus
 et melle similiter. Tertius effectus ē qd facit bonū co
 lorem faciei. Et istud etiam vult Auicēna loco pre
 allegato dicens qd eius potus efficit colorem bonum

Ysopo

effe

1

2

Purgat a pectore
 a pulmōis fleg

3
 bonū colorem

h r

Et preter istos effectus solvendo educit flegma rber
mes ut vult Auicenna ibide. Et secundum platearium
vinum decoctionis eius matricem mundificat a su
perfluis humoribus et abstergit.

Cerisfolio

Cerisfolio

Appositum cancris tritum cum melle medetur
Cum vino potum poterit sedare dolorem
Sepe solet vomitum ventris tenere solutum

Hic ponuntur tres effectus cerisfolii. primus est
quod cerisfolium tritum cum melle et superpositum can
cro curat ipsum. Et istud idem dicit platearius ca
de cerisfolio. Et est cancer apostema melancolicum
corrodens partes corporis tam carnosas quam neruo
sas. Et dicitur cancer quia procedere videtur ut can
cri. Secundus effectus est quod cerisfolium bibitum cu
vino abscondit dolorem ventris. Cuius causa est
quia ventris inflationem de grossa ventositate ex
qua provenit dolor mitigat cum stomachi ventosi
tatem et omnium viscerum solvit et opilationem ape
rit. Et ad hoc etiam coadunat vinum. Tercius effe
ctus est quod cerisfolium sedat vomitum et fluxum ventris
Cuius causa est quia cum cerisfolium calidum est in
tercio gradu et sicur in secundo materia illa digerit
et exsiccat ex qua provenit vomitus. Et istud maxime
verum est quando vomitus aut solutio ventris provenit
a materia frigida flegmatica. Et post istos effectus
provocat purgationem et menstrua et solvit dolores latera re
num et vesice et precipue datum cum mellificato.

3° effe

1. de m. n. o. g.

2

3° q. vomitu

et fluxu ventris

Enula campana reddit precordia sana
Cum succo rute si succus sumitur huius
Affirmant ruptis nil esse salubrius istis

Hic ponunt duo effectus enule campanae quorum pri-
 mus est quod enula campana confortat precordia. id est orificium
 stomachi quod proprie precordium dicitur siue membra
 spiritalia. id est membra abelies que vicina sunt cordi. Et
 spalter radix eius. **Q**uod autem confortet orificium stomachi
 patet quia cum radix enule sit odorifera confortat membra
 nervosa orificium autem stomachi membrum nervosum est. **Q**uod
 autem confortet membra spiritalia patet quia vinum factum
 ex enula quod vocatur vinum enulatum mundificat pec-
 tus et pulmonem ut vult Avicenna secundo canonis ca. de
 enula. Et enula etiam secundum ipsam ibidem deglutita cum mel-
 le adiuvat ad expiendum et ex eis que lenificant et
 confortant cor. Secundus effectus est quod succus enule cum
 succo rute maxime valet ruptis. id est patientibus ruptu-
 ra siue descensum intestinorum ad bursam testiculorum et
 hoc maxime quando ruptura est propter ventositatem quia
 illa dissolunt succus rute et enule. Et propter istos effec-
 tus enula bona est stomacho malis humoribus repleto
 et aperit opilationes epatis et splenis ut vult Rasis
 tertio alnasoris. Et confert omnibus lesionibus et polo-
 ribus frigidis et commotionibus ventositatum et infla-
 tionibus secundum Avicennam loco preallegato.

De pulgilio

Cum vino coleram nigra potata repellit
Sic dicunt veterem sumptu curare pota gra

De enula

2/d inpte

No

De pulgilio

11. effe

ii. poderynna

no

Hic ponunt duo effectus pulegii quorum primus est quod pulegium et principaliter aqua eius sumpta cum vino purgat coleram nigram. Secundus est quod pulegium habet proprietatem curandi podagram veterem ex quo habet proprietatem liquefaciendi et dissolvendi fleuma ex quo podagra sepius generari solet. Et circa istud notandum quod ut dicit placentarius pulegium est calidum et siccum in tercio gradu/subtile habet substantiam virtutem habet confortativam ex aromaticitate/aperitivam ex substantia et qualitatibus/attractivam ex ignea substantia vel natura/consumptivam ex calore et siccitate. Et solum vinum decoctionis eius valet contra dolorem stomachi et intestinorum ex frigidoitate vel ventositate.

De nasturcio

De nasturcio

Illius succo crines retinere fluentes

Alitus asseritur dentibus curare dolorem

Et squamas succo sanat cum melle punctus

3. effe

De nasturcio

2 p dentib

3

Hic ponunt tres effectus nasturcii quorum primus est quod nasturcium habet proprietatem retinendi crines fluentes et hoc si caput ungatur cum succo eius vel si aqua vel succus eius bibatur et hunc effectum ratum Auleenna secundo canonicus de nasturcio dicit. Retinet capillos cadentes bibitum et linitum. Secundus eius effectus est quod curat dolorem dentium et hoc maxime ex causa frigida quia nasturcium est in calidum resolutivum et calefacitivum ut patet prima ibi. Cur moriatur homo. Tercius effectus eius est quod succus eius habet proprietatem curandi squamas

pellī adherentes quā sumitur cum melle ⁊ ex eo linie
locus. Et causa est quia tales squame generantur ex
fleumate salso. Nasturcium autem ut predictum est
omne fleuma purgat ⁊ ergo per intus sumptum ꝑ
hibet causam squamarum ⁊ ab exterius linctum sua
abstersione eas abstergit ⁊ maxime cum melle quia
hoc etiam abstersiuum est ⁊ sic iuuat abstersionem
nasturcii. Et preter istos effectus nasturcium exsic
cat puiretorem vacuitatis ventris / mundificat pul
monem ⁊ confert asmatis ⁊ in medicinis asmatis po
nuntur propter illud quod est in ipso de incisione et
subulatione / calefacit stomachum ⁊ epas ⁊ confert
grossici splenis ⁊ proprie quando ex eo fit empla
strum cum melle ⁊ facit euomerre coleram ⁊ educit
eam solutione / augmentum efficit in coitu ⁊ soluen
do educit vermes ⁊ prouocat mēstrua ut vult Hai
cenna secundo canonis loco preallegato.

De celidonia

Cecatis pullis hac lumina mater yruno
Plinius ut scribit quis sint eruta reddit

Hic ponitur vnum notabile de celidonia. Et est
quod quando pulli yrunonis excecati fuerint tūc ma
ter affert celidoniam ⁊ cum ea fricat oculos pulli ex
cecati ⁊ sic visus restituitur. Et per hoc dat innuere
autor quod celidonia maxime confortat visum. Et is
tudo etiam manifeste patet quia in medicinis valen
tibus contra debilitatem visus communiter ponit
Et est celidonia herba nota glaucum habens succū.

Squamas

Modus asmatum

Empla

D. celidonia

Modus celidonia

Confortat visu

Prundo

No
Caput et
Vuula

Causa at quare ipsi prundini data est vires cognos-
cendi celidonia plus q̄ aliis auibus potest eē ista
quia pulli prundinis sepius cecitatem patiunt̄ q̄
pulli aliarum auium quia feces prundinum habent
vim excecatiuam oculorum ⁊ sepius patiuntur a fe-
cibus matrum. Et est sciendū q̄ secundū plateariū
celidonia est calida ⁊ sicca in tercio gradu. Et ex q̄
licitatibus suis ⁊ substantia habet virtutē dissoluen-
di cōsumendi ⁊ attrahendi. Et radices eius trite et
in vino decocte valent ad purgāduz caput ⁊ vuulā
ab humore ffo ⁊ hūido si patiens sumuz per os reci-
piat ⁊ postea vinum gargarizet.

De salice

D' salice

**Auribus infusus vermes succus necat ei⁹
Cortex verrucas in aceto cocta resoluit
Pomorum succ⁹ flos partus destruit eius**

3 effe / *5 Verruc*
auris

Hic autor tria dicit de salice / primū ē q̄ succ⁹ sa-
licis auri infusus interficit vermes auris. Et istud
potest prouenire propter stipticitatē ⁊ exsiccationē
eius. Et ē hic sciendum q̄ scdm̄ **Auic.** scdo canonis
ca. de salice. Non est aliquid magis vltimū q̄ succ⁹
folioz eius in cura saniei que currit ex aure. Scdm̄
est q̄ cortex salicis. i. extrema pars eius in aceto de-
cocta resoluit verrucas. **Auicēna** vero loco prealle-
gato dicit q̄ ei⁹ cinis eradica⁹ verrucas limes cu ace-
to ⁊ istud ē propter vebementē exsiccationē cinis
ei⁹. Pro delezione tamen verrucaz non est aliquid
magis abscondens verrucas q̄ fricatio portulace

2 d' verruc

super verrucas. Et facit hoc portulaca sui propria
te et non qualitate secundum Aui. secundo canonicis ca. de por-
tulaca. Tertium est quod flos salicis et succus pomorum. id est fruc-
tuum eius nocet partui quod propter stipiditatem et exsic-
cationem eorum reddunt partum difficilem.

Confortare crocus dicatur letificando

Membraque defecta confortat epar reparando

Hic ponunt aliqua iuuamenta croci quorum primum
est quod crocus confortat corpus humanum letificando.
Et circa istud est sciendum quod crocus tanta proprietate
habet letificandi quod datus in maiori quantitate quam de-
beat interficit letificando siue ridendo. Unde dicit
Aui. secundo canonicis ca. de croco quod tres aurei de ip-
so interficiunt letificando. Et est aureus pondus dragme
vni et semis. Secundum est quod crocus confortat membra defe-
cta et principaliter cor. Confortat etiam stomachum pro-
pter suam stipiditatem et caliditatem. Et propter eandem causam
etiam reparat epar et maxime propter stipiditatem quam non
permittit dissolui epar. Diminuit tamen usus eius inducit
nauseam et deicit appetitum. Et istud innuit Aui. loco pre-
allegato dicens. Ipse facit nauseam et deicit appetitum
propterea quod oppositus est aceto sitati que est in stoma-
cho ex qua est appetitus. Et preter istos effectus est faci-
ens somnum et obtenebras sensus et cum bibit in vino
inebriat abstergit visum et prohibet fluxum ad ipsum.
facit anbelicum facilem et confortat instrumenta an-
belicis/excitatur coitum et prouocat urinam ut dicit
Aui. in loco preallegato.

De porro

3 difficultate pt

Draco

1.

Dragma

2 confortat cor
et stomachum

No

anbelicum facit

Urina prouocat

Spono

Reddit secundas p mansum sepe puellas
isto stillantem poteris retinere cruorem

2 effo. 1
fuit puellas
fecundas

2
et puerum
sanguis d'naig

Opiper

multa effo 1

2

3

Hic ponuntur duo iuuamēta porri primū est q̄ porrum per māsum .i. per comestionē eius reddit puellas sepe fecūdas. Cuius ratio potest esse quia scdūm Auicennā secundo canonis ca. de porro ofere coartationi matricis ⁊ duriciē que est in ip̄a q̄ pos sunt esse impedimenta conceptionis. Secundū ē q̄ porrum abscindit fluxum sanguinis nariū. Item vult Auicenna loco preallegato. Et plures alii effectus eius dicti sunt prius ibi. Allea nux rura.

Qd piper ē nigrū nō ē dissoluere pigrum
fleumata purgabit digestiuaq̄ iuuabit
Lencopiper stomacho pdest tussiq̄ dolori
Etile preueniet motum febrisq̄ rigorem

Hic ponunt multa iuuamenta piperis ⁊ primotria piperis nigri quorum primum est q̄ piper nigrum non est pigrum in dissoluedo .i. resoluendo propter fortem eius caliditatē ⁊ siccitatē est enī calidū ⁊ siccū in q̄rto. Sedz ē q̄ purgat fleumata quia attrahit ex interiori corpore fleuma ⁊ ip̄m cōsumit similiter fleuma in pectore ⁊ stomacho inuiscatū remouet ip̄m calefaciēdo subtiliādo ⁊ dissoluēdo. Tercium ē q̄ est iuuatiuum digestiue. Et istud patet per Auicennā secundo canonis ca. de pipere dicentē q̄ piper est digestiuum faciens appetitū. Et istud maxie intelligendū de pipere lōgo quod ē magis oueniēs digestioni crudorum humorū q̄ albū vel nigrum

et dicit Galienus quod
spermo. Sedo ponit quod
i. piperis albi quod pri
cat stomachū. Et istud p
gato dicit q̄ e ofortas
piper. Et dicit vult Auic
dicit. Et alibi magis
monio cōfortat. Sedm
xime ex materia frigida
dissoluit ⁊ incipit. Et ist
to dicit q̄ q̄ admittat
mies tussis ⁊ doloribz pector
tum ouenit dolori. Et p̄t ut
toris sicut ex Auic. allegati
Tali enī conuenit omne pu
tate carminatiuum est ven
ficat. Auic. vero loco pre
similiter longum conueni
quo si bibatur cum melle
barum est q̄ utiliter po
ne uest accessionem sue p
fimo frigide quia in tali p
tan calefacit ⁊ digerit. Quin
vult in rigore febrium. Cuius
sua caliditate confortat neru
loquos consumit. Et Auic
quod ex ip̄o circūgūctio
iuuamta quinq̄ etiam possū
nibus piperum ut ex Auic
pat. Et preter istos effectus

ut testat Galenus quarto de regimine sanitatis ca.
 septimo. Secundo ponit quinque iuuamenta lencopiperis
 .i. piperis albi quorum primum est quod piper album confortat
 stomachum. Et istud patet per Galenum loco pallegato
 dicente quod est confortans stomachum super alia duo
 piperia. Et idem vult Auicenna secundo canonis ca. de pipere
 dicēs. Et album magis conueniens est stomacho et vebe-
 menti confortat. Secundum est quod piper confortat tussim ma-
 xime ex materia frigida fleumatica quia illam calefacit
 dissoluit et incidit. Et istud vult Auicenna loco pallegato
 dicēs quod quando administrat piper in electuario est conue-
 niens tussi et doloribus pectoris. Tercium est quod piper al-
 bum conuenit dolori. Et potest istud intelligi de dolore pec-
 toris sicut ex Auicenna allegatum est. Vel de dolore venteris
 Tali enim conuenit omne piper quia omne piper sui calidi-
 tate carminatiuum est ventositatum et sic educit ventosi-
 tates. Auicenna vero loco preallegato dicit piper album
 et similiter longum conuenire in dolore ventris pun-
 gtiuo si bibatur cum melle et foliis lauri recentibus
 Quartum est quod utiliter potest preuenire motum fe-
 bris id est accessionem siue paroxysmum febris et hoc
 febris frigide quia in tali piper aliquomodo mate-
 riam calefacit et digerit. Quintum est quod piper album
 valet in rigore febrium. Cuius causa est quia piper
 sua caliditate confortat nervos et materiam sparsam
 super eos consumit. Et Auicenna dicit quod fricatio sic
 inunctio ex ipso cum unguento et confert rigori. Et ista
 iuuamenta quinque etiam possunt conuenire aliis ge-
 neribus piperum ut ex Auicenna loco preallegato
 patet. Et preter istos effectus piper calefacit

Plurimum piper

2

3

9 piper febre

7

Hylep piper

post esm

signum auditus

2

neruos ⁊ lacertos adeo q̄ in hoc nō est aliud ei par
mundificat pulmonem prouocat urinā paucim de
ip̄o / sed multū de ip̄o soluit ventres vt colligitur ex
Auicenna loco preallegato. Et circa istud sciendum
est q̄ triplex est piper sc̄z piper album quod dicit̄
lencopiper / piper longum quod dicitur macropiper
⁊ piper nigrum quod dicit̄ melanopiper. Piper al
bum dicit̄ quod est viride multū humidum. Et q̄n
illud est desiccatum aliquantulū ita q̄ apparet que
dam discōtinuatio inter eius partes nō tñ sit perfec
te maturatum dicitur piper longum. Sed q̄n est per
fecte maturatū tunc dicitur piper nigrum.

Et mor p̄ escam dormire nimisq̄ moueri
ista grauare solent auditus ebrietasq̄

Ubi tangunt̄ tria grauedinem auditus inducen
tia / primū est immediatus somnus post cibū sum
ptum ⁊ hoc vsq̄ ad repletionem. Cuius causa potest
esse ista quia somnus immediate post cibū sumptū
facit indigestionem ciborum / cibi autem indigesti
grossos ac indigestos fumos procreāt qui sua gros
sicie meatus auditus opilant ⁊ etiaꝫ spiritus audi
tinos ingrossant ⁊ perturbant. Secunduꝫ ē nimius
motus post cibū sumptum quia talis etiaꝫ impedit
digestionem ⁊ clausiōem debitā orificiū stomachi
Aliqui tñ textus loco nimis habent min⁹ ⁊ tunc sen
sus ē q̄ null⁹ motus post cibum sumptum etiā gra
uat auditum. Cuius ratio est quia tunc orificiū sto
machi non ita facile clauditur sicut per paucam de
ambulationē qua cibi descēdūt ad fundū stomachi

per somno nō ex
ont ad caput grauata
q̄ ex ebrietate procreant
ascēdunt ad caput ⁊ ad
nubiles ⁊ aurium gra
in duos necumētum aut
lib⁹ propter eādem cā
na vtro quarta tereū
na autē etiā per tria
ce eis quide que nocem
salutem ⁊ repletiō ⁊ p
nem. Et est sciendum q̄ a
vnum vtrum continentes
grauedinem auditus. Et
tis affert repletiō clamo
grauedinem auditus ma
Junc q̄ta terti ca. de cu
istū vident solē ⁊ balneū
clamorem ⁊ repletionem.
Motus. lōga fames. t
Ebrietas. frigus. tinitus
Dic tūq̄t̄ (sc̄p̄e iduēctā a
hō videt̄ audire exteri⁹) quos
tum alios mot⁹. Cā ē de me
ns mouent̄ ad interiora sc̄z n
nou facile generat̄ vtiōficag
nam auri⁹ tinitū causas. De
nou corporali etiā mouem
omniū etiā generat̄ ventro

Jam stomacho nō existente clauso fumi multi ascen-
 dunt ad caput grauātes auditū. Tercius ē ebrietas
 qz ex ebrietate procreant fumi mlti ⁊ vapores qui
 ascēdunt ad caput ⁊ ad organum audit⁹ spm ei⁹ p-
 turbātes ⁊ auditum grauātes. Et nō soluz ebrietas
 inducit nocumētum auditui sed etiā vīfui ⁊ oībz sen-
 sib⁹ propter eādem cām vt etiā pri⁹ dcm est. Auicē-
 na vero quareta terciū ca. scdo de cōseruatione sanita-
 tis auris etiā dat tria nocētia aurib⁹. Et dicit. Et
 ex eis quidē que nocent auri ⁊ reliquis sensib⁹ sunt
 fastidium ⁊ repletio ⁊ proprie somn⁹ sup repletio-
 nem. Et est sciendum qd aliqui textus adhuc habent
 vnum versum continentem adhuc alia inducentia
 grauedinem auditus. Et est iste. Balnea sol vomit-
us affert repletio clamor. quia ista inducunt etiā
 grauedinem auditus maxime tñ tinitum quia dicit
 Auic. q̄rta terciū ca. de cura tinitus. Oportet vt oēs
istī vitent solē ⁊ balneum laboriosum ⁊ vomitus ⁊
clamorem ⁊ repletionem.

Metus. lōga fames. vomit⁹. p̄cussio. cas⁹
Ebrietas. frigus. tinitum causat in aure

Vbi tñgūt septē iducētia tinitū i aure. i. sonū quē
 hō videt audire exteri⁹ quoz primū ē met⁹ ⁊ secun-
 dum alios mot⁹. Cā ē de metu qz i metu spūs ⁊ hūo-
 res mouent⁹ ad iteriora scz vers⁹ cor subito ex quo
 motu facile generat vētositās q̄ penetrādo ad orga-
 num audit⁹ tinitū causat. De motu etiā patet qz ex
 motu corporali etiā omouent⁹ hūiores ⁊ spūs ex q̄
 omotione etiā generat vētositās facile q̄ veniens

V. tinitu

A. tē

ad aures timnitus causat qz timnitus causat ppter al-
quā omotionē vaporis aut vētositatis circa orga-
nū auditus omouentū aerē cōnaturalē i organo au-
ditus existentē. Scdm ē lōga fames. Et rōem subiun-
git Auic. q̄rta terciū ca. nono dicēs. Et illud ē ppter
agitationē cadentē i hūioribz sp̄s i corpore quiescē-
tibz i ip̄o. Et cū nō iuenit natura cibū aliquē ouer-
tit ad eos ⁊ resoluit ip̄os ⁊ mouet eos. Terciū ē vo-
mitus qz in vomitu qui ē motus laboriosus mouēt ma-
xime humores ad caput. In signū cuius oculos ⁊ fa-
ciē videm⁹ fieri rubeos ⁊ visus fieri nocumētus. Et
sic etiā facile mouent⁹ i vomitu vapores ⁊ vētosita-
tes ad organum auditus. Quartū ē pcussio sp̄s i
capite ⁊ maxie in aure. Cuius cā ē qz ex tali etiā ac-
cidit vehemēs omotio aeris cōnaturalis in organo
auditus exñtis qz natura aliquo mēbro leso imme-
diate nutrit ad ip̄m sp̄ritū ⁊ sanguinē qui sunt in
strumenta nature ex quibz tunc accidit in aure omo-
tio. Quintum ē casus ⁊ maxie supra caput ppter eā-
dem cām que dicta ē de percussione. Et etiā ex casu
quocunqz vehemens fit omotio humorū in corpore
Sextus ē ebrietas. Cuius cā ē qz in ebrietate caput re-
plet⁹ fumis ⁊ vaporibz ex quibus ad organū auditus
ueniētibz facile omouet⁹ aer cōnaturalis in organo
auditus existens. Septimum ē frigus ex forti eni fri-
gore debilitatur organum quare ex leui causa faci-
le patitur vel contingit timnitus ex forti frigore qz
forte frigus causat ventositates. Et non solum ex
istis causis cōtingit timnitus aurium ymmo ex plu-
ribus aliis sicut ex ventositate in capite generata

pro morā aut ex forti
tū in ip̄o ex feruore p-
m vētositas accēdit
fuit in febribz / aut
corpore ⁊ proprie in cap-
rebluta in paucam ven-
quarum proprietates est
tōtates in paribus
na loco preallegato
Balnea via per
Porti in capite / leui
Sol color ignis / labo-
illa nocent oculis sed
Die ponit. rei. res no-
mum sue humidi sunt sic
primo quia calefacit eos
tū eoz cōplexionem tū in
natura aque. Secundo quia
tūcates faciles oculos qui
sunt leui habet refoellari
humiditates reperiunt⁹ cecis si-
in vāc⁹ fluxibz ⁊ balneis qu-
reperiunt⁹ leprosi in bollādia
ppter indolētū regimē. Scdm
tūcates simplici tale omī debilita-
tūcates replet fumis ⁊ vaporibz
de fumis. Tercia res ē venus
qz is sicut medicina fertur de

in ipso mora / aut ex sonitu saniei que generat for-
tasse in ipso ex feruore puris in partibus eius / aut ex mor-
tu vetositatis accedens multotiens in meatibus eius
sicut fit in febribus / aut ex repletionem superflua in
corpore et proprie in capite / aut ex materia viscosa
resoluta in paucam ventositatem / aut ex medicinis
quarum proprietas est ut retineant humores et ven-
tositates in partibus cerebri ut colligitur ab Auicenna
loco preallegato.

Balnea / via / venarum / veterum / pip / allea / fumus
porri / cum cepis / lens / fletus / faba / sinapis
Sol / coitus / ignis / labor / ictus / acutina pluis
ista nocent oculis sed vigilare magis

Die ponuntur. xxi. res nocue oculis / prima est bal-
neum siue humidum siue siccum quod stupba dicitur
primo quia calefacit eos calefactione multa et sic le-
dit eorum complexionem cum naturaliter sint frigidi de
natura aque. Secundo quia exsiccatur et resoluit humi-
diores subtiles oculorum quibus spiritus visui qui
sunt ignei habent refocillari et temperari. Et propter
istud plures reperiuntur ceci supra renem in quibus con-
ter utitur stupbis et balneis / quemadmodum etiam plures
reperiuntur leprosi in bollandia quam aliqua alia regione
propter indebitum regimen. Secunda res est vinum et hoc imo-
derate sumptum tale enim debilitat oculos et visum quia
caput replet fumis et vaporibus et ergo etiam eberat
omnes sensus. Tercia res est Venus. id est nimius usus coitus
qui ab omnibus medicis fertur debilitare multum visum
etiam aliquando in oculis.

Nocua oculis

faba
con

xxi. nocua

Cen

lyff

3

Et Aristoteles quarta problematum particula pro-
bleumate tercio assignat cam ista scz qz p coitu au-
fert quod oportunum e oculis. Oportet eni hūidū
aqueū subtile eis iēse in quo visibiles sps fulciāt
Nā ocul9 naturaliter ē talis scz humid9. Nū de sen-
su 7 sensato 7 quito de generatōe aīaliuz dicit ocu-
lum esse de natura aq. Sz euulsis humidis 7 euacu-
atis ouenit supiora desiccari ppter qd oculi a sui
recedunt natura q humiditate uigebat. Et merito
oculi uigēt humiditate qz p spirit9 igneos qui sunt
in multo motu euanescerēt nisi humido sustēarent.
Et ex isto manifestum ē q coit9 exsiccāt ptes superi-
ores substrahendo humidum ad quod sequit lesio
acuitatis visus. Quarta res ē uentus 7 maxime me-
ridionalis de quo dicit Ypocras tercia apborismoz
apborismo illo Austrini flat9 qz e caliginosus. i. ca-
liginē 7 obscuritatē in oculis inducēs quod prouēit
qz talis uentus caput replet humiditatibus eberā-
tibus sensus 7 spirit9 offuscantib9. Quinta res ē pi-
per quod prouēit propter sui acuitatē qua generat
fumos oculos mordicātes. Sexta ē allea q etiā no-
cēt visui propter eoz acuitatē 7 uaporositatē ut
etiā prius dcm ē ibi Allea nux ruta. Septima ē su-
m9 qui etiā nocet oculis propter sui mordicationē
7 exsiccatiōz. Octaua ē porri quia ex esu ipoz gene-
rantur fumi grossi melancolici quibus visus obum-
bratur ut etiā prius dictum est ibi Allea nux ru-
ta. Nona est cepe quarum comestio nocet oculis p-
pter earum acuitatem. Decima est lens de quo dicit
Auicenna secundo canonis capitulo de lente q illi9

3 pper

9 cepe

10 lens

qui plurimum ei9 comestione vtit' vis9 obtenebrat' propter vehementiā exsiccationis eius. Undecia res ē fletus nimis qui debilitat oculos ex eo qđ inducit debilitatē retentive oculorū. Duodecia ē faba cui9 vsus generat fumū grossū melācolicū obtenebratē spūs visuos sicut porrum. Et ergo etiā comestio fabaz inducit somnia terribilia. Deciatertia ē sinapis cui9 vs9 inducit debilitatē vis9 ppter eius acuitatē. Decimaquarta ē aspicere solē et hoc ē propter ei9 vehementē nitore et splēdore qđ destruit' vis9 ut p3 ad explentā et hoc ideo qđ vehementē sensibile nō proportionatū sensui sicut radii solares corrūpunt sensuz. Decimaquinta ē coyr9 et maxie p9 nimia repletionē vel magis p9 nimia vacuitatē et inanitionē et de ista re dictum ē. Decimasexta ē ignis cui9 inspectus cāt sic citatē vehementē in oculis et sic ledit visum et etiā ledit propter claritatē eius. Et ergo cōiter videmus fabros et illos qui cōtinue corā igne operant' rubeos aut debiles habere oculos. Decimasextima nimis labor qđ talis etiā vehementer exsiccāt. Decima octaua ē percussio extra oculos qđ ledit oculos et visum qđ facit sanguinē ad oculos fluere sōm visuum pturbantē et aliquā apostema generatē. Decimanona ē nimis vs9 rerum acutarū videlz vti diuersis salsamētis acutis et hoc propter acuitatē fumoz ex ipis generatorū. Vicesima ē puluis siue ābulare in locis puluerulētis in quib9 de facili puluis ad oculos puenit et visum ofuscāt. Vicesima prima et inter ceteras magis ledēs oculos et visum est nimium vigilare quia vigilie nimie nimia siccitatē i oculis inducunt. Et in generali

11

12 Faba13 Sinapis14 Sol15 Cōiter16 Ignis17 Labor18 Percussio19 Tymbr20 Puluis21 Vigilie

omnis repletio nocet oculis similiter omne quod ex-
siccat naturā ⁊ omne quod turbat sanguinē ex reb⁹
falsis acutis ⁊ alijs ⁊ omnis ebrietas. Vomitus ve-
ro confert ei inquantum purgat stomachum ⁊ nocet
ei inquantum mouet materias cerebri expellēdo eas
ad ipsum. Et ergo si fuerit vomitus necessarius de-
bet fieri post cibum ⁊ cū facilitate. Et similiter som-
nus superflus nocet visui ⁊ somnus statim post re-
fectionē ⁊ multitudo fleuothomie ⁊ proprie cum
ventosia cōtinuis. Et istud colligit ex Auicēna cer-
tia terei tractatu quarto / ea quarto de rememora-
tione rerum visui nocentium ubi etiā Auicēna plu-
res ex causis in textu narratis exprimit.

L'acqua
medicinale

Feniculus. verbena. rosa. celidonia. ruta

Ex istis fit aqua que lumina reddit acuta

Cum tunc agunt quique res medicinales quare aq con
fert visui. **P**rima e fencul⁹ cuius succ⁹ i oculo positi⁹
acut⁹ visum scdm Rasum tercio alināforis. **S**ecda e
verbena cui⁹ aq a coib⁹ medicis ponit⁹ i receptis va
letib⁹ ostra debilitatē vis⁹. **T**ercia e rosa cui⁹ aq cō
fortatō spm aīalē pōt ofortare visuz. **Q**uarta e cel
dōia ⁊ e herba hñs succū cicinū. **E**t oī celidōia qñ
celica donā donās. **Q**uinta e ruta ⁊ e herba cois⁹ aq
istaz duaz herbaz sūliter valēt ut ex coib⁹ auto
rib⁹ medicine patet. **E**t de plurib⁹ istaz herbaz pri
us in diuersis passibus dictum est amplius. eund

Sic dentes serua porrorum collige grana
Ne careas ture cum iusquiamo simul pre

8 dētrb9
9 sermadus

Sicq; p embotū fumū cape dente remotū

Hic ponuntur aliquę medicine valentes ad dolo-
rem dentium. Et dicit textus q; semina porrorum ⁊
iusquiamus simul vsta valēt in dolore dentium. Et
debent sic administrari succus iusquiami cum semi-
nibus porrorum debent simul comburi ⁊ fum⁹ istorū
per embotum recipi in illa parte in qua est do-
lor dentis. In iusquiamo enim est virtus stupefaciē-
di ⁊ sic ex stupore dolor nō percipitur. Et in fumo
seminis porri est virtus interficiendi ⁊ eiciendi ver-
mes qui aliquando in concavitatibus dentium exis-
tentes intollerabilem faciunt dolorē. Et istud dicit
Alicena secundo canōis ca. de porro. Et est porroz
herba nota. Et iusquiamus ē herba stupefactiva ha-
bens longa folia pingua ⁊ ferida.

Aur/oleu/ frīg⁹ capitis/ āguillaq; potus
Ac pomū crudū faciūt boiem fore rancuz

Hic ponuntur sex cause rucedinis vocis/ quaz
prima est nux id est comestio nucum quia nuces m-
tum exsiccant ⁊ ergo vocem exasperant ⁊ faciunt eā
similem vocibus gruum. Secunda est oleum cui⁹ vsq;
potest inducere rucedinem quia partes eius aliquę
viscosę adherent isti canne pulmonis facientes rau-
cedinem/ secundo fit inducere rucedinem in corpo-
ribus colericis quia oleum in calibus cito inflāma-
tur ⁊ sic inducit ex tali calefactione exasperationē ⁊
raucedinē/ prima tñ cā videtur melior. Tercia ē fri-
g⁹ capitis. Cui⁹ cā ē quia ex frigore capitis fit cō-
pessio cerebri ex e⁹ cōpessiōe hūiores fluūt deorsum

Mediā 9.
Dolorē dētiū

porro ⁊ lauch

q; ducit dētib⁹

De rucedine

Egā

1. xho nuci

2. oleū

3. frīg⁹ capitis

Anguilla

et pottus

Pomum

Ureute

Cura reute
abstinencia

et Vigilia

versus guttur et canna pulmonis inducentes rance-
cedinem propter nimiam humectationem canne. Quarta
est anguilla siue comestio anguille quia ex esu eius
fleumata viscosa multiplicantur que venientia ad
cannam pulmonis illic adherent inducentes rance-
cedinem. Quinta est potus nimius et maxime quando
icitur dormitum. Tulus causa est quia ex tali canna
pulmonis etiam multum humectatur. Ita vehemens
humectatio canne pulmonis pessima est causa rance-
cedinis. Secundu omnes medicos. Sexta est
pomum crudum quia in quantum crudum multipli-
cat fleumata. Et si sit cum hoc immaturum stupidum
siue ponticum guttur exasperat.

Ieiuna / vigila / caleas dape / valde labora

Inspira calidum / modicum bibe / prime flatu

Deo bene tu serua si vis depellere reuma

Si fluat ad pectus dicat reuma catarrus

Ad fauces brancus / ad nares esto corila

Cur reutur septem quibus curatur reuma. Pri-
mum est abstinentia siue ieiunium quia per hoc ma-
teria reumatis diminuitur quia abstinentia exsiccet
et materia melius maturatur et consumitur quia na-
tura non habens materiam cibalem in qua agat agit
in materiam reumatis et consumit eam et caput minus
repletur. Et ergo dicit Aulcenna quia terti tracta-
tu primo ca. decimotercio. Et oportet quidem ne pa-
tiens catarrum et corisam repleat ventrem cibis qua-
re repleatur caput eius. Secundum est vigilia quia

illa etiam est exsiccatiua cerebri ⁊ prohibitiua ascē-
sus multorum vaporum ad caput. Tercium est et
bi calidi qui etiam iuuant in reumate cum est ex ma-
teria frigida quia per illos etiam tunc digeritur ma-
teria frigida. Quartum est multum laborare quia per
hoc etiam consumitur materia reumatis quia labor
multus exsiccatur superfluitates corporis. Et loco illi
lius dictionis valde quidam textus habent uelut
tunc sensus est op in cura reumatis etiam ualeat cale-
re vestibus ⁊ hoc etiam verum est maxime tamē quā
materia reumatis est frigida. Quintū est inspiratio
aeris calidi ⁊ hoc maxime in catarro ex materia fri-
gida quia per aerem inspiratum calidū tunc calefic
materia ⁊ maturatur. Sextum est modicū bibere et
pati sitim quia per hoc etiam materia reumatis con-
sumitur cum sitis siue modica bibitiō exsiccet. Et
etiam per modicā bibitiōnem caput non repletur si-
cut per multū potum. Septimū est comprimere fla-
tum id est retinere anhelitum. Istud enim valde bo-
num est in catarro maxime a causa frigida quia per
istam retentionem anhelitus calefiunt pectoralia et
sic melius digeritur materia frigida pleumatica faci-
ens catarrum. Et plurima istorū ⁊ alia tangit Aui-
cenna loco preallegato dicens oportet ut assidue
calefactionem capitis ⁊ elongationem eius a frigo-
re ⁊ minuat ipsum a septentrione ⁊ proprie post au-
strum. Auster enim replet ⁊ rarificat ⁊ septentrio cō-
stringit ⁊ expulit ⁊ minoret potū aq̄ ⁊ gelate neq̄ dor-
miat i die ⁊ sitiat ⁊ famē patiat ⁊ uigilet quantū pō-
tuit. Et oportet quod de nocte
sup̄ aliquid calidū ⁊ humidū ⁊ sic

3 ab calidi

4 laborare

5 Inspira

6 modicū bibere

7 comprimere flatum

115

Non iacet
supinus

canis a vis

Non iacet
supinus

quonia sunt initium cure. Rasis vero nono alimen
foria vult q̄ patiens reuma debet cauere ne iaceat
supinus. Et ratio est ne per illum decubitum mate
ria fluat ad partem posteriorem ⁊ cum pars poste
rior non habz manifestos meatus per quos materia
fluat timetur nē fluat ad nervos ⁊ faciat spasmus
vel paralysim. Et similiter debet abstinere omnino
a vino quia vinum est vaporosum. Et cum multuz
sic calidum dissoluit materiam ⁊ auget reuma. Et si
multiter non debet stare ad solem aut ad ignem quia
sol ⁊ ignis dissoluit materiam etiam augent reu
ma. Deinde textus in duobus ultimis versibus po
nit differentiam inter ista tria nomina scilicet catar
rus brancus ⁊ coriza. Et stat differentia in hoc q̄
est fluere materiam ad aliam ⁊ aliam partem. Unde
reuma est nomen cōmune ad omnez fluxum materie
de vno mēbro ad aliud. Et ergo dicitur reuma qua
si ruens materia. In cōmuni tamen vsu capitur so
lum pro nomine cōmuni ad omnem fluxum materie
a capite. Et continet sub se istas tres species scilicet
catarrum brancum ⁊ corizam. unde si illa matena
fluat ad pectus vel mēbra vicina dicitur catarrus.
Si vero ad fauces brancus. Sed si fluat ad nares
dicitur coriza.

Alarispigmentuz sulphur miscere memeto

His decet apponi calcem cōmiscere saponi

Quattuor hec misce cōmixtis q̄ttuor istis

fistula curatur quater ex his si repleatur

Fistula

In hoc textu ponit
autem dicens q̄ emplastrum
ad salubrem calce ⁊ saponi
Causa est quia in
⁊ morbiditatem que in
tur in curatione fistule.
tarius q̄ est calidum ⁊
soluit attrahit consumit
⁊ saponi secundum eum
p̄buit tamen hoc empla
in quarto saponi vero
q̄ calce soluta nō est
fistula. Novamque artem
affluere ⁊ perire fluxum
pora vel secundum dicitur
mentum vero est illud quod
faciunt adherere es suae
tuto ita est signum est illud
que mulieres lauant ⁊ m
bula nota sunt.
Omnibus ex dentis bis
Constat hō dentis bis
Ex tridentis decies se
In hoc textu autor ponit
vires humani corporis
māter ex cunctis ⁊ novem de
nam solennes medicant
Galienus Rasis dixerunt q̄
in octo ⁊ quadraginta

In hoc textu ponit autor medicinam curatiuam fistule dicens q̄ emplastrum factum ex auripigmento sulphure calce ⁊ sapone siml mixtis curat fistulā Cuius causa est quia in istis est virtus exsiccatiua ⁊ mundificatiua que intentiones necessario requiruntur in curatione fistule. **De auripigmento dicit Placitarius** q̄ est calidum ⁊ siccum in quarto gradu oil soluit attrahit consumit ⁊ mundificat. **Et sulphur ⁊ sapo secundum eum etiam calida sunt ⁊ sicca** sulphur tamen vehementius quia est calidum ⁊ siccus in quarto sapo vero non. **De calce dicit Auicenna** q̄ calx abluta est exsiccatiua sine mordicatione ⁊ cōsolidat. **Notandum circa istud** q̄ fistula est vulnus assidue ⁊ periodice fluens id est secundum diuersa tempora vel secundum diuersas lunationes. **Auripigmentum vero est illud** quo vtuntur sculptores quo faciunt adherere es siue metallum lapidibus. **Sapo vero id est smigma est illa pinguedo alba siue nigra** qua mulieres lauant ⁊ mundant vestes. **Alia vocabula nota sunt.**

Ossibus ex dentis bis centenisq; nouenis

Constat hō dentis bis dētib⁹ ⁊ duodenis

Ex tricentenis decies sex quinq; q; dentis

In hoc textu autor ponit numerum ossium dentium ⁊ venarum humani corporis. **Et dicit prius** q̄ homo constat ex ducentis ⁊ nouendecim ossibus. **Secundum tamen solemnes medicine doctores vt Hippocratem Galienum Rasiū Auerroym ⁊ Auicennam ossa hominis sunt ducenta ⁊ quadraginta octo licet in particulari**

*ulcerina
q̄ fistula*

q̄ sit fistula

*De dentibus ⁊ suis
et de venis*

V. d. off. 17

enumeratione ossium discoueniāt. **Et** istud vult ille
cōis versū. **D**iffa ducētena sunt atq; quater duodena
Secundo dicit qd hō debet habere triginta duos den
tes. **E**t istud intelligendū ē cōiter 7 vt plurimū i ho
minib; pfectis. **A**lqñ enī cōtingit aliquos hoies nō
habere dentes q̄attuor extremos qui sunt p̄ mola
res 7 in talibus dentes sunt viginti octo tm̄. **E**t ali
qui carent his dentibus vltimis in puericia tantū;
Alii in puericia 7 iuuentute ita qd nō eis nascuntur
donec sint senes. **A**lii tota vita. **C**irca istud sciendū
est qd secundum Auicēnā prima primi doctrina qui
ta summa prima capitulo de anathomia dentium.
Inter istos dentes duo vscant̄ duales 7 sunt duo
dentes anteriores 7 duo quadrupli iuncti dualib;
a dextris 7 sinistris 7 tā duales q̄ quadrupli sunt
duo in superiori mandibula 7 duo in inferiori et
sunt omnes ordinati ad inscidendum 7 ideo a qui
busdam incisores vocantur 7 specialiter duales. **E**t
post istos dentes sunt duo dentes qui vocantur ca
mini superius 7 duo inferius immediate coniuncti
quadruplis 7 officium eorum est frangere dura. **E**t
post illos sunt quattuor dentes molares a dextris
7 a sinistris quattuor tam in superiori q̄ inferiori
mandibula. **E**t post istos in aliquibus est dens vn;
sensus tam a dextris q̄ sinistris 7 tam in inferiori
q̄ superiori mādbula in aliquib; vero nō. **E**t sunt
isti dentes molares 7 dentes sēs oēs ordiati ad molēdū
Et sic summa totū nūeri dentiū ē triginta duo p̄ vi
ginti octo i nō hñtib; dentes sensū sēs q̄attuor duales

D. d. r. 17 q̄t. 17

quattuor quadrupli ⁊ quattuor camini ⁊ sedecim
molares ⁊ quattuor dentes sensus. Tercio dicit q̃
homo habet tricentas ⁊ sexaginta quinq; venas ut
posset patere enumeranti eas.

Quattuor hūores in hūano corpore cōstāt

Sanguis cum colera fleuma melancolia

Terra melā. aq̃ fleg. ⁊ aer sāguis coleris ignis

In hoc textu enūerat p̃rio autor humores q̃ sunt
necessarii ad cōstitutionē humani corporis ⁊ dicit q̃
quattuor sunt humores ī hūano corpe sc̃z sanguis
fleuma colera ⁊ melācolia. Secōdo oñdit naturā ⁊ cō
plexionē cui⁹q; humoris per hoc q̃ cōparat vnūquē
q; vni elementorū. Et vult q̃ melancolia ē frigida ⁊
sicca ⁊ sic comparatur terre q̃ similis nature ē. Fleu
ma est frigidum ⁊ humidum ⁊ sic cōparatur aque.
Sanguis est calidus ⁊ humidus ⁊ sic comparatur
aeri. Seco colera est calida ⁊ sicca ⁊ sic cōparat igni.
Et iste sensus etiam patet in his versibus. Humid⁹
est sanguis calet est vis aeris illi Alget humet, fleu
ma sic illi vis fit aquosa Sicca calet colera sic igni
fit similata Melancolia friget siccatur quasi terra.
Et pro maiori intellectu sciendum est q̃ secundum
Auenennam prima primi doctrina quarta capitulo
primo quattuor sunt humores in corpore hominis
scilicet sanguis fleuma colera ⁊ melancolia ut dic
tum est. Inter quos sanguis est melior primo quia
est materia spirituum in quibus vita consistit ⁊ om
nis operatio vegetatiua vitalis ⁊ animalis secundo
quia conformis est cum principiis vite / est enim

De Venis

De q̃ or hūorib⁹

Melancolia

Fleuma

Sanguis

Colera

Sanguis melior

Fleuma

Colera

Melancholia

Sanguis naturalis

Innaturalis

Duplex

calidus et humidus temperate. Tercio quia plus nutrit et restaurat deperditum ceteris humoribus. Et ut ad unum sit dicere est thesaurus nature ex cuius positione sequitur mors statim. Deinde sequitur fleuma in bonitate prior quia aptum est ut tempore necessitatis fiat sanguis et ideo non habet proprium receptaculum sed incedit cum sanguine. Secundo quia vicinior est radicali humido quod est velut basis vite. Deinde sequitur colera quia participat cum naturali calore quem diu mensuram servat. Deinde est melancholia velut fex et sordidices elongata a principibus vite inimica leticie et liberalitati et conata senio et morti. Secundo sciendum pro divisione et diffinitione humorum quod sanguinis due sunt species scilicet naturalis et innaturalis. Naturalis est cuius color est rubeus scilicet venalis rubeus obscurus et arterialis rubeus clarus malo carens odore et est valde dulcis. Et hoc per respectum ad alios humores. Innaturalis est duplex. Nam quidam est innaturalis qualitate scilicet qui est mutatus a complexionem bona in se sine alterius humoris commixtione. Alius est innaturalis propter humorem malum et admixtum peccantem qualitate substantia vel quantitate vel in proportionem alterius ad alterum. Et iste est duplex. Nam quidam est non naturalis ex permutatione mali humoris qui ab extra sibi supervenit. Alius est non naturalis ex permutatione mali humoris generati in ipso met sanguine sicut quando pars sanguinis putrefacta est et eius subtile conversum est in coleram et grossum in melancoliam vel illa colera vel illa melancolia vel utraq manet in illo sanguine.

Et iste sanguis nō naturalis ex admixtione mali hu-
moris multipliciter diuersificatur a naturali prio-
ri in substantia quia grossior ⁊ turbidior est cui sibi
miscetur melancolia vel subtilior cum sibi miscetur
colera citerna vel aquositas. **S**ecundo in colore qz
est declinans ad albedinē ex pte fleumatis vel ad ni-
gredinē ex parte melancolie. **T**ercio in odore qz feci-
dior ē ex admixtione putridoz humoz vel oīno odo-
re caret ex admixtione crudoz. **Q**uarto ī sapore qz
vergit ad amaritudinē ex admixtione colere vel ad
acetositatem ex parte melancolie vel ad insipidita-
tem ex parte fleumatis. **F**leumatis vero etiam due
sunt species scilicet naturale ⁊ innaturale. **N**aturale
est quod est aptum vt in aliquo tempore fiat san-
guis quoniam est sanguis non bone coctus. **E**t est
quidam modus dulcis fleumatis quod non valde
existit frigidum ymmo corporis oparatione est fri-
giditatis paucē sanguinis vero cōparatione ⁊ cole-
re ruber est frigidum. **E**t est naturaliter album. **E**t
dicitur istud fleuma dulce extēso hoc nomine dulce
ad omnes sapores delectantes gustū quia alio modo
istud fleuma naturale non est dulce cū sit insipidū
aquosum ⁊ saporī aque multū propinquū. **E**t nō
fecit natura istū fleumati propriū receptaculū sicut
colere ⁊ melancolie fecit sed fecit ipm transire cum
sanguine vt tempore necessitatis vertatur in sangui-
nē quia habet similitudinē propinquā sanguini. **E**t
istū fleumatis due sunt necessitates ⁊ vna utilitas
Prima necessitas ē vt sit iuxta membra ad hoc vt
operentur in eo eoz virtutes ⁊ coquant ⁊ digerant

2
3
4
fleumatis sunt 2

fleū duplex
vna utilitas

Alia nōitas

Utilitas fleum

fleum inanimale

Utrum fleum grossum

In semib9

et nutriantur ex eo cum membra amiserint nutrimentum;
quod consuevit venire ad ipsa quod est sanguis bo-
nus propter retentionem materie sanguinis que qui-
de retentio a stomacho et epate fit propter aliquas
causas accidentales. Secunda necessitas est ut mis-
ceatur cum sanguine et reddat ipsum aptum ad nutri-
endum membra fleumatica et complexionum sicut cerebri
et nucha in quorum sanguine ea nutrituro notabilem
fleumatis partem esse oportet. Utilitas vero eius est
ut humectet iuncturas et membra que multum mouen-
tur ne desiccantur propter calorem qui provenit ex mo-
tu et confractione. Fleuma vero innaturale potest
dividi primo ex parte substantie. Et sic quoddam est
muscillaginosum et est fleuma secundum sensum diuer-
sum in subtilitate et grossicie in suis partibus. Et vi-
detur muscillaginosum propter similitudinem quam ha-
bet cum muscillaginibus extractis a seminibus. Ali-
ud est fleuma grossum quod apparet equale in sub-
stantia id est in subtilitate et grossicie secundum indi-
cium sensus sed secundum veritatem diuersum est in
suis partibus et dicitur fleuma crudum. Et istud mul-
tiplicatur in stomacho et intestinis. Et propter ip-
sius expulsionem a stomacho precepit Vpo. fieri vo-
mitum in mensibus. Et ad eius expulsionem ab inte-
stinis statuit natura coleram defluere a cistifellis ad inte-
stinum ieiunum et consequenter ad alia inferiora quate-
nus abstergeret illud fleuma ab orificiis intestinorum
et faceret ipsum descendere cum fecibus. Multiplicatur
etiam interdum in venis specialiter in semibus propter
diminutionem digestionis et illic moram trahens paulatim

mulat auger

augetur et ingrossatur et cum ab eo tãdem grauetur
 natura et non possit ipsum per venas expulsionis
 ordinarias expellere faciens de possibilibus quod
 melius est elongat ipsum a corde et aliis mēbris intri-
 secis et mittit ad extrema et specialiter ad tybias qz
 sua grauedine naturaliter tendit ad inferiora. Et
 ista est causa quare tybie senum inflantur inflatio-
 ne relincente foueã post impressionē digiti specia-
 liter circa noctē et in pinguibus et solitis nutriri hu-
 midis. Aliud est fleuma valde subtile et est fleuma
 aquosum simile aque aliquantulum inspissate et sepe in-
 uenitur in salinis et sputis male digerentiū et nimis
 bibentiū et a cerebro ad nares distillare solet in pri-
 cipio corizarum et tūz per decoctionem ingrossatur
 conuertitur in fleuma grossum aut muscillaginosum.
 Aliud est fleuma valde grossum album vocatur gip-
 seum et est fleuma cuius subtile fuit resolutum prop-
 ter nimiam moram eius in iuncturis et grossum remā-
 sit quasi lapidificatum. Et istud fleuma facit podo-
 gram nodosam fere insanabilem. Aliud est fleuma vi-
 treum. Et est fleuma spissum grossum simile vitro
 liquefacto in colore viscositate et pondere. Secundo
 diuiditur fleuma innaturale ex parte saporis. Primum
 quoddam est fleuma dulce quod fit ex admixtione
 sanguinis cum fleumate. Et sub isto etiam contine-
 tur fleuma vinctuosum quod fit ex admixtione vne-
 tuositatis sanguinis cum fleumate. Aliud est fleuma
 insipidum factum ex eruditate sicut quoddam fleuma
 vitreum. Aliud est fleuma salsum factum ex admixti-
 one colere. Et istud ē magis mordax siccius et lenis

m

Fleū subtile et aq̃

Fleū valde grossū

Fleū vitreū

2º fleū inā-
subdūdit

Differtia
tenasmonie
fleu acetosi

fleu potui

Coli due sunt spec

ceteris speciebus fleumaticis propter coleram quam
suscepit in se que sicca existit levis et acuta. Et hoc
fleuma sepe reperitur in fleumaticorum stomachis
potantium sepe vina fortia et utentium salis et acu-
tis et adherens stomacho causat interdum situm clamo-
rosam et dum currens per intestina quique excoriatur ea
et inducit dissenteriam et in ano frequenter inducit
Fortem tenasmonem. Aliud est fleuma acetosum quod
fit quique propter melancoliam acetosam sibi admi-
xtam. Et quandoque fit propter ebullitionem que ac-
cidit fleumati sicut accidit succis dulcibus fructibus
quod primo ebulliunt et postea acescunt. Et istud fleu-
ma sepius apparet in stomacho male digerentibus quam
in aliis partibus nam ad os stomachi naturaliter per-
fluit melancolia ad desiderium suscitandum quod deorsum
cadens quique fleumati mixta reddit ipsum acetosum et
hoc cognoscitur per ructus acetosus et interdum fleuma ta-
le generatur in stomacho per viam ebullitionis a debili
calore ex chilo. Aliud est fleuma ponticum quod quique
catur propter admixtionem melancolie potice et istud
raro reperitur propter raritatem melancolie potice quoniam
vero catur propter vehementem in frigidationem eius
quod humiditas eius congelatur et aliquantulum ad terrestretatem
alteratur et non superuenit ei calor debilis qui faceret
eum ebullire converterat ipsum in acetositatem neque ca-
lor fortis qui digerat ipsum et converterat ipsum in sangui-
nem. Colere vero species similiter due sunt scilicet natu-
ralis et innaturalis. Colera naturalis est spuma san-
guinis cuius color est rubeus clarus id est citernus
in ultimo gradu citernitatis sicut capilli safrani

et est leuis acuta et quanto magis fuerit calida erit
 maioris rubedinis. Et ista colera postquam generata est
 in epate diuiditur in duas partes quarum una transi-
 sit cum sanguine ad venas et alia pars transmittit
 ad bursam felleis. Pars autem illa colere que tran-
 sit cum sanguine penetrat cum eo causa necessitatis
 et causa utilitatis. Necessitas est ut miscetur cum
 sanguine ad nutriendum membra colerica. Et utili-
 tas est ut subtiliet sanguinem et faciat ipsum pene-
 trare in venas. Pars autem illa que transit ad bur-
 sam felleis transit illic etiam propter necessitate et uti-
 litatem. Necessitas est duplex quedam est necessitas
 corporis totius scilicet mundare ipsum a superflui-
 tatibus colericis. Alia est respectu burse felleis et est
 nutrire ipsam. Utilitas etiam duplex est una est
 abluere intestina a fecibus et fleumate viscoso adhe-
 rente eis. Altera est pungere intestina et musculos ani-
 ut sentiant quod est eis nocuum et emittant egestio-
 nem. Et huius rei signum est quod colica sepe accidit
 propter opilationem factam in foramine quod pro-
 cedit a bursa felleis usque ad intestina. Colera vero
 innaturalis duplex est. Nam una est innaturalis
 propter causam extrinsecam que ei admiscetur. Alia
 est innaturalis propter causam in se quia substan-
 tia eius non est naturalis. Colera innaturalis prop-
 ter causam extrinsecam alia est scita et famosa et est
 illa cui fleuma admiscetur. Et dicitur famosa siue
 etiam nota quia sepius generari solet. Et ex hac
 colere specie fit terciaria nota. Alia est que est mino-
 ris fame et est illa cui melancolia est admixta.

Colic inialis

Colera viciosa

Colera vero famosa vel est citrina et generatur ex admixtione fleumatis subtilis cum colera naturali. Vel est vitellina similis vitellis ouorum et generatur ex admixtione fleumatis grossi cum colera naturali. Colera vero minoris fame fit duobus modis unus est quando colera in se adurit et fit cinis a quo non se paratur pars subtilis colere sed cum eo miscetur et hec colera est peior. Alius est ut melancolia colere de foris adueniens cum ea miscetur et hec colera est melior alia et est eius color rubeus sed non clarus nec floridus immo est magis similis sanguini venali.

Colera innaturalis

Colore vero innaturalis in propria substantia sine alterius humoris commixtione. Alia est que sepius generatur in epate per hoc quod subtile quod est in sanguine aduritur et transit in coleram et grossum in melancoliam. Alia est que in stomacho magis generatur ex cibis malis non digestis sed corruptis. Vel generatur in venis ex humoribus aliis. Et istius colere due sunt species. Nam quedam est prassina similis colori prassii nigri que generatur ex vitellina quando aduritur. Nam adustio facit in colera vitellina nigredinem qua commixta cum citernitate generatur color viridis. Alia est eruginosa similis in colore eruginis et generatur ex prassina quando prassina tantum aduritur donec siccetur eius humiditas et incipiat redire ad albedinem propter suam siccitatem.

Due species colere

Et iste due ultime colere male sunt et venenose eruginosa tamen peior est. Melancolie vero species similiter due sunt scilicet naturalis et innaturalis. Naturalis est fex boni sanguinis et turbulencia et supfluitas

Melancolie due sunt species naturalis

cultus sapor est medius inter dulcedinem ⁊ pontici-
 tatem. **E**t ista melancolia cum generata est in epate
 partitur in duas partes quarum una penetrat cum
 sanguine ⁊ manat cum eo ad venas. **A**lia transmi-
 titur ad splenem. **P**rima pars penetrat cum sangui-
 ne propter necessitatem ⁊ utilitatem. **N**ecessitas est
 ut misceatur cum sanguine ad nutriendum membra
 melancolica frigida ⁊ sicca sicut ossa. **U**tilitas est
 ut fluxibilitatem sanguinis nimiam coerceat ⁊ vigo-
 ret corpulentiam eius ⁊ condenses donec fiat pars so-
 lida membrorum durorum que debet nutrire. **A**lia
 pars qua sanguis non indiget vadit ad splenē pro-
 pter necessitatem et utilitatem. **N**ecessitas ē duplex
 una est secundum totum corpus scilicet ipsū a sup-
 fluitate melācolica mundare. **A**lia est secundum sple-
 nem seꝛ ipsū nutrire. **U**tilitas vero procedit ex ea
 propter hoc qꝫ ipsa profluit ad orificium stomachi
 exprimēdo humiditates quas illic inuenit sicut mu-
 lier mulgendo exprimit digitis lac ab uberibus vac-
 ce. **E**t hec utilitas est duobus modis vno modo qꝫ
 ipsa mēta constringit ⁊ inspissat ⁊ confortat orifi-
 cium stomachi. **S**ecundo quia facit in ore stomachi
 cōmotionem propter acrocinem eius ⁊ excitat famē
 ⁊ facit desiderium. **M**elancolia vero innaturalis ē
 sicut res adusta vel cinis respectu aliorum humoꝝ.
Et eius quattuor sunt species famose licet plures
 sint nō famose. **P**rima ē q̄ colere ⁊ ē illud qđ
 aduritur de colera ⁊ hec species est amara. **S**ecunda
 est que est cinis flemmatis et illud quod fuit adustū
 ex flegmate ⁊ si flegma quod adustum est fuerit

m 3

*Melancolia
 inale*

3^a

9th

fugit ius
te et aialia

valte subtile et aquosum tunc melancolia ex eo ge-
nita erit salsa in sapore. Si autem fuerit fleuma gros-
sum quod aduritur tunc cinis eius aut melancolia
ex eo generata tendit ad acetositatem aut ponticita-
tem. Tercia est que est cinis sanguinis et illud quod
adustum est ex sanguine et hec melancolia est salsa
parum trahens ad dulcedinem. Quarta est que est
cinis melancolie naturalis. Et si melancolia natura-
lis ex qua fit fuerit subtilis tunc erit multum aceto-
sa et cum effunditur super terram ebullit et eius odor
est acris et ab eo fugiunt musce et animalia. Si vero
talis melancolia naturalis ex qua fit fuerit grossa
erit minoris acetositatis cum pauca ponticitate.

De sanguineis

De sanguineis

Natura pingues isti sunt atque iocantes
Semp rumores cupiunt audire frequetes
Hos veni et bachus delectant fercula risus
Et facit hos hylares et dicitur uba loquentes
Oibz his studiis abiles sunt et magis apti
Qualibz ex causa nec hos leuiter mouz ira
Largus amans hylaris ridens rubeus coloris
Cantas carnosus satis audax atque benignus

Sanguis complexio
cognoscat

Hic ponit autor signa per que cognoscere possu-
mus hominem sanguinee complexionis / quorum pri-
mum est quod sanguineus est naturaliter pinguis. Et
non debemus intelligere quod sanguineus sit pinguis
pinguedine proprie accepta quia talis significat

super frigiditatem complexionis ut vult Auicenna
secunda primi doctrina tercia capitulo tercio. Sed
 est pinguis pinguedine extensa ad multam carnositi-
 tatem quia est multum carnosus. Vult enim Auicē
na loco preallegato qd multitudo carnis rubee cum
 decenti firmitate et non laxitate eius significat com-
 plexionem calidam et humidam qualis est sanguinea.
Et ratio est quia multitudo carnis rubee attestatur
super fortitudine virtutis assimilatiue et multitu-
dine sanguinis que vigent et inualescunt calido et hu-
mido teste Galieno secundo complexionum dicente
multitudo autem carnis a multitudine sanguinis ge-
neratur. Calidum vero perfecte digerens et assimilans
 carnis soliditatem operatur. Dicit etiam Auicenna
 loco preallegato qd bone corpus carnosum sine mul-
 titudine pinguedinis et adipis est sanguineum. Et
 idē vult Galienus scda tegni canōe illo Humida et
 calida crasis. Secundū ē qd iocosus se proferens
 verba alios ad risum prouocantia vel letet. Et hoc ē
 propter benignitatem humoris sanguinei prouocatis
 hominē ad leticiam et iocunditatem propter spiritus cla-
 ros et perfectos ex sanguine generatos. Tercū ē qd li-
 benter audit fabulaciones iocosas eadē de causa. Quar-
 tum est qd inclinatus ē ad luxuriā propter caliditatem
 et humiditatem prouocantem ad coitum. Quintus
 est qd talis libenter bonum vinum potat. Sextum
 est qd libenter comedit bona cibaria quorum causa potest esse
 quia talis appetit similia complexioni eius que sunt
 bona vina et bona cibaria. Septimus est qd talis de
 facili ridet. Cuius causa ē quia sanguis prouocat ad risum

AuicēAuicēGal.AuicēGal.2^{us}3^{us}4^{us}5^{us}6^{us}7us

8^m

Nonū

x^m

xi^m

Post sig

p^m

2^m

3^m

4^m

5^m

6^m

7^m

8^m

9^m

10^m

11^m

12^m

13^m

14^m

15^m

16^m

17^m

18^m

19^m

20^m

21^m

22^m

23^m

24^m

25^m

26^m

27^m

28^m

29^m

30^m

Octauū est q̄ talis ē hylaris. i. hylarē faciē amabi-
lem ⁊ iocundum habens propter viuacitatem colo-
ris ⁊ formositatem cōpositionis ex cōplexione san-
guinis. Nonum est q̄ talis profert dulcia verba p-
ter amicitiam nature sanguinis. Decimum ē q̄
talis est aptus omnibus artibus. i. de facili potest
addiscere quālibet artem propter viuacitatem ⁊ p-
spicacitatē ingenii eius. Undecimum est q̄ talis nō
facile irascitur. Et istud prouēit propter humida-
tem ebetantem feruorem colere prouocantis ad irā.
Deinde textus in duobus ultimis versibus reperit
aliqua signa dicta ⁊ aliqua addit. Primum est q̄
sanguineus est largus non auarus sed liberalis. Se-
cundum est q̄ talis est amans siue amorosus. Ter-
cium est q̄ talis est hylaris. i. habens vultum iocun-
dum. Quartū est q̄ talis quasi semper videt ridere
quoz oīū cā est benignitas sanguinis ad ista pu-
tatis. Quintū est q̄ talis ē rubei coloris. Vult enim
hic loco pallegato q̄ color cutis rubeus significat
multitudinē sanguinis. Et debet istud intelligi de co-
lore rubeo cum quodā splēdore ⁊ nō de rubeo fusco
qualis reperiri solet in vultibus hoz qui libenter
⁊ habunde bibunt fortia vina ⁊ vtuntur salis ⁊ spe-
ciebus acutis quia talis significat lepram futurā.
Sextum est q̄ talis libenter cantat vel audit can-
te propter letum eius animum. Septimum est q̄ ta-
lis est carnosus propter causam prius dictā. Octa-
uum est q̄ talis est satis audax propter caliditatem
sanguinis q̄ est cā audacie. Nonū est q̄ talis ē beng-
nus propter sanguinei humorts bonitatem.

est huius colere q̄
hoc gen⁹ ē hōi
dū lauter dīscit
indemaguanim
Dīctus salar
Alatus gracile
De pōit auctor
pōssim⁹ hominē cō
lens q̄ dī ipsoz hōi
q̄ supflus calor qu
Ergo enī vult hūi
ta ardo q̄ opationes
vocat. Sedm est q̄ tal
esse i primis seculis
i q̄ supflus calor p
temeritate. Tercū ē
fōnitate hūoris col
enī dicit hūic loco p
to n viuacitas ad uir
opleridū. Quartū ē q̄
lis formor ē calor dīger
dūz corporis. Quintū
pripunt ad augment
tem calorū naturalis in
Sextum est q̄ isti sunt m
tūlarē inuirtas hoc p
pā dīat hūicm a loco p
hūic⁹ re i ipantē se

Est et humor colere qui concipit impetuosis
Hoc genus est hominum cupientes precellere cunctos
Huius leuiter discunt multum comedunt et cito crescunt
Inde magnanimi sunt largi summa petentes
Hirsutus fallax irascens prodigus audax
Astutus gracilis siccus croceique coloris

C hic ponit autor quedam signa per que cognoscere
possumus hominem colericum complexionis / primum est quod co-
lericus est impetuosis. i. faciens rem cum impetu. Cuius causa est
quod superfluous calor qui est in colerico mouet ad impetum
Ergo etiam uult Auicenna. secunda primum doctrina tertia
ca. tercio quod operationes excessiui moris significant cali-
ditatem. Secundum est quod talis est cupidus honoris et appetit
esse in primis sedibus et precellere cunctos alios. Cuius causa
est quod superfluous calor pronificat animam ad arrogantiam
et temeritatem. Tercium est quod isti cito discunt et hoc propter
subilitatem humoris colerici et eius caliditatem. Et ergo
etiam dicit Auicenna loco preallegato quod intellectus. i. propriu-
do et uiracitas ad intelligentiam significat caliditatem
complexionis. Quartum est quod isti multum comedunt quia in ip-
sis fortior est calor digerens et maior resolutio quam in
aliis corporibus. Quintum est quod isti cito crescunt. i.
perueniunt ad augmentum et hoc propter fortitudi-
nem caloris naturalis in eis qui causa est augmenti
Sextum est quod isti sunt magnanimi. i. non potentes
tolerare iniurias et hoc propter caliditatem in eis et er-
go dicit Auicenna loco preallegato quod parum pati ab
unaqueque re. i. impatientem se reddere significat caliditatem

De coloribus

*Caliditas quod significat
Primum*

Aut

2us

3us

aut

4us

5us

6us

aut

Suy

Noun

xiii

xi

aut

xii

xiii

xvi

xlii

xvii

aut

Definitus

Septimū ē q̄ isti sunt largi ⁊ hoc respectu illoꝝ a q̄
b9 honores accipere possunt. Octauū ē q̄ isti appe
tunt summa. i. summas dignitates ⁊ officia ppter
cām scđi signi. Nonū ē q̄ coleric9 ē hirsut9. i. pilos9
⁊ hñs mltos crines ppter caliditatē apperietem po
ros ⁊ mouētē materiā piloz ad cutē. Et dñ hirsut9
qñ hircū sequēs q̄ iter oīa aialia bruta hirc9 habz
lōgiores crines. Decimū ē q̄ ip̄e ē fallax. i. decepto
ri9. Undecimū ē q̄ ip̄e ē irascēs. i. de facili irascit̄ p
pter caliditatē. Et ergo dicit Auit. loco p̄allegato
q̄ ira frequēs ⁊ a leui cā significat caliditatē ⁊ hoc
ē propter facilitatē omotionis colere ⁊ ebullitiōis
sanguinis circa cor. Duodecimū ē q̄ ip̄e ē prodig9
q̄ larg9 ē in exponēdo ppter honores habēdos. De
cimūterciū ē q̄ talis ē audax q̄ audacia etiā pūit
ppter nimiā caliditatē ⁊ maxie cordis. Decimūq̄r
tū ē q̄ ip̄e ē astut9. i. caut9. Decimūquintū ē q̄ talis
ē gracilis. i. nō grossoz mēbroz neq̄ mltē carnis p
pter supfluā caliditatē vebemēter resoluētē. Decimū
sextū ē q̄ talis ē sicc9. i. macer ppter siccitatē ople
xiōis. xvii. ē q̄ tal̄ ē crocei coloris. i. citerni. ⁊ ergo
dic̄ A. loco p̄al. q̄ color subruff9 significat coler̄ dñiū
Fleūa vires mōicas tribuit latosq̄ breuesq̄
Fleūa facit p̄gues s̄guis reddit mediocres
Ocia nō studio tradūt s̄z corpora somno
Sens9 ebes / tard9 mot9 / p̄gricia / somnus
Hic somnolēt9 / p̄iger / in sputamine mlt9
Est huic sēs9 ebes / p̄guis / facie color alb9

hic ponit autor alio
modo. primum signi
ficat paucas vires habē
naturales a quo oīa vi
ficantur sunt lati ⁊ b
naturalis nō sufficien
tēdū igit corp9 secun
tū sunt p̄gues prop
riē. Et ergo dicit Auit
adeps supflua signifi
ficat op̄ationē co
guis mēbroz q̄ ē v
vires ⁊ obuiat mēbroz
coagulāt ab eoz fragor
hic p̄guetoz ut vult G
et postea subdit hie
ores supple in longitu
p̄stamata magis ad
propter frigiditatē mou
m̄ est q̄ multaz tormi
lūmiditatem eoz ⁊ et an
propter frigiditatem ve
gum. Decimū ē q̄ fleumate
māctas intellectus ⁊ p̄s
m̄ propter naturālē calid
tas ⁊ duricias ingenii pro
tatem. Septimū ē q̄ hū
mū ē ppter frigiditatē
māctas voboz. Decimū ef
ficat in eis ē long9 quoz

Hic ponit autor aliqua signa cōplexionis fleu-
matice. Primum signū ē paucitas viriūz / fleumatici
enim paucas vires habēt propter paucitatē caloris
naturalis a quo oīs vis habet exoririū. Scdm ē q
fleumatici sunt lati ⁊ breues qz in eis ē pauc⁹ calor
naturalis nō sufficiens extēdere corp⁹ in longū / ex-
tēdit igit⁹ corp⁹ secundū latum. Terciū ē q fleuma-
tici sunt pigues propter eoz frigiditatē ⁊ humidita-
tē. Et ergo dicit Auic. loco p allegato q piguedo vlt
adept supflua significat excessum frigiditatis ⁊ hūi
ditatis ⁊ oplexionē corporis frigida ⁊ hūioā qz san
guis vncuositas q ē vtriūsqz materia cū resudat a
venis ⁊ obuiat mēbris frigidis vel remissē calidis
coagulat⁹ ab eoz frigiditate vel remissa caliditate ⁊
fit pinguedo vt vult Galienus scdo cōplexionum.
Et postea subdit hic textus q sanguinei sunt medi-
ocres supple in longitudine ⁊ breuitate. Quartū est
q fleumatici magis ad ocia inclinant⁹ qz ad studia
propter frigiditatē mouentē ad ocia ⁊ pigriciā. Qui-
tū est q multūz dormiunt ⁊ hoc est propter multā
humiditatem eoz ⁊ etiam prouenit multus somn⁹
propter frigiditatem vt innuit Auicēna loco p alle
gato. Sextū ē q fleumatici sunt duri īgeniū qz sicut
viuacitas intellectus ⁊ pspicuitas ingenii proueni
unt propter naturālē caliditatem ita ebetudo intelle
ctus ⁊ duricies ingenii propter cōtrarium scz frigi
ditatem. Septimū ē q fleumatici sunt tardi mor⁹ ⁊
hoc etiā ē ppter frigiditatē q facit motū tardū sicut
caliditas velocē. Octauū est q sunt pigri. Nonū q
somn⁹ in eis ē long⁹ quoz cā eadē ē cum predicta.

sig pplexionis
fleumatica

2^m

3^m

Auic

Gal

4^m

7^m

Auic

6^m

1^m

8^m
Morū

Sig alia

Primi

Secundi

Tercii

Quartii

Quinti

Sexti

No. vii

¶ melancolicus

Sig melancolicus

2^m

3^m

4^m

5^m

Postea ponunt duo alii vñs recolligentes signa pñe
ta cū qbusoā aliis. Primum ē q fleumaticus ē somnolē
t9. i. inclinatus ad multū somnū. Scdm ē q ipse ē piger
.i. tardus ad oēm opationē. Tercium ē q ē multi spū
ppter hūiditatē i eo habundantē mltiplicatiuā spū
Quartū ē q talis ē obrusus i sensib9 7 nedū i sensib9
imo etiā i intellectu. Quintū ē q talis ē piguis. Sextū
ē q talis ē albus i facie. Albedo enī cutis 7 maxie faci
ei signū ē priuatiōis sanguis aut paucitatis ei9 cū
frigiditate vt dicit Auicenna loco preallegato.

Restat adhuc tristis colere substantia nigre

Que reddit prauos pñstes pauca loqñtes

Vñ vigilāt studiis / nec mēs ē dedita sōno

Seruāt ppositū / sibi nīl reputāt fore tutū

Inuid9 et tristis / cupid9 / dextre9 tenacis

Ad exps fraudis / timid9 / luteiq; coloris

Chic ponit autor aliqua signa complexionis me
lancolie. Primum est prauitas / melancolia enī red
dit homines prauos 7 malorum morum quēadmo
dum sunt qui seipsos interficiunt. Secundum ē mul
ta tristitia / melancolici enim multum tristes sunt vt
plurimū propter spiritus melācolicos turbidos et
tenebrosos sicut homines leti sunt propter spiritū
claritatē. Tercium ē taciturnitas / melācolici enī taci
di sunt 7 paucorū verborum propter frigiditatē si
cut nimia garrulitas prouenit propter caliditatē.
Quartū ē q melācolici sunt apti studio qz sp cupidit
tē soli. Quintū ē q tales sunt insomnolēti nec bene

dormiūt ppter nīmā siccitatē cerebri ⁊ ppter fīos
 melācolicos omouētes in eis somnia horribilia q̄b⁹
 excitāt a somno. **Sextū** ē q̄ tales sunt tenacis ppo
 siti. i. p̄tinaces ⁊ cū aliq̄d in mēte habēt diu retinēt ⁊
 difficulter placabiles sunt ⁊ hoc p̄uēit ppter siccī
 tatē eorū q̄ nō sinit propositū cito mutari. **Septimū**
 ē q̄ melācolici nihil reputāt eis eē tūtū imo semp̄ ti
 mēt ⁊ hoc ē propter spiritū tenebrositatē. **Prēa** in
 duob⁹ ultimis v̄sib⁹ ponūt aliq̄ ex signis p̄dictis ⁊
 aliq̄ addūt. **Primū** ē q̄ melācolici ē inuid⁹. **Secū** ē q̄
 ē tristis. **Tercū** ē q̄ ē auar⁹. **Quartū** ē q̄ ē tenax. i. nō
 nihil volēs expōere ⁊ male soluēs. **Quintū** ē q̄ ē frau
 dulos⁹ simplex ⁊ ppter ea hoīes melācolici sunt de
 uoti m̄tū legētes ieiunātes ⁊ alias m̄tas abstīnēti
 as faciētes. **Sextū** ē q̄ ē m̄tū timor⁹. **Septimū** ē q̄ ē
 lutei coloris. i. terrestis siue fuscī coloris. **Color** enī
 fusc⁹ ⁊ maxie si viriditati appropiāt significat domi
 niū melācolie scd⁹ **Rasim** scd⁹ alināsortis i p̄cipio
Hī sunt hūiores qui p̄stāt cui⁹ colores
Omnib⁹ in reb⁹ ex fleumate fit color alb⁹
Sāguie fit rube⁹ colera rubea quoq⁹ ruff⁹
Si peccet sāguis facies rubet extat ocellus
Infletur gene corpus nīmūq⁹ grauatur
Est pl⁹q⁹ frequēs plen⁹ moll⁹ dolor īgēs
Maxime fit frōtis et constipatio ventris
Siccaq⁹ lingua sitis ⁊ sōnia plena rubore
Dulcor adest sputū sūt acris dulcia queq⁹

Guy

A^{uy}

Alia figura

Secund

Zuy 4^{tu}

Zm

Gymn

Paf

Indoribus

Colores pplex

Xiii signa sanguinis

1^m

2^m

3^m

4^m

5^m

6^m

7^m

8^m

9^m

10^m

11^m

12^m

13^m

14^m

In hoc textu primo ponit colores consequentes complexionibus et dicit quod pleumaticus est albi coloris scelericus est rufi coloris et sanguineus rubei et de melancolico dixit in fine precedentium versuum. Et de istis omnibus dictum est prius. Secundo ponit tresdecim signa superhabundantis sanguinis / quorum primum est quod facies est rubea propter ascensum sanguinis ad caput et faciem. Secundum est quod oculi plene videntur exire solito propter extensionem quam facit sanguis multiplicatus. Tertium est quod generantur infantes propter simile causam. Quartum est quod corpus totum grauat quia natura suppeditat non sufficiens regere humores et sustentare debite corpus. Quintum est quod pulsus fit frequens propter caliditatem quam inducit sanguis multiplicatus. Sextum est quod pulsus est plenus propter multitudinem vaporum calidorum et humidorum. Septimum est quod pulsus est mollis propter humiditatem nimiam mollificantem arteriam. Octauum est quod dolor fit in fronte et hoc propter sanguinem multiplicatum in rebus mirabili. Nonum est quod venter constipatur. id est durus sit nec bene assellans propter caliditatem nimiam exsiccantem feces. Decimum est quod lingua sit sicca propter simile causam. Undecimum est quod sitis est magna propter exsiccationem orificii stomachi ex nimia caliditate. Duodecimum est quod fiunt somnia declinantia ad rubedinem. Et istud vult Auicenna secunda primi doctrina tercia capitulum septimo dicens. Et somnia que illud significant superhabundantiam sanguinis sunt sicut cum homo in somnis res videt rubeas aut sanguineas multum ex suo corpore exire aut se in sanguine natare et similia. Decimum tertium est quod sputum est dulce propter sanguinis dulcedinem

Notandum circa istud q̄ sicut hic ponuntur signa
 superbabundantis sanguinis ita quidam etiam po-
 nunt signa superbabundantie aliorum humorum sub
 quibusdam versibus. Signa quidem superbabundā-
 tis colere sub istis versibus. Accusat coleram dextre
 dolor/aspera lingua/ Tinnitus/ vomitusq̄ frequēs
 vigilantia multa/ Multa sitis/ piguis egestio/ tor-
 sio ventris Nausea fit/ morsus cordis/ languescit
 orexis/ Pulsus adest gracilis/ durus/ velox/ q̄ calef-
 cens/ Aret/ amarescit/ incendia somnia fingit. Sig-
 na vero superbabundantis fleumatis sub istis ver-
 sibus. Fleuma supergrediens proprias in corpore
 leges Os facit insipidum/ fastidia crebra/ salivas
 Costarum stomachi simul occipitisq̄ dolores Pul-
 sus adest rarus et tardus mollis inanis Precedit
 fallax fantasinata somnus aquosa. Signa vero su-
 perbabundantis melancolie sub his versibus. Humo-
 rum pleno dum fex in corpore regnat Nigra cutis
 durus pulsus/ tenuis et urina Sollicitudo timor et
 tristitia somnia/ tempus Arescet rugitus/ sapor et
 sputaminis idem Leuaḡ precipue tinnit et sibilat
 auris.

Den̄ septen̄ vix fleubothomū petit ān̄
Spiritus vberior ex̄it per fleubothomiam
Spiritus ex potu vini mor multiplicatur
Humorumq̄ cibo damnū lente reparatur
Lumina clarificat sincerat fleubothomia
Adres et cerebz/ calidas facit eē medullas

Nō siḡ superba
sanguinis

Colere

Fleumatis

Melancolie

et fleubothomia

Viscera purgabit / stōachū vētrēq; coheret;
Puros dat sensq; dat somnū / tedīa tollit
Auditus vocem / vires producit et auget

In hoc textu autor loquitur de fleubothomia. primo ostendit etatem requisitā ad fleubothomiā dicēs qđ ānus decimūseptimū vix petit fleubothomiam. Et pro isto dicit Galenus. xi. de ingenio qđ pueri non debent fleubothomari nisi habeant quattuordecim ānos ad minus. Et causa est quia corpora puerorū sunt faciliter resoluibilia a calore extraneo ideo debilitantur multum ex euacuatione forti facta per fleubothomiam. Itē quia indigent nutrimento duplici de causa scilicet propter nutrimentū et augmentum ideo minutio sanguinis non competit eis. Itē quia facile dissoluuntur a calore extraneo sufficit quod ab eis dissoluitur quare non indigent fleubothomia. Et circa istud sciendū qđ sicut fleubothomia nō cōuenit pueris predictis sed cauenda est ita etiā est cauenda in magna etate scz senu vt vult Galenus nono megategni quia secundū Galenū et Halytercia tegni in conuēlascētib; et senibus est pauc; sanguis bonus et multus malus. Fleubothomia igitur rapit bonum et dimittet malū vt innuit Aulianus in 4. ta primi capitulo. vicesimo de fleubothomia. ideo in talibus non competit fleubothomia. Secundo ponit nocumentum fleubothomie et est qđ spiritus uberiorē exiunt per fleubothomiā. Cuius rō pōt esse qđ cū multa euacuatōe sanguinis qđ fit p fleubothomiā necesse est etiam multitudinem spirituum euacuare

Flūit flūida
vix i decio septio
Gal

Flūit quē puer
vix i senib;
Gal et haly

Aulianus
2. uocum. f.

Tercio tangit remedia per q̄ spiritus emissi refocillā
tur ⁊ iterato multiplicantur. Et dicit q̄ ex potu vi
ni subito regenerantur spiritus quia oim subito nu
trientium maximū est vinū vt pri⁹ dcm̄ est. Et spi
ritus etiā regenerant⁹ ⁊ refocillantur ex cibo sed hoc
fit lente ⁊ non subito sicut ex vino. Et cibus qui de
bet dari erit digestibilis ⁊ multi sanguinis generati
uus sicut oua sorbilia ⁊ similia. Et circa istud scien
dum est q̄ licet cibus regeneret spiritus post fleuboth
omiam tamen debent cauere patientes a multo ci
bo in prima ⁊ secunda die. Vnde dicit Ysaac in di
etis cibus est eis minuendus ⁊ potus augendus sci
licet respectu cibi non tamen respectu sue cōsuetudi
nis ymmo min⁹ debent bibere q̄ ante fleubothomiā
quia virtus digestiua debilior ē. Quarto ponit au
tor. xi. iuuamenta fleubothomie debite facite/primū
est q̄ temperata fleubothomia confortat visum qz
minuendo humores etiam minuit effumationem ad
caput ⁊ repletionem eius offuscan tes visum. Secū
dum est q̄ clarificat ⁊ sincerat mentem ⁊ cerebrum
propter similem causam. Tercium est q̄ calefacit me
dullam quia minuit superfluitates que ad eam veni
entes ipsam infrigidant. Quartum est q̄ purgat vis
cera id est interiora quia exonerata natura a sangui
ne humores crudos in interioribus cōtentos meli⁹
pigerit. Quintum est q̄ fleubothomia restringit vo
mitum ⁊ fluxum ventris quia diuercit humores ab
interioribus ad exteriora. Et istud vult Auicenna
loco preallegato dicens. Amplius fleubothomia p
pterea q̄ ad diuersum trahit naturam secundum

3°

4°
flux⁹ fit vi ho

visu

2m

3m

4m

7m

plurimum retinet. Et istud maxime verum est quando
 fleubothomia fit de venis brachii. Nam fleubotho-
 mia facta de venis pedum non sic retinet. Potest ta-
 men per accidens contingere quod ad fleubothomiam se-
 quatur maior fluxus ventris et hoc dupliciter primo
 quia ex fleubothomia facta tollitur onus nature
 tunc enim virtus confortata aliquando prouocat alias
 euacuationes. Secundo si fluxus ventris fiat ex mul-
 ta debilitate virtutis contentiue tunc enim quia ex
 fleubothomia debilitatur virtus magis augebit fluxus
 ventris. Sextum est quod fleubothomia facit puros sensus
 quia minuit euaporationem ad caput unde turbant sen-
 sus. Septimum est quod ipsa iuuat somnum impeditum quia per
 ipsam euacuantur humores plurimi a quibus eleuantur
 vapores acuti et diuersi impediētes somnum. Decimum
 est quod ipsa tollit tedia et grauitates nimias quia per ipsam
 virtus exoneratur a suo grauamine. Et etiam educit per
 ipsam sanguine educit simul melancolia fex sangui-
 nis que inducit tedia et grauitates. Nonum est quod ip-
 sa confert auditui quia per ipsam diminuuntur va-
 pores et humores ascendentes ad caput impediētes
 auditum. Decimum est quod ipsa confert voci quia per ipsam
 diminuuntur supfluitates et humiditates que possent per-
 uenire ad pectus vel cannam pulmōis et impedire vocem.
 Undecimum est quod ipsa auget vires quia per ipsam corpus a
 suo grauamine exoneratur quare virtus augmentatur.
Tres sunt istis dies Septēber Aprilis
Et sunt lunares sunt velut ydi a dies
Prima dies primi postremaque posteriori

6^m

1^m

8^m

9^m

10^m

11^m

Et cum inueniatur

Nec sanguis minui nec carnibz aſeris vſi
in ſene vl' iuvene ſi vene ſanguine plene
Omni menſe bene confert incifſio vene
Hi ſunt tres mēſes maiꝝ ſeptēber aprillis
in quibz eminuas vt lōgo tēpore viuas
 In hoc textu autor tria facit/ primo dicit qꝫ iſti
 tres menſes ſcꝝ **Maiꝝ** **Septēber** **Aprillis** ſunt mēſes
 lunares ⁊ i eis ſunt dies prohibiti a fleuorhomia
 videlicet prima dies **Maiꝝ** ⁊ vltima **Septēbris** ⁊
Aprillis. Et iſtud cōſeſ d'cunt. Verūp tñ ē dictū ſic
 cum nec alicuius valoris ymmo predicti dies pñt
 eſſe ita boni ⁊ electi ſicut ⁊ alii ſecundum qꝫ diuerſa
 oſtellaſio in eis poteſt eſſe. Et ſubdit autor qꝫ in ta
 libus diebus nulli veſci debent carnibus anſeris
 quod etiā falſum ē ⁊ erroneum ⁊ magis ſortilegio
 attribuen dum. Et forte autor iſtud habuit a iudeis
 qui iſtum ritum obſeruāt. Secundo dicit qꝫ ſenex a
 ſenectute ⁊ nō a ſenio ⁊ iuuenis venas plenas habē
 tes ſanguine minui poſſunt omni menſe quia iſti nō
 faciliter reſolubiles ſunt nec in eis ſolum paucus ē
 ſanguis bonus ymmo multus. Tercio dicit qꝫ inci
 ſio vene pro regimine ſanitatſis cuſtodiende debet fi
 eri in aliquo iſtorum trium menſuꝝ qui ſunt **Maiꝝ**
Septēbris ⁊ **Aprillis** differenter tñ quā in **Aprili** ⁊
Maiꝝ debet inci di vena epatis propter multipli
 cationē ſanguinis eo tpe cum ſit tempꝝ vernale ⁊ in
Septēbri vena ſolenis propter melancoliā qꝫ tunc
 habet multiplicari cum ſit tempꝝ autumnale.

forte hēt² a m
 et reputa pſon
 2°

3°

Cū nōc fleubō

Xij īpedita
10^m

2^m

3^m

Frigida natura / frigēs regio / dolor ingēs
Post lauachrū / coy tū / mior etas atq; senil
Morbus prolirus repletio potus et este
Si fragilis vel subtilis sensus stomachi sit
Et fastiditi tibi non sunt fleubothomadi
Chic autor ponit. xii. que īpediunt fleubothomiā
Primū est frigiditas oplexionis. Cū enī scdm Ga
lienū in megategni fleubothomiā īfrigidat tūc aug
mētaret frigiditatē. Cā at qre fleubothomiā īfrigi
dat est quia scdm Isaac in vrinis sanguis ē funda
mentū caloris naturalis. i. illud in quo calor natu
ralis seruatur. 7 quia fleubothomiā sanguinē euacuat
īdeo 7 calore naturālē 7 tūc p cōsequēs īfrigidat.
Secundū est regio frigida vebemēter sub qua debet
ē īp̄rehendi tēpus multū frigidū quod etiā prohibet
in fleubothomiā qz in regiōe 7 tpe multū frigidis san
guis in īp̄fūditate corporis īcludit 7 ille qui circa
īnīextremitates existit a frigiditate cōdensat 7 īnep̄
zūdit ad hoc cōfluat. Tercium ē intensus dolor sub quo
īmetiā potest cōp̄rehendi nimia corporis īflāmatiō
scilicet quia si in istis accidentibz fieret fleubothomiā seque
retur motus agitatiuus qui est cōtrarius nature qz sic
est difformis ī maior īflāmatiō que etiā ē naturam
animāis debilitans. Et cā motus agitatiui ī dolore ī
iūbētēdō ē quia fit tractio ad diuersas ptes. Per flōmiā
ē cū fit tractio ad locū fleubothōatū 7 ex dolore for
lenti fieret tractio ad locū doloris. Cā vero maioris ī
flāmatiōis est quia ex flōmiā cōmouēt humores

quare magis inflāmantur ex motu. Et istud verū ē
qñ flōmia fit parua ⁊ artificialis. Si tamen fiat vs
q ad sincopī prodest in predictis casib⁹ quia ista cū
vincit attractionē doloris nō facit motū agitaciū
Et similiter tollit inflāmatiōē cum nō sint humo
res ibi qui cōmoueant ⁊ calefiāt ⁊ maiore inflāma
tiōē inducunt. Et istud voluit Galien⁹ in omento
illius āphorismi prime particule āphorismoz q̄ ege
runt cū dixit q nō est melior medicina ī aptate de
bementis inflāmatiōis ⁊ similiter in febrib⁹ ⁊ dolo
re forti q̄ fleubothomia. Quartum ē balneū ⁊ maxi
me resolutiuum tale enī prohibet flōmiam quia ta
le etiam est euacuatiuum iam natura non facile tol
lerat euacuationem super euacuationem. Quintum
est coitus immediate precedens. Post tales enī nō
statim deb⁹ fieri incisio vnde q̄ ex hoc maxima debi
litatio nature sequeretur cum per coitum prius ma
iura debilitata sit. Sextum est etas maior vel minor
q̄ requiritur ad fleubothomiam sicut etas infanzia
⁊ etas senii prout declaratum est prius. Et si agimus ill
pedimenta tangit Auicenna loco preallegato dicto
Tibi quoq̄ cauere debes a minutione in complexio
ne vehementis frigiditatis ⁊ in regionibus foris
frigiditatis ⁊ in hora fortis doloris ⁊ post balneū
resolutiuum ⁊ post coitum ⁊ in etate que est minor
.xii. annis ⁊ in etate senum quāto magis poteris
nisi in figura confusus fueris ⁊ in solitudine miscu
lorum ⁊ venarum amplitudine ⁊ earum repletionē
⁊ coloris rubedine. Et ulterius subdit hos namq̄
ex adolescentibus ⁊ senibus fleubothomare audebis

Adolescentes tamen secundum ordinē ad fleubotho
madum paulatim prouebere debes cuz pauca min
tione. **S**ep̄tīmū ē morbus prolix⁹ quia tunc ex tali
fleubothomia natura dupliciter debilitatur puta a
morbo prolixo ⁊ a minutione. **E**t istud ē verū scō
Aui. loco pallegato nisi sanguis affuerit corruptio
qz si sic flōmia p̄t ouenire. **O**ctauū ē nimia repletio
pot⁹. **N**onū ē nimia repletio cibi sub qua etiā op̄re
bentur indigestio cibi. **E**t causa hor⁹ est quia secun
dum Aui. in primo attrahentia sunt tria scz vacuū
calidum ⁊ tota species. **S**i ergo uene per flōmiam
a sanguine eua uarent cibum indigestum uel super
fluum siue potum superfluum a stomacho uel epate
attraherent qui indigestus ueniens ad mēbra non
corrigeretur quia tertia digestio non corrigit pecca
tum secunde sicut nec secunda prime si peccatum sit
magnum propter quod in mēbra nō cōuerteret sed
ibi remanens p̄t sic esse cā egritudinis. **D**ecimū ē fra
gilitas ⁊ debilitas uirtutis. Fleubothomia enī ē for
tis euacuatio secundū Salienum scōa āphorismoz
in cōmento illius in quo morbo s; uirt⁹ debilis nō
p̄t pati motum forte. **U**ndecimū ē subtilis sen
satio orificii stomachi quod precordiū dicit qz ex
flōmia in tali facile sequitur sincopis. **E**t sub isto
eniam cōprehendit debilitas stomachi ⁊ facilis flu
xia colere ad orificium eius inducens ad uomitum
facilem colere. **U**nde in habentibus predicta accide
ntia non conuenit fleubothomia. **P**er fleubothomiaz
enī humores cōmoti ad os stomachi inducerēt tan
q̄ ad locum consuetum ⁊ quia membrum est debile

8m
27

xiii

212

Precedunt
Synopsis

pectus illi fluxu
 stomam acciunt
 aliqui in stomia
 stomadi fluxu que mo
 sticoris i stomach
 est fluxum ita eni in
 euacuant trabent
 falorum. Et pluri
 rangit quicuna loc
 stomum qd preter
 aliqua alia etiam im
 primis est alia quic
 fluorum aut moror
 fieri stomia i hoc ad e
 rum fluxum seu ma
 corporis sine copos
 tus partis multum di
 scido nec euacuat
 meqategem. Terciu
 tus tunc enim est cau
 mus humorum i p
 nos est facienda stomia
 mentarene i vltis de
 garetur i vltis timendum
 propter hoc vult fluere
 stomia est facienda ene
 que facies hie vtriq
 bus hie dr accitue du
 laboriosa bue calo
 vltis i suffocati bue

et impotens illi fluxui resistere ideo illis multa mala
 per flōmiam accidunt. Et hec est una causa quare
 quāq; aliqui in flōmīa sincopizāt scz quia colera ad
 stomachū fluit que morificatio stomachum ex opas
 siōe cordis et stomachi sincopi inducit. Duodecimū
 ē fastidium si enī in fastidio fieret flōia cum vene
 macuarent traherent ad se materiā malā facientem
 fastidium. Et plurima istorū sex ultimorū accidētū
 tangit Auicenna loco preallegato. Et circa istud est
 sciendum q; preter predicta accidentia sunt adhuc
 aliqua alia etiam impedientia fleubothomiā quorū
 primū est alia euacuatio ut quādo est fluxus mē
 struorum aut emorroydarum tunc enim non debet
 fieri flōmia et hoc ad euacuationem licet ad diuerse
 dum fluxum seu materiā posset fieri. Secundū ē
 corporis siue cōpositionis raritas quia a corpori
 bus raris multum dissoluntur et ideo sufficit ista ex
 solutio nec euacuatio indigēt ut vult Galenus no
 no megategni. Tercū est humorū cruditas et viscosi
 tas tunc enim est cauenda flōmia quia augmētaret
 cruditas humorū et propter hoc in morbis longis
 non est faciēda flōmia quia cruditas humorū aug
 mentaretur et virtus debilitaretur et morbus prolo
 garetur et ideo timendum esset de casu virtutis. Et
 propter hoc vult Auicenna q; in morbis chronicis
 faciēda est farnacia ante fleubothomiā et nō ē flōia
 ante faciēda licet utraq; indigeāt patētes. Et crudi
 tas hūorū pōt accidere duabz de causis una cā ē pp
 ter habūditiā hūorū calorem naturalem suffocatiū q; de
 bilitat et suffocat hūiores crudos generat et tūc hū

xxv

Iustitū fctf

2m

3m

Cruditudo pōt
amē hūorū

2^a ca

3^a ca

¶ si fuerit flebo

¶ si fuerit
tuta flebo
pau

cōpetit flōmia. Unde scdm Alexandrum secundo li
bro suo ea de ydropili flōmia i principio ypozar
te cōpetit cū prouenit ex multitudine sanguinis mē
strualis cūz prohibeant fluere mēstrua ppter cām
aliquā/ aut ex multitudine sanguis emorroydalis
qz sicut ignis pius sub multa lignoz cōgerie suffo
cat similiter ē de calore innato suffocato sub humo
rum multitudine. Secūda cā cruditatis humorū ē ca
loris innati debilitas ut in illis qui sunt debilis cō
plexiōis ⁊ qui habuerunt longā egritudinē ⁊ i sen
bū ⁊ tunc nō cōpetit flōia qz p hoc augetur cruditas
quia sanguis in quo calor cōseruat extraheret ⁊ ita
corpus infrigidaret ⁊ humores magis incrudarent /
debet ergo sanguis dimitti ut humorū cruditatē di
gerat. Quartum ē aeris i debita dispositio ut nimia
caliditas aut nimia frigiditas quia p caliditatem
multā fortis fit resolutio ⁊ per frigiditatē multam
inepificatio humorum ad fluxum.

Quid debes facere qñ vis fleubothomari
Vel qñ minuis fueris vel quādo minuit?

Unctio siue potz lauachrū vl' fasciā motz

Debent nō fragili tibi singula mēte teneri

In hoc passu autor ponit quinqz que debent fieri
circa fleubothomiā aliqua quōd ante flōmiam aliq
in flōmia ⁊ aliqua post flōmiam. Prīmū ē unctio
que aliqñ fit i flōmia sicut unctio fleubothomi ut
dolor leniat aliqñ vero post flōmiā ut cōsolidatio
vulneris retardetur ad hoc ut post flōmiam humores

relictis in venis aliquā possint habere respirationē et
 fumi aliqui mali exalent. **S**ecundū ē potus et maxie
 vini qui valet in flōmā si sincopis acciderit et etiam
 valet post flōtām pro regeneratione nouoz spiri
 tum et noui sanguinis et isto modo tā faciunt cōes
 Terciu ē lauacrū .i. balneū quod valet p duos vel
 tres dies ante et per duos vel tres post flōtām et nō
 eodē die. **A**nte quidē si quis timeat qd habeat in se
 humores grossos quia balneū humores dissoluit et
 cōmonet eos et ppter hanc cām etiā cōpetit añ accep
 tis sirupi acetosi et motus ut humores dissoluantur
 et subtilientur. **E**t ergo qñ debet fieri flōia debet fri
 cari brachiū ut humores existentes in venis pro
 pinquis brachio subtilientur et preparantur ad exe
 unum faciū. **P**ost flōtām vero valet ut reliquie
 humorū et vaporum derelictæ resoluantur. **I**n die ve
 ro flōmie nō conuenit quia per balneum cutis lenis
 fit que lenificata percussione factam in flōmā fu
 git et hoc est periculū. **Q**uartum ē fascia .i. ligatura
 euz pannis lineis que valet post flōtām immediate
 ad retinendum fluxum et ante flōtām ad trahendu
 humores ad locum ubi queritur flōia ut ex eo etiā
 bene ingrossentur et melius videantur. **Q**uintum est
 motus siue ambulatio moderata que potest fieri an
 te ut humores dissoluantur et subtilientur et post ad
 resoluendum reliquias humorum ex fleubothomia
 derelictas. **C**irca predicta sciendum qd cōes se faciūt
 flōmare ieiuni sed quibusdā doctoribz meli9 videt et
 oueniētis qd añ flōiaz primo unū ouū sorbeat mol
 le cum vno haustu vini circa nonam vel decimam

2^m3^m4^m5^m

boram ante prandiuꝝ ⁊ statim postea se flōmari fa-
ciant. Et huius cā est quia stomacho vacuo natura
fortius sanguinem retinet ne deficiat in nutrimento
sed cum cibus qui de se multum nutritiuus est sit in
stomacho cuiusmodi sunt oua sorbilia ⁊ vinum tūc
natura melius sanguinem exire permittit.

Flebo. 1a q. facit **Exhilarat tristes iratos placat amantes**
Itē sint amentes flebothomia facit

Tricessis flebo **In** hoc passu auctor ponit tres effectus flebotho-
mie. Primus est qd flebothomia exilarat. i. letificat
tristem hominem. Secundus est qd flōmia placat ira-
tos. Et cā vtriusq; ē quia i sanguine qñ multa omis-
cet melācolia fit tristitia ⁊ qñ multa colera fit ira/
cum melācolia sit cā tristitie ⁊ colera ire/iā vterq;
istorū vtriusq; humorū educit educatione sanguinis qz
ei cōmiserit.

Tertius

**quidq; ex
mib; fit
flebo. 1a**

Tertius est qd prohibet amantes ne
inflammant quia facit humores fluere ad partes exte-
riores ⁊ a capite diuertit. Pro maiori declaratione
discipulus est qd quinq; sunt cause propter quas de-
bet fieri flebothomia. quarū prima ē directa ⁊ alie
quattuor indirecte. Prima q ē directa ē vt habūdā-
tia sanguinis euacuetur siue bebundet sanguis in q
utilitate siue quantitate siue vtroq; mō. Nā secundum
Auricennā loco p allegato duo genera hoīm sunt fleu-
bothomizandi quorū vnum ē ille mōd; hoīm qui iā
opparati sunt incidere i egritudines vt q hñt habūdātiā
oī sanguis i qñtitate ⁊ reliquū gen; ē gen; illoz hoīm
i q iā egritudine incidērūt ppter hūoz siue sanguis
maliciā. Sz dñt flōmia ista ⁊ illa qz ppter sanguis

habundantiā debet fieri multa fleubothomia sed si i
qualitate peccet sine sit maliciosus tunc cōpetit flōia
panca. unde secundū Galienum nono megategni si
sanguis sit malus i corpore debz euacuari paulatine
Et ideo peccat multū illi qui qñ vident sanguinē ma
lum fleubothomāt se quousq; videant sanguinē bo
num exire cum forte prius totus sanguis exiret q̄ bo
nus exiret sed debet fieri panca euacuatio tunc secū
dum Galienum in casu isto priusq; fiat flōmia debz
dieta bonum sanguinem generans exhiberi ut loco
mali sanguinis bonus sanguis generetur et postea
debet fieri post modicum tempus flōmia panca et
sic deinceps. **Ista fleubothomia est directa quia fit**
per se ad euacuationē illius quod p se debet p flōiam
euacuari scz ad euacuationē plenitudinis humorū
sive sanguinis principaliter tamen secundum qd cū
eo sunt alii humores. Prima cā indirecta ē magni
tudo morbi et magnitudo aprātis vehemētis inflā
mationis quia scdm Galienū in omni illis āphorīs
mi que egerunt 7c. Nō ē melior medicina in aprāte
vehementis inflammationis et in febris et dolore
forti q̄ fleubothomia ut etiā dictum est ubi Frigi
da natura. Secunda causa indirecta est ut attraba
tur materia ad partē illā per quā debet euacuari ma
teria unde in retentione menstruoꝝ et emorroidaz
debet apiri scobena scdm Galienū q̄ Anic. ut trahāt
materia sāguis ad iferū. Tercia cā indirecta ē ut hūi
ores trahāt ad locū agrariū sili loco ad quē fluit hūi
ores et hoc ad diuertēdū materiā a loco ad quē fluit
humores unde in nimio fluxu menstruoꝝ debet

Prima cā

2^a m

3^a cā

In pluri

q^m m

De plaga i flebo

De quantitate
fissure

De quantitate
magis et minus

20

fieri fleubothomia de basilica ut trahatur materia
ad contrarium loco ad quem declinat et diuertatur
a suo fluxu. Et propter hoc in pleureti sinistre par
tis debet fieri fleubothomia in parte dextra ut diuertatur
materia et attrahatur ad locum contrarium
loco ad quem declinat et similiter si sit in parte dex
tra debet fieri fleubothomia in parte sinistra. Quare
causa indirecta est ut per fleubothomia una portio
materie euacuetur et natura potentior sit supra
residuam et sic competat ratio quod repletio est in corpore
ne fiat apostema quia natura est debilis respectu re
gimini illoz humorum ideo una portio illius materie
est euacuanda ne propter impotentiam nature in re
do illam materiam illa materia fluat ad aliquem locum de
bilem in quo aggregetur et apostema generetur.
Fac plagam largam mediocriter ut esto fumus
Exeat uberius liberiusque cruor
In hoc passu autor ponit unum documentum de
quantitate fissure in fleubothomia. Et dicit quod fis
sura debet esse larga mediocriter ut fumus et grossus
sanguis liberius exeat quia quando fissura est str
icta tunc solum subtilis sanguis exit et grossus rema
net. Circa istud est sciendum quod aliquando in fleubo
thomia debet fieri vulnus magnum et aliquando p
uum. Debet autem fieri vulnus magnum tribus de
causis. Primo quia humores sunt grossi et grossus
sanguis est euacuandus ut per illud vulnus magnum san
guis facilius possit exire et ergo in melancolicis faciendo
est magnum vulnus. Secundo propter temporis frigiditatem

quod humores ingroffat et ergo in hyeme debet fieri vulnus magnum. Tercio propter habundantiam humorum quia tunc melius fit euacuatio per vulnus magnum quam paruum. Sed vulnus paruum fit cum est viri debilis ut de spiritibus et calore minus euacuetur. Et in tempore calido eadem de causa et quando est sanguis subtilis.

Sanguine substracto sex horis est vigilandum

Ac somni fumus ledat sensibile corpus

Ac nervum ledas non sit tibi plaga profunda

Sanguine purgato non carpas pertinere escas

In hoc passu autor tangit tria consideranda circa fleuborhomiā. Primum est quod flomatū non debet dormire immediate post flōiam nisi ad minus transierint sex hore. Et huius subdit autor causam ne fumi qui scilicet in somno causantur mori ad caput leuant cerebrum. Alii tamen possunt assignari causae quare prius est ne in somno vertat se patiens supra brachium flōmatum et per hoc leatur. Secunda est ne humores in somno fluant ad membrum lesū in quo est dolor propter ictum fleuborhomi et fiat apostema. unde Galienus secunda aphorismi super illo aphorismo. In quo morbo vult quod in somno si fiat apostema intra corpus aut membrum sit lesū ad ipsum fluunt humores. Avicenna vero aliam assignat causam scilicet quod per talem somnum possit accidere contractio membrorum. Et istius causa potest esse quia sicut secundum Galienum super illo aphorismo. In quo morbo et somnus in

3°

p^o fleubo^{ma}

tria consideranda
in fleubo^{ma} f.

p^o ca

2^a

alia tñ

2^m

3^m

principio paroxismi non opetit qz calor naturalis
ad interiora regreditur et exteriora infrigidantur et fumi
remanet non consumpti propter quod rigor augmentatur
et poxismus etiam prolongatur sic etiam fumi per omotio
nem humorum in flordia ad nervos et ad lacertos eleuantur
qui non consumpti remanentes in somno infrigidantur
in exterioribus et ingrossantur et ideo faciunt nervorum
et lacertorum confractionem si fiat superdormitio im
mediate post fleubothomiam. **Alia causa** potest esse quia ma
teriam ingrossans est faciens confractionem sicut in
quartana in cuius typo fit confractio propter fri
giditatem et grossitatem materie sed nervi et lacerti sunt
frigidi ideo ad ipsos veniens iste fumus in somno
in quo fit retractio caloris ad interiora infrigidatur
et ingrossatur et iste fumus infrigidatus et ingrossa
tus frigiditatem et ingrossationem inducit in mem
bro suae confractionem quia ad membrum consumi
le properant egritudines consimiles. **Et istud verum**
est de somno fleubothomie vicino et non de remoto
postquam fumi illi fuerint consumpti. **Secundum** quod
dicitur est quod fleubothomans debet cauere ne faciat ni
mis profundam aperturam in minutione ita quod cum
fleubothomo leuat nervum vel arteriam vene super
positos. **Nam** ex lesione nervi sequitur spasmus ex
quo ulterius acerbissima mors sequitur vel ad mi
nus perditio membri puta brachii vel digiti etc.
Et ex lesione arterie sequitur fluxus sanguinis arte
riales difficilissime curabilia. **Tercium** est quod fleubo
thomatus non debet illico id est immediate post fleu
bthomiam cibum sumere sed debet

expectare quousq; in eo humores fuerint quieti ne ci-
bus ante eius digestionē ad subueniendū mēbro le-
so cum sanguine simul attrahatur.

Omnia de lacte vitabis rite minute

Caustodia inuinit

Et vitet potum fleubothomatus homo

Frigida vitabis qz sunt inimica minutis

Interdictus erit minutis nubilus aer

Spiritus exultat minutis luce per auras

Omniib; apta quies ē/mot; valde nociu;

*Quiq; vitada
a fleubotho*

primū

Chic autor ponit quiq; vitada ab ipso fleubotho-
mato/ quoz primū ē qd flōmat; deb; vitare lac ⁊ la-
cticinia. Et cā ē qz ex omotōe humoz p flōmiā sepe
fluunt humores aliqui ad stomachū. Si ergo lac su-
meret ex omixtiōe illoz humoz lac i stomacho cor-
rūperet ex quo de se maxie corruptibile ē. Et etiam
lac propter dulcedinē ei; posset trahi indigestū ad
venas. Et propter cōmotionē humoz facile corrū-
pi. Secundu ē qd flōmat; debet cauere a potu nimio
quia propter euacuationē venaz talis potus trabe-
ret facile ad venas indigestus prout prius dictū
est. Tercium est qd fleubothomatus debet vitare om-
nia frigida tam intus sumpta q̄ exterius adhibita
puta cibaria multum frigida/ aerem frigidum/ bal-
neum frigidum/ tenuitatem vestium/ sessionē supra
petrā/ frigiditatē capitis vel pedū quia cū calor na-
turalis per flōiam debilitat; ē corp; facile supflue
ifrigidaret. Quartum ē qd flōmat; nō debetambu-
lare in aere tenebroso nebuloso turbato quia talis

Secundu

Terciu

qu

110

46

cū ē fleubo

Quatuor pot

puu

211

311

contrahat anima et pigritiam in corporibus inducat
ut prius dictum est ibi Aer sit mundus / id est tristitia
cū est sanguis melancolici. Sed debet ābulare in aere
claro et lucido quia in tali aere spiritus vitales natu
rales et animales recreantur et ad extra mouentur con
gaudentes simili. Quintum est quod fleubothomatus de
bet querere quietem temperatam similiter et motum
excessiuum vitare quia motus excessiuus tunc maxi
me debilitat et humores commouet / quies vero tempe
rata motum sedat.

Principio minuas in acutis pperacutis
Etatis medie multum de sanguine tolle
Sed puer atq; senex tollet vterq; parum
Aer tollet duplū reliquū tēp tibi simplū

Hic autor dicit quattuor / primū est quod fleubotho
mia faciēda ē in principio egritudinū pperacutaz .i.
maxime acutaz q̄ scz terminantur in die q̄rto qz ta
les sunt breues nec dāt inducias et ideo a principio
medicāde sunt. Secundū est quod in etate media scz q̄ ē
a tricesimo anno vsq; quadagesimumquintū vel
quinquagesimū annum pl9 de sanguine extrahendū
est q̄ in aliqua aliaz etatū qz in tali etate maxime
multiplicatur sanguis et eius subtractio nō impedit au
gmentum nec diminuit virtus corporis quia corp9
in tali etate non augetur neq; diminuitur sensibiliter
sed stare videtur. Tercium est quod senes et pueri parū
fleubothomandi sunt quia in pueris sanguis mult9
requiritur propter nutritionē et augmentationē i eis

in febribus viret in
in vere dupla quā
fiam respectu alio
ver est tēp a marie
tum eis aures me
iori declaracōe pone
bodomā quaz pr
est facienda fōmia
cundum Galienū
ra operari me
quarta apborismoz
quibuscūq; incipien
pio morbi est natura
pio morbi non euacu
ebus calibus habet
furore. Unde A
in principio morbi
humores commouet
pus faceret nisi mate
instantia; in materie
per illam apborismum
oportet fieri fōmiam au
tur que sit onerata ē pr
Tercio habet instantiā in
tate ut quando est apo
tate non sit multa mate
pus. Unde dicit Galien
si apostema sit magnū
tate nō sit materie mul
tur apostema ante sui

Et in senibus virtus incipit debilitari. Quartum est quod in vere dupla quantitas sanguinis abstrahenda est per flumina respectu aliorum temporum. Cuius ratio est quia verum est tempus maxime multiplicationis sanguinis secundum omnes auctores medicine. Circa primum omnium per maiori declaratione ponende sunt aliquae regule circa fleubothomiam / quare prima est quod in principio morbi non est facienda flumina medicus enim est minister nature secundum Galienum tercia regni canone illo Dim natura operatrix medicus vero minister sed secundum Galienum quarta aphorismorum in commento illius egritudinibus quibuscumque incipientibus nulla euacuatio in principio morbi est naturalis sicut ergo natura in principio morbi non euacuat ita nec medicus. Istud tamen in tribus casibus habet instantiam / primo in materie furiositate. Vnde Auicenna loco sepe allegato vult quod in principio morbi flumina non debent fieri quia flumina humores commoueret et subleuaret et currere per corpus faceret nisi materia sit furiosa. Secundo habet instantiam in materie multitudine. Vnde Galienus super illum aphorismum Inchoantibus morbis vult quod oportet fieri flumina aut farnaciam ut natura alleuietur que sepe onerata est propter materie multitudinem Tercio habet instantiam in morbi magnitudine et acuitate ut quando est apostema magnum et dolorosum licet non sit multa materia scilicet antecedens in corpore. Vnde dicit Galienus decimotercio megategni Si apostema sit magnum fleubothomem in principio licet non sit materie multitudo ne crepetur aut aperiat apostema ante sui maturationem. Ergo ut mala

9°

Alig^r car
p^rim dictu d

Gal

Gal

2^o3^o

Gal

2^aia

Gal

3^aia

4^aia

5^aia

synthomata videntur minutio est faciēda. Secūda regula est q̄ nō fiat flōmia in die mot⁹ egritudinis sicut ī crisi nō est faciēda flōmia nec aliqua euacuatio ne materia a loco ad quē natura mittit ip̄am diuertat. Similiter neq̄ in paroxismo vnde scdm Galienū prima āphorismoꝝ. In statu neq̄ flōmia neq̄ farmacia fieri debet quia in eo fit coctio morbi que meli⁹ fit in quiete q̄ motu. Sed sicut se habet status ad morbum totalē ita paroxis⁹ respectu dierū interpolationis sicut ergo in statu nō est euacuand⁹ ita nec in paroxismo. Tercia regula est q̄ flōmia nō est faciēda in principio morbi cuz crisis ē remota quia secundum Ysaac in urinis sanguis est fundamētū caloris naturalis ip̄m scz sustinēs licet cor sit fūda mētum generās ⁊ spirit⁹ fundamentum deportans sed sanguis est fundamētū caloris naturalis quia ex eo materialiter generat⁹ calor naturalis ⁊ ideo aliquis sanguinē euacuādo euacuat calorē qui materiā morbi habz digerere ⁊ per cōsequēs morbz prolōgatur ⁊ virt⁹ debilitat⁹ propter quod timēdū ē ne ppter longitudinē morbi ⁊ debilitatē virtutis natura succūbat. Quarta regula ē q̄ in corpore habēte fecē in intestinis nō debet fieri flōdia. Cuius cā est quia tria sunt attrahentia scilicet calidum vacuū ⁊ tota species quia ergo per flōdiam vene euacuantur q̄ a membris sibi propinquis attrahunt ⁊ ita meseray ⁊ a stomacho/ venter plus constipatur ⁊ materia contenta in venis plus inficitur ⁊ meserayce attrahunt humiditatē fecum ⁊ feces plus desiccant⁹ debet ergo venter primo leniri vt per suppositoria aut

clisteria nisi per se laxetur. Quinta regula ē q̄ non
debet fieri flōmia multa quia ex hoc malū accidit ī
senio scilicet multi morbi mali sicut epulētia appo
plexia ⁊ paralisis quia propter remotionē sangui
nis ⁊ caloris generantur multe superfluitates fien
matice q̄ sunt causē hāz egritudinū. Sexta regula ē
q̄ nō debet fieri flōmia in muliere mēstruata aut im
pregnata. In impregnata nō debet fieri quia p̄ hoc
calor digerens cibum diminueretur ⁊ nutrimentum
fetus auferretur ⁊ maxime quando fetus ē magn⁹
cū tunc indiget ampliori nutrimento. Et istud dicit
Ypocras quinta amphorismorum. In mēstruata
verō naturaliter scilicet scdm̄ reuolutionē mēsis nō
debet fieri flōia q̄ in fluxu nimio mēstruoz esset fa
cienda ad diuertendum materiā s̄z qñ eueniūt natu
raliter ⁊ secundū debitū cursū nature tunc nō debz
fieri flōia cū materia euacuet̄ sufficiēter a natura ⁊
natura nō debet diuerti ab operatōe. Septia regula
ē q̄ p̄ colericā passiōē nō debet fieri flōmia cū enī
flōmia omoueat humores per hoc posset humor co
leric⁹ ad stomachum fluere ⁊ ip̄m inflāmare nec de
bet fieri p̄ vomitum ne similiter humores fluāt ad
stomachū neq̄ p̄ fluxum vētris neq̄ p̄ vigilas
magnas neq̄ p̄ motūz fortē ⁊ breuiter nec post vl
lum calefaciens multum aut multum dissoluens q̄
fleubothomia humores plus cōmoueret ⁊ virtutez
magis debilitaret. Deinde videndum est in quibus
hominibus competit fleubothomia. Et pro illo po
nēde sunt aliq̄ regule quaz priā ē q̄ flōmia cōpetit
bōib⁹ delicatis ociosis ⁊ quiescētib⁹ multū carnosiss

Y^a r^aG^a r^a

Ypocras

A^a r^aC^a b^a ē f^a d^a f^aRegule p^ama

2^a

3^a

Duplex natura

4^a

et cibus multum sanguinem generantibus utentibus. Secunda regula est quod fluxio convenit illis in quibus est habundantia sanguinis quod cognoscitur per urine spissitudinem/habundantiam enim sanguinis facit eam spissam sed colera subtili. Tercia regula est quod fluxio debet fieri in illis in quibus melancolia habundat unde cum est multa melancolia naturalis currens cum sanguine per totum corpus quia sanguis in epate ab ea non mundificatur tunc competet fluxio siue minutio per pharmacia. Unde duplex est melancolia naturalis et innaturalis. Naturalis est fex sanguinis que quando habundat ipsa est currens cum sanguine quare cum sanguine per fluxionem evacuat. Ideo facienda est fluxio ad eius evacuationem cum sanguine ab eodem enim calore scilicet a calore temperato fiunt sanguis et melancolia que est eius fex et postea facienda est pharmacia. Quarta regula est quod illis in quibus timetur humorum ebullitio et conturbatio et calefactio competet fluxio et isti statim quando sentiunt se calefieri debent fluxioni cum sit timor ebullitionis conturbationis et calefactionis propter humorum habundantiam. Aliquando tamen aliqui decipiuntur per istam regulam quia statim quando sentiunt calefactionem et timent de humorum ebullitione statim fleubothomant se. Et quando istud est ex colere calefactione et incensione per fleubothomiam non cessat calefactio nec ebullitio immo per hoc augmentatur quia fleubothomia humores commouet et per corpus currere facit et ergo non competit fluxio nisi hoc fit ex habundantia humorum quod cognoscatur per sudoris multitudinem et maxime in mane.

...enim sunt qui
...Soluta regula
...tunc forte virtute
...non frigide et sicce.
Corpora apta ad
...tunc illa que habet
...pora pilosa et bru
...tis sunt colorata
...non recipiunt se
...nisi magna virga
...regularum colligit
...capitulo de fluxio
Etas per delecta
Suarior hoc meo
Elar coriepar el
Hic autor pon
...anda fluxio
...debent evacuati ve
...tri brachii vel ped
...fleubothomari ven
...fistula brachii vel p
...quia ver est multip
...lere ergo in vere et
...quibus magis habu
...sunt bene depre qui
...atum est mentis
...receptaculum colere
...noram melancolie q
...byne ergo in antin

Aliqui enim sunt qui non sudant nisi quando euacuatione indigent. **S**ecunda regula est quod illis debet fieri flota qui habent forte virtutem et qui sunt sanguineae complexionis non frigide et sicce. **U**nde Rasis septimo alināforis. Corpora apta ad flomiam et quae ea plus possunt pati sunt illa quae habent venas apertas et manifestas et corpora pilosa et bruna et ex colore rubeo et fusco mixtis sunt colorata et iuvenes et adolescentes et senes non decrepiti sed pueri et infirmi non sunt minuendi nisi magna urgente necessitate. **E**t plurime istarum regularum colliguntur ex Avicenna quarta primi capitulo de fleubothomia.

Estas ver dexteras / antūn⁹ hyēs⁹q; sinistras
Quattuor haec membra / cephe / cor / pes / epar vacuanda
Eter cor / epar estas / ordo sequens reliquas

Hic autor ponit aliqua concernentia membra euacuanda flomia. **E**t dicit primo quod in vere et estate debent euacuari vene dextre ut dextre manus vel dextri brachii vel pedis. **S**ed in hyeme et antūno debent fleubothomari vene sinistre scilicet sinistre manus vel sinistri brachii vel pedis. **E**t istius causa potest esse quia ver est multiplicatum sanguinis et estas colere ergo in vere et estate debent euacuari ille vene in quibus magis habundant sanguis et colera sed ille sunt vene dextre quia in parte dextra corporis situatum est membrum generativum sanguinis scilicet epar et receptaculum colere scilicet cistis fellis. **S**ed antūn⁹ est generativ⁹ melancolie quae etiam coacernat et non resoluitur per hyemem ergo in antūno et hyeme debent fleubothomari

T. r. a

R. s.

Obpib⁹ am

*Euacuanda flomia
in vere et estate*

*In autūno
et hyeme*

2°

D' saluatella

Sex ex flōia
q saluatella

1
23
4
4
6

Parla

1

2^a m

ille vene in quibus magis dñatur melācolia q̄ sunt
vene sinistre cum in sinistra parte corporis contine
atur splen qui est receptaculum melancolie. Secun
do dicit q̄ ista quattuor membra scilicet cephe id est
caput cor pes et epar secundum quattuor partes an
ni sunt euacuanda/cor quidem in vere/epar in esta
te/caput in hyeme et pedes in autumno.

Dat salnatella tibi plurima dona minuta
Purgat epar/splenē/pect⁹/pcordia/vocē
Innaturalem tollit de corde dolorem

Chic tangit sex iuuamenta prouenientia ex flōia
vene que dicitur salnatella et ē vena in dorso man⁹
in loco qui est inter auricularē digitū et medicū. Pri
mum est q̄ ip̄a purgat epar. Scdm est q̄ ip̄a mun
dificat splenē. Tercū ē q̄ mundificat pect⁹. Quar
tum ē q̄ preseruat precordia. i. orificium stomachi
a noimento. Quintū ē q̄ aufert noimēta vocis.
Sextum ē q̄ aufert dolorē innaturalē cordis. Et ra
tio oīm iuuamentoz est quia predicta vena ab om
nibus istis locis sanguinem euacuat vt postea etia⁹
patebit. Pro maiori declaratione p̄dictorū sciendū
est q̄ in flōmia aliquñ aperiuntur vene et aliquando
arterie. In apertione auct⁹ arterie est timor. Et bu
ius causa potissima est nimius fluxus sanguis qui
duplici causa habz fieri in fleubothōia arterie. vna
causa ē caliditas vehemens sanguis arterialis. Cali
dū enī ē facile mobile et arteriā dilatans et aperiēs et
ideo iuuat multum ad euacuationē sanguis i flōmia
arterie. Secūda cā ē arterie mobilitas et ideo tard⁹ ē

ea vulnus curat quia vulnera nō sanant nisi qui
 escat. Prodest cū ista flōmia tripliciter/ primo cū ē
 in corpore sanguinis subtilis habundātia. Secūdo qñ
 vaporosū. Tercio qñ calidissimi sanguinis enī subri
 lis ex quo calor naturalis ⁊ spiritus fiūt habitat ī
 arteria sed sanguis gross⁹ ex quo mēbra nutriunt ī
 venis. Siciter sanguis vaporos⁹ ī arteria continet ⁊
 sanguis sanguineus in venis. Sanguis etiā calidissi
 mus qui a corde efficit ⁊ digerit quod ē calidissimū
 mēbrūz etiā continet in arteria. Alius ac sanguis ī ve
 nis. Secundo sciendū q venaz aptio ē ī multis mē
 bris. Aliquādo in brachio siue manu magna. Aliquā
 in parua. Aliquādo in pede. Aliquā in naso. Aliquan
 do in frōte. Aliquā in labiis. Aliquādo sub līgua siue
 in palato. Aliquādo in āgulis oculoz versus frōtē
 In manu maiori que est ab ascellis vsq; ad cubitos
 sunt quinque vene aperiēde scdm Rasiū septimo ali
 nāforis ⁊ Auicennā loco preallegato. Una vocat
cephalica que ē vena capitis. Secūda basilica que est
 vena epatica. Tercia mediana siue cordiaca siue ni
 gra secūdo q vocat ab Auicēna siue matrix siue
 vocat a Rasi. Quarta affellaris. Et quinta funis
 brachii. In manu minori est scelles siue salnatella
 ⁊ ita in brachio secūdo q continet maiorem ma
 num ⁊ minorem sunt aperiēde sex vene. Cephalica
 a partibus que sunt supra collum euacuat ⁊ ideo
 passionibus capitis valet vt in emigrania mania
 ⁊ in aliis calidis passionibus siue ex materia calida
 Vnde ⁊ ista incipit siue oritur ab humero ⁊ tendit
 versus partem siluestrem brachii. Basilica euacuat

adst. flebo.

2°

3°

D' venaz ap

Ras

Cephalica

Basilica

Mediana

Affellaris

Funis brachii

pleurisi

immediate a partibus sub collo ut a pectore ⁊ epate. Unde in passionibus pectoris epatis ⁊ similium valet. unde valet in pleuresi. Et incipit ista ab asclari ⁊ tendit ad partē domesticā brachii ad curuaturā brachii. Mediana vero ē media inter duas predictas in situ ⁊ in cōpositione quia ex eis cōponit. Est enīz ramus utriusq. Et est etiā media in euacuatione quia undiq. euacuat ⁊ ab inferioribus partibus sub collo ⁊ a collo ⁊ supra collum. Unde ē universalis toti corpori in euacuando. Nō universalis sicut dicunt quidāz quia a corde oritur sed quia ramus est cephalice ⁊ basilice. Et ergo cum volumus fleubothomare de cephalica ⁊ non apparet debemus accipere magis medianam q̃ basilicam ⁊ similiter cum volumus fleubothomare basilicam ⁊ non apparet magis debemus fleubothomare medianam q̃ cephalicam quia magis cōuenit cum utraq. q̃ una cum alia cum sit ramus istarum ⁊ iste extrema. Scilicet siue saluacella est vena que est inter auriculare ⁊ medicum tendens plus versus medicum digitum ⁊ oritur a basilica ⁊ ista aperitur in dextra manu i opilatione epatis ⁊ in sinistra manu in opilatione splenis. Et quare hoc fit nescitur ratione sicut dicit Auicenna sed experientia / hanc enim inuenit Galienus per somnium ut ipse dicit quia habebat quemdam in cura habentem opilationem epatis ⁊ splenis ⁊ somniabat se fleubothomare patientem de illa vena ⁊ sic fecit ⁊ curatus est. De ista sic fleubothomia ponendo manum in aqua calida quia subtilis est

Hyopila epatis

Hyopila splenis

Galienus
expunctu

Inflexio pot
in aqua

et alius est aqua s. oris amodo et aduerso

ideo ut ingroffetur et dilatetur et ne vulnus claudatur citius debito et ut sanguis grossus subtilietur. **Asellaris** est illa que posita est sub basilica et illa apparet in ligatura brachii et de ista idem est iudicium cum basilica. **Funis brachii** est illa que est supra cephalicam siue os ultimum siue altius brachii versus partem siluestrem. Et est idem iudicium de ista et de cephalica. **Licet ergo secundum Auicennam et Galienum in apertione vene fit euacuatio vniuersalis a toto corpore non tamen ab omnibus venis equaliter ut visum est. Licet etiam vene a toto corpore euacuent non tamen in eis est timor equalis ymmo cephalica secundum Kasim septimo alin anforis est securior. Et basilica est magis timenda et cardiaca etiam multum est timenda licet minus quam basilica. Cephalica est securior quia neque iuxta eam est nervus neque arteria neque supra eam. Sed sub cardiaca est nervus et altius supra eam est nervus subtilis ideo timendum est ne incidatur nervus. Basilica est periculosa valde quia est sub ea arteria et iuxta eam est nervus et musculus et ideo est timenda valde. Seiles siue salnarella non est periculosa sed tamen subtilis est et ideo ut aperiatur melius est quam ponatur in aqua calida. In pede sunt tres vene scilicet sciatica sophera et vena poplitea. Et hec aperiuntur cum volumus trahere sanguinem ad partes inferiores ut in prouocatione menstruum illa que est in poplite secundum Auicennam magis valet quam sophera aut sciatica quia propinquior est matri et ideo melius potest ab ea trahere. Sophera vero a virga testiculis et**

Asellaris

Funis brachii

Aur. Gal.

Cephalica securior
Inf.

In pede sunt tres vene

Sophera

Sciatica

Gophena

In medio
frontis

Vena in naso

In labijs

In palatio

In angulo oculoꝝ

Vene sub lingua

Vene in temporibus

Proceras aut

In collo

a matrice sanguine attrahit. Sed sciatica ab anchia-
rentibus et membris que sunt situata versus partem su-
perstrem melius trahit. Gophena vero a matrice et a
membris positis versus partem domesticam licet sine
rami vni9 vene. In medio frontis e vena vna que
aperiendā est in antiquatis passionibus faciei vt i
morphea et impetigine scabie et in passionibus ocu-
lorum prius tamen debet fieri minutio de cephalica
Et similiter est vna vena in naso. Et in vtriusq ap-
pione debet collum ligari et postea aperiri vna ante
aliam per ligationem enim colli melius manifestan-
tur. In labijs etiam sunt vene que aperiuntur prop-
ter apostemata existētia in ore aut gingiuis cepha-
lica tamen prius minuta. In palato sunt quattuor
vene que si aperiātur valent fluxui reumatis ad de-
tes in eis facientis dolorem. Et iste vene sunt mani-
feste et debent aperiiri materia digesta. Item quedam
sunt vene in angulis oculorum vers9 frontem et ape-
riuntur in passionibus oculorum cephalica prius
minuta. Item quedam sunt vene sub lingua que ape-
riuntur in squinancia cephalica prius minuta. Item
vene que sunt in temporibus inciduntur ppter emi-
graneam et propter dolorem magnum capitis et egrit-
udinem capitis diuturnam et iste sunt quas vocat
Proceras et Auicenna iuueniles quarum incisio reo-
dit hominem impotentem generare. Item in collo
etiam sunt vene que vocantur guides que minuende
sunt in principio lepre et maxime tamen anbelitus
angustatur. vnde et in squinancia impediēte anbeli-
tum minuuntur.

Si dolor e cap
Et potu nimio
Si venter cap
Tempora fro
Doralla cocta
In hoc passu
lor capitis acc
altius alteri
supbibi debet
grossatione
brum lesit vel
tas capitis vel
tempora et fro
ex aqua decoct
rdia que a comm
habet infrigidare
Temporis est
Quolibet i me
Duores nocuos
Vt antūnus h
Tempore vernali
Et nullū tēpus m
Vas tunc hōi de
Corporis et motu

Si dolor ē capitis ex potu limpha bibat

Ex potu nimio nā febris acuta creatur

Si vertex capitis vel frōs estu tribulētur

Tempora frōsq; sū moderate sepe fricent

Morella cocta nec nō calidaq; lauentur

In hoc passu autor duo notat. Primū ē q si dolor capitis accidat ex potu nimio 7 maxie vini vel alicui9 alteri9 pot9 quo attingit hoies inebriari tūc supbi debet aqua frigida q sui frigiditate atq; in grossatione ipedit ne sumi ex tali potu eleuati cerebrum ledāt vel ad ipm eleuent. Scdm ē q si summitas capitis vel frons nimio calore vexet tūc debent tempora 7 frons moderate fricari 7 postea debent ex aqua decoctionis morelle calida lauari quia morella que a communibus medicis solatrum dicitur habet infrigidare quia frigida est.

Temporis estiuū ieiunia corpora siccant

Quolibet i mēse confert vōit9 quoq; purgat

Huōres nocuos stomachi lauat ābit9 oīs

Ver autūnus hyems estas dñatur in āno

Tēpore vernali calidus sit aer humidusq;

Et nullū tēpus melius sit fleubothomise

Usus tunc hōi veneris confert modera9

Corporis 7 mot9 vētrīsq; solutio sudor

Dolor capitis
ex potu

pot duo

2

Morella

Dñatur in āno

De balneis

Balnea / purgent tunc corpora cum medicis
Estas more calet siccatur in illa

Tunc quoque precipue colera rubea dominari

Humida frigida ferda datur / sit veni extra

Balnea non possunt / sint rare fleubothomie

Utilis est requies / sit cum moderamine potus

plura notant

primu

In hoc passu autor plura notat. Primum est quod ieiunare multum exsiccatur corpora in estate quia ex quo estas de natura sua est calida et sicca ipsa resoluit humiditates corporis que etiam resolvuntur per sudores in estate multiplicatos et sic superueniente ieiunio corpora plus exsiccantur quia absente humido cibali calor nostri corporis agit in humiditates proprias ipsas exsiccando. Et ergo bene dixit

ypocras

qm

Ypocras septima particula amphorismorum corporibus humidis carnes habentibus fame adhibere conuenit / fame enim corpora exsiccatur. Sed et quod vomitus offert quolibet mense quod per vomitum euacuantur humores nocui contenti in toto habitu stomachi. Et istud etiam

aut

ypocras

voluit huic quarta primi ca. decimotercio de iuuamentis que affert vomitus cum dixit quod **Ypocras** precepit vomitus fieri bis in unoquoque mense scilicet duobus diebus continuis ut secundo die expellatur illud quod primo die non potuit expelli. Et per hoc

ypocras

secundum Ypocratem conseruatur sanitas cum talis vomitus mundificat stomachum euacuando fleuma et colera. Stomachus enim non habet aliquid quod muret ipsum sicut intestina habent colera rubea ipsa mundificantem

Epistola Aulicorum
ad mouenda vomitum
quod offert gravitati corporis
mitas accidet ex materia
niente a stomacho
Si enim gravitas corporis
sit crebri tunc vomitus
conditio est quod clausura
sit pueri ex materia
ad ipsos oculos / aliter
dicitur. I. nausea et abiectione
humore a stomacho
quod offert a dicitur / stomacho
et dicitur. Sicut est quod
ter vniuersitate. Et
et illud quod facit
totum quod vomitus
omni iam remota causa
fieri laxitati. I. cachectico
materia calida laxitate
tanta est quod offert vlcera
materias curritas ad
Ponit est quod etiam offert
fieri sicut eleboro quod
mitas que sunt in locis
tota ex quibus sit legationem
primam et tunc unde lepra peccat
Primum est quod confert
aliquo humore diuertere

Et postea Auscenna loco preallegato ponit plura
alia inuamenta vomitus bene facti quorum primum ē
q̄ offert gravitati capitis et hoc verum ē q̄ illa gra
uitas accidit ex materia humoralis vaporosa perue
niente a stomacho et mēbris inferioribus ad caput
Si enī gravitas capitis fieret a nocumēto p̄prio ip
sius cerebri tūc vomitus magis noceret q̄ offerret. **S**e
cundū ē q̄ clarificat visum et hoc q̄n obscuratio vi
sū puenit ex materia vaporali pueniēte a stomacho
ad ipsos oculos / alias at nō. **T**ercū ē q̄ aufert fasti
diū. i. nausēā et abhominatiōem remouēdo et euacuan
do humore a stomacho qui ē cā fastidii. **Q**uartū ē
q̄ offert ei ad cuius stomachū descēdit colera corrūpēs
ei⁹ cibū. **Q**uītu ē q̄ remouet abhominatiōē q̄ fit p̄p
ter vinctuositatē. **S**extū ē q̄ remouet casus desiderii
et illud quod facit desiderare acutū pōticum aut ace
tosum q̄ vomitus remouet cām oīm istarū dispositi
onum iā remota cā remouet effect⁹. **S**eptimū ē q̄ cō
fert laxitati. i. cachecie q̄ p̄cedit ydropisim euacua
do materiā talis laxitatis et mundādo stomachū. **D**e
taui ē q̄ offert vlcerib⁹ in renib⁹ et vesica diuertēdo
materias currētes ad illa loca ad partē oppositam.
Nonū ē q̄ etiā offert lepre maxie q̄n fit cū vōitruo
forti sicut elleboro quia talis vomitus euacuat ma
terias que sunt in locis remotis et difficilis eradica
tionis ex quibus fit lepra. **E**tia⁹ vomitus corrigit
digestionem primam ex qua alie digestionis meli⁹
fiunt vnde lepra peccat in corruptione digestiue.
Decimū est q̄ confert malicie coloris in cute ex
aliquo humore diuertendo ipsum a cute.

Ante
p vomitu

12^m

3^m

4^m

7^m

6^m

1^m ydropis
8^m

Nonū lepra

11^m

Xiiij

Xiiij
Ytericia

Xiiij
Passione

Xiiij

Amf

3m

Gal

No

Undecimum est q̄ ofert epilentie stomatice euacuā
do humorē cōtētum ī stomacho ex cui9 effumatione
causat epilentia. Duodecimū ē q̄ ofert ycterice ma
xie illi q̄ ē ex opilatōe nā ppter motū fortē ī vōitu
materia opilās omouet̄ ⁊ remouet̄ a loco ī quo faci
ebat opilatōnē. Siliter euacuat̄ materia fleumatica
p vomitū q̄ cōiter ē cā istis opilationis. Decimūter
ciū ē q̄ cōfert asmati euacuādo materiā āncedentē ex
stomacho q̄ fouebat materiā asmat̄is. Et etiā calefa
ciendo mēbra spiritalia ⁊ pulmonez ex quoz cale
factione sequit̄ cōsumptio supfluitatum facientuz
asma. Decimumquartum est q̄ confert tremori ⁊ pa
ralisi euacuando materiā istarum passionum. Deci
mumquintū q̄ confert habentibus vlcera nigra ma
gna super partes extremas diuertendo humores a
partibus extremis. Et licet vomitus debite adminis
tratus ista conferat iuuamenta superflue tñ factus
multa inducit nocumenta quia debilitat stomachū
⁊ resoluit ipm ⁊ facit eum apertum vt materie fluāt
ad ipsum ⁊ obest pectori ⁊ visui ⁊ dentibus ⁊ anti
quis capitis doloribus ⁊c. prout dicit Auicenna
quarta primi capitulo decimoquarto. Terciū quod
notat hic textus est q̄ quattuor sunt tempora anni
scilicet Ver Estas Autumnus ⁊ Hyems prout ma
nifestum est. Et inter ista tempora ver est calidū et
humidū ⁊ hoc respectu alioz tempoz licet in se sit tē
p9 tpamento atinēs vt vult Galienus in de cōple
xionibus. Et ex isto sequit̄ q̄ istud tempus magis
aptum est fleuorhomiē quia magis est multiplica
tiuum humoz q̄ alia tpa. Et ergo etiā isto tempore

passionem mōer
pne ⁊ ventris solu
cas ⁊ similiter balne
reptione. Et ergo en
purgacionem corporis
q̄ ista calefacit ⁊ ex
aplicatur colera rube
ter hoc etiā in estate
mita ad remouendu
cretas ex cōpleione
abstinentia coyma cu
uentia a multis balne
dothomia eadem de cal
pellat. Et recte fieri op
humectat ⁊ multus m
homo predicto tempo
⁊ maxime frigido qui
tus frigidi propter a
sequitur subita infrig
sue laxitas mōrorum
obstat qui eternaliter

Doc op̄ optat quot

Cūb debes facere q
dāq̄ minus fuerit

potest conuenire moderat⁹ vsus coitus ⁊ motus tē-
peratus ⁊ ventris solutio siue fluxus ⁊ sudor tempe-
ratus ⁊ similiter balnea temperata ad diminuendū
repletionē. Et ergo etiā istud tempus aptum est ad
purgationem corporis cum medicinis. Quartum ē
qđ estas calefacit ⁊ exsiccāt ⁊ ergo in ipsa etiam mul-
tiplicatur colera rubea que calida est ⁊ sicca. Et pp-
ter hoc etia in estate fercula debent esse frigida ⁊ hu-
mida ad remouendum distantiā caliditatis ⁊ sic-
catis ex cōplexione estatis inductā. Et debet fieri
abstinentia coitus cum talis etiā exsiccet. Et absti-
nencia a multis balneis simili de causa. Et rara fleu-
boemia eadem de causa nisi necessitas hominē cō-
pellat. Et debet fieri quies ⁊ pauc⁹ motus qđ quies
humectat ⁊ multus motus nimium exsiccāt. Et debet
homo predicto tempore vti potu cum moderamine
⁊ maxime frigidu quia ex superflua sumptione po-
tus frigidi propter apertionem pororum aliquādo
sequitur subita infrigidatio corporis vel paralisis
siue laxitas mēbrorum vel mors subita ⁊ qua nos
defendat qui eternaliter viuīt ⁊ regnat.

Doc op⁹ optat quod flos medicīe vocat.

Quid debes facere qñ vīs fleubothomari
Et qñ minuis fueris vel quādo minut⁹

De regimine sanitatis
et corporis

Incipit liber de conseruatione corporis seu de regimine sanitatis compositus per magistrum Arnoldum de villa noua.

Prima pars vel consideratio sanitatis conseruande pertinet aeris electioni nam inter ea que necessario approximant humano corpori/nihil est quod imutet fortius ipsi quam aer cum per os et nares ad cor et arterias inspirando peruenit cum qualitatibus suis/ et per omnes arterias immiscet spiritibus corporis per quos omnes actiones vite corporalis perficiuntur. Ideo regalis prudentia que ad proprie sanitatis conseruationem studere debet propter salutem regni nunquam negligat quantum facultas concedit eligere aerem tam in partibus regni quam in mansionibus locorum ad que inhabitando declinat.

De electione aeris.

Nam cum in parte regni elegerit diutius habitare iuxta differentias partium anni in qua salubrior et purior viget aer dupliciter prouidet utilitati communi. Primo quidem in conseruatione proprie salutis a qua dirinat salus totius multitudinis cui preest. Secundo vero quoniam prouidet multitudini quoad eius presentiam/non solum autem corpori est accommodus aer purus sed etiam menti/nam omnia mentis opera siue in apprehendendo siue in indicando clarius et perfectius exercentur in aere puriori. Ex qua consideratione non modice regis prudentia sublimatur/cum per hoc publice utilitati prouideat valde in procurando

Primo

Secundo

claritatem cognitionis ⁊ industrie naturalis nō solum mente propria sed totius ōsiliū unde manat gubernationis influētia toti regno ad quod bonū procreandū quātum ei possibile fuerit ipse rex obligat ex proprie maiestatis officio / cum nō tñ naturalibus documentis sed cotidianis cōstet experiētis q̄ aeris impuritas atq; grossicies ingenii ebeat ap̄prehensionē obcūdit / iudiciū obscurat / cognitōes infatuat ⁊ obligat affectiones. **Ea** igit̄ pars ad habitandū diutius eligat / ubi fuerit in substantia pur⁹ aer / ⁊ in qualitatibus temperat⁹ iuxta differentiā tēporis. Nam in estate querēdus est pur⁹ ⁊ ex circumstantiis habitationis declinās ad moderatā frigiditatem ⁊ contrario in hyeme / ubi aut̄ purus ē aer / ibi ver⁹ ⁊ antīnus existunt in qualitatibus tēperati. Sed quia frequēter cōtingit q̄ ubi purus est aer subitis ventoz flatib⁹ agitatur. Ideo tūc corp⁹ rarū de facili leuatur alterationib⁹ repentinis cum leuiter ad eius interiora penetret vētus / maxime si flauerit veluti per canalem propter quod expedit in locis vētosis vestibis operiri. Sed colericis ⁊ sanguineis cōgruit vestis ex lino vel serico interclusa bōbace / nam talis vestis sanguinez nō inflāmat / nec estuare facit ⁊ a ventoz ingressu partes protegit circūtectas ⁊c.

In mansione vero que precipue deputabit̄ ad iacēdum cauebit̄ ne sic aer cōclusus ⁊ nō habēs liberas expirationes sicut in aliquib⁹ domibus testudinis que pauca ⁊ parua habēt spiracula vel reumaticis sicut in subsolariis quoz solum nō est pavimentum : **In** talibus enim māstionibus aer est nimis

p

In Ate;

Colericis et
sanguineis vestis

Vox apulata

In hyeme

Sternutatio
iuncus sed salice

De igne caue

Vertigo

Dorsu ad igne

grossus et facientes maxime dormientes in eis multum
grauat in capite et in pectore facit enim eos obtusos
pigros et somnolentos cor costringit anhelitum in
durat faciendo respirationem difficilem et voces apu-
tat et obscurat. Preterea si necessitas urgeret in tali
domo iacere subtiliter in hyeme depuret aer cum igne
maximo facto de vitibus siccis aut rore marino vel
brusco vel similibus lignis non fumantibus sed faci-
entibus flammam claram. In estate vero cuncta spir-
acula teneantur aperta ut solum irrigetur et in ea parte
iaceatur per quam liberius gredi potest aer. Et si ster-
ni debuerit virentibus plantis caueat ne sint aquo-
se ut iuncus grossus sed bona et mollis herba scilicet
mirto vel salice aut similibus et talis domus poterit
in hyeme cum ligno aloes aut thure subfungari aut
ligno inniperti vel cipressi. Estate vero cum sandalo
aut foliis mirti siccis aut virgis eius vel rosis sic-
cis quibus etiam si copia suppetat solum sternetur
aut sacelli repleantur ex eis et collocentur circa pul-
uinar lecti. Cum autem frigora cogent vni beneficio
ignis cauendum est ne nimis approximetur aut diu se-
deatur ad ipsum et maxime sumpto cibo et vultu appo-
sito nam rara corpora depauperat spiritu et eorum
impedit digestionem et ebetat visum et acuit sangui-
nem et causat vertiginem. Sed dorso ad ignem con-
uerso eius beneficium moderate sumatur. Si vero
fuerit coram oculis et maxime prope / conuenit ali-
quid propter oculos interponi.

De exercitio corporis

Post considerationem aeris ideo cōsideratio sequitur exercitii quoniam naturaliter debet refectionem precedere propter duo/ quorum unum est quod calorem excitat naturalem per quem est cibi digestio celebranda. Unde expedit quod cibus qui sumitur euz inueniat excitatum et non sopitum/ aliud est quia superfluitates corporis resoluit et preparat expulsionem/ quibus in corpore manentibus natura nequit suas perficere actiones. Etenim calorem naturalem obtundunt et meatus impediunt per quos debet alimentum transire. Unde natura corporis impedita manet donec superfluitates cibi preteriti fuerint exclusae perfecerit. Quāvis autem grosse superfluitates ut intestinales et vesicales ab aliquibus corporibus egrediantur absque exercitio tamē subtiles quae per poros cutis habent expelli et quae ut plurimum aggregantur inter sacros mēbrorum et inter cutem et carnē raro nisi per exercitium educuntur a corpore sano/ tum quod raro sudat/ tum quia rarissimum est quod aliquis ita pte vilitat suae cibetur quod calor naturalis possit mēbroz superfluitates propter paucitatem cōsumere vel quod ita sit fortis quod possit quāta scūq; superfluitates vastare/ cognouit enim ante cibum exercitari/ sed comeditibus parum sufficit exercitium modicum. Habēs autem qui copiose reficiuntur maius est necessarium et eoduerso/ nā his qui parū exercitātur sufficit modica leuisque refectio. His ergo attētis in pradio et cena pmittatur exercitium moderatū et uniforme. Moderatū quidē est ex quo alacrior quis efficitur et mēbra etiā leuiora nā si doluerit aut inde fatigata pmāserit pculdubio

De xao corporis

Vni

aliud

Modestum

De equitatio

Fuit immoderatio / ideo cū fatigatio inchoat cessan-
dum est ab eodē. **U**niforme vero dicitur qm̄ inferio-
ra ⁊ superiora proportionaliter excitāt siue pedita-
do siue equitando vel aliter exercitium peragatur.
Unde qui peditando exercitat debet aliquando idē
nari ad colligendum manibus aliquid placidū vel
operandum. **E**quitans vero siue ascendendo vel des-
cendendo mouendo equum nō solum pedum colūm-
nas sed dorsum moueat / ⁊ manus ⁊ brachia / maxi-
me si venationi operam dederit. **I**lla tamen in pro-
posito species motus vel exercitium eligi debet per
quam semper illesa permaneat regalia maturitas et
honestas. **E**uapropter ludus pile aut lucte cum coe-
tanis nullo modo regi congruit qm̄ personam ip̄is
contemnibilem reddit. **I**stud etiaꝝ publice utilitati
nimium derogat.

Modus
p̄le ⁊ lucte

De balneo.

Pro considerationem exercitii / consideratio bal-
nei sequitur. **I**deo quia defectum supplet ip̄is
nā in regimine sanitatis illi solū balneant in quibꝫ
propter omissionē exercitii ⁊ copiosam refectionem
multitudo superfluitatū aggregatur in lacertis ⁊ in
tercutaneis regionibus aut quibus p̄ multitudinē
sudoris in exercitio vel alia causa lotio corporis ē
necessaria. **E**t ideo balneū stuphe cōpetit primis ad
prouocandū sudorē. **A**liis v̄o balneū aq̄ ad abluendū
s̄ i p̄posito neutrum balneū locū hꝫ nā corpi t̄pato
p̄ sanguine h̄mōati si moderate cibet ⁊ exercitet nec cō-
gruit sudare / nec necm̄ ē ablui p̄pter sudoris vesti-
gia. **E**d si p̄pter eius exercitiū sudoris puocatiū

De balneo

balneū stuphe
balneū aq̄

aliqñ sequeretur necessitas abluendi. Cauendū ē ne corpus mergatur in aqua notabiliter calida/ sed sit tepida velud illa que solis feruorib⁹ estate calescit/ ⁊ rose vnico feruore bullite proiciātur in balneo. **C**olumne tñ pedū ad cōseruationem sanitatis vis⁹ ⁊ audit⁹/atq; memorie sepe lauent⁹ ⁊ fomentent⁹ cū aqua tēperate caliditatis/ ⁊ talis lotio fit ī sero circa introitum lecti dieb⁹ illis in quib⁹ nō cenare cōtingit/lotio vero capitis nō tardetur vltra viginti dies/nec ī ebdomada plusq; semel fiat/nec vñq; stomacho repleto/ sed ante prandium vel post ipsum ⁊ ante cenam si proponat⁹ cenare.

De refectionibus.

Post cōsiderationem exercitiū sequitur cōsideratio refectionis duplici ratione / quarum prima ē qm̄ exercitiū corpus inanit⁹ ⁊ inanito corpori debet⁹ refectio. Secunda vero ē qm̄ exercitiū inanit⁹dō prouocat appetitum cibi qui nominat⁹ famēs que nihil aliud ē q̄ prece nature ad iudicandū necessitatē cibationis. de corpore nāq; sano tunc est certum qd̄ indiget cibo qm̄ manifeste famescit. Et ideo specialiter habentib⁹ tēperatum corp⁹ ⁊ sanguinem habundantib⁹ pre aliis nō expedit sumere cibū/ do nec esuriāt/ natura enim mēbroz nō amplectit⁹ sed respuit ip̄m. Et ideo cib⁹ qui sumit⁹ absq; appetitu nature velud grauis sarcina fert⁹ ī stomacho/ ⁊ aliis mēbris. Breterea magis corrūpit⁹ ī eis q̄ ouertat⁹ ī ea/nā respuunt ip̄m vel conant⁹ tepide ī substantiaꝝ suā ouertere. Quāobrē patet ex eis qd̄ sanis corpib⁹ ī qualibet pte ani/nulla scdm naturā ē alia congrua

p 7

*Ne corpus
nigrit i aq*

Colūpne

Disfectio

Epida^o ifrat^o

2^a

*fames q̄ pro nē
ad gēdud*

bora cibationis siue in pradio siue in cena/ nisi qñ
natura comedere appetit. **Et** hoc testat q vulgaris
obseruãtia tēpestiue cenandi/ nō habet in sanis exis
tentiam rationis. **Sed** ex leui conceptu manauit im
peritoz/ ⁊ obseruatur ex indiscreta cōsuetudine po
pulari. **Sumen** ergo ē cibis appetente natura/ nec
dū etiā post esuriē debet sumptio tardari/ nisi quia
sancte cōstitutiones ecclesie / vel honesta occupatio
aut religiosa deuotio qñq suggerunt ip̃am esuriem
collerare/ debet etiā saluter mensurari cibatio ne sto
machus tentione grauetur. **Sicut** enim nocet cibis
sumpt⁹ ante tēpus predictū/ sic etiā nocet si sumat
imoderate/ ad quod vitādum expedit vt duo viten
tur/ primum ē imperfecta masticatio per quā magna
fit nature iūria cū nō reddat ei quod ex prima isti
tutōe debet. **Ad** hoc enī dentes a natura sunt ordia
ti vt pfecte cōminuat cib⁹ anteq trāsmittat in lo
cum digestiōis. **Cum** enī cib⁹ nō ē liquit⁹ aut p ar
tificium cōminut⁹ valde naturā sui corporis defrau
dat/ qui suis dentib⁹ pfecte nō cōterit/ nā apitudo
cōterendi nec stomacho nec ceteris mēbris interiori
b⁹ est cōcessa. **Qua** propter necesse ē vt leuant a ci
bo imperfecto masticato dupliciter/ primo q plus
inde sumit ex quadā degluciēdi voracitate. **Secūdo**
qm deglutitus imperfecte digerit / ⁊ per cōsequens
corp⁹ ad multas pparat passiōes / ⁊ ideo voraces
frequēter egrotāt ⁊ nūq ad naturalē pueniūt senec
tutē. **Scdm** ac q metū refectionis imoderate ⁊ vitari
ē varietas ferculoz i vna mēsa/ ⁊ maxie si fuerit de
licata. **Cit⁹** enī lassat ⁊ deficit appetit⁹ i sumptione

puno

29

quis obi q dūer
ant cu ad p19 sum
propter hoc etiā qñ
vni ē facili reliq
esse ē vt tēpita mu
pūis digerit vni
ei aut cu digestio
fecit digestione a
carnes pulloz ⁊
etiā q qñ fercula
motis ip̃oz pfer
ad frequent⁹ pota
gestionē impedit/ q
aqua ole impedit
ferculū ⁊ vltimū
inchoata digestio
proit q oia noctu
culi aut duoz ad
interuallū/ ⁊ q nō
boluitate digestio
ad extremā ⁊ munda
fluit ad multitudinē
inccūte extingunt/ v
⁊ valde imunda sicut
qñ occurrit ⁊ nō se
inmā qualitas ciboz
natur qui corpori co
natur ip̃is ⁊ tempore
tenet. **Unde** qui natur
vni fluitas emori

unius ubi q̄ diuersorū qm̄ blādimēta saporis puo
 cant eū ad pl̄ sumēdū q̄ stomacho possit digerere
 propter hoc etiā qm̄ difformitas ferculoz ē tāta q̄
 unū ē facilis reliquū vero difficilis digestiōis ne
 cessē ē ut debita nutritio mēbroz impediat quia cū
 peius digerat vnum q̄ aliud ⁊ omisceant adinui
 cē/ aut euz digestio illabit idigestū/ aut si vsq; ad p
 fectā digestiōē alteri remāserit corrūpet veluti si
 carnes pulloz ⁊ vaccine isimul decoquerēt. **Accidit**
 etiā q̄ qm̄ fercula varia multa sunt numero duobz
 modis ipedit pfectio digestiōis/ p̄rio qz comedēs
 ad frequentē potādum tōncat frequēs at potz di
 gestiōē impedit/ quēadmodū frequēter supfundere
 aquā olle impedit ei⁹ feruorē. **Scdo** qz iter primū
 ferculū ⁊ vltimū magnum ē interuallū/ propter qd
 inchoata digestio p̄imi/ a cruditate supueniētium i
 pedīt q̄ oīa nocumēta vitātur p sumpcionē vni⁹ fer
 culi aut duoz ad pl̄ tñ inter ea nō cadit notabile
 interuallū/ ⁊ q̄ nō sint valde difformia quātum ad
 habilitatē digestiōis. **Et** ideo qui paucis vescunt
 ad extremā ⁊ mundā pueniunt senectutē. **Sui** vero
 studēt ad multitudinē ciboz incarcerationē vel ante
 senectutē extinguunt/ vel eoz senect⁹ itēpestiua erit
 ⁊ valde imunda sicut i habitacōibz septētrionis fre
 quēter occurrit/ ⁊ nō solū hora reffectōis ⁊ quātitas
 sed etiā qualitas ciboz debet attēdi. **Sic** sez ut illi su
 mantur qui corpori congruunt secundum exigentiā
 nature ipsius ⁊ temporis/ ⁊ qui non congruunt eni
 tēter. **Unde** qui naturaliter dispositus est/ ad pati
 endum fluentes emorroydas ⁊ pullantes vitare

p̄mo

2°

debet acuta / ⁊ salsa nimium ⁊ dulcia quecumq; con
sipant de quibus infra dicitur .

De regimine potus.

Nunc autem cōuenit de regimine potus in gene
rali tractare / circa quod breuē natura prebz sa
nis corporibz regulam / scz ut potetur qñ ipa requi
ret / hoc est qñ veram sitim aliquis patiet. Tunc at
est vera sitis qñ in ore stomachi percipitur estuatio
quod nuncq; in sanis corporibus nisi sumpto cibo
contingit. Unde cū talis sitis est manifesta sumendz
est potus ⁊ sobrie qualis nature corporis ⁊ tēpori
debetur. Est enim in proposito cauēdum ne sit vinū
acutum vel igneum aut grossum ⁊ dulce / sed in esta
te album vel roseum in hyeme subrubeum ⁊ in sub
stantia semper clarum atq; subtile cui⁹ sapor sit sim
plex ⁊ amabilis ⁊ odor suauis / ⁊ ex talibus eligā
tur semper debiliora / que minus tollerare possint
aque mixturam. Corporibus enīz tēperatis sangui
neis ⁊ colericis vtilius est vinum debile naturaliter
cum modico aque q̃z vinosum fractum cum multa
aqua. Sic igitur in proposito patet qd expedit omni
no vitare quecumq; vina que conficiunt gipso vel
calce / vel que conseruantur in vasis pice linitis ⁊
eadem ratione vitandum ē nectar nisi cōficeretur se
cundum formaz inferius scriptam / patet etiā ex pre
dictis qd vinum nouū perfecte clarificat⁹ ē in pro
posito veteri semper vtili⁹. In siti vero mēdosa in
qua nō estuat orificium stomachi sed arefcit vel os
aut palatum propter puluerē aut motum aut aeris
calorem ⁊ siccitatem non expedit bibere sed sufficit

in vera sit

*Significat
et colorem*

De siti mēdosa

pergunt ad vini
et prodictas bu
gis placeret succo
vel modicum suc
ratem erit expecto

Post refecti
nie atq; de
ut digerat ⁊ d
tiam. Digestio
receptur cum to
bra nequit cōple
gestio celebrat q
locum digestioni
uenit refecti an
uel laborare. ⁊
turali calore q
ad mēbra q̃ mo
to qd nō moueā
nō ad organa se
brū ubi medicat
distrabit qm̃ sine
pfiat. Sive oia reco
corroiter qd potior
nō nō sanitat ē ve
con succedit. Ex q
māstādi pfiat
are frigidio fortior
vitalis aeris coadun
⁊ q calorē ipi⁹ aeris

gargarizando vinum bene limphatum aut aquā par-
tes predictas humefacere vel emundare vel si ma-
gis placeret succosos fructus masticare ⁊ abicere /
vel modicum succi deglutire propter gutturis ardi-
tatem erit expediens.

De quiete ⁊ dormitione.

Post refectionē ordine naturali quiescere cōue-
nit atq; dormire. Cibus enim ad hoc recipitur
ut digeratur ⁊ digest⁹ cōuertatur in mēbroz substā-
tiam. Digestio vero cibi ⁊ maxime in stomacho / ubi
recipitur cum totalitate sue difformitatis ad mem-
bra nequit cōpleri nisi calor naturalis per quē di-
gestio celebratur quātum possibile est coadunetur circa
locum digestionis. Quapropter immoderate nō cō-
uenit refectionis ambulare sumpto cibo vel vigilare
uel laborare. Maxie si corp⁹ eoz nō habūdauerit na-
turali calore / qm̄ in motu ⁊ labore distrabitur calor
ad mēbra q̄ motu exercetur / similiter in vigilantijs da-
to q̄ nō moueāt colūnas pedū et manū nihilomi-
n⁹ ad organa sensuū ut audit⁹ ⁊ vis⁹ ⁊ ad ip̄m cere-
brū ubi meditatiois opatio exercetur calor naturalis
distrabitur qm̄ sine ip̄o nulla vite opera pnt ī corpe
pfici. Sue oīa recte cōsiderātes phisici dixerunt con-
corditer q̄ potior hora maioris refectionis ad obser-
uatiōis sanitatē ē vespertina / ppter ea q̄ nox refectioni
succedit. Ex q̄ multa bona pueniunt necessaria
digestiōi pficiēda. Primū ē frigiditas aeris etenim in
aere frigido fortior ē digestio q̄ ī calido / qm̄ p frigi-
ditatē aeris coadunatur calor naturalis ī elibāo corpis
⁊ p calorem ip̄i⁹ aeris disgregatur versus exteriora /

Hora vespertina

Frigiditas aeris

2

3

In estate dormiat
in loco frigido

Discalciat
pedibus dormiat

In primo
sopno
dextrum latus
dormiat

propter quod ut plurimum comedunt aplos in frigidis habitationibus in hyeme. Secundum est tranquillitas mentis et corporis / quoniam de nocte cessant meditationes et occupationes diurne. Tercium est somnus quietus / nam sub silentio noctis nec strepitu vel clamoribus interrumpitur nec occupationibus impeditur / nec luce fertente oculos / breuiatur. Ergo qui moderate reficitur sumpto cibo sedeat et quiescat / tam mente quam corpore / sedendo audiat non amara nec subtilia sed placida que fuerit facilis intellectus ut sunt regum et sanctorum historie vel musice melodie. Cum autem somnus aduenerit protinus dormiat. Sed de die maxime in estate dormiat in loco frigidiore et obscuriore et maxime tranquillo dum tamen non sit reumaticus. Pedes quoque discalcentur et cooperiantur nam dormire calciatis pedibus et tibiis maxime in estate fumos reflectit et corpus estuare facit et inquietari propter quod impeditur digestio / visus obscuratur / et mens ebriatur / cooperiendi vero sunt ne nimium infrigidetur. et similiter caput in somno plius quam in vigiliis cooperiendum / nam cum calor naturalis in eo coadunetur circa mediam corporis regionem / extrema remanent modico calore munita / et ideo tunc facilius potest a frigore ledi maxime si aer frigidus quasi per canalē propulsus a ventis penetrat membra / cauendum est etiam ne indirecto capitis fenestra vel spiraculum sint aperta. Qui vero sani sunt corpore debent in primo somno super dextrum latus dormire / ut epar quod circa cor plus habundat naturali calore subiaceat stomacho / tanquam ignis suppositus lebeti. Cum autem fuerit primus somnus expletus

et necessarium h
nito. Sed si qu
est grave ad di
a primo somno p
ter stimulum sup
vine in vesica vel
core aut simili
vel membra ten
reire quod ppe
ueque palpebra
supercalefact
alio fore digestio
circum digestione
sanus dormire
et naves resiliant
am. Sed excitati
rum quiescere ad
turap spinalium
tibus calidus vel
dormire propter
pressionem. Nis ve
duate necessarium
uinaria ventrem col
mas poterunt collu
tri cervical mollifi
dus amplecti vel
vri somno adde
de reficiuntur non
re / sic immo oterate
dormiant deambula

nō ē necessarium his qui t̄pate reficiunt̄ āplis dormire. Sed si qñ pl̄s debito sumeret / aut aliquo qd̄ esset gr̄tie ad digerendū tūc dormiēs nō excitaret̄ a primō somno propter p̄fectionē digestiōis s̄ p̄pter stimuluꝝ sup̄fluitatis aggregate in mēbris sicut ur̄ine ī vesica vel fumoꝝ in lacertis aut s̄creat̄ ī pectore aut similiū / quibꝫ expulsis ur̄inādo vel tussiedo vel mēbra tendēdo adhuc expediēs erit ad somnum redire / quod p̄pendet̄ ex pōderosit̄ate capitis ⁊ graue dine palpebraꝝ. Et tunc ne fumis cōclusis / epar supercaleseat cōuente iacere super latꝫ sinistrum nā cibo fere digesto multo minor calor sufficit ad p̄ficiēdum digestiōnē q̄ crudo. Supinus āt nūq̄ debz sanus dormire / ne sup̄fluitates q̄ fluunt ad palatuꝝ ⁊ nares refluant ad cerebrum ⁊ subiungant memoriā. Sed excitatus potest expandidari supinus ⁊ parum quiescere ad mēbroꝝ equationem ⁊ maxime iūcturaz sp̄inalium. Similiter sanis ⁊ stomachū habentibus caliduz vel t̄patum nō expedit sup̄ra ventrē dormire propter ceruicis cōtorsionē ⁊ stomachi cōpressionē. Illis vero quibꝫ propter stomachi frigidit̄atē necessarium ē precipit̄ vt sup̄ mollissima pulvinaria ventrem collocent ⁊ ingementur quātum mīnus poterunt collūm torquere / licet melius esset vētri ceruical mollissimuz ⁊ calidum applicare ac brachiis amplecti / vel cuꝝ lata fasciā linī superfirmare vt in somno adhereat. Sicut autem his qui moderate reficiuntur non expedit sumpto cibo deambulare / sic immoderate reffectis / erit expediens priusq̄ dormiant deambulare suauiter et

latus sinistrum

Supinus nō dormiat sanus

Non sup̄ ventrē

Caput pecti
nādo et lauā
do facit.

diu quousq; depressum fuerit pōus orificii stoma
chi. Et cū dīs refect⁹ debeat in somno tenere caput/
⁊ pectus ceteris partib⁹ altiora/ magis tñ hoc expe
dit immoderate repletis ne regurgitatōe cibi grauet
orificiū stomachi/ ⁊ p cōsequēs capit ⁊ mēbra spiri
tualia. Sōno itaq; cōpleto studēdū ē diligenter emū
dare corp⁹ a supfluitatib⁹ mltiplicatis ī eo n̄ solū p
secessum aut vrinādo/ sed etiā p alias partes vt tussi
endo ⁊ screando ⁊ nares mungendo/ caput pectinan
do ⁊ faciē ⁊ mentum aqua tepida lauādo. Coyt⁹ etiā
qui ad nature cōmodum ordinat⁹ exerceri debet ex
pleto somno ⁊ corpore tēperato. His at quoz iune
ture sunt debiles/ aut quos emoroy de sepe vexāt si
ne fluētes fuerint siue surde cauendū ē diligenter ne
famelici coeant/ vel immediate post repletionem/ ⁊
maxime si stimulis volūtariis excitaret⁹ ad hoc stu
diose natura semper enim spectāda est/ vt ipsa spōte
requirat/ ⁊ ex debitis interuallis/ vt natura possit ef
fundere semē absq; dissolutione corporis ⁊ tormēto
violētus enim coyt⁹ ē a cunctis hōib⁹ cū terrore vi
tand⁹/ qm̄ omnes vires corporis amputat ⁊ in extre
mam precipitat senectutem.

De Ira ⁊ tristitia.

EUpradictis igitur per ordinem obseruatis sci
re conuenit insuper qd accidentia corpus effica
citer mutant seu alterant/ ⁊ in operibus mentis faci
unt manifestā impressionē. Et ideo q̄ nociua sunt de
bent studiosē vitari ⁊ spāliter ira ⁊ tristitia qm̄ ira

D'Jun

supercalēfacit omnia mēbra ⁊ propter feruorē cor
dis omnes act⁹ rationis cōfundit. Et ideo cauēde
sunt eius occasiones nisi quātum ex precepto ratio
nis aduers⁹ illata cōcitatur. Tristitia vero corpus
infrigidat ⁊ exsiccat ⁊ propterea maxie exterminatio
nē inducit quia cor cōstringit ⁊ spiritū obtenebrat
⁊ ingrossat ingeniū ebetat apprehensione⁹ impedit/
iudiciū obscurat ⁊ obtundit memoriā. Et ideo vi
tanda sunt ei⁹ obiecta nisi quātūz ratio persuaserit
ad detastionem vicioz ⁊ mentis pulcritudinem re
formandā. Qui vero multis curis ⁊ sollicitudinib⁹
distrahunt ⁊ crebro pungunt gaudio sepe vacare
debent ⁊ honestis solatiis vt animus refloreat ⁊ spi
ritus recreentur.

De nutrimentis scilicet cibis ⁊ potib⁹.

Post generalia conuenit specialiter loqui de nutri
mentis ⁊ remediis cōtra lapsus ⁊ intermittē
Primo de cibis. Secundo de potib⁹. Sed quia cibo
rum quidā sumuntur in alimētum quidā vero in sa
porem ⁊ cōdimentum. Ideo prius erit sermo de ali
mentis. Quedā enim sumuntur ex terrenascētib⁹ que
dam vero ex animalibus. Et licet animalia dignita
te priora sint plantis tamē quia materia sunt aīali
um in eo qd nutriuntur ex eis. Ideo terrenascētia
priora sunt animalibus p naturā ⁊ rōem nutritio
nis. Ex terre vero nascentibus assumunt in alimen
tum quinqz per ordinem scilicet Primo grana panī
fica vt frumentum / ordeum ⁊ siligo milium / auena/
panicum ⁊ risi. Secundo legumina. Tercio fructus.
Quarto folia scilicet olerum et herbarum.

D' tristitia

D' tractatu

frumētū
nō frequentet
ppter lubricos

ppanēlib9
emorroïdas

Caucas

Quinto radices ut sunt porri ⁊ cepe ⁊ cetera q̄ sub
terra suscipiunt incrementum. Frumentum autē coc
tum frequentari nō debet / qm̄ lubricos multiplicat
⁊ opilationes generat ⁊ disponit ad calculum in re
nibus ⁊ vesica. Et similiter pulres de farina frumēti
⁊ quicquid sit de pasta frixa vel elixa. Et idem est
iudicium de tritico quod vulgariter dicitur alatera
⁊ amido / licet sit leui9 ceteris tēperato tñ corpori nō
expedit istis uti. Et si forte diebus ieiuniorū inter
dum placuerit sumere condiantur cum multo lacte
amigdaloz / ⁊ prius forte coquantur. Simula vero
omnibus predictis minus est nocua. Et adhuc mi
nus colatur a fursuris que si prius cum multa deco
quatur aqua / deinde cum lacte amigdaloz erit in di
ebus ieiuniorū paratis atq; colericis cibis leuissim9
⁊ utilis. // Vtilius tamen erit ferculum ex orozo fac
tum mundato prius cocto vsq; ad rupturam. Dein
de loto cum aqua frigida postmodum pistato ⁊ coe
to cum multo lacte amigdalorum vsq; ad mediocrem
densitatem. Talis cibus est valde conueniens patiē
tibus emorroïdas pulsantes. Et simili modo debet
fieri ferculū ex auena mundata si magis placuerit
licet sit minus utile q̄ predictum. ferculum autem
ex risi si fiat cum multo lacte amigdalorum semper
est utile corporibus temperatis ad vitandū tamē
constipationem ultimo debet sumi. Etiam in omni
bus est cauendum ne vetustate corrupta sint / vel
appropinquent corruptioni ⁊ ideo Farina ⁊ fursur
⁊ simula et triticum que plus q̄ sex mensibus fue
rint reseruata / vitari debent a

regionibus temperatis
solisq; xii. men
sibus fuerit ex
regionibus calidis
q̄ si predicta om
nia saporis au

Pinis autē
tatis ⁊ p
tus ⁊ ad vitandū
tam vel septiman
dum tamen est n
Si vero necessit
to sumatur a p
rio siue fuerit
olī clarum a
frustra laroū b
ventrem humec
infradicitur.

Equina autē
poribus q̄ d
tante in propo
maxime siccorū
placuerit sumere q̄
tur cum zinzibere
lacte amigdalorum
coquantur / q̄ tñ

corporibus temperatis atq; colericis. Et amidum si plusq; .xii. menses habuerit ⁊ risi si plus octo mē sibus fuerit extra corticem reseruatu ⁊ maxime in regionibus calidis. Generaliter vero tenendum est q; si predicta omnia fumosi odoris percipiant vel acuti saporis aut terrei semper sunt euitanda.

De pane.

Panis autē semper debet esse mediocriter ferme-
tatus ⁊ parum salsus ⁊ nequaquā farina imbu-
tus ⁊ ad vitandum constipationem prodesset ut sex-
tam vel septimam partem furfuris contineat. Canē-
dum tamen est ne sumatur calidus aut induratus
Si vero necessitas urgeret aliquando vesci bis eoc-
eo sumatur a principio remollitum in pingui bro-
dio siue fuerit pinguedo carniū siue fuerit dulcis
old oliuarum aut amigdalorum ⁊ in diebus carniū
frustra lardi baconis cum eo sumantur vel aliqua
ventrem humectantia seu mollificantia de quibus
infra dicetur.

De leguminibus.

Legumina autē nunq; congruunt tēperatis cor-
poribus q; diu manēt i sanitate propterea cō-
uenit in proposito ut eorum substantia vitetur et
maxime siccorum. Sed si de recentibus aliquando
placuerit sumere gratia nouitatis expedire q; coquā-
tur cum zinzibere ⁊ eroco ⁊ in fine condiantur cum
lacte amigdalorum nisi cum pinguibus carniū
coquerentur q; tūc nō oportet addere lac amigdaloz

De his cortis

legumina
non gūcū
tpat

Zinzibere

Et inter cetera legumina minus sunt nociua sanis corporibus pisa rotunda et cicera et faba. Et istorum etiam trium minus nociua sunt pisa rotunda et alba. Generaliter autem quoadcumque legumina sicca sine carbonibus preparantur debet cepe rotundum et album comminatum fricari cum multo et dulci oleo et eis adiungi et ultio lac amigdalorum et hoc est maxime necessarium si faba debeat comedi et precipue si fuerit de faba fracta/legumina vero que cum lacte animalium preparantur omnino vitanda sunt in proposito. **S**ed in quadragesima quando diuturnus est opilantium usus alimentorum ut piscium et palentiarum utile est ad conservationem sanitatis in principio refectionis interdum sumere puram cicerum aut pisorum. **E**t hec est illa aqua quam sapientes comedunt scilicet ut pisa vel cicera in aqua dulci remolliantur per noctem et in eadem aqua sequenti die bulliantur duabus aut tribus feruoribus et tunc colentur et colatura reseruetur et appropinquante hora refectionis addatur ei parum vini albi et modicum de puluere spicenardi et croco et sale in moderata quantitate deinde unico feruore bulliantur et propinentur in principio refectionis vel ad pacandum vel si magis placuerit fiant offe / tale namque brodium mundificat venas capillares epatis et vias uriniales et ideo preternaturaliter a calculo in vesica et in renibus precipue si pisa vel cicera remolliantur et coquantur in aqua predicta cum petrosillino. **V**ulgares autem nimis decipiuntur in eo quod credunt hanc utilitatem inesse brodio cicerum remolliorum in lixio nam tota substantia subtilis et apertiva per primam remolitionem separat exinde.

Nota et alia

De pisa

Ad brodio

De usu fructuum.

Usus fructuum epato corpori non congruit in via cibi/ sed potius medicine videlicet ad preseruandum ipsum ab aliquo accidente nociuo quod ex occurrentibus potest timeri. Et ideo moderate et ordinate conuenit ut eis utatur/ considerata semper utilitate quam speratur acquiri per sumptionem ipsorum/ non enim ad voluntatem sumendi sunt/ sed ad euidentem utilitatem. Nam uti fructibus ad voluntatem conseruationem impedit sanitatis. Est igitur aduertendum quod corpora que fructibus non utuntur pro alimento/ debent in qualibet parte anni considerare qualia possint accidentia nociua incurrere vel ex qualitatibus aeris vel ex nutrimentis illius temporis et secundum hoc fructibus magis uti congruit ad obuiandum accidentibus illis meliori modo. Cum igitur in estate sanguis feruore aeris inflamatur in ipsa veror et autumno siccitate acuitur. Ideo tunc expedit ad temperandum sanguinem uti frigidis et humidis fructibus. Similiter quando estiuo feruore membra rarificantur et facilius ab eisdem exalant calores naturales et spiritus. Ideo tunc expedit uti fructibus ostringentibus poros quales sunt stiptici. Siciliter tunc operit usus acetosorum ad frangendum coleraz acumen. Siccitas etiam temporis que ventrem constipat sepe requirit frequenter estate et autumno usum ipsorum. Et similiter quoque profunt ad somnum prouocandum ubi a siccitate temporis impeditur/ vel ad sitim compescendam vel ad estuationem cordis et epatis et orificii stomachi mitigandum. Quibus omnibus diligenter consideratis facile quisque poterit estate et autumno usum fructuum moderare ad regimen sanitatis.

Mo

gfidat hui

In estate

Usus acetosorum

Nō

Prima r^a

fructus mori
quibus non utitur
et e ob id uideatur

2a r^a

3a r^a

Quicumq; ad cōseruationem sanitatis intēdit/ debet
hanc regulam generaliter obseruare scilicet q; nunq;
utatur fructibus tam coctis q; crudis donec in ar
bore fuerint cōsecuti perfectam maturitatē exceptis
moris quibus utendum nō est / postq; ex perfecta
maturitate nigrescunt/ qm̄ sunt cibus araniarū et san
guinem inficiunt ac putredini preparāt et būbōnes
et carbunculos et antrates multiplicāt. Et ideo in re
gionibus calidis āno quo talium moroz copiosus
est vsus epidimia regnat/ nisi per fluxum vētris im
pediatur. Secunda vero regula q; astinendum est a
fructibus qñcunq; multiplicāt in eis vermes/ aut
interius tabescunt/ quod in vulgari cathalanorū di
citur endecar et cognoscitur per hoc quia fructus ex
terius non est naturaliter coleratus nec habet natu
ralem medullam. Tales enim fructus generant conti
nuas febres nisi forte superfluitates eorū per fluxū
vētris aut fortē laborem et copiosos sudores a cor
pore resoluantur. Tercia vero regula precipit ne
fructus diuersi sumantur simul quātuncunq; sint i
naturis vel effectib; propinqui. verbi gratia si de
buerint praua sumi ad ventrem mollicāduū non
expedit cum eis cerasa sumere simul sed sufficit / ut
hec vel illa sumantur in principio refectionis. Simi
liter quoq; tempore quo ficus et vīe reperiuntur nō
expedit ut simul sumantur. licet utraq; prosint ad
ventrem mollicandū sed sufficit alterum et maxi
me ficus. Cuius ad hoc ut efficaciter mollicent
debet brodium superbibi/ vel alius liquor. Sed ha
bētib; epar et stomachū calidū et cunctis colericis

quales sunt habitatores affricæ et libre / tutius est
 aquā frigidā superbibere. Ceteris autē vinū lympha-
 tum. Si vero debuerit vna sumi propter venteris so-
 lutionem. Cauendū erit ne sumatur in mensa sed lō-
 ge ante / maxie si fuerit recens / quā non solū generat
 ventositatem / sed etiā facit bullitionē. Et ideo sub-
 uertit cibum et perturbat digestionē. Et vuis sump-
 tis nullo modo vinū superbibatur sed brodium tñ
 vel aqua frigida. Si tñ in mensa debuerint vne su-
 mi / ouenie vt multis diebus p⁹ collectionē fuerit reser-
 uate / vel cum aqua feruenti superfundant^r primo et
 secundo cum aqua frigida. Idem quoq^{ue} de persicis et
 antepiscis comparatis ficibus et vuis debet intelli-
 gi nam persica sumunt^r interdum in principio prōdii
 ad venteris solutionem ab his maxime quorū epar-
 calidum est et siccum sed non expedie vt tunc ficus
 sumantur et multo minus vne / sed sufficit vt antep-
 fica vel p⁹sica tñ sumant^r et maxie duratiua q̄ maio-
 ri habundant aquositate. Et econuerso vero in his
 quorū viscera frigida sunt et humida quia plus eis
 molliora opetunt et si predicta necessitate cogantur
 aliquā duratiua sumere prius remolliantur in vino
 puro maxime si fuerint ipso die collecta / nam que p⁹
 collectionē soli biduo vel triduo exponunt^r sapidi⁹
 et salubrius tunc sumuntur. Si tamen habentes visce-
 ra calida deberent sumere ficus in notabili quanti-
 tate tunc expediret eis premittere persica vel antep-
 fica ficibus vel poma bene matura et aromatica cru-
 da estate et cocta in hyeme vel saltem eligant ficus
 muzas scilicet quaz sapor participat manifestam

Dysias

but nō sumat²
ficus et vne sit

Cucumeres
Melones
Citrulli

acredinem per naturam. Electissime namque sunt ficus
quarum rubra est medulla et sapor suavis et tales con-
petunt maxime iuuenibus et quarum est complexio ca-
lida vel temperata. Predicta vero regula similiter
locum habet in fructibus qui sumuntur ad mitigan-
dum feruorem sanguinis ut sunt cucumeres et melo-
nes vel citrulli vel ad frangendum acumen valoris
ut sunt acetosi fructus. Nam cucumeres melones
vel citrullus simul non conuenit sumere et si in mensa
sumantur parum debet sumi ex eis et ex cucumeribus
sola medulla. Et ante cibum iuuenibus dico et habere
tibus viscera calida. Verumtamen estiuis temporibus
non incongrue sumuntur ab eis in fine cene ut diafrag-
mati et superioribus membris estuantibus propter pre-
cedentis diei feruorem et ariditatem efficacius mi-
gum prebeat maxime cum somnus debeat subse-
qui et ex hoc patet ratio propter quam persica et ma-
lagranata dulcia plus conferunt sumpta in fine ce-
ne cum moderamine quam in principio licet sint fructus
aquosi nam ariditatem et estuationem superiorum
partium efficaciter mitigant et suauiter procurant som-
num. In his etiam qui acutis et crudis vescuntur in
cena ut affaturis obtundunt fumoris acumen. Ta-
men si longe ante cenam sumeretur medulla cucume-
ris aut melonis ad mitigandum sanguinis feruorem
utilius esset. In fine vero cene sumantur persica vel
malagranata vel poma electa cruda vel affata et in-
frigidata cum modico panis. Acetosi quoque fructus
qui sumuntur ad coleram obtundendam et excitan-
dum appetitum longe ante prandium sumi debent.

Acetosi fructus

ut malagranata vel in principio sicut cerasa tantū
aut mora imperfecte matura. Siue tamen in princi
pio siue longe ante nihil superbibendu; est/nisi for
sitā timeretur in his qui longe ante sumuntur q̄ eo
rum acetositas offenderet guttur et orificium
stomachi vel spiritualia tunc enim expedie parum
brodii vel vini bene limphati aut zucaram puram
immediate post sumere. **Et** ideo tales si sumpserint
in ieiunio acetositatem malagranati aut citranguli
vel limonis debent cum sucaro sumere. **P**redicta si
militer regula tenet in fructibus qui cōprimunt vel
constringunt quia multi simul non debent sumi. **E**t
ideo sumptis sarmeneis nō debēt pira sumi ⁊ sump
tis pirts est abstinentum a coctanis ⁊ sumpcis coc
tanis respuenda sunt sorba ⁊ mespula ⁊ econuerso
Sed circa fructus comprimentes multe occurrunt di
uersitates nam quidam cōprimunt sola grossicie ac
q̄ grauitate substantie sicut auellane crude. **Q**uidā
vero cōprimunt quia potentiam habent costringen
di ⁊ istorum cōprimentium quedam sunt que debili
ter constringunt ⁊ vocantur stiptica ⁊ sarmenia et
pira/ quedam vero fortiter ut coctana sorba ⁊ hu
iusmodi pontica nominantur. **I**tem istorum omniū
quedam sunt aromatica quedam non ⁊ quedam dul
cia ⁊ quedam non dulcia. **D**e cōprimentibus ergo
datur regula generalis q̄ si sola grauitate compres
serint ⁊ nullam habeant potentiam costringendi
vel aggregandi partes membri cui obuiant/nec aro
maticitatem aut dulcedinem nullo modo sumi debent
Maxime a corporibus tēperatis. **E**t ideo auellane

q 3

NoCottanaRegulaNo

recentes vitande sunt / licz possint cibum sumptū cō
primere quia nec dulcedinem habēt que placeat ori
stomachi nec aromatitatem qua confortent ⁊ fove
ant spiritum eius nec stipticitatem aut potentiam
qua corroborent aggregādo partes ipsius. Et ideo
generaliter sunt nocue ori stomachi quia sua graui
tate ⁊ frigidityate percutiunt nullum conferendo iu
uamen. Sicce vero minus frigide sunt. Et ideo minus
nocent. Et si aliquantulum correatur minus noce
bunt ⁊ acquirunt stipticitatem atq; dulcedinem per
quam possunt prodesse. Sicut ⁊ castanee quando as
santur nam stipticitas ⁊ dulcedo vigorantur in eis
Et ideo sumpte post cibum comprimunt ipm orifi
cium stomachi confortando / maxime si in vino aro
matico calide immergantur. De cōstringentibus au
tem dantur regule plures. Et prima est q; si suman
tur ante cibum constipant. Si vero post cibum la
xant / nam quando precedunt cibum constringunt
partes inferiores quibus obuiant ⁊ feces ciboru p
meatus constrictos difficilins expelluntur. Quan
do vero sequuntur cibum quia constringunt meatū
super feces exprimunt eas per partem inferiorem.
Secūda regula ē q; constringentia pōtica nunq; su
menda sunt cruda nisi fuerint condita vel per diu
turnam moram ponticitatem amiserint. Omnia enī
pōtica ledunt immediate panniculos pectoris. Et
ideo coctana debēt priusq; sumantur in pingui bro
dio carniū decoqui / vel in pastillis cum carnibus
aut si magis placerent assari sub prunis aut in fur
no quod est melis vel coquant in vino puro s; assa

De cōstringentibus
pōtica

Secūda r.

in vino puro
pugione carni
pula que raro m
moram post coll
Et ideo tunc si p
ur vel ipa mēst
ne possunt assa
ro fructus pot
amittunt noci
corrice condit
rate stringunt
condunt ab
debent sumi / qu
gala est q; con
grauant siccis
byeme. Succo
cia byeme ⁊
tili. Omnes e
tem sēo mani
fricis q; allep
tas urgeat ut
uolenter sumu
suis grana dū
tius venter mo
principio absq;
olue ⁊ post oli
vne passe. Sec
lis temporibus
vne brumales
⁊ velice. Vnde

vel in vino puro cocta Fortius stringunt q̄ que cū
pinguedine carniū coquuntur. Sorba vero ⁊ mē-
pula que raro maturescunt in arbore per diuturnā
moram post collectionem amittunt ponticitatem.

Et ideo tunc si predicta necessitas urgeat ut sumā-
tur vel ipsa mēpula que carent notabili amaritudi-
ne possunt assari vel coquantur cum mero. Illi ve-
ro fructus pontici qui condiuntur per condimentū
amittunt nociū am ponticitatem sicut nuces que cū
corrice condiuntur ⁊ oliue in sulso / ⁊ ideo hec mode-
rate stringunt plus tamen oliue q̄ nuces / quoniam
condiuntur absq̄ melle vel zuthara ⁊ ideo partus
debent sumi / quoniam lederent spiritualia. Tercia re-
gula est q̄ constringentia succosa ut pira magis cō-
gruunt siccis temporibus / ut estate ⁊ autumno q̄
hyeme. Succo vero carētia ⁊ maxime si fuerint dul-
cia hyeme ⁊ vere plus cōpetunt sicut castanee ⁊ dat-
tili. Omnes enim dattili habent aliquam stipicita-
tem sed manifestior est in dattilis insularibus ⁊ af-
fricis q̄ alexandrinis. Et hyeme ⁊ vere si necessi-
tas urgeat uti fructibus ad laxandum ventrem cō-
uenienter sumuntur post cibum sicut vūe passe cum
suis granis dum tamen nihil superbibatur ⁊ effica-
cius venter mollificatur si ficus sicce sumantur in
principio absq̄ pane. In fine vero vel dattili vel
oliue ⁊ post oliuas poterūt absq̄ potu sumi aliq̄ue
vūe passe. Sed si fructus succosi magis placerent il-
lis temporibus vitari debēt magis nociui sicut sunt
vūe brumales que valde nocent intestinis renibus
⁊ vesice. Unde si sumere placuerit in principio

3^a r^a

Vūe brumales
nocent renibus ⁊ vesice

refectionis ventris mollificatiua succosa melius est
 ut pomum aromaticum assum et frigidatum sumat
 vel coctum in vino aut vne vineales maxime albe /
 et abiciantur cortex et grana. Si vero necessitas ur
 geret sumere brumales immergantur prius in aqua
 feruenti deinde superfundantur cum frigida et parū
 inde sumantur. Si vero constringentia vel cōprimen
 tia succosa in fine placuerit sumere sicut pira sumā
 tur cum caseo veteri electo vel assent et in vino po
 nantur. **C**aveant tamen ab eis qui frequenter patiū
 tur torsiones aut iuncturarum dolores. **U**ltima ve
 ro consideratio que de fructibus est habenda perti
 net ad fructus oleaginosos / ut sunt amigdale auel
 lane nuces pinee fistici de quibus due regule dant.
Et prima est de crudis. **S**ecunda de coctis. De cru
 dis quidem sciendū est qd omnes offendunt stoma
 chum / sed amigdale et nuces et fistici minus offendūt
 in sua recentia et teneritate. **A**uellane vero et pinee
 tunc plusq̃ sunt mediocriter exsiccate. **U**nde corpo
 ribus temperatis / et quorum complexio ad calidita
 tem declinat non expedit his fructibus crudis uti
 quia multum nocere possunt sed parum prodesse.
Amigdale namq̃ recentes et tenere possunt aliquali
 ter estuationem stomachi temperare. **S**icce vero et re
 mollite non prosunt nisi ad prohibendum assensu
 vaporis vini ad caput / nuces autem tenere et indu
 rate non solum stomachum sed caput et visum offē
 dunt et solum a venenositate piscium tuentur. **A**uel
 lane parum epar confortant sua proprietate sed sto
 macho nocēt et capiti. **P**inee vero iter cetera grana

Regula Sandis

Auellane nocēt
stomacho et capiti

plus stomacho
 tendens scra
 efficaciter pro
 nimis offendit
 cū fructus con
 pineatum vel
 cedunt pro
 uti precipue
 qd ad utilita

Hic sub ob
 ne quoc
 quina seu fer
 caules et spin
 ut cucurbita
 nominantur
 qd nunc exp
 tur / exceptis
 uis ad comp
 anem in sto
 eum modico lin
 lactuce sunt on
 tis / et quorum
 fercula vero po
 midogenia / q
 scilicet ceteris ca
 la domestica pr
 pore congrunt

plus stomacho inimicantur sed profunt palicatis habentibus sreatum fumosum in pectore/fistici vero efficaciter profunt epati frigido ⁊ stomachū ceteris minus offendunt/sed capiti nocent. Si vero predicti fructus condiantur cum melle vel zucchero sicut pineatum vel nucatum stomacho quidem minus nocebunt predictis tamen corporibus nō expedit eis uti precipue cum magis ad voluntatem condiantur q̃ ad utilitatem.

De oleribus.

Hic sub oleribus comprehenduntur largo nomine quoq; nascentia super terram ex quibus coquina seu ferculum preparatur / siue sint herbe ut caules ⁊ spinargia ⁊ similia siue fructus barbarum / ut cucurbite ⁊ melongene que vulgariter alberGINE nominantur / de oleribus vero breuiter est sciendum q̃ nunq̃ expedit corpori temperato q̃ cruda sumantur / exceptis lactucis ⁊ portulacis temporibus feruidis ad compescendum sanguinis ferudrem ⁊ estuationem in stomacho ⁊ in epate. Ita q̃ ante cibum cum modico limphato aceto sumantur. Amare tamē lactuce sunt omnino vitande a corporibus temperatis / ⁊ quorum complexio ad caliditatem declinat / fercula vero possunt ex his omnibus fieri exceptis melongenis / quarum usus nullo modo prodest illis sed in ceteris cadit distinctio / nam borago ⁊ buglosa domestica propter sui temperamentum omni tempore congruunt maxime quibus venter est stiptic⁹

Principali

Oleria cruda
nō sumant

Spinargia

Primum
Secundum

3m

quibus ad tollendum asperitatem possunt adiungi
semper spinargia vel bliti tenerrimi et non rubei et in
estate lactuce vel etiam atriplices aut blete. In hye
me vero creffones aut petrocillu et pauca folia mete
vel oculi caulium alboz. Spinargia vero et bliti su
pradicti qui vicinant temperamento possunt mixti
vel separatim sumi qualibet parte ani et cetera que
tempori congruunt adiungi. Estati enim congruunt lac
tuce dulces et portulate blete atriplices et cucurbite
Hyeme vero creffones et urtica tenera et petrocillu
et caules rubei aut crispi et virides. Albi vero quoz
casta est lata et foliu leue maxime si creuerint in solo
irriguo et umbroso utiliter sumunt interdum estate
et autumno abiectis magnis et extremis foliis et
oculis preparatis. In vere autem teneritates spera
gorum possunt adiungi vel per se preparari postquam
fuerint prebullite. In usu tamen predictorum tria cuoenit
obseruare. Primum est ut cum spicata fuerint respu
ant. Secundum est ne cum lacte animalium coquantur /
quoniam nimia fumositatem lederent corpora supradicta
scilicet temperata vel calida sed cum brodio carniū ma
xime gallinaz aut cum lacte amigdalorum vel oleo
dulci et maxime recenti. In cucurbitis vero speciali
ter conuenit obseruare ut pro lacte animalium lac po
natur amigdalorum / ne renibus noceant et vesice.
Similiter quoque ne noceant intestinis / conuenit eis
aliquas cepas albas et rotundas adiungere / sed ut
non obsint stomacho / debent eis adiungi oculi cau
lium / vel in scutella conspergi cum cinamomo. Ter
cium est quod ante omnia fercula debent sumi Exceptis

quibus que
tem quā habet
bi. Et tū sumat
primo sumat
et brodium
repugnantiā v
sio si sumant
victorum cau
vit ad vitan
tur / et postmo
ti aqua vni si
ad densitatem
viam in princ

noices
pe et all
cherime. Et
ra temperata
fuerint calores
terous fieri fer
tamen fluentes
semper vitare
que vulgariter
tuntas si fueri
nis prebullitis
dulci oleo et su
rum semper ad
sufficiat / ergo
et napi tenerim

caulibus que possunt ultimo sumi propter stipticitatem quā habent et maxime crispī et virides siue rupei. Si tñ sumeretur tñ eorum brodium cōuenit ut primo sumat propter vim quam habet apertiuam ut brodium cicerū supra dictum / nā propter eorū repugnantia vexatur stomachus et impeditur digestio si sumantur simul scilicet substantia cicez et predictorum caulium et brodium ipoz. **Quāobrem** expe dit ad vitandum hoc incōueniens / qd aut prebulliatur et postmodum coquantur cum predictis aut feruēt aqua diu superfundantur aut qd coquantur usq ad densitatem ad hoc ut brodiū resoluatur vel qd brodium in principio sumatur et in fine substantia.

De radicibus.

Radices quibus cōiter utimur sunt porri et cepe et allea et rasanus napi et rape pastinate et cberinie. Et a primis quattuor debēt omnia corpora temperata et calida penitus abstinere maxime si fuerint calores / sed in algoribus hyemis possunt interdū fieri fercula ex porris aut cepis. Patientibz tamen fluentes emorroydas et pulsantes conuenit semper vitare porros allea rasanum cepas longas que vulgariter dicuntur scalomne. Et similiter rotundas si fuerint rubee sed si fuerint albe potest ex eis prebullitis fieri cepulatum cum carnibus aut dulci oleo et siue sic siue non debet eis lac amigdalorum semper adiungi. Et qz tale ferculū ventrē molificat / ergo añ oīa fercula sumi. Rape quoqz dīces et napi tenerrimi si cū carnibz coquantur et melle et pipe

De brodio

De radicibus

De emorroydis
patientibus

D'pastinac

et chelmino congruunt predictis corporibus / et etiam
dato quod nullo sapore condiantur / si tamen placuerit suffi-
cie ut coquantur cum gariofilis coquassatis vel cum
zingibere et croco et cinamomo ventrem etiam mollificat
et vias urinales mundificant et visui profunt. Pa-
stinac quoque si fuerint albe potuerunt assari vel cum
carnibus aliquando sumi quoniam eadem iuuamenta ventri et
visceribus conferunt sed expedire ut predictae
radices primo sumantur. Cheriniae vero possunt a
predictis in hyeme et vere sumi si moderate assentur
tamen si caput et pulmonem vel pectus reumati sine
vexaret non sumerentur quoniam nocent humido pulmone
et capiti.

De carnibus.

D'animalibus

Alimenta que sumuntur ex animalibus aut su-
muntur ex eorum substantia ut ex membris vel
ex humiditatibus eorumdem sicut ex lacte et ouis. Ani-
malia vero vel gressibilia sunt ut quadrupedes et
aves vel nataalia ut pisces / gressibilia vero vel do-
mestica sunt vel siluestria / et tam de his quam de illis
semper ea sumenda sunt in alimentum que vicino
ra sunt temperamento vel que magis congruunt qua-
litate temporis. Unde gallina que parere incipit
et capoe sex vel octo mensium ad plus / et cuniculus
.iiii. vel .vi. mensium / et capriolus .x. vel .xii. diuino
do in suo genere sunt mediotriter pingua possunt
conuenienter sumi qualibet parte anni / et similiter con-
gruunt omni tempore corporibus temperatis aut ca-
lidis carnes eduli lactantis aut vituli si possint haberi
quolibet parte anni. sed porci et porcelli magis congruunt estati

D'gallina d'capri

et autumno. **P**ulli quoque pardicum eodem tempore con-
 gruunt / sed quia solum in autumno reperiuntur sicut
 etiam et iuvenes coturnices et turtures quod ideo tunc
 magis congruunt sicut pulli etiam colubini. Sed galli-
 ne veteres et agiones et grues / veteres pavones et par-
 dices cuniculi animales et lepores / anseres et carnes
 bidentis arietis castrati et anicule que capiuntur in
 breto et palumbi sexelli turdones et gallina cuncta ma-
 gis congruunt hyemi. Et similiter carnes salse et que
 cuncte sunt dure digestionis vaccine et apri. Sed que
 de facili digeruntur propter laxitatem et raritatem
 et tamen sunt frigide et sicce complexionis ut carnes cer-
 ui caprei quocumque tempore possunt sumi dummodo fu-
 erint animalis bone habitudinis. Anates vero et ful-
 ce magis autumno conveniunt. Sed corporibus tem-
 peratis nunquam expedit anatibus vel fulcis. Eis etiam
 quos emorroy de crebro vexant et maxime pulsantes ex-
 pedit ut diligenter evitent grues et agiones et anseres ve-
 res pavones turdos merulas sturnellos turtures tur-
 dones et coturnices. His tamen corporibus maior vis facien-
 da est in artificio preparandi carnes predictas. Debent enim
 gallie per occisionem eviscerari et suspendi a mane usque
 ad cenam / per converso priusquam coquantur. Pardices autem ve-
 res et cuniculi debent ad minus per diem naturale per occi-
 sionem servari. Grues vero et fasciani bivou in estate et in hy-
 eme triduo. Pavo quoque omni tempore debet servari per occi-
 sionem diebus duobus / et si plusquam annum habuerit diebus
 tribus ad minus debent etiam frequentare elixas vel co-
 ctas in pastillis quam affas frixas vero debent omnino
 vitare. Sicut et cuniculos astos et auiculas que capiuntur in

Pulli pardi

De anibus sal

Pardices

Pavo

Porcellus affhe vitandus

breto vel similes affas / in estate mutonem affum /
et omnis affatura sumat in fine preter affaturam porci
et eduli. Porcellus etiam affus vitandus est semper.
Sed de condito insulso tempore estino potest aliquando sumi
Est etiam obseruandum in ouum affatura et speciali
ter in parvicibus ne marcescant / nam si nimis assent
sunt nociue. Quod etiam de affaturis fuerit in super
ficie / torridum semper in proposito est vitandum / et
ideo cutis et pinguedo affature porci debent vitari
Fercula vero que fuerint ex carnibus communis et
cum pinguedine colligatis atque densatis ut morce
rolium vitanda sunt et maxime in proposito. Sed
alba comestio de pulpis gallinarum poterit frequen
tari dum tamen non fiat ex pulpis epulatis sed ex tras
uerso generaliter incisis et postmodum contritis et li
gatis cum lacte amigdalorum tantummodo / vel si ami
dum aut farina rizi iungatur quod si valde modicum
Membrorum etiam diuersitas debet attendi / nam licet
partes viciniores cordi sint puriores propter bene
ficium copiosum naturalis coloris quod ab ipso reci
piunt / ipsum tamen cor in via cibi non copetere tempe
ratis atque colericis vel habentibus debilem digestiuam
cum sit dure digestionis et grossius generans sangui
nem. Epar quoque similiter debet vitari maxime si fue
rit perfecte coctum / quoniam constipat et terreum ac me
lancolicum generat sanguinem. Solum autem epar edu
li competit interdum predictis dum tamen modera
te sit assum. Et similiter cerebrum ipsius tantummo
do si perfecte assuet. Cor autem cerui et cerebri leporis
aut cuniculi si sumantur sunt propter virtutem curiatale

no

Epar eduli

Cerebrum eduli

Cor cerui
cerebri leporis
et cuniculi

Sed ceterorum quadrupedum cerebra et cunctorum animalium intestina stomachus renes et splenes debent vitari/ preter stomachum gallinarum anseris atque gruis. Extrema vero sicut rostra et pedes quadrupedum ex paucis animalibus debent in usu aliquando sumi a predictis sicut ex porco et edulo nam cole ricis prodesse vsus ipsorum et temperatis in feruido tempore maxime si ediantur in sulso/ et idem debet de pulmone intelligi/ dum tamen ab edulo accipiat/ nam aliorum animalium pulmones sunt eis inutiles/ lingua vero ex vitulo vel ceruo tantummodo accipiat. Ubra vero semper vitentur/ nisi deberent cum fame sumi. et absque aliis ferculis.

De lacticiniis et ouis.

Humiditates animalium que ceteris maxime sumuntur in alimentis sunt lac iumentorum et oua gallinarum et ea que ex lacte fiunt. Sanguis enim nulli animalis congruit alimento/ precipue corporibus temperate complexionis aut calide. In proposito vero salubris est usus ouorum recentium fractorum in aqua et semper mollium. Ex quibus a medio autumni usque ad medium veris sufficit vitellum accipere. Reliquo vero tempore potest accipi album cum vitello. Si placeret sumere aliter preparata/ cauendum est ne sumantur cocta in ventribus gallinarum aut inuoluta et frixa/ sed aut sint assa vel singulariter frixa/ et semper mollia/ lactis usus omnino vitetur/ preterquam a medio Aprilis usque ad finem May/ nam in illo spacio proderit lac caprinum saltem sumere per quindenam et maxime in prima quindenam May.

Quadrupedum animalium
intestina rostra
et pedes

Rostra pedes
quadrupedum

De pulmone

Lingua
Ubra

Lac iumentorum
oua gallinarum
Sanguis

Usus ouorum

3 No

Butirū

Caseus

Sumetur at̄ sicut ab uberib⁹ egrediet̄ ī ieiuno depo-
sitis supfluitantib⁹ ⁊ premissō aliquali exercitio/dū
tñ null⁹ extrane⁹ sapor ī ore p̄cipiat̄. Aut tenebro-
sitas ī oculis aut dolor ī capite/sicq̄ mēsurā medio-
cris scz cōtinens mediā librā vel ad pl⁹ vntias no-
uē vl̄ decē p⁹ cui⁹ sumptionē tam diu tardabit̄ prā-
diū donec manifest⁹ aduenit appetit⁹. Inter ea vō
q̄ sunt ex lacte butirū spālīter ⁊ seratiū sunt a p̄dic-
tis corporib⁹ euitāda. Si tñ placeret ī hyeme aliquā
sumere butirū cauēdum ē ne sit rācidum aut nimis
salsum ⁊ q̄ ī modica quātitate sumat̄. Quod si fue-
rit melle odicum/erit meli⁹ ad sumēdum cruduz. Se-
rum at̄ recēs ⁊ maxie caprinū bullitū ⁊ colatū effec-
putile frequētare ī medio may vsq̄ ad finē iulii vl̄
augusti supradicta hora ⁊ quātitate. Caseus vero
si fuerit vaccin⁹ ⁊ butiros⁹ ac dulcis p̄t frequētari
assus vel elix⁹ autūno ⁊ hyeme. Quin⁹ at̄ pinguis
⁊ nūdum rancidus nec nimis sal⁹ poterit interdū
ī fine refectionis in modica quātitate sumi/multum
at̄ nō expedit nec ē tutum nisi cū cuturbitis aut ber-
bolato facto ex voraginib⁹ spinargiis a triplicib⁹
sumeret̄ ⁊ raro. Casei vero quicunq̄ fuerint cū coa-
gulato facti debēt a predictis corporib⁹ euitari/ sed
lac cum flore coagulatum possit estuius feruoribus
aliquando sumi ad estuationem stomachi compescē-
dam ⁊ sitim in principio cene dummodo post vinū
non sumeretur immediate. Simili quoq̄ ratione po-
test tunc temporis caseus recens in fine sumi ubi de-
essent fructus nominati superius.

sup̄ius de piscib⁹

De piscibus.

Pisces quicumque fuerint lacuales vitandi sunt nisi si constaret locum esse limpidissimum in profundum vel saxosum vel calculosum vel arenosum et maxime quod ex transitu magni fluminis crearetur vel ex magna scaturigine fontium aut ex magno et frequenti refluxu maris similiter sunt vitandi qui sunt ex rivulis late fluentibus et maxime si receperint putredines canapis et lini aut putridarum herbarum vel linitositates coriorum aut condimenta ipsorum vel ceteras superfluitates villarum aut oppidorum. Et undecumque fuerint. hoc est marini siue fluviales vel lacuales attendendum est principalliter quod habeant substantiam puram que non sit in odore gravis nec in sapore nec in tactu et in separatione limosa. Et eorum qui puram habent hoc modo substantiam semper existunt salubriores qui pulpam habent candidam vel argentum. Et inter hec etiam squamosi sunt semper preferendi tamen si squamis caruerint / saltem observandum erit ut substantia sit qualis est dicta. Erunt etiam cavendum ne pisces magni et duri comedantur recenter capti sed tamen reserventur et maxime euiscerati quod absque corruptione tenerescant. debent autem predictis corporibus pisces recetes vel plurimuz assari vel elixari. Sed assatura magis est frequentanda in hyeme quam in estate siue in furno siue in prunis assentur. Elixatura vero econverso. Sed illa que fit cum vino albo congruit omni tempore / et est observandum ne in assando pisces oleo liniantur sed vino in quo sal fuerit dissolutum. Si vero fricantur aut multo liniantur oleo dum assantur expedit non

De piscibus vitandis

Squamosi
sunt preferendi

Pisces non oleo
sed vino liniantur

no

sumere cutem. Uniuersaliter tamen cutis piscium est
uitanda et de ipso auxungia. Pisces autem perfecte sal-
si et maxime pre salsedine arefacti non congruunt pre-
dictis corporibus licet brodum simplex congrui siccum
sumptum interdum precipue in quadragesima quando
frequentatur opilatiua sit utile in principio mense
quando aperit meatus atque mundificat. Sed ex substan-
tia vel nihil sumat vel parum et raro et circa finem re-
fectionis. Si vero piscis perfecte salsus fuerit lar-
dos ut balena siue cuius a poterit in quadragesima
parum aliquando sumi cum spinargitis in principio quando
cuius necessitas occurreret constipatione soluendi.
Sed ex piscibus semisalsis et maxime pinguibus elixa-
tis largius potest sumi nam pisces pingues et gros-
si qui broncho vel tridono fuerint sale conditi si elixe-
tur sapientius et satius comedentur.
De saporibus et condimentis
Saporibus et condimentis conuenit scire quod
pungentia predictis corporibus acuta conueniunt.
Et ideo fortia salsamenta ut piperatas et alleatas
et acutas sapores ut sinapium et eructa et expedire
ut uicent nisi taliter possent reprimi quod eorum nocu-
mentum non timeretur sicut eructa reprimuntur quan-
do pastillum cum oleo in aqua simpliciter coquitur quod
cum facilius cohererentur vaccine carnes deinde pista-
ta cum paucis amigdalis dissemperetur cum puro
aceto nihil aliud adiungendo nisi forte modicum
cinamomi. Vel autem vitare debent corpora supra
dicta et multum etiam usum zucare. Si tamen eru-
te vel alicui acido salsamento placeret interdum

**De saporibus et
condimentis**

iungere quicq̃ dulce melius est zueara albissima /
 vel parum sape iungat̃ que vulgariter dicit̃ arab.
 Semper tñ est memorandum q̃ valde dulce acuta
 affa patientibus emoroydas vexationes inimicant̃
 ⁊ ideo non expedit eis vt confectiones ⁊ salsamenta
 frequenter maxime si fiant de pipere quocunq̃ vel
 cum multo zinzibere galanga vel gariofilis aut etiã
 multo croco. Sed vt error omnia possit evitari por
 tabitur sequens puluis **R** zinziberis albissimi .3. ii.
 corranori bulliti in aceto ⁊ exsiccati. 3. i. cardamo
 mi ben albi añ. 3. s. rasure eboris lote. 3. ii. gartofilo
 rñi croci añ. 3. i. cinamomi electi. 3. vi. fiat puluis ⁊ de
 ipso cum amigdalīs pistatis fiat salsamentum cum
 modico aceto vel agresta poterit addi. de ipso etiã
 in moderata quantitate condiantur pastilla ⁊ per
 totam estatem imponatur pastillis cum de furno ex
 trabantur / lac amigdalorum factum cum agresta vñ
 cum succo malorum granatorum aut limonum vel
 citrangulorum que vulgariter dicuntur terongie vñ
 arangie / tales enim sapes acetosi facti cuꝫ amigda
 lis raro vel nunq̃ possunt ledere spiritualia possit
 etiam acetositatum que ponuntur in pastillis caue
 ri offensa si totum ouum cum eis agitur fortiter /
 postmodumq̃ pastillis imponatur / cum fuerint ex
 tracta de furno . Similiter quoq̃ si lacte amigdal
 orum facto cum predictis acetositatibus assature cō
 spargantur semper minus nocebūt. Sed si placuerit
 estius feruoribus vñ ad saporem simplici acetosi
 tate cauendum est ne n̄m̄um frequentetur succus
 limonum quomiã valde neruis ⁊ neruosis mēbrum

No

ffth

inimicatur. **A**cetositas vero citranguli quia vicini
or temperamento semper est minoris offensionis.

Et in his etiam fructibus obseruari debet regula su
pradicta scilicet vt sumantur in vsum donec in ar
bore maturauerint/limo enim tunc perfecte matura
ut cum amiserit omnino corticis duriciem atq; vi
ritatem. Citranguli autem ad sui perfectam matu
ritatem debet per annum integrum in arbore perma
nere. Omnibus autem acetositatibus melior est que
sumitur ex malo granato mizo anni preteriti cum
quia debiliior / tum quia modicum habet siccitati
tis que potest confortare stomachum ⁊ membra in
teriora. Et hac etiam ratione pre ceteris comen
tur agresta que fit ex tenuitatibus vitium. Et ab
omnibus aliis abstinendum est/ cum de ipsa copia
reperiatur que poterit acui cum ceteris acetositati
bus si placuerit cum assaturis tamen auium estiuo
tempore sufficit ad saporem vt conquassentur i mi
xtura vini ⁊ multe aque rosacee cum modico salis
Assaturis etiam quadrupedum si placuerit sapore
alium a sale coniungere sufficit. eruca predicto mo
do parata/ vel salsamentum viride factum solummo
do cum aceto vel amigdalīs ⁊ petrocillo ⁊ modico
mente ⁊ cinamomi. Vel si carnes aride fuerit quas
tamen oportet diligenter vitare sufficit parum sa
lis cum multo vino limphato. Sed in proposito po
test ex cinamomo electo ⁊ amigdalīs atq; aceto fie
ri sapor conueniens omnibus assaturis non solu
quadrupedum sed etiaz piscium/ ⁊ hyeme potest ad
di parum zinziberis. Sed ille sapor qui fit tantum

ⁿ
Diminuit
ardis

ⁿ
No

et optimo
to potest om
quar vbi sa
ra tempera
apertu requ
Et ideo nisi
ab equalita
pore nisi sa
semper imp
dum est
corpora ⁊ a
suo per regu
rbaria cond
salse ⁊ simili
gi quod cor
cuius m
im i tunc
Eponi
tur a san
ratione pot
seruatur vel i
ne quiden po
et inguendū
vum ipsum m
vel aqua in
conueniat in p
tam est supra
vnde sumitur
quis liquor ad

ex optimo cinamomo ⁊ multis amigdalīs atq; ace-
 ro potest omni tempore frequentari si cōsuetudo re-
 quirat vti saporibus / quod ideo dicitur quia corpo-
 ra temperata non indigent alieno sapore / nam cum
 appetitu regulato semper ab eis sumitur alimentum
 Et ideo nisi qualitates alimentorum vel temporū
 ab equalitate recesserint non indigent medicato sa-
 pore nisi sale tantummodo. Sed consuetudo nature
 semper imponit necessitate. Et ideo teste Ypocrate
 bandum est aliquid consuetudini ⁊ aliquid nature
 corporis ⁊ aliquid tempori sicut docetur in propo-
 sito per regulas predictas. De his autem quibus
 cibaria condiuntur / sicut sal oleum acetum carnes
 salse ⁊ similia per predicta sufficienter datur intelli-
 gi quod conueniat obseruare.

De potibus.

DE potibus vero sciendum est q̄ ea que bibun-
 tur a sanis cōmuniter aut sumuntur tantum in
 ratione pot⁹ aut in ratione solūmodo medicine pre-
 seruatiue vel in ratione potus ⁊ medicine. In ratio-
 ne quidem potus bibitur omnis liquor sumpt⁹ ad
 extinguendum sitim causatam ex cibo ⁊ ad reddē-
 dum ipsum moderate fluxibilem sicut bibitur vinū
 vel aqua in hora refectionis. De vino ergo quale
 conueniat in proposito ⁊ quando debeat sumi dic-
 tum est supra in generalibus. In ratione vero me-
 dicine sumitur tantum / quando in estate bibitur ali-
 quis liquor ad mitigandum estuationem interiorū

D' potibus.

¶ Sit Iuleb

membrorum / qua intentione bibitur a pluribus tunc
in feruore iuleb. Et est syropus factus ex aqua ro
facea tantum ⁊ pane zucare qui syropus est tunc te
poris valde utilis temperatis / quando pre feruore
temporis estuant ⁊ adhuc magis utilis habentibus
complexionez naturaliter calidam specialiter in epa
te ⁊ in corde bibitum enim cum aqua frigida non so
lum infrigidat sed humectat etiam ⁊ confortat. Si
mili quoq; ratione habentibus stomachum siccum
⁊ intestina specialius conuenit tunc temporis bibere
syropum violatum modo predicto. Cuius vero
sunt humida syropum rosaceum. Sicut in his quo
rum cerebrum siccum est conuenit propter estuatio
nem interiorum membrorum tunc temporis bibere
nenufar. Eadem autem ratione tunc temporis bibunt
aquam ordeī quorū complexio totius declinat ad
siccitatem. Sed carnosius ⁊ habentibus viscera cali
da sufficit tunc temporis propter estuationem intē
riorum aquam puram frigidam bibere que sit de fo
te viuo aut de laudabili puteo vel a sterna. Pingui
bus tamen ⁊ opulatis vel strictos habentibus meatus
interiorum conuenit addere parum aceti. Sed in p
posito si predicta necessitas urgeret interdum bibe
re ipsam dissoluatur in ea prius rosacea zucara fa
cta de puro ⁊ albiſſimo pane. Quapropter ipsa tunc
debet potari maxime in diebus canicularibus ⁊ etiā
iuleb sic factum scilicet qd ad vnā libram panis zu
care ponantur. iij. libe de aqua rosacea nec supra
ignem stare permittatur nisi quātum clarificationi
cōuenit ita qd ad plus nō sumatur de aqua rosacea

¶ Nenufar

¶ Iū frigida font

¶ Nephū

nificetia pars. In ratione vero potus et medicine
 sumitur sicut quādo in feruoribus estatis post som-
 num diuturnum sitiunt et estuant vera siti qui bene
 fuerint in prandio refectionem talibus tunc tempo-
 ris expedit in via potus et medicine bibere aquam
 frigidam vel vinum bene limphatum. Sed in algo-
 ribus hyemis et interdum in quadragesima sumit
 in via medicine solūmodo nectar siue clareum in si-
 ne refectionis scilicet ad hoc ut os stomachi cale-
 faciat et digestiuam confortet et ideo sumitur ut plu-
 rimum cum eo quod circa regionem orificii stom-
 chi plus retinet ipsius sicut cum nebulis que sua vis-
 cositate adherent vel habentes ipsum humorem cum
 pane aliquantulum terrefacto. Sed in proposito nō
 est necessarius nectaris visus quia conficitur ex qu-
 abus habentibus acumen et inflāmantibus scilicet
 speciebus et unio et tercio inflāmantibus et est dulce sci-
 licet mel aut zacara propterea si rationes et portis
 aut consuetudinis eo placuerit uti parce sumat et
 semper fiet ex pulvere sequenti. R. cinamomi electi. 3.
 1. zinziberis albißimi. 3. s. rosarum rubearum gario-
 filis sandali rubei añ. 3. pipilorum spice. 3. fiat pul-
 vis qui sufficit in proposito ad xxx. lb. vini addi-
 to melle vel zacara quātum sufficit pulveribus in-
 corporandis et ad plus sufficit tantum zacara quā-
 tum mellis despumati aut medietate libra zacara disso-
 lute in vino modico tamen cum melle diutius et me-
 lius conservatur.

Remedia emoroydarum

No

R. p. tu

Tertium est q̄ seruando regimen supradictum
emoroy daz vexatio vel onino cessabit vel tā
leuis erit q̄ poterit parumpendi. Sed q̄ frequēter a
debito regimie declinat. Ideo cōuenit ut hi qui p
naturā prouisi sunt ad vexationem talē sciant quibz
remedijs in actu passionis poterunt se iuuare. Quā
do igitur emoroy de moderate fluunt non sunt ullo
modo restringende/ qm̄ talis fluxus corpori ē salu
bris/ ⁊ preseruāt ipm̄ a pluribus ⁊ grauibz mor
bis. Sed immoderate fluētes quia nimis corpus de
bilitant/ sunt cōpescende. Ad quod sunt tria necessa
ria/ primum ē diligenter seruare precepta supradic
ti regiminis ⁊ specialiter in uitando acuta ⁊ salsa ⁊
dulcia/ ⁊ in acutis debent assidue intelligi ⁊ maxie
si fuerint aride. debent etiam cuncta inflāmatiua ui
tari sicut ira ⁊ coitus ⁊ exercitium forte. Secundu
est uti a parte intra delectabilibus stupicis ut sar
mentiis plris ⁊ coctanis ⁊ similibz ut est scriptum
superius/ non tamen in principio sumantur ne ven
trem constipent. Et auricule porci ⁊ pedes ⁊ amidū
⁊ etiā rizi tunc frequentabuntur vel in estate biba
tur mane syropus rosaceus aut factus ex succo cito
norum siue murtillis/ ⁊ si cocti fuerint ad perfectio
nem admisceatur duplum aque calide ⁊ quasi tepi
dum bibatur. Si vero non esset syropus ad perfec
tionem coctus quod melius est calefiat modicum et
bibatur/ ⁊ si forte horreretur dulcedo addatur cum
debuerit sumi parum de succo malignanati recenter
expressi vel saltem puri vel modicum de succo citrā

transmā

24

guli. In hyeme vero comedantur in ieiunio. xxx.
 vel. xl. radicle que dicuntur vulgariter truflex de
 ronax. Tercium est ut exterius applicentur aliqua
 34
 stiptica sic videlicet ut in estate fiat sacculus ex tri-
 bus partibus rosarum ⁊ quarta murtalloruz ⁊ uni-
 to feruore bulliantur in aqua deinde exprimatur ⁊
 cum tepuerit otu sedebitur super ipsum ⁊ mane ⁊ se-
 ro. In hyeme vero saluia recens conquassabitur ⁊
 frigetur cum multo oleo rosaceo ⁊ in saccello pone-
 tur ⁊ sedebitur desuper ut prius. Est etiam in fluen-
 tibus emoroydis aduertendum ne cessante fluxu san-
 guinis forte stillent aquositates albe vel citrine vel
 virides ⁊ ibidem sordicies aggregetur / nam talis
 immundicia conclusa non solum prarigines sed fre-
 quenter ultra generat corrosiua. Et ideo cum appa-
 ruerint predicta feruores debet illa regio sepe lauari
 ⁊ etiam otu cum vino in quo saluia recens ⁊ plan-
 tago equaliter sumpta ⁊ concassata prius bullian-
 tur vel in defectu plantaginis ⁊ saluie sumantur e-
 quales partes rosarum ⁊ yreos vel absinthii ⁊ concassen-
 tur ⁊ bulliantur cum vino. Contingit etiam sepe qd
 dolore molestant ⁊ hoc multipliciter. Quando cum
 qd quidam propter retentionem sanguinis emicten-
 di / quando enim ille vene sunt immoderate replere /
 nec aperiuntur ut consueuerunt ad effundendum san-
 guinem excedentem / dolore afficiunt regionem illam
 ⁊ quandoq; vicinas ut est regio ancarum ⁊ colliga-
 tas / ut regio dorsi / et cognoscitur

Cura.

apud emoroides.

1 cū fleubotom

2 cū sanguisugis

3 cū medicis

excessus sanguinis ibi retenti per hoc qd ipe tumene
7 grauedo siue ponderositas 7 pulsatio sequuntur
ibide / 7 in iuuenibus masculis magis sentit pulsa
tio q̃ grauedo 7 quādoq; sanguis exuberat nō solū
ibi sed etiam supra totum dorsum tendit 7 diffici
liter curuantur ac si baculus esset infixus. Mitigat
autē dolor dupliciter vno modo scz ad curam per
fectā / alio vero modo ad remedium tantū. Cura ve
ro perfecta est vt causa doloris abscondat perfecere
quod fit si sanguis qui superfluit sensibilibiter euacue
tur 7 maxime per illas partes per quas natura con
suevit 7 adhuc conatur euacuare scilicet per emoroy
das 7 ideo festinandum est vt ille aperiantur / quod
fit tribus modis vnus ē cū fleubothomia / alij ē cū
sanguisugis apposis per canas / tercius ē cū medici
nis 7 melior medicinaz ē folium ficulnee / quod de
bet prius cōficari 7 qd vna pars cum alia orerat
quousq; lac effluat ide. Postmodū fricant emoroy
de cū superficie s̃fricata donec aperiant 7 sili mō con
fricant cum cepa lacrimate vel distemperent aloē
cicotrinū cum felle homino 7 modico aceti 7 calidū
cū pāno vel bombace superponat vel supra pānum
sedeat donec aperiantur vel simili modo superpona
tur oleum amygdaloz amaraz vel persicarum. Si
vero tardaretur aut tardari timeretur emoroydari
abertio saltem diuertēda est sanguis abinde quod
in abertendo venam grossiorem que apparet super
dorsum pedis fit in ambobus pedibz 7 hoc fiat in
iciunio / 7 ad minus de vtraq; .iii. vncie sanguinis

extrahantur: ut si predicta fleubothomia nequeat fieri fiat de vena epatis i plicatura brachii / et subtilis dieta seruetur .iii. diebus. Congrua vero remedia sunt in proposito calefactoria mollicitina que suauiter et insensibiliter continue faciunt superfluitatem sanguinis resoluendo / fiunt autem hec calefactoria duobus modis / vno modo ut medicine cocte in aqua ponantur in aliqua olla sub sella perforata et sedendo in sella recipiat vapor per inferiora. Alio vero modo ut medicine cum aqua decoctionis eaz ponantur in gradali vel conca et sedeat ibi vel immergatur de spoglia et exprimatur et supersedeatur. Sed primus modus et secundus efficacius operantur. Medicine vero que bulliuntur in aqua erunt iste scilicet duo manipuli foliorum lingue canis vel in defectu eius tantumdem maluarum vel bismalue et manipulum vnum violarie et tantumdem petrocilli et lb semis fenugreci / vel in defectu eius ponantur .iiii. uncie melliloti et .ii. de sticados citrino et omnia concassata ponantur in sacculo lineo et bulliantur in aqua dulci et fiat ut prius dictum est. Quoadque vero dolorem creant et propter excrescentiam quando scilicet in extremitate ipsarum exterius erunt quedam aduicamenta sicut si essent papille mamillarum que excrescentie in quibusdam sunt asperae et dure verrute et inde vocantur verrutales. In quibusdam vero sunt lenes et rotunde et curgentes ad modum vire et inde dicuntur vuales. In quibusdam vero sunt molles et granose ut mori et ideo dicuntur morales et quia sudant humiditate sanguinolenta

Remedia

Medicine

In verucalis
Mollitia

In verucalis

No

Ideo quidam Ficus nominauerunt. Et omnes huiusmodi
excreſcentie affligunt ſedentē vel equitante et maxi
me verucales propter ſuā duriciā et aſperitatē et pro
pter ſuū tumorē vel tenſionem nō cedunt cōpreſſioni
In his ergo excreſcentiis eſt ſciendū quod parum pro
ſunt remedia ſupradicta preterquā in vualibus que
ut plurimum generantur ex retentione ſanguinis cuius
euacuatio moderata prodeſſet et ideo poſſunt in eis
excereri predicta. In verucalibus autem prodeſt ad re
medium applicare mollicia et lenicia ut vitellum
oui concuſſum in eſtate cum oleo violato et in hye
me cum oleo amigdalorum dulcium et bucyro recenti
et omni tempore prodeſt adiungere predictis muſti
laginem maluarum aut ſemugreci ita ut in mixtura
predicta bombax vel pannus lineus immergat et
ſupponatur. In moraliſibus autem ad remedium plus
proſunt exſiccantia ſine mordificatione ſicut puluis
factus ex foliis tapiſi barbati vel plantaginis adu
ſtis vel ex radicibus cannarum aduſtis. Hic enim pul
uis incorporatus cum oleo roſato debet ſupponi cum
panno vel debet ſuperſederi in ſpongia. Predictis autem
pulueribus poteſt adiungi quarta pars ceruſe et alia
quarta pars licargeri et cum oleo roſato fit unguē
tum conueniens in propoſito ad remedium. Sed in
omnibus predictis excreſcentiis eſt melius ad curā
intendere quā ad remedium quoniam per remedium
nō prebetur niſi momentaneū iuuamentū et ideo pec
catorū ē ut ille excreſcentie auferat ad hoc ut equalis

maneat superficies regionis. Tamen in illis corpo-
 ribus in quibus expedie ut emoroy de sepe fluat ca-
 uendū est diligenter ne per modū auferendi solitus
 fluxus prohibeat / sicut accidit quādo extirpantur
 cauterio vel incisione quia ut plurimū contingit tūc
 q̄ in sanatione cauterii vel incisionis claudunt̄ oī
 no per consolidationē venaz. Sed conueniens aut
 securus modus est / ut auferant̄ paulatim cū suau-
 bus corrosiuis qualia sunt ea que sunt de natura sa-
 lis / nā quasi pruriendo cōsumunt̄ superfluitatē / et ci-
 to liquefunt̄ sicut fex aceti cōbusta / et sanguinē vi-
 tuli et sal gemma nitrum et mel ac verus exungia por-
 ti ex quibus optimū conficitur vnguentū sic sc̄z ut
 fex aceti combusta / sanguinē vituli sal gemma et ni-
 trum / omnia simul v̄ aliqua ipoz accipiant̄ equa-
 libus portionibus et puluerizent̄ / deinde cū vna par-
 te mellis et duabus axungie liquefacte fortiter incor-
 porentur ut fiat sicut vnguentū et in pādis superpo-
 natur et qualibet vice laueatur prius cū vino calido
 in quo modicum mellis dissoluat̄ / poterit at̄ in esta-
 te modicū aceti cum predictis ex quibus vnguentū
 fiet incorporari. Cū at̄ exarescētie fuerint eliminate et
 manserit superficies regionis equata sufficit in esta-
 te lauare cū vino decoctionis rosaz aut capsii bar-
 bati vel plantaginis. In hyeme cum vino decoctio-
 nis saluie cui parti post lotionem superaspergetur
 puluis ex duabus partibus rosarum et vna ceruse
 factus. Possunt etiam conuenienter auferri si ligen-
 tur in radice sicca vel sericino filo.

Remediū

3^omo

dum tamen ligatura non stringatur immoderate sz
quātum tollerari poterit absq; dolore graui. Si ve
ro accipiatu cortex laureole / 7 fiant ex eis fila / ex
quibus predicte excrescētie ligentur 7 radicis mo
derate strictura celeriter abscedentur. Tercio modo
affligunt propter inflammationem ipsarum in cir
constantis regionis 7 tunc sufficit vt sepe lauentur
cum aqua dulci tepida in qua prius bulliatur semē
cucurbitae vel cucumeris concassatum aut portula
ta vel semperuina vel flores nenupharis vel suo tem
pore liniatur cum succo cucurbitae semperuinae aut ex
albumine oui cum oleo violaceo fortiter agitata .
Vel fiat unguentū ex cerusa lota 7 cera alba 7 oleo
violaceo 7 mustillagine psilli equaliter acceptatis
7 fortiter incorporatis . Et similiter poterit inunctio
fieri ex populeon si recens inueniatur. Et si predic
ta omnia deficerent tepes fiat aqua simplex sicut si
stetisset ad solem / 7 bombax vel pannus lineus mer
sus in ea frequenter applicetur regioni predicte .
Quarto etiam modo consueuerunt affligere speciali
ter in egerendo quando stercus emittendum est du
rum / quia tunc maxime si fuerint excrescentes coher
centur 7 comprimuntur ab eo in exitu 7 grauem ge
nerat cruciatum / 7 ideo precauendum est ne feces in
durentur ciborum / vtendo mollitiuis 7 humectanti
bus iuxta doctrinam superiorem . Et si cetera non
habentur in promptu in principio prandii / sumere
tur medulla cassia fistule vsq; ad quantitatem vni
us unctae vel circiter vel semis ad minus / in accu

4^{to}mo

vero afflandi potest obuiari afflictioni si mergan-
tur inferiora in aqua moderate quantitatis et maxi-
me si malue fuerint ibi cocte vel in oleo violato tepi-
do pannus lineus immersus ano suauiter quātum
poterit intromittatur.

**Explicit regimen sanitatis compositum seu ordi-
natum a magistro Arnolao de villa noua Cathalo-
no omnium medicorum viuientium Gemma.**

Wanden katech
de die vro u
tempelen bij m
Zit
O
den
siet
voirquade. s
sche mit ou
al eer gew
ende niet we
ne doot. die
nen meester
heiler wode
lynd drom
nē loen El
en so agene
de i-er-st
dat hi niet
Coninck p
of scheldt m
een wijg phi
mocht del
verliede d
ne. Kōchen
le so werde
de men wan
in vanden.

